

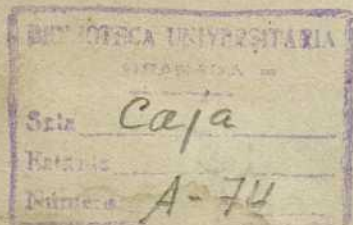

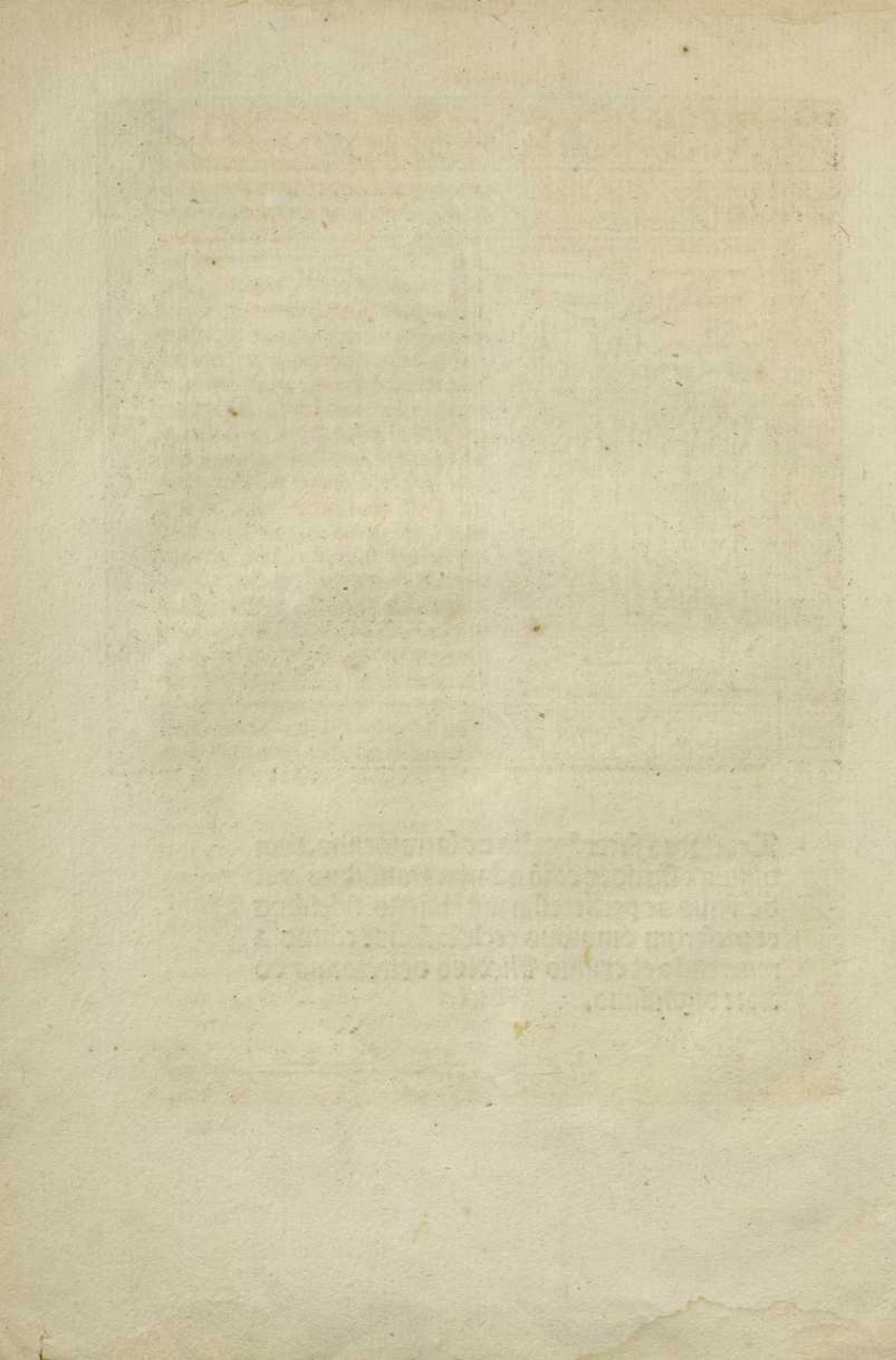
Olim ~~C-23-86~~

Tractatus sacerdotalis de sacramentis, deq;
dignis officijs: et eorū administratiōibus val
de vtilis ac pernecessarius cunctis fidelibus
et presertim omnibus ecclesiasticis: editus a
reuerendo et erimio Nicolao decretorum do
ctore dignissimo.

Del Collegio de la Compañia de Ihu de Granada

Medice cura teipsum. Luce. iij. ca. Si cut ait Gregorius prima parte sui pastoralis. caplo scdo Quis aut cogitationū vulnera occultiora nesciat esse vulneribus viscerū. Hi mīrū vides medicū spūalem multo subtiliorem debere fore medico corporali: q̄ vt bene curet vitia multa peristia opus h̄ p̄sertim vt vim pigmetoz spūaliū cōsiderās priusq̄ ceteros curare desideret. circunq̄ regulas medicine cognoscat. Alio q̄n si artis spūalis impitū r̄ in seipso ignorātie cōfossus vulneribus alios mederi p̄peret: audire nō immerito merebit. medice cura teipsum. Magna q̄ppe stulticia est: vt idē ait Gregorius si aliq̄s alios mederi p̄perat q̄ r̄ tpe in facie vulneris portat Et maxime plane demencia est: vt inq̄t in pastoral. ca. ij. dum h̄i q̄ nequaq̄ p̄cepta spūalia cognouerunt cordis se medicos p̄fiteri nō metunt: dū q̄ pigmetoz vim nesciūt videri medici carnis erubescunt. Recte igit̄ cuilibet taliū d̄. Medice cura teipsum. Quos igit̄ medicos cordium appellare ad p̄sens melius conuenit q̄ curatores aīarū. ip̄os vides licet rectores ecclesiarum q̄bus ille thesaurus est traditus p̄ quo non parcat deus pater q̄ pp̄rio filio suo nō peperit: vt dicit̄ ad Romanos. vij. Quibus etiā ille vulneratus q̄ incidit in latrones curandus fouendusq̄ a samaritano relictus ē. Lu. x. Unicusq̄ em̄ ip̄soz dicit̄. Curaz illius ha. Et rurius deus p̄ p̄phe-

tam. Custodi vstrū istum q̄ si lapsus fuerit aīa tua erit paīa ipsi. Porro dñs p̄ Ezechiel. iij. r̄. xxxij. c. cōminat̄ cuilibet curatori dicens. Sanguinē eius de manu tua requirā. q̄ si di. q̄ vita r̄ mors subditoz posita est in manus prelatoz. vñ dicit̄ Iudith. viij. Ex nobis p̄det aīa illoz. Hac itaq̄ sententia cōmonitus q̄sq̄ prelatoz r̄ rectoz penset periculū sui regiminis: r̄ artē doctrināq̄ discat spūalis curationis quatenus in se ignorātie curare possit vulnera: et in subditoz cordibus p̄ sanā doctrinā r̄ salubrē penitentiaz sciat sanare contagia delictoz. Ne (q̄ absit) dum sanādī regulas nesciat r̄ ad sanādū commissos subditos sustinet iuste sibi obijci audiat de eis dē. medice cura teipsum. Recte nāq̄ prelato ignorāti dicit̄ vt prius in se sufficere artē curādī spūalium morboz habeat q̄ amplastrū sanādis vulneribus adhibeat. Itā vt ait gre. in regl. Terrecundū est r̄ dicere pudet q̄ sacerdotes ducatur arripit̄ q̄ exordīū religiose vite nō nouerūt. Licet in q̄busdā catholicis mysterijs ignorātia tolerāda foret: eo q̄ in plerisq̄ melius est nephare q̄ curare. In q̄busdā etiā iuxta Augustinū in lib. de verbis dñi melius est fidelis ignorātia q̄ temeraria scientia. In ecclesiasticis tñ miserijs ordinandis disponēdisq̄ oīno dānabilis est. De q̄bus ē illud verbuz apli. j. ad Co. xiiij. Si q̄s aīr ignorat ignorabit. Ordinis nāq̄ ignorātia q̄ videlicet ordine q̄cqd̄ agendū est in ecclia cōturbat negotioz naturā formamq̄ meritoz. Itā statu

De sacramentis

tis facere inturā vel cōtraire nō est
intelligere sed errare vt inqt Ambro.
sup Besti immaculatē. Hinc est q
dñs reqrit seruū prudentē quē cōsti
tuit sup familiā suā. Math. xxiij.
Prudentē dixero vt sciat q ordīne q
sensu: q modo: quo fine qcqd geren
dū sit. Alioquin si cecus ceco duca
tū p̄stet: nonne ambo in foueam ca
dūt: Math. xv. Nō em̄ cecus cecus
ducere potest. Sic nec indiscretus
p̄latus subditū indiscretū potest p
visā ducere salutis Et qm̄ his picu
losis temporibus in pluribus eccle
sijs p̄tra sc̄tā iustituta in administrā
dis sacris q sūt iustimēta spūal̄ cu
ratiōis: plerosq̄ nō tā errasse q̄ va
riasse circa eadē cognouim⁹: adeo
vt vera sit illa rabanēsis sententia.
Cōmune est medicorū semp̄ circa
egritudines variari. Quī si tres vel
quatuor medici veniūt ad infirmū nū
q̄ in assignatione vel exhibitōe cu
re cōueniūt. Hec ille Et hoc idē q̄
verū sit heu nr̄is tēporibus res fide
libus subiecta pplis q̄tidiana expi
entia clarius manifestat P̄fecto
si qdē cū aliq̄ sacramētorū admī
nistrādū sit in eccl̄ia dei vix. dyoces
sis totius clerus in ipso ritu z cano
nice tradēdo cōcordat aut cōuenit.
Sed nūc in hac ecclesia hīc addit:
in alia ille minuit. Ille p̄ponit post
ponenda. ille postponit p̄ponēda
Ille benedictionē p̄uadet. ille neq̄
q̄ assertit. Ille corrigit libzū tāq̄ de
uium z erroneus. Ille corrigit corri
gentē tanq̄ ignarum. Sic plati mu
tua discrepatōe collidētes. nō sine
graui scādalo animos subditorū in
cōfusiōis labyrinthū p̄cipitāt z des

mergūt. Porro nos Stanislaus del
z aplice sedis gr̄a ep̄us posnioniens
sis paterna sollicitudine pastoralis
officij excitati inter tot fluctuagos
excursus viā cupiētes ostēdere cer
tiorē p̄ntē tractatū de amministran
dis rite ecclesiasticis sacramētis ce
lebrādisq̄ missarū solēnijs z cēsuris
ecclesiasticis canonice obseruādis
p̄ venerabile virū magistrū Nicola
um de ploue decretoꝝ doctorem ca
pellanū nostrū deuotū fideliter col
lectū z plena discussione masticatū
de fratrū nostrorū posnionensis ca
pituli cōsilio z assensu p̄sentia delibe
ratione approbatū oibus et singu
lis rectoribus ecclesiarū parrochia
liū habendū z tenēdū ad vnguem p̄
secte p̄cipim⁹ z mandamus volētē
fm̄ ipm̄ in administrādis sacramē
tis. celebrādis officijs cēsurisq̄ ob
seruādis oēs z singulos d̄strigi z gu
bernari. Statuentes q̄ si (quod ab
sit) q̄spiam p̄archidiaconū nostruz
aut p̄ testes nostros sinodales t̄pe
visitatiōis reptus fuerit q̄ fm̄ dicti
tractatus formā modum z disposi
tionē se nō gesserit in oibus supra
dictis aut q̄ eundem non habuerit
p̄re manibus penā sinodale tremis
sibiliter p̄soluēdam p̄ prima vice se
nouerit incursturū. p̄ alijs vero vic
ibus ad arbitriū nostrum de cetero
p̄ntendum.

De sacramētis in genere

Quoniam natura huma
na post lapsū cōsidera
ta sub alligatiōe pcti
maxie eget gratia dei
p̄ quā ab illa infectōe

peccati purget. et ad statū originalis iusticie reducatur iuxta illud. Omnes peccauerunt et egent gratia dei ad Romanos. iij. r. v. capit. Talis autem gratia purgans infectiones in tribus consistit. que vnicuique sunt necessaria ad salutem. que sunt fides bona operatio. et fidei sacramenta. Hec autem tria sicut Hugo de sacramentis libro. j. parte. r. ita sibi coherent vt salutis effectum habere non possint si simul non fuerint quia fides nec habet meritum si dum potest operari negligit. Juxta illud Jacobi. ij. fides sine operibus mortua est. Nec bonum opus aliud quid est sine fide. sine qua impossibile est placere deo. ad Hebræos. xj. Et rursus fides operans homines sanctificare non sufficit si eam que in sacramentis dei consistit sanctificationem contempnit. Hec Hugo. Hinc est quod virtus sacramentorum ecclesiasticorum pro salutari profectu multum est nobis necessaria. cum ipsa sint occasio et auxilium nostrum a peccato resurgendi: et in ipsis tota medicina nostris vulneribus salutaris consistit. sicut Thomas in compendio theologice veritatis libro. vj. capitulo. j. non quod in eis gratia subiectiualiter contineatur. vel causaliter per ea efficiatur. cum in sola anima habeat collocari et a solo deo infundi. sed quia in illis et per illa illam gratiam curationis a summo medico iesu christo oportet haurire. eo quod non alligauit suam potentiam deus sacramentis quin etiam per aliam viam gratiam conferre valeat. sicut magister senten-

tiarum. libro. iij. distinctione. j. propter quod deus sanans et iustificans peccatorem iustificat ipsum auctoritative. sacramenta vero effectiue per gratiam in eis tanquam in vasis contentam.

Quid sit sacramentum et quot sint.

Facet autem sacramentum multis modis diffinitur tantum sicut doctrinorum communem concordiam sic diffinitur in libro de doctrina christiana. Sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma: ita quod eius similitudinem gerens et causa existat. Ex qua diffinitione habentur differentie sacramentorum veteris et noue legis. Illa enim que figurabant non efficiebant: quia gratiam significabant quam tamen non efficiebant. Sacramenta noue legis sunt septem baptismus: confirmatio eucharistia. extrema unctio penitentia. sacer ordo: et matrimonium. Ista autem sunt tanquam sufficientia per christum ordinata in remedium ecclesie militantis. Sed circa hoc considerandum est primo quod quedam data sunt in remedium unius persone quedam in remedium totius ecclesie. Illa que data sunt in remedium unius persone sunt triplex: Quedam enim data sunt in remedium ad intrandum ecclesiam scilicet baptismus. Quedam ad egressum de ecclesia: vt est extrema unctio. Quedam ad progressum in ea.

De sacramento

et hoc dupliciter Uno modo ad executionem virtutis. videlicet ut non a malis superemur. et quantum ad hoc est confirmatio. vel ut bonis adhaereamus. et quantum ad hoc est eucharistia. Alio modo in reparationem virtutis. quia ipsum hominem in pugna spirituali aliquo modo contingit ledi: et sic est penitentia. Si autem in remedium totius ecclesie. hoc potest esse duobus modis: aut ad remedium multiplicationis spiritualis: et sic est ordo. aut ad multiplicationem naturalem fidelium et sic est matrimonium. Quidam autem etiam recipiunt numerum sacramentorum secundum adaptationem virtutum ut fides correspondeat baptismus qui est sacramentum fidei. Spes extrema unctio per quam preparamur quodammodo ad futuram gloriam. Charitatis eucharistia. Prudentie ordo. Iusticie penitentia. Temperantie matrimonium. Et fortitudini confirmatio. Adaptantur etiam diuersis generibus culparum viciorum et penarum: ut baptismus sit contra culpam originalem Penitentia contra actualiter mortalem Extrinseca unctio contra venialem. Ordo contra ignorantiam Matrimonium contra concupiscentiam Confirmatio contra infirmitatem Eucharistia contra maliciam. quia est sacramentum charitatis que per se opponitur malicie. Hec sanctus Thomas super illud. sententiarum. di. ii. q. ii. Secundo credendum et considerandum est quod solus deus fuit institutor sacramentorum. et quedam ante aduentum ut matrimonium et penitentiam: sed hec duo confirmavit

in nouo testamento dum penitentiam predicauit et nuptijs interfuit. Quod autem dicitur quod Iacobus instituit penitentiam. Jac. v. Confirmemini alterutrum peccata vestra: non est verisimile: quia per illa verba non intendebat aliquod sacramentum instituire sed promulgare cum non fuisset auctoritas instituendi aliquod sacramentum apud Iacobum Item extrema unctio instituta est Mar. vi. ubi legitur quod apostoli vinctgebant egros multos et sanabant. Confirmatur autem quod hoc non fecerunt virtute propria: sed auctoritate Iesu Christi illam virtuosam unctioem instituentis per illa verba IACO. v. Infirmatur quis ex vobis inducat presbiteros etc. Simili modo intelligendum est sicut de penitentia dictum est. scilicet quod per illa verba unctioem promulgauit et docuit faciendam. non autem instituit. Item ordo institutus est cum Christus dixit. Mat. xxvi. Hoc facite in meam commemorationem Et Io. xx. Quorum remiseritis peccata. Hec enim duo pertinent ad ordinem sacerdotalem. scilicet potestas dimittendi peccata respectu corporis Christi missici et potestas consecrandi corpus Christi veri. Hec Scotus. Item confirmatio instituta est per hoc quod Christus imposuit manus paruulis. Item baptismus institutus est per Christum qui ipse se baptizari fecit a Iohanne. et apostolis formam dedit dicens. Euntes in mundum vnuersum predicate euangelium baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item eucharistiam instituit in cena vltima in qua apostolos conuocauit. Tertio consideranda

dum est q̄ fm̄ sc̄m̄ Tho. super. iiii. sententiarum distinctione. j. q. iiii. articulo. iij. efficacia sacramentorum est ex tribus scilicet ex institutione diuina tanq̄ ex causa principalis agente. ⁊ ex passione christi sicut ex causa primaria meritoria et fide ecclesie: sicut ex continuatione instrumenti principaliter agentis. et hoc est quod dicit glosa super illud ad Romanos. v. In similitudinem preuaricationis ad e. Quod a latere christi profluxerunt sacramenta per que saluata est ecclesia. Quarto considerandum est q̄ quedam sacramenta sunt necessaria quedam voluntaria. j. q. j. capitulo. remissionem. §. sed notandum. Iam sacramenta necessitatis sunt ista. Baptismus confirmatio penitentia. vltima unctio. corpus christi. Et dicuntur sacramenta necessitatis ideo quia sine istis homo non potest saluari si ex contemptu omittantur ⁊ haberi possunt. Sacramentum vero baptismi in necessitate a quocunq̄ potest recipi dummodo in forma ecclesie conferatur de summa trinitate et fide catholica. capitulo. ij. in fine. et de. conse. distinctione. iiii. a quodam. et etiam penitentia. Iam confiteri possum cuiunq̄ in necessitate. iuxta illud. Confitemini alterutrum peccata vestra. non tamen heretico vel excommunicato. Sacramenta vero voluntaria sunt illa que obmittere non est peccatum: que dicuntur sacramenta dignitatis. j. q. j. §. sed notandum vt sunt ordines qui a dignioribus conferuntur id est ab episcopis: vel

quia non nisi digni ad ordines assumendi sunt. Item matrimonium siue huiusmodi sacramentis bene possumus saluari. xxi. q. iiii. §. vltimo ad finem. Hec omnia habentur in glo. j. cap. veniens. de transactionibus.

De sacramēto baptismi.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest intrare regnum dei. Iohannis. iij. et de conse. distinctione. iiii. filius dei. Sicut dicit Guido de bas. de consecratione distinctione. iij. placuit. post Augustinus. Corpus non fecit animam peccatricem sed peccatrix anima corruptibilem carnem fecit. Peccauit quidem anima primi hominis: et per peccatum corripit carnem. Postea vero caro cum non posset vindicare e. toto in ista anima voluit vindictam sumere. de qualibet anima consimili scilicet vt q̄ cito sibi infunderetur anima: ex ipsa id est ex eius corruptione in nascitur peccatum in ipsa anima. hoc autem est peccatum originale quod quidem anime imputatur cum quadam digna retributione innascatur anime. Quoniam igitur ab hoc peccato non potuimus perfecte liberari nisi per baptismum in quo anima nostra quodammodo renascitur spiritualiter. et quenatura fuit filia ire dei fit filia adoptionis. Ideo saluator ueniens in mundum proclamans nes

De sacramento

cessitate huius sacramenti baptismi dixit. Nisi quis renatus fuerit ex aq. Glo. s. exterius abluendo corpus: et interitus spiritus sancto mudando animam. non potest intrare etc. Et quod patet necessitas huius sacramenti. Et quod baptismus est ianua omnium sacramentorum ideo de ipso primo videndum est. Erit autem triplex consideratio circa istud sacramentum. Primo videbitur de ipsius substantialibus. Secundo de ipsius accidentalibus Tertio de ipsius causalibus. Quam triplicem considerationem circa quolibet sacramentum in presenti tractu seruabimus.

Baptismus quomodo diffinitur.

Diffinitur autem sic Baptismus est ablutio corporis exterius facta sub forma verborum prescripta. Quibus vero sunt de substantia baptismi. Primum est intentio: et sufficit generalis. scilicet quod baptizans intendat illud facere quod facit ecclesia. melius tamen est si fiat specialis intentio. scilicet ut baptizans intendat quod baptizandus mudetur in anima a peccato. Similiter requiritur intentio illius qui baptizatur: si est adultus. quod inuitus non reciperet sacramentum. ut dicitur in causa maioris de baptismo et eius effectu circa finem. Secundum est fides ipsius baptizandi: quod in adultis requiritur fides propria: sed in paruulis aliena. quod paruuli baptizantur in fide ecclesie. Tertium est expressio vocalis forme a christo instituta. que est hec. Ego te baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti. Circa cuius plationem videatur baptismus non aliquam dictionem obmittat:

nec etiam addat aliquam ultra: vel ne transponat dictiones: vel commutet aliquam qualiter nomine personarum. Unde si diceretur in nomine genitoris et geniti et procedentis ab utroque non esset baptismus. Item non debet omitti illud pronomen in principio positum scilicet ego quod licet non sit de forma quantum ad necessitatem sacramenti: sed ex constitutione ecclesie: peccaret tamen omittens: quantum ibi esset baptismus. Ita notat de baptismo et eius effectu. c. l. ubi etiam dicit in mergens puerum et dicens. In nomine patris et filii et spiritus sancti: et permittens ego te baptizo. non est baptismus. Recte autem et ruteni dicunt quod expressio ministrum. scilicet ego non sit de necessitate forme. quod ex eo baptismus efficaciter non habet. Sed persona recipientis est de necessitate forme: quod actus ad recipientem terminatur. Ideo differunt a nobis in forma quantum ad tria. Primo quod persona ministrum non exprimitur ad remouendum dubium primitiue ecclesie que efficaciam attribuebat baptizanti. ut patet. j. Lopez. liij. Secundo quod significant actum sub tertia persona cum optatiuo modo vel coniunctiuo ut baptizetur seruus christi. Tertio personam baptizati in nominatiuo exprimitur ut dictum est. Utrum ipsi hic mutant de substantia forme ita ut oporteat rebaptizare non est determinatum: sed certum est quod nostra forma est melior. Hec sanctus Thomas. di. liij. q. ij. ar. j. Et licet in primitiua ecclesia ex speciali consilio spiritus sancti: baptizauerunt in nomine christi et propter modum designationis: quod quidam sunt Ambrosii. tota trinitas in hoc nomine intelligitur et propter reuerentiam significati ut illud nomen celebre et virtuosum redderet

Cessante tamen hac causa iam non licet sic baptizare s^m theologos. Si quis tamen esset baptizatus in nomine christi faciendum esset cum eo sicut in alijs dubijs. ex quo non esset simpliciter determinatum per ecclesiam talem baptismum non valere ita q^d talis baptizaretur his verbis. Si baptizatus es ego te non baptizo. si nondum baptizatus es ego te baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti. Et idem fiat quando baptizantur ruteni. et greci: quia non constat illorum formam simpliciter non valere: preferunt cum ecclesia scit et tolerat eam. nec expresse reprobatur. Quartum quod requiritur ad substantiaz baptismi est materia debita scilicet ab luto per elementum aque in toto corpore vel in parte digniori. Quintum q^d illa ablutio fiat ab vno et eodem tempore quando forma verborum exprimitur ita q^d vnus verba proferat et eo tempore puerum immergat. Ista autem immersio debet fieri tria vice: nisi necessitas magna suadeat aliud facere vel si baptizandus esset adultus q^d per sacerdotem ter immergi non potest: tunc enim sufficit trina asperio aq^{ue}. quod ecclesia in pluribus locis seruatur. Et in paruulis propter pericula que accidere possunt circa totalem immersionem paruuli Unde grauitur peccaret qui semel tantum immergeret: quia contra ecclesie consuetudinem faceret Sciendum autem est q^d s^m Iohannem parisiensez super. iij. distinctioe. iij. c. iij. aquam baptismi non oportet de ne-

cessitate esse sanctificatam: quia dominus e^t ontactu sue mundissime carnis vim regeneratiuam aquis contulit. Sed tamen aqua debet esse simplex sic q^d non mutetur species aque q^untuncunq^{ue} fiat commixtio Unde potest fieri baptismus in lxiuio vel aqua maris vel sulphurea vel in aqua expressa munde deluto. Et dico munde expressa id est liquida et apparenter sic q^d ibi appareat vera aqua. quia aqua imbibita spisso luto non potest fieri conueniens materia huius sacramenti Et huius ratio s^m doctorem subtilem vbi supra est: quia lotio est materia proxima vel quasi per se fundamentum vel pars fundamenti istius sanctificationis. Aqua autem est materia remota. Unde aqua imbibita spongie vel spisso luto est am si tangit carnem: tamen non est conueniens materia ad baptismum quia talis contactus non est lotio: Et similiter in glacie non est lotio et in nix. eo q^d non est aqua fluida lotioni conueniens Similiter aqua roseacea vel aqua expressa de floribus vel broditum nimis spissum in q^{uo} plus est de pinguedine q^{uam} aqua nec aqua mixta cu^m luto multo. Sicut vinu^m et salua aut etia^m hois vana non sunt conueniens materia baptismi eo q^d aqua ibi mutata est in alia specie Ubi t^{amen} non rata transmutatio esset aq^{ue} sicut in brodio: medone; ceruisia: et sic de alijs liquoribus dubitat q^uidam doctores non esse materia istius sacramenti. Ego t^{amen} oino reprobo in istis liquoribus fieri sacramentu^m propter defectu^m significatiōis Aqua em

De sacramento

baptismi significat illaz aquā q̄ fluxit a latere xpi in cruce q̄ fuit vera aq̄ elementaris ⁊ non miraculosa ppter significationez baptisimi. sic etiam ⁊ sanguis verus ibi pfluxit. Rō aut̄ institutiōis in isto elemēto est ex pte cōuentientie: qz est frigida fluida. lucida. necessaria ⁊ cōis Et he oēs pprietates cōueniūt huiusmodi aque in q̄ debet fieri baptisimus. qui est ad reprimendū feruorē cōcupiscētie. ad flectendū rigorē in obedientie. ad illustrandū claritatem fidei. ad introducendū vitam salutis. Item alia ratio quia p baptismum ab hīs malis liberamur scilicet ab immundicia. ignorantia ⁊ concupiscentia: vt patet ex proprietatibus aque scilicet puritate per quam mundamur: per splēditate: per quam illuminamur ⁊ frigiditate per quam ab estu concupiscentie temperamur. Sit etiam baptismus in aqua ne quem inopia alterius liquoris excusaret. ⁊ ne propter defectum periculum salutis hoies incurrerēt. Et vt inueniatur apud oēs cōmunis materia baptismi.

Quod triplex ē baptismus.

Reterea sciendum qz triplex est baptismus scilicet fluminis qui fit in aqua communi. Et talis liberat a pena ⁊ a culpa ⁊ gratiam infundit in habitu. ⁊ characterem imprimi. Alius est fluminis. qui tunc fit quādo quis desiderat baptizari sed nō

habet per quem baptizetur. Talis in fide saluatur prout determinatum est in decretali. Apostolicam de presbitero non baptizato. Et idem patet per Augustinum. viii. libro de ciuitate dei. ⁊ libro. iij. de unico baptismo. ⁊ per beatum Ambrosium de obitu valentiniani. Et hic delet culpam ⁊ gratiam habet in vsu in quo meritum consistit. Tertius est baptismus sanguinis qui fit in martyrio pro christi nomine susceptus. vt patet de innocētibus. Et quidam dicunt etiam de latrone dextro. Sed non videtur esse verum: cum ille non possit dici martir ex pena crucis. eo qz non pro veritate aut iusticia aut fide christi. sed pro suis sceleribus passus est. sicut solus confitetur dicens. Hos quosdem digna factis recipimus ⁊c. Videtur ergo potius qz baptizatus est baptismō fluminis propter confessionem fidei quam habuit ad christum credens eum deum ⁊ hominem esse. Et iste baptismus ab omni temptatione liberat ⁊ confert statim premium: quia martyres statim euolant in celum sine retardatione. sicut patet de sancto ephano dicente. Video celos apertos Actuum. viij. Item in hoc sacramento quoddam est sacramentum tantum. vt est ablutio exterior in corpore. Quoddam res tantum: vt gratia interior. Quoddam res ⁊ sacramentum vt character in anima Et sic qui fecte baptizatur cum proposito peccandi mortaliter necatus. vel qui errat in articulis fidei vel qui dicit sacramenta non va

lere tantum recipit sacramentum et non saluatur. Qui vero desiderat baptizari et non habet per quem recipit rem tantum et saluabitur. Qui vero recipiunt rem et sacramentum ut paruuli exterius et interius mundantur: quia recipiunt extertorem abluitionem in corpore. et impressio nem characteris in anima. Est autem character distinctio a caractere eterno impressus anime rationali secundum ymaginem configurans trinitatem creatam id est hominem. trinitati creati id est deo: et distinguens a non consignatis secundum statum fidei. Et hoc est tantum dicere quod character est quedam qualitas seu signum consignatum christo distinctum ab infidelibus et assimilatum fidelibus et dispositiuum ad gratiam. Et talis character est indelebilis potentie cognitue intellectiue in qua principaliter consistit ymago ex qua etiam homo habet quod sit homo. sicut ex appetitiua habet quod sit bonus vel malus. Et ratio secundum Thomam distinctione. iij. q. iij. articulo. iij. quia impressio characteris est per quandam anime rationalis sanctificationem prout sanctificatio dicitur deputatio alicuius ad aliquid sacrum. Ad hanc autem sanctificationem non magis actiue operatur anima sanctificanda quam aqua sanctificanda vel oleum vel chrisma ad sui sanctificationem nisi quod homo se subijcit tali sanctificationi per consensum. Res autem predictae subijciuntur quia libero arbitrio carent. Et ideo qualitercumque anima varietur per proprias ope

rationes nunquam characterem amittit sicut nec chrisma nec oleum nec panis consecratus nunquam sanctificationem perdit. qualitercumque transmutentur: dummodo non corrumpantur. Nullus autem potest bis baptizari: quia dominus constituit baptismum irreiterabilem. et hoc propter plenam remissionem tam pene quam culpe que fit in baptismo. alias daretur occasio sepius delinquendi. Hec Scotus super. iij. sententiarum dist. iij. q. v.

De baptisimi accidentibus.

Quoniam de accidentibus baptisimi restat videre. Sunt autem octo de solemnitate baptisimi que non sunt de substantia. 1. Sal oleum chrisma cereus chrismale salua. Flatus virtutem baptismatis ista figurant. Hec cum patris non mutant sed bene ornant. Inungitur autem baptizandus in quattuor locis scilicet in fronte ut fidem publice predicet. Et hoc fit in confirmatione per episcopum. In vertice. ut agenda facilius cognoscat. Inter scapulas ut iugum christi suauiter portet. In pectore ut deum dulcius diligat. Sed de istis omnibus melius videbitur infra in practica huius sacramenti.

De cautelis circa hoc sacramentum seruandis.

Nunc de cautelis circa istud sacramētū adhibendis est videndus. Primo caueat sacerdos ne in priuatis domibus baptizet infantē vel adultū nisi esset puer regis vel principis q̄ bus in hoc deseret. Et hoc intellige p̄ter casū necessitatis alioq̄n i necessitate p̄t baptizare vbiq̄ vt si puer eēt in mortis articulo aut deserētes haberēt iurisdictiones capitales. Pro ut hoc totū notat in clemētina vntica d̄ baptismo ⁊ eius effectu. Sc̄da cautela caueat ne quē coacte baptizet vt iudeū vel paganū. Et hoc si reclamat aut p̄stet aliq̄ signo exteriori suū dissensū. nā talis nō recipit sacramētū nec cogit legē xp̄ianā tenere. Si autē metu mortis vult baptizare cremet vel suspendat p̄ suis excessibus talis si nō reclamat q̄uis itus dissentit vt sac̄m recipiat tū tenet legē xp̄ianā suare Tertio caueat ne baptizet amētē v̄l fatuū seu furiosū verūm vt dicit sc̄tus Thō. Amētē a natiuitate recipiūt sac̄m sic ⁊ pueri. Et illi q̄ icurrūt amentia ex infirmitate postq̄ habuerūt vsū rōnis ⁊ lucida interualla ⁊ habuerūt tunc p̄positū recipiendū baptisma: tūc suscipiunt sacramētū ⁊ rē etiam si actu cōtradicant q̄n baptizant in amentia. als non. Et sic intelligendū est q̄ dicit Augu. iiii. p̄fessionū de amico suo q̄ dū desperaret baptizatus ē nesciēs. Quarto caueat ne iudeū vel paganū statim baptizet. nisi prius de fide instruat. de cōse. di. iiii. iudei. Et hoc ne ecclesia in talibus decipiat. Et hoc est verū nisi

necitas aliq̄ els i m̄neret Quito caueat q̄n simul plures baptizet ne dicat. Ego baptizo vos: q̄ grauit̄ peccaret fm̄ Thō. ⁊ tū essent baptizati. Et tō cū plures baptizat ad quēlibet seorsum dicat. Ego te baptizo ⁊c. hec sc̄tus Thō. Si tū maxima necessitas instaret: vt si porta rētur duo vel tres pueri simul debiles ⁊ infirmi q̄si agonizātes: ⁊ tunc videt mihi q̄ possit dici. Ego vos baptizo ⁊c. ne p̄pter dilationē vltiorē pueri morerentur Sexto caueat ne variet formā p̄ aliquā interpositionē magnā p̄ quā discōtinuaret actū. hoc em̄ multū noceret s̄z Pet̄ri de tharātasia sup. iiii. sententiarū di. iij. q. ij. Modica tū interpositio vel interruptio nō nocet. vt si dicat. In noīe patris ⁊ tūc forte aliq̄b̄ impedimētū sacerdoti occurreret. vt si madidaret sibi manica suppellectij vel simile: ita q̄ diceret ministro. vide ne madidet suppellectij v̄l sile. ⁊ tūc vlti⁹ p̄fere. ⁊ filij. ⁊. s. l. nō viciaret baptismū. Silt̄ d̄ tulle si accideret t̄pe platiōis dicēdū est. aut etiā de silētio lōgo int̄ s̄ba lōga idē intelligēdū est fm̄ Thō. sup. iiii. di. iij. q. ij. ar. j. Septimo caueat sacerdos ne in pctō mortali existēs baptizet cū solēnitare more solito puezq̄ peccaret moralit̄ fm̄ sc̄m Thō. ⁊. De. de tha. sup. iiii. di. v. q. ij. q̄uis puer baptizet i hoc casu. Et baptisim⁹ p̄fer̄ tā p̄ malū q̄ p̄ bonū misty q̄ bonitas ministri nō est de necessitate baptismi: sed de p̄gruentia. Nec peccat suscipiens baptismū a malo sacerdote tolerato ab ecclesia. Secus est de p̄cisio ab ecclesia. vt

ab heretico scismatico excoicato. a quibus nullo modo recipiendus est baptisimus nisi in casu necessitatis. tunc enim etiam a non baptizato ut a iudeo vel pagano posset recipi quod tunc quod malo dummodo in forma ecclesie red derec cum intentione videlicet faciendo illud quod facit ecclesia. Verum tamen licet baptisimus a malo sacerdote tolerato ab ecclesia non vicat quod ad sacramentales effectus: tamen a bono sacerdote melius recipit si habere potest: quod secundum beatum Thome. cum effectu principalis potest aliquid addi plus ex merito baptizantis. Ex hoc patet quod damnabile et periculosum sacerdoti est morari in peccato mortali ad unam horam. cum se debeat esse paratus ad ministrandum sacramenta. Sed circa hoc nota quod licet in casu necessitatis iudeus vel paganus possit baptizare: non tamen possit leuare de fonte secundum Thome. Ratio quod primo casu baptizando potest tenere vices dei: cum sit eius creatura sed in sebo non: quod non est membrum ecclesie. nec etiam aliquam cognationem spiritualem contrahit cum sit ex parte spiritualis gratie. Hoc Thome. super illud. di. vi. q. iij. ar. ij. Octavo attendat ut habeat circa baptizandum actualem intentionem baptizandi: et maxime cuius dicit verba essentialia. Tamen si tunc non haberet eam et tamen prius habuit eundo ad baptizandum sufficit. Ex quo patet quod surdus aut ebriosus non potest baptizare. Et dico de ebrioso carere vium rationis quod tale intentionem non habet nec actuali nec habituali quod est necessaria iuxta illud Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. Ita secundum

Bonaventuram in illis. dist. iij. q. i. ar. j. in. si. principalis ad hoc quod verba ordinentur ad effectum assignatum necessarium est intervenire intentio: nem ministrum qui intendit in illo actu et verbo dare talem effectum: vel saltem quod ecclesia facere ordinavit. vel saltem quod christus instituit dispensare alioquin verba et elementum ut sic distincta non faciunt sacramentum. Hoc autem pro regula habendum est quod ad omnem sacramentorum dispensationem necessarium est habere intentionem actu vel habitu. explicite vel implicite secundum Thome. in. iij. di. vi. q. ij. ar. j. Non caueat quilibet ne puerum ante quod nascatur de utero matris baptizet. Et hoc si puer ad omnes partes eius est in utero matris integer et totaliter: quod sic non potest aqua esse attingere immediate: nec potest lauari ibi existens. Si autem appareret principalis pars. puta caput tunc simpliciter baptizari potest quod iam potest aqua aspergi. Si autem appareret pars minus principalis sicut manus vel pes illa etiam esset baptizanda. quod in illa parte est tota anima licet non omnes sensus ut in capite. et postmodum potest baptizari si nascatur vivus sub conditione. Talis tamen puer si nasceret mortuus sepeliret in cimiterio secundum doctorem subtili. di. iij. q. j. ar. ij. Et idem tenet Johannes Parisiensis dist. iij. Similiter dicendum est de illo circa quem diminuta est forma ecclesie necessaria ex necessitate institutionis. Talis enim sepeliretur in cimiterio quod pie creditur quod summus sacerdos suppleret secundum Petrum de tharan. di. iij. q. ij. ar. j. Sextimo caueat ne mas

De sacramento

trem infirmā vel morlētē diuidat in qua puer uiuit. qz sic homicidiū cōmitteret quisqz hoc faceret. nō sunt em̄ faciēda mala vt vēlāt bona. ad Iho. iij. Jō cautiuz di mittat pertre infātē cū ea q̄ sp̄sa p̄reat. fm̄ dñm petruz vbi supra. Si tñ m̄ mortua esset iā p̄fecte. tūc p̄t̄ r̄ debet eā facere diuidere. r̄ puerū inde extractū baptizare. alias nō. Undecimo caueat ne monstrū nō bñ prius dijudicatū an sit vnus hō vel duo vel an habeat vnā animā vel duas baptizare festinet. Itā si sint duo capita. duo colla et duo pectora r̄ per p̄ns erūt duo corda r̄ ita baptizādi sunt duo r̄ qlibet scorsū Si aut̄ nō est certum q̄ sint due aie tūc p̄mo baptizandus est vnus r̄ postea alit sub cōditōne: dicēdo. Si tu es baptizatus nō te rebaptizo sed si nō es baptizatus ego te baptizo in noie p̄ns r̄ filij r̄ sp̄s̄s̄cti. Et tale monstrū d̄r fuisse in francia: duo capita habēs quorū vnū expressit velle de eo de q̄ alterū expressit nolle. vnū em̄ voluit p̄tinere r̄ sobrie viuere r̄ altud lasciuire r̄ epulari r̄ cū vnū p̄ os suuz excederet: aliud se grauari clamabat. ita refert doctor subtilis. di. vj. q. j. ar. iij. Duodecimo caueat ne chrisma te antiq̄ baptizet qz punit sacerdos hoc faciēs. de p̄se. dist. iij. si quis d̄ alto. Et de sen. excō. i ca. qm̄. li. vj. Ubi dicit glo. final̄ dādo rationē: qz vetus chrisma nō d̄z inesse vsut. nec de illo debz q̄a chrismani Et de pontif sacerdos q̄ de illo antiq̄ chrismate vngit baptizatū nisi i mortis articulo Uñ oī anno nouū chrisma debet confici: r̄ antiqū cremari de

cōse. di. iij. l̄ris. Sit aut̄ diligens sacerdos inter oīa ne puer decedat sine baptismo. vt si iam incepit canone n̄ misse r̄ viderit puerū morientē si ne baptismo potest eum baptizare d̄ p̄se. di. j. nullus eps̄ in glo. penul.

De cathecismo r̄ exorcismo.

Estat nūc ponere practicā manuales circa huius sacramenti dispenationē. Est autē p̄mo sciendus qz cathecismus r̄ exorcismus debēt p̄cedere baptismū qm̄ solēniter cōfertur Exorcismus hō d̄r illa sanatio orationū p̄ quā expellit dyabolus r̄ adiuraf vt recedat a puero de q̄ dicit Tho. qz valde cōueniēs sit ip̄m p̄mitti an̄ baptismū. Uñ hoc signat ea q̄ ponunt̄ in baptismo. Recede ab eo sathana r̄c. Ipse etiā exorcismus debilitat potestates demonis ne tantū possit in hoīe sicut ante. ne baptismū r̄ alia bona in ip̄o impediatur. Sz potestas p̄dicta totaliter tollit̄ in baptismo sicut etiā Pharao prius est flagellatus pp̄bō nondum de egipto egresso: r̄ postea totaliter in mari rubro: quod est figura baptismi submersus. Et sic bene dicitur qz exorcismi sunt instituti p̄pter energuminos id est intrus labiātes per infectionem fomitis videlicet contra dyabolum in eis potestatem habentem. Decimo. dist. vj. q. iij. ar. i. r̄. ii. Est autez cathecismus fm̄ Tho. instructio ante baptismū in illis que sunt communia. Et dicuntur fidei rudimenta ad que credenda omnes explicitē tenētur: sicut

cut est fides trinitatis. In carnatione
 et passionis domini: iudicii: et prudentie
 dei de factis hominum de alijs autem de
 berit instrui post baptismum. Quia etiam
 secundum Thomam in adulto requiritur ut per se
 catheticetur et christianam religionem pro
 teatur. Catheticatur autem ad hoc adul
 tus qui ad fidem vocatur. ut ad quam vo
 catur proprio moueatur voluntatis
 arbitrio. Hinc est quod cum baptizatur
 rutenus vel paganus adultus non
 patrinus sed ipsemet per se ad interro
 gata respondeat sacerdoti. Huius
 contrarium seruatur in mazonia in polo
 nia. et satis male.

De modo baptizandi.

Distinctus igitur puer de
 beat baptizari sacer
 dos non permittat nisi
 unum vel unam feminam
 in patrios. put deter
 minatum est de cognatione spirituali quod
 uis. li. vi. de conse. di. iiii. non plures.
 Alicubi tamen consuetudo obrinet quod si
 puer masculus debeat baptizari.
 tunc duo viri et una mulier in patrios
 admittantur. Si vero femina tunc
 due mulieres et unus vir in patrios
 admittantur. Et illa est satis tolle
 rabilis. cum honestate quendam et urba
 nitatem contineat. Deinde autem anni so
 res ecclesie sacerdos statuat patrios
 ut si puer est masculus teneat eum vir.
 si vero femina teneat eum mulier. Et
 isti duo stant iuxta se. Alij vero pos
 sunt stare in ecclesia vel iuxta qui pue
 rum conduxerunt. nec per ipso rideant sed
 possunt omnia attendere dummodo non tan
 gant puerum. Statuat autem sacerdos
 puerum ad occasum solis solus autem stet

ad orientem. Quo facto sufflet in faciem
 eius: et dicat illum exorcismum. *Exi im
 munde spiritus: et da honorem deo uiuo et
 uero et. qui continent in agenda. Item sta
 tim dicat. Recede ab eo diabole et
 statim autem ille siue exufflatio debet
 fieri ad occidentem. ut patet secundum Thomam. Et
 significat spiritus maligni expulsionem
 et boni introductionem. Post hoc faci
 at crucem in fronte eius dicens. Signu
 gnus saluatoris domini nostri iesu christi in
 fronte tua pono. similiter in pectore aliam
 faciat crucem dicens. Signu saluato
 ris domini nostri iesu christi in pectus tuu po
 no. Et demum conuictum sub una pla
 tiode faciet unam crucem in fronte et aliam
 in pectore dicens. Accipe signaculum
 sancte crucis tam in fronte quam in corde et.
 Et quod ista signatio significet statim
 in predicta oratione oratione cum dicitur. Sume
 celestium preceptorum fide et. per quod deno
 tat quod ad hoc in pectore signat quod in
 preceptis dei suscipiendis acceptus est
 factus. Et in fronte ut leta facie dei
 culture existat aptus. Demum sequitur
 oratio. Preces nostras et. inquit tunc dicitur. Et
 hunc electum tuum crucis dante cuius im
 pressionem eum signamus in virtute cus
 todi. Et fiat crucis signatio super to
 tum puerum. Inde sequitur oratio. Dip
 otes sempiternus deus et. Circa quam
 gratias pro sacerdos de nomine infatis
 dicendo. Quis debet vocari. Et postquam
 illi dixerunt. Non. ille statim persequatur
 incipiendo orationem dicens. Dipotes sem
 piterne deus pater domini nostri iesu christi res
 picere dignare super hunc famulum tuum
 et. Non est autem opus cum venerit ad locum
 cum proprio nomine aliam orationem quod requirit
 patrios dicens. quod vocat et hoc propter
 incongruitatem que ibi contingeret et*

De sacramento

improprietate locutiōis. Nam oſo
quōq; requirit dici p̄p̄riū nomē in ac
culatio casu. et patrini respondēt
ī noiatiuo qđ ē magna absurditas.
sicut patet cū d̄r. respicere dignare
sup hūc famulū tuū. **M.** et si patrini
respōderēt in nominatio dicēdo.
M. magna esset incōgruitas. dicat
autē sacerdos solus variando nomē
vsq; ad forē fm̄ exigentiā orationū
p̄iout viderit expedire: nec totiens
quotiēs occurrit nominis noiatio
regrat patrinos: s; solus noiet in la
tino p̄pter absurditatē p̄dictā Ora
tiones autē iste sūt. p̄ puero: vt gra
tia p̄ueniat: et subsequat q̄ vires p̄be
at libero arbitrio. et q̄ p̄cul fiat vni
uersa maligni spūs illusio. Signat
puer in fronte. in pectore. in oculis.
ī naribus. ī ore signo crucis. cuius
virtute victus est dyabolus et exalta
tus est xp̄sus. **Ch̄n̄ Abacuc. iij.** Lor
nua in manibus eius sunt ibi absco
dita est fortitudo eius. Hoc signo
muniuntur totius corporis sensus
cuius virtute et oīa sacramēta cōplē
tur et oīa dyaboli figmenta frustran
tur. Sicut em̄ cū primogenita dele
rentur egypti populus hebreorum
signatis postibus domoꝝ luax san
guine agni paschalis in typo dñice
passiōis saluatus est ppl̄s vero egy
ptioꝝ q̄ hoc caruit signo in suis p̄i
mogenitis grauter p̄cussus est sic
apud Ezechielē h̄rlim ab imminē
te clade liberāda eē p̄mittit si thau
q̄ figurā crucis exprimit in frōtibus
gementium atq; dolentiū signaret
Deinde anteq; sal ponit in os pueri
recepto sale simplici et mundo be
nedicat ipsum specialiter per illam

orationeꝝ. **Exorcizo** te creatura sa
lis in nomine dei patris omnipotē
tis. et in charitate dñi nostri iesu xp̄i
et in virtute spūs sancti etc. faciendo sig
na crucis ad inuocationē cuiuslib; p̄
sone sc̄tē trinitatis et cōpleat vsq;
ad finē. Nec credat q̄s posse suffice
re sal illud ad exorcizandū puerum
qđ benedicatur die dñico ad benedi
cendū aquā. cū illud speciale officij
um habeat et distinctus ab isto. **Et**
ideo caueat sacerdos ne cū illo sale
cū quo die dñico aquam exorcizat
ad baptisimū vadat sed ip̄o die dñi
co in alio citho b̄ndicat sal pro be
nedicenda aqua et in alio pro exorciz
andis infantibus ante baptisimū.
Cum autē compleuerit orationem
dictā. et sal benedixerit recipiat sal et
ponat ad os pueri dicēs. Accipe sa
lem sapie et sit tibi dñs p̄p̄ticius ī vi
tam eternā amen. **¶** P̄ponat tñ sal in
os pueri pulchre et modeste nō cuz
vehemētia sicut q̄dam solēt ponere
ita q̄ puer cogit fieri p̄p̄t durā im
pressioneꝝ salis qđ est abhoiabile.
Seruāda est nāq; maxīma vrbant
tas et honestas in sacramētoꝝ col
latiōe p̄pter deuotionē populī exci
tandā et reuerentiā sacramētoꝝ a
populo impēdendā et exhibēdā. sig
nificat em̄ salis immissio gratiaz et
sapientiā et a p̄ctōꝝ putredine p̄ser
uationē. **¶** Cōsequēter p̄sequant̄ oſo
nes solite q̄ habent in agenda. **Et**
puideat sacerdos eas corecte dice
re. **Et** qz sp̄ales sunt ofones sup se
minas et sp̄ciales sup viros. iō sim
gulis singulas adapret. Que autēz
sunt sup vtrosq; illas p̄ferat super
vtrosq; indifferenter **Deinde** seq̄tur

euangelium secundum mattheum. Oblati sunt
 iesu paruuli etc. quod sacerdos dictu
 rus deponat mitram si sicut patrinus de
 ponere faciat. In legendo autem ipo
 nat manus infanti. ut precludat dy
 abolo expulso ut ne redeat Et hoc
 idem signant benedictiones et crucis si
 gnationes superius premissae. legat autem
 permittendo dominus vobiscum. Quo fa
 cto faciat orare Pater noster et Credo
 ipsos patrinus. demum dicat illam orationem.
 Hec te lateat sathana etc. Quo
 facto recipiat mundos pulueres ter
 re et miscens sputo faciat inde lutum in
 manu sinistra. recepto eo duobus
 digitis. scilicet pollice et indice dextre ma
 nus tangat aurem pueri dicens. Esse
 ta quod est adaperire. Et cum subunxe
 rit in odore suauitatis. tunc tangat
 nares. Laeate autem ne faciat lutum
 grossum et asstantibus abhominabile. si
 cut quidam facere consueuerunt. emit
 tentes per sputo quibus flegma spumo
 sum ex ore inducentes horrore asstanti
 bus. Designat autem sputum et saluam im
 missio sensus tactus auditus et alio
 rum sensuum spiritualium aptationem. vel signat
 impedimenti remotionem ipsius demonis
 respectu fidei docendo vel discendo.

Dicit hoc sacerdos in
 troductus puerum in eccle
 siam dicens. Dominus custo
 diat introitum etc. das et
 per hoc prout intradi ec
 clesiam et annuerando eum coloratio fi
 delium. quod ad hoc videlicet ut possit ora
 re cum fidelibus in ecclesia si est adul
 tus. Etiam in missa dum tamen talis sit ex
 oratoratus etiam si non est ulterius secu
 pcessum. non tamen possit audire totam mis
 sam: sed nisi usque ad sursum corda. sic et ea

the cum in? Sic sacerdos accedens
 ad fontem quod a patrinis nominatus
 puerum dicens. In abrenuncias satha
 ne. Et illi respondet abrenuncio: et iterum
 dicit. Et oibus pompis eius. Illi re
 spondet: abrenuncio. Hoc autem fit idem ut
 prius abrenunciet terrorem et sic appro
 ximet ad veritatem: iuxta illud apostoli.
 Deponite veterem hominem secundum conuersa
 tionem pristinam abnegantes omnem impietatem
 et secularia desideria deinde quod
 rat iterum. Credis in deum patrem omnipotentem etc.
 Et ter respondet patrinus. credo
 Et sic de singulis articulis fidei spe
 cificando disticte et interrogando. Et
 13 duodecim sunt articuli fidei in sym
 bolo de quibus oibus deberet querere
 et interrogare sigillatim sufficit tamen si
 plures articulos simul coniungat et de ipsis
 sit querat. et ita sufficit si totum symbolum
 sex vicibus vel octo percurrat interro
 gando. Interrogatio autem ista debet
 esse in vulgari et non in latino: quia tunc
 patrinus laici fidei presertim per baptizandum
 puero. Est autem sciendum quod si adul
 tus baptizatur. 13 patrinus ipsum teneat.
 tamen ipse solus debet respondere et non patrinus
 nisi ad interrogationem fidei et abrenun
 ciationem supradictam cum habeat usum
 liberi arbitrii. Hoc autem symbolum tra
 dit baptizandis tanquam noue vite au
 ditoribus. per quam professionem incipit in
 eis mori vetus homo. et per fidei nouus
 viuere quem deum creatum est in iusticia
 et scititate veritatis. Tade sacerdos
 accepto oleo sancto ad hoc disposito
 quod vocatur oleum cathecuminorum. refe
 rens puerum velamine suo. et denu
 datus eum vngat eum prius in pectore.
 deinde in scapulis dicens. Ego te
 in oleo salutis in christo iesu domino no
 b j

De sacramento

stro. Et tandē subiūgat Pax tecū. Et clericus assistens respōdeat Et cū spiritu tuo. Ista autē vinctio olei significat hoīs expeditōes quā suscepit aduersus dyabolū in pugna. fit em̄ in signū pugne cōtra inimicū. sicut athlete inungunt fm̄ Tho. Et fm̄ Petrū de tharā. signat legis dei amorē p̄ hoc q̄ fit in pectore vbi est locus cordis. Per hoc autē q̄ fit in ter scapulas designat deuotā subiectionē. Ungit autē in pectore ne hostis ei immunda psuadeat desideria. Inter scapulas vbi est vigor portandī onus. q̄ fortitudinē accipiat ad portādum p̄dus diei et estus. Ungitur etiā in pectore vt vigeat in eo sapientia. Ungit etiā in humero de x̄to q̄ exercitijs bonorum operum indeficiēs seruet patiētia. Neq̄ em̄ nouerit sinistra quid fecerit dextra vestra Math. vi. Sed q̄ i humeris vigor cōstat portandi onera huius partis vinctioe xp̄i athlete dedicatur vt sciant se esse ad certamē vocatos p̄ totū vite sue cursum cōtra antiquū hostē publicis ac priuatis cōgressibus pugnatuos. Vel fm̄ rabanū in libro de institutione clerico rū. Pectus vngit q̄ nulle reliquie latentis hostis in eo resideāt. sed in fide trinitatis mens eius cōfortet. Itē inter scapulas vt vndiq̄ munitur: et ad bona opa faciēda p̄ di gratiā roboret. Deinde oibus his rite peractis q̄rat sacerdos a patris in tantē tenētibus et si fuerit adult' tūc ab ip̄omet adulto q̄rat dicēs Quis vocaris. Et ille respōdeat. In. Tandem sacerdos q̄rat. Vis baptizari. Et ille respondeat. Volo. Hoc autē

faciat ter p̄pter hoc vt cōstet de ipsius voluntario p̄posito baptizādī: et ne coactus baptizari videatur. Et tūc sacerdos recepto puro ad manū sinistrā: denudato eo toto si est īestate. si vero in hyeme denudet tūc ipsius caput patenter et manifeste vsq̄ ad ipsius scapulas. tenendo eū supra fontē si est infans. si vero adultus: tūc solum inclinato capite ī fontem ter dicat distincte et expresse habēdo intētionē ipsius baptizādī. Et ego te baptizo. in noīe pris. Et tūc faciat manu dextera primā aque in capite pueri p̄fusionē. Statimq̄ p̄sequat̄ dicens. et filij: faciēdo sc̄dam p̄fusionē in capite pueri sicut prius. Et deinde subiungat. et sp̄s sc̄i factendo similiter tertiā p̄fusionē seu ablutioē. Quā q̄dem immersionem recipiēs homo a sordibus vetustatis ipsius exutus: et alium nouū hominē indurus triduane xp̄i sepulture conspeditur. Tūc ait apostolus. Quicūq̄ baptizati sumus etc. Ambrosius autē in libro de sacramentis dicit q̄ trina in interrogatio ante baptismū et trina mersio in baptismo significāt triplicem lapsum peccati qui ibi ablutur scilicet cogitatiois: locutiois et operis. ideo etiā fit trina confessio. Ista etiā forma obseruanda est a vetulis in necessitate baptizantibus: et p̄ curatores sepius p̄dicanda. Hāc comperi et inueni in parochia mea quōq̄ multa superstitiosa et yana his verbis addi et ea mirabiliter variari. Quidam em̄ p̄ferūt solum ista verba sine asperione aq̄ credentes sufficere solā prolatione verborum. Quidā autem solo sale

puerum cū his verbis tangūt. Qui
dam vero formā verborum mutāt
dicentes. *M.* Ego te baptizo in no-
mine dei amen. Quidā autē dicunt
in nomine oipotētis dei amen. que
dēs forme enozmes sunt. nec aliqd
operant. Sed hic q̄ritur cuius sunt
ista verba cū dicunt patrini interro-
gati. abrenūcias satbane. respon-
dendo abrenūcto. vel credis in deū
illī respondent credo videtur enim
cuiuscunq; sint q̄ mentiri videatur
ille qui respondet. Si enim sunt
ex persona patrini mentitur quia
non habet in cōsciētia q̄ ipse bap-
tizet. Si autē p̄ puero dicitur nihil
ominus mētur patrinus cū puer
sit nullius voluntatis cōpos vt ptz
ex eo q̄ dū immergitur recalcitrat.
Ad qd̄ dicendum est q̄ patrinus in
persona sui loquitur. Quod au-
tem respondet credo &c. tantum
est ac si diceret. talem fidem habeo
per quam hic saluari potest. Cum
simpliciter respondet. volo bap-
tizari. sensus est in fide mea quā ego
teneo baptizet. Seruant tñ verba
ipsius pueri ex idēitate verborū pa-
trini vt idēitas verborū ad puerum
notet. Cū dicit bonauētura q̄ quā-
do respondet in p̄sona paruuli. Cre-
do non est falsus sermo vel in cōsue-
tus qz s̄m Augustinū frequenter si-
gnium accipitur. p̄re sicut dicitur
Cras erit resurrectio dñi. Et vidēs
sumū dicit se videre ignem. Cū sen-
sus est. credo. i. sacramentū fidei re-
cipio: vel recipere paratus sum. id
est ad credēdum me obligo. Dicit
etiā iste doctor: q̄ patrini postea
tenentur puerum docere in his que

sunt de fide vel de bonis moribus si
non habet alios doctores vel parē-
tes. nunc autem ex quo habent pas-
rentes catholicos & visitant ecclias
sibi potius doceantur. et sic patrini
excusant. *M.* Notandū etiā q̄ q̄ vult es-
se verus patrinus: nō solū debet re-
spōdere verba solita s̄z etiā tangere
puerū: vñ responsio nō est de necessi-
tate seu essentia cōpaternitatis spiri-
tualis s̄z tentio seu leuatio. *P.* Potest
etiā cōpaternitas cōtrahi p̄ cura-
tozem q̄stum ad amicitia. sed nō q̄s-
tum ad cōpaternitatis spiritualis
vinculum. vñ solus p̄curator est ve-
rus compater & non cōstituens pro-
curatozem: vt habetur de p̄curato-
ribus. ca. si. li. vj. Deinde sacerdos
accepto sancto chrisimate vngit pue-
rum in vertice. i. in sūmate capitis
dicēs orōnē q̄ seq̄t. *S.* De oipotens
p̄r dñi nostri iesu christi q̄ te regene-
rauit ex aq̄ et spiritu sancto &c. Cir-
ca hoc tñ cauedum est sacerdoti ne
puerū vngat in fronte sicut iā plures
fecisse cognoui: & eos de cetero face-
re phibui & interdixi. *M.* Iā solus ep̄s
habet vngere in frōte in cōfirmatio-
ne. Cū phibitū est inferioribus sa-
cerdotibus vt nunq̄ tangāt frōtem
hominis aliqua vnctione: quoniam
eis non competit. De hoc ex-
presse habetur in glosa. ij. capitulo.
quoniam in baptismo. de sentē ex cō.
lib. vj. vbi d̄r manifeste q̄ post bap-
tismus sacerdos inungat in vertice
chrisimate. nō autem in fronte: quia
hoc est solius episcopi. vt notatur
d̄ cōsuetudine capitulo. q̄sto. *P.* Pro-
hibito autem ne sacerdotes inferio-
res inungant in fronte habetur in

De sacramento

pluribus turbus vt p̄tz de cō. di. v. ca. nouissime. Erroris aut̄ causam illoꝝ sic errantiū comperi: q̄ libros viaticosq̄ suos ipsos sic grauster de ciperē vidi. Nā vere oēs agēde et libelli baptismales in hoc loco sic habent. Sic faciat sacerdos cruces in frōte. Corrīgāt igit̄ de cetero libros suos erroneos ne a dño corrīgant: et agāt penitentia de errore p̄terito. Videant aut̄ auctoritatē ordinariā p̄ quā cū eis sup̄ huiusmodi errore cōmissio dispense. Et fit etiam ista unctio in capite: vt charitas q̄ p̄ sp̄ritū sanctū dat̄ abundet sp̄ in cordibus nostris. S̄m illud sapientis Oleū de capite tuo nunq̄ deficiat. Vñ et aplul. Charitas dei diffusa est i cordibus nr̄is p̄ spiritū sanctū q̄ datus est nobis. Vel fit iō in vertice vt cognoscat se p̄motū esse in regale genus et sacerdotale: vt a x̄pi p̄sortio vocet̄ xp̄ianus. et eterni regni sit coheres. Et etiā statim tegit̄ veste vel mitra vt intelligat se dyademate regni et sacerdotali: sicut dictus est pot̄ri. Sed dubitat. Nōne iam sp̄s sanctus datus est baptizato in ip̄a aq̄ baptismi. Respondeo q̄ sic: s̄ differenter hic et ibi. Nā ibi dat̄ ad pctōꝝ p̄teritoꝝ remissionē q̄ p̄ ip̄az asperisionē aque in baptismo oia p̄terita pctā purgata sunt. S̄z hic dat̄ in ista unctioe ad edificādū in corde nr̄o dei et primi dilectioem. Consequēt dat̄ baptizato vestis cādida q̄ debet ita disponi vt cooperat totum caput et oia loca unctionum. s. scapulas et pectus s̄m Hugonē q̄ cādore suo si guram p̄fert accepte nouitatis et restitutionem innocētie et sp̄em future

immortalitatis. Hec est em̄ vestis i qua ad nuptias regis intrare quēlibet est necesse. Vñ sacerdos imponendo eam dicit. Accipe vestem cādida sc̄am et immaculatam. i. vite innocētiā q̄ tūc restituit ei: quā p̄feras ad tribunal xp̄i: vt habeas vitā eternā amē. Potest tū iste panniculus etiā seruari pro alijs pueris baptizandis in ecclesia: vt d̄z d̄. p̄se. di. liij. ca. si q̄s vbi d̄z. Si q̄s voluerit ch̄rismate itez pannū linire et super aliū baptizandum mittere nō est absurdū. Et vltimo sacerdos tradit puero in manus lampadē seu cereū incensū q̄ significat fidē et amoris longitudinē. Lumen em̄ significat fidē: sed incensū significat fidē in formā charitatis feruore. In manibus aut̄ acceptū significat honorū operū exhibitionē: et cū tali xp̄o oēs occurrere debemus ad iudiciū ventente. Et iō dicit sacerdos. Accipe lampadē ardētē et irrep̄hensibilē: et custodi baptismū tuū: vt cū dñs ad nuptias venerit possis ei occurrere vna cū sanctis et electis dei in aula celesti vt habeas vitā eternā: et viuas in secula seculoz amen.

De sacramento confirmationis.

Confirma hoc deus q̄ operatus es in nobis. Psal. lxxij. Post sacramentū baptismi sequitur aliud q̄d manus est cōstitutum ad ministrorū dignitatē. Hoc em̄ a sumis pontificibus id est ep̄iscopis vel suffraganeis t̄mmodo tradit̄ sicut et a solis apl̄is trade

batur: vt dicitur de conse. di. v. Manus prius enim peccatū postea sequitur cōfirmatio: ibi peccatū dimittitur hic gratie dona dant. Datur autē hic illa grā q̄ cōtra singula vitia et si non semper quicquid tū pugnat. Est autē gratia quāsi armatura quādam q̄ in hoc de seruo post transitū maris baptisimi contra vitia pugnamus. Sicut enim submersis egyptijs a tergo sequentibus filios israel. filios israel olim hostes oppugnaverūt p̄ desertū sic submerso dyabolo in baptisimo q̄ primum nos insequat multa nobis p̄ huius vite desertū vitia p̄stituit cōtra q̄ vitia gratia in hoc sacramēto est data qua quāsi armatura quādam et munitione quadā muniatur. Cū post baptisimū susceptiōne in quo est grā collata quātū ad innocētiā et noue vite restitutionem cōgrue petit ecclia sibi dari sacramētū adeo p̄ qd̄ illa gratia cōfirmet dicens verba premissa. Cōfirma hoc deus seip̄ sacramētū cōfirmatiōis quod operatus est in nobis seip̄ gratiā baptismalis renouationis. Ista duo sacramēta ita sunt cōiuncta q̄ ab inuicē nisi morte preueniēte nullatenus possunt segregari. et vnū sine altero rite p̄fici nō pōt. Ita dicit melchisedes papa scribens hispaniāz ep̄is: cuius verba ponuntur: de cōse. dist. v. De his vero. Difinit autē istud sacramētū s̄m̄ doctorē subtile sup. iij. sententiāz. di. vij. q. j. sic. Cōfirmatio est unctio hoīs viatoris aliquāter consentientis. vel libero arbitrio nōnunquā vsi facta in fronte figura crucis cum chrismate sanctificato et a ministro ydoneo simul cum intentione debita inungē-

te et vba dōbite p̄ferēte signās efficaciam ex institutione diuina unctiōne aīe p̄ grām roborans ad cōsistēdū cū constantia fidem xpi. Et s̄m̄ beatum Thomā sup. iij. sententiāz. Cōfirmatio in re est ipsa linitio chrismatis sub forma verborū prescripta.

Que sint de substantia huius sacramenti.

Arca quod sciendū est s̄m̄ Petrū de tharan. su. iij. di. xvij. et Arch. de pse. di. v. nouissime Quinqz dicunt d̄ substantia huius sacramēti: duo ex parte sacramēti i. se. s. materia chrismatis. i. oleum cū balsamo ab ep̄o sanctificatū. vt habet de cōse. dist. iij. Presbiter Nec pōt sine tali oleo cōferri hoc sacramētū: eo q̄ s̄m̄ Tho. super. iij. dist. vij. q. ij. ar. ti. iij. illa sacramēta q̄ sibi ministrum determinant etiam materiā sanctificatā requirunt et exigunt. Sed sacramētū quod nō determinat sibi ministrū nisi quātū ad solēnitatem: nō habet materiā sanctificatā quātū ad necessitatem. sed quātū ad solēnitatē: vt baptisimus. Et qz hoc sacramētum determinat sibi ministrū ideo etiā requirit materiā sanctificatā ab eo q̄ est minister huius sacramēti. s. ab ep̄o. Quare autē materia est chrisma ostendit ar. ij. dicens qz hoc sacramētum sumpsit initū ab aduētū spūs sancti in discipulos q̄ apparuit in linguis igneis: sed igni nihil conuenientius accipi potest loco eius pro materia in cōfirmatiōe quā oleum. qz lucet et nutrit ignem. Figuram autē lingue

De sacramento

conuenienter accipit balsamus ppter odorem. qz ppter confessionem lingue odor bone noticie dei diffundit in omni loco Ideo sicut uisibilibus ap paritio spūs sancti fuit in igne figura ta in figura lingue. Hec materia p mationis est in oleo balsamato ut oleum p teneat ad cōscētiam quam oportet habere nitidam eos q cōsef sores diuine fidei pstituant. Et balsamus ad bonā famā p tinet quam oportet diffundere et uerbis e factis in p fessione fidei. Hec materia Tho. Et hz xps circa institutionē huius sacramēti nō fuit usus tali materia: nec apli post eū tū ideo hodie ecclia non utit incongrue tali materia: eo q xps nō alligauit potētā suam sacramētis. potuit em sine tali materia cōferre p aliū modum gratiam huius sacramenti Sicut fm doctore subtilē potuit cū discipulis dispensare in p mittere ecclia: ut p aliū modū cōferrent hoc sacramētum. maxime cū tunc erant aliqua signa sensibilia. ut puta descensus sancti spūs de sup. et donus linguaz. q oia accipiebant cōfirmati p aplos Cū nō fuit necessaria eis materia huius sacramēti in signo tā occulto. ex q i magis uisibili et euidentiori illud conferebant. Credit tū idem doctor q hec materia ab apostolis sit instituta. hz non legatur. Scdm qd est de substantia huius sacramēti est forma uerborū q est hec Consigno te signo sancte crucis. et cōfirmo te chri smate salutis in noie patris et filij et spūs sancti amē. Refert tū archidia conus de cō. di. v. c. nouissime et fm Hugonē ibidem tenuisse. q nec for

ma predicta nec alia est necessaria et substantia huius sacramēti. Immo credit q sacm olei et sacm chrisma tis potest cōferri sine uerbo. dūmo do fiat unctio de oleo: vel de balsamo cōsecrato. Idē etiaz notat. xcv. dist. cap. peruenit. Illud tū ibi dixit sub dubio. Ego tū istud dictum mi nus recipio nec admitto eo q nec ture nec rōne consistit. et oibus theologie magistris aduersatur. Tertū quod est de substantia huius sacramenti quod requiritur ex parte ministri est dignitas pōntificalis seu epa lis et intētio debita. Intantū em requiritur ministrū pontificis in collatione huius sacramēti ut si p aliū simplicē sacerdotē fieret etiā de cōmisi sione nō ualere hz fm qsdam papa pōt simplici sacerdotē cōmittere ut posset hoc sacramētum cōferre. Et hoc tenet glo. c. iij. de consuetudine. Hoc etiā tenet ibi. Hosti. Hoc etiā tenet. Archi. xcv. di. peruenit. Hoc etiā idē approbat scūs Tho. super iij. di. vij. q. vj. ar. iij. ubi assignat rationem dicens q papa p hoc q est episcopoz summus nō dicit hōe plenitudinē ptāt p relationē ad corpus dñi uerū hz p relationē ad corp⁹ mysticū. Et qz gratia sacralis descēdit in corpus mysticum a capite sō ois opatio in corpus mysticū sacramentalis p quā gratia dat depēdet ab opatiōe sacramentali sup corpus dñi uerum. Et ideo solus sacerdos pōt absoluere in foro penitentiali et baptizare ex officio. Et ideo dicens qz promouere ad illas pfectio nes q nō respiciūt corpus dñi uerū sed solū corpus mysticū pōt a papa

q̄ habet plenitudinē p̄ficialis p̄tā
tis cōmitti sacerdoti q̄ h̄z actū sum
mū sup corpus dñi verū : nō autem
dracono vel alicui inferiori q̄ nō h̄z
p̄ficere corpus dñi vez: sicut nec ab
soluere in foro penitētiāli. Nō autē
pōt simplici sacerdoti cōmittere p̄
moueri ad p̄fectionē q̄ respicit aliq̄
mō corpus dñi vez. Et tō simplex
sacerdos ex mādato pape nō pōt cō
ferre ordines sacerdotij. qz ordines
sacri habent actū supra corpus dñi
verū vel supra materiaz eius. Pōt
tñ cōcedere sacerdoti q̄ cōfirmet qz
confirmato p̄ficat eū in actu corpis
xp̄i mystici. nō autē habet aliquā re
lationē ad corpus dñi vez. Et hoc
dictum approbat in toto petrus de
tharan. sup. iij. sentē. dist. iij. sc̄do
p̄ncipali. q. j. ar. ij. Hoc idem ap
probat Scotus. Et h̄ Bonauentu
ra videat p̄missis cōtradidere. tñ af
fistēdū est maiori p̄ti doctoz p̄dicto
rū. q̄ cuz determinatione eccleie hoc
approbātes cōfessit in toto z con
cordāt Quartū q̄d est de substantia
huius sacramēti est ex parte suscipi
entis sc̄z locus suscipiens q̄ est frōs
Unctio em̄ fit ad cōsignificādū id
quod cōfertur in sacramēto. Un̄ in
cōfirmatiōe cōfert audacia p̄fessio
nis cuius oppositū. s. timor z erube
scētia p̄ncipalius z euidentius in
fronte manifestant tō fit unctio frō
tis. Hec est rō Archid. de cō. di. v.
Houissime. Alta autē rō fm̄ Petrū
sup. iij. di. vij. q. iij. qz etiam robur
in fronte signatur. iuxta illud. Eze.
ij. Ecce dedi frōtem tuā duriorē
frontibus eoz. Un̄ in tribus sacris
fit triblex unctio sancti chris̄matis.

sed tñ d̄suefificantur ex sine. qz i ba
ptismo vt dictū est fit in vertice. ad
significandū fidel̄ susceptionē. quia
vertex est locus rōnalis. In p̄firmā
tione in fronte fit unctio ad signifi
candā audaciā cōfessōis. cuius im
pedimētū. s. timor vl̄ verecundia in
pallore vel rubore frontis oñdit ex
ppinquitate cellule memoratiue et
ymaginatiue. In ordine vero in ma
nibus fit unctio ad significandum
p̄tātē cōsecrādī corpus dñi sc̄i. Hec
Petrus. Aliā rōnē ponit canon d
cens. Spiritus sc̄ctus i baptismo tri
buit plenitudinē ad innocētiam. in
cōfirmatiōe augmētū ad gr̄am pre
stat. In baptismo regeneramur ad
vitā post baptismū cōfirmamur ad
pugnā In baptismo abluimur post
baptismū roboramur Regenera
tio p̄ se saluat. cōfirmatio armat et
instruit ad agones huius mūdi et p̄
lia. de cō. di. v. sp̄s sc̄ctus. His omni
bus cōsonans Isabānus de institu
tiōe de. li. j. c. xxx. dicit. Signatur i
baptismo bapuzatus cū chris̄mate
in capitis summitate. i. in vertice p̄
sacerdotē simplici p̄ p̄ficialē nō in
frōte. vt i priori unctiōe. s. in sumitas
te capitis in baptismo significet sup
sp̄m sp̄s sc̄cti descensio ad inhabita
tionē deo cōsecrādā in seba q̄z. s. in
p̄firmatione vt eiusdē sp̄s sc̄cti sept̄
formis gr̄a cū oi plenitudine sc̄ctas
tis sciētē v̄tutis z v̄tutis ventre i
hoiez d̄claret Habēt ista v̄ba d̄ cō.
di. v. nouissime Dat̄ autē hec gr̄a nō
solū cōiter sicut i alijs sacramētis
s̄z etiā specialiter. p̄ quā q̄s deputat̄
ad effectū sc̄ctitatis z ydoneus efficit̄
ad xp̄z p̄fistēdū. Et hec ē maxia vti

De sacramento

litas. Quia hoc debet pensare homines et istud sacramentum non obmittere. nam obmissio ipsius augmentum gratie subtrahit.

De accidentibus circa sacramentum confirmationis.

Consequenter videndum est de accidentibus huius sacramenti que sunt quatuor. Primum quod istud sacramentum est conferendum a ieiuno episcopo: ut dicit canon de consecra. di. v. ut episcopi. Hoc autem est propter venerabilitatem huius sacramenti: quod venerabilius est ut a ieiuno conferatur. In necessitate tamen confertur post prandium presertim quando est multitudo confirmandorum: que ante prandium commode expediri non potest. Vel quando aliqui veniunt de longinquo non volentes expectare in crastinum. Vel quando episcopus non potest expectare in crastinum. Quia melius est ut tunc confirmentur quam si episcopo recedente sic dimitterentur. Secundo quod istud sacramentum sit a ieiunis hominibus sumendum propter reverentiam et honestatem huius sacramenti: ut dicitur in ca. ut ieiuni de conse. di. v. Tamen ut dictum est in necessitate etiam post prandium potest suscipi. Tertio quod in susceptione huius sacramenti debet alter confirmatus tenere confirmandum: eo quod ille qui accedit ad illud sacramentum non habet robur per se standi. nec presumit per se stare nisi adiutus ab alio. Licet autem de ratione huius sacramenti confirmatus debeat esse qui illum debet tenere: tamen si non est confirmatus propter hoc non est minutum

hoc sacramentum. sed graviter peccet. de conse. di. v. novissime. Quarto requiritur quod locus vinctiois ligetur panno quousque siccat. Et postmodum etiam si digonem debet habere esse sub quadam disciplina in custodiendo christiana. scilicet ne caput lauet usque ad septem dies propter septem dona spiritus sancti que tunc recipit. Hoc tamen hodie non bene servatur. Bonum tamen esset servare propter reverentiam sacramenti et significationem predictam. Consuetudo autem nostra est quod ligatur illa porta usque ad tertium diem et tunc tertia die comburet panniculus et locus frontis bene cum sale et aqua lauetur. et aqua in focum vel in fornacem fundatur.

Cautele huius sacramenti.

Primo caueat sacerdos si ne aliquis prius confirmatus confirmetur: quod hoc sacramentum est irreiterabile cum impertinenter characterem indelebilem sicut et baptismus. Et etiam quod magna iniuria faceret sacro qui istud reiteraret: cum per hoc prima confirmatio iudicaretur nihil esse. Secundo caueat confirmandus ne bis procurare sciens se faciat. Ita talis pro penitentia debet ingredi monasterium. et ibi sub habitu regulari deo famulari: ut dicitur de conse. dist. v. dictum est nobis. Tertio caueat ne uxorem teneat in confirmatione viri vel maritum suum: vel e converso propter contrahendam cognationem spirituales que impedit matrimonium contrahendum et conjugale actum. Ita tales debent abstinere ab inuicem usque ad mortem ipsorum. et sic separari debent a thoro sed non ab

soluant a vinculo matrimonij. vsqz ad mortē. Sicut caueat ne q̄s filiū p̄ pat̄rē teneat: qz etiā contrahit cognatio sp̄ualis inter cōiuges: nō tñ matrimonij dirimēs. sed tñ grauit̄ puniunt̄ cōiuges Sicut caueat ne foror frat̄rē v̄l ecōuerso teneat: qz sufficit inter tales vinculū cognationis carnalis. Si tñ fieret nihil impedit. sed tñ honestius est abstinere. Nā turpe est audire si frater vocaret fororē in hoc casu cōmat̄ rē. v̄l ecōuerso. Alij tñ cognati vt patruales fratruales auunculi pat̄rini &c. hñ possūt tenere confirmandos nepotes & alios. Quarto caueat cōfirmāndus vt nō accedat istud sac̄m nisi cōfessus si est conscius alicuius mortalis pct̄i ne ponat obicē gratie quā suscepturus est in hoc sacramēto. Quantuz tñ est ex vi sacramēt̄i suscipit ipsum sacramentum: nō tamen esse sacramenti sc̄z gratiam.

De sacramento eucharistie.

Incipite et comedite Math. xxvj. & de p̄se. di. ij. panis. Quia suscipiuntur a pct̄is p̄ baptismū & p̄firmati in gr̄a p̄ cōfirmationē ne laborātes in via presentis vite in certamine sp̄iali deficiant. Opus em̄ habet refici cibo sp̄iali alioquin saluatore testante. Si dñm istū letuni fuerint deficiēt in via Math. xv. Ideo post duo sacramēta seq̄tur tertij. s. venerabilis eucharistia q̄d est cibus aiaz nostraz iuxta illud Job. vj. Nisi māducaueritis carnē &c. Nē igit̄ omittat̄ s̄z frequentius sumat̄ a fidelibus hortat̄ sal

uator in verbis similibus dicens. Accipite & comedite. Et rectus ordo est vt post baptismū & post cōfirmationē sumat̄ hoc venerabile sac̄m ab adultis. Legimus siquē qz submersis egyptijs in mari rubro: trāsitoqz mari p̄dicto filij isrl̄ nouū pascha in azimo pane fecerūt i deserto sic nos submersis demonibus in baptismo cū pct̄is nostris i deserto huius mūdi pascha nouū in azimis sinceritatis & veritatis huius sc̄tissimi p̄s facere debemus. Circa vero hoc sacramētū excellentissimū tria sunt cōsideranda. Primo quidē substātia ipsius. Secūdo credēda ipsius. Tertio cautele. De primo sciendū est circa hoc sacramētū qz q̄ttuor sunt de substātia sui necessaria. Primo ē ordo sacerdotalis Nullus em̄ pōt hoc sacramētū p̄ficere nisi sacerdos. vñ nec laicus nec angelus bonus pōt hoc p̄ficere: qz nō h̄z q̄s potestates sup̄ actū p̄secrationis huius sac̄i nisi ordinatus in sacerdotē. nō em̄ meritis sc̄ritatis: s̄z auctoritate officij & misterij sacerdotalis hoc sac̄m p̄ficere. iuxta illud. Nō in merit̄is p̄secratis s̄z in v̄bis cōficit sacerdos. Ex q̄ p̄tz error illoz q̄ dicūt qz si laicus p̄ferret v̄ba canonis sup̄ panē triticeū p̄ficeret sac̄m: qd̄ oīno est falsū. Nec d̄z quē mouere illa hystoria q̄ refert de quibusdā pastoribus laicis q̄ addiscētes v̄ba canonis & p̄secrationis i ecclia a sacerdote t̄pe cōsecrationis. plata: ipsi etiā v̄cētes ad greges suos sup̄ pane ptulerūt eadem verba: & statim apparuit puer pulcherrimus. Ibi em̄ nō fuit caro xp̄i sicut est in hoc sacramēto a sacerdo

te cōfecto. sed ibi fuit miraculose ex
pmissiōe diuina q̄dā figura ⁊ spectus
es carnis diuinitus formata. nec il-
le puer erat verus x̄ps d̄us ⁊ hō ha-
bēs aiām sicut ē in sacramēto isto p
sacerdotē cōfecto vbi realiter ē x̄ps
cum diuinitate ⁊ humanitate ⁊ oīa
sua sicut nūc est in celo. Nec etiā illa
caro illius pueri adorāda fuit sicut
x̄ps. nec sumēda p corpore x̄pi: sed
p quodā miraculoso corpore ⁊ ope
diuino venerāda sicut alia miracu-
la diuina. Sicut etiā dicimus de s̄a
guine illo q̄ d̄r exiisse de imagine
lignea passiōis x̄pi quā cū q̄dam su-
det in celario cōfodissent in cōtume-
liam x̄pi subito emanauit q̄daz hu-
mor sanguineus in maxima q̄titate.
q̄ visō iudei illi fuerūt conuersi. Ille
em̄ humor nō fuit s̄guis x̄pi verus
sic est in hoc sacramēto. nec dignus
tali ordinatiōe sicut q̄ est in calice.
s̄z mō suo venerandus tāq̄ miracu-
losū opus dei. Et de tali humore s̄a
guineo collecto in loco p̄dicti cela-
rij fuit p diuersas ptes mūdi distri-
butū. Ex quo puenerat error fidelū
q̄ putantes verū x̄pi sanguinē es-
se adorabāt eū adoratiōe latrīe ⁊ sic
ydolatrābāt. imo dato q̄ fuisset ve-
rus sanguis x̄pi sub cruce x̄pi colle-
ctus. adhuc minus esset adorāndus
q̄ iste q̄ est in calice p sacerdotē cōse-
cratus. Hō huius ē q̄ ille diuisus ē
a diuinitate q̄ cito defluxit ad terrā
de x̄po. nō potuit dici filius dei am-
plius nisi x̄po reunitus ⁊ reintegra-
tus. Iste autē q̄ est in calice cōiunctus
est diuinitati q̄ de ipso sanguine ve-
rū est dicere. Sic est verus filius dei
Lū ibi rōe cōcomitatie sit etiā vera

caro x̄pi ⁊ aīa eius ⁊ diuinitas. Ar-
chi. de cō. di. ij. q̄ māducāt. tenet q̄
nō remansit aliq̄s sanguis sub cruce
d̄is: nec etiā de carne p̄pucij. sicut
rome monstrat ⁊ in hildeshey. sed
errōee: q̄ tūc habuisset duo p̄pucta
q̄ tūc est fallus ⁊ nō tenēdū. Māgne
itaq̄ dignitatis sunt sacerdotes q̄
hoc p̄nt q̄ nullus c̄tra deū facere
p̄t. Sed p̄ch dolor dignitatē suam
minime attēdit nullius pene repu-
tantes estimatiōis. Scdm̄ q̄d est d̄
substātia huius sacramenti est mate-
ria debita. s. panis triticeus. Et hoc
ideo: q̄ d̄is se grano tritici cōpara-
uit. Joh. xij. Lū etiā q̄ x̄ps credit
sic cōsecraste. Vinū vitis ē materia
debita ⁊ necessaria: q̄ x̄ps se viti cō-
parauit. Jo. xv. Ista autē duo. s. p̄s
⁊ vinū ita sunt cōiuncta i cōsecratio-
ne vt neq̄q̄ vnū sine alio debet cōse-
crari aut a celebrāte suscipi. Iuxta
illd̄ Belasij. Sacerdos corpus x̄pi
sine eius sanguine nunq̄ d̄z suscipe-
re. aut em̄ integre sumat. aut ab in-
tegrīs abstineat. q̄ virtus eius d̄z
mysterij diuisio sine grandi sacrile-
gio nō p̄t puenire. de cō. di. ij. Lō-
perimus. Hō putet tūc q̄s ex hoc q̄
sacerdos q̄tū est de rōne sacramen-
ti nō possit cōsecrare hostiā p se sine
calicis cōsecratiōe: q̄ forma conse-
cratiōis panis ⁊ calicis non se expe-
ctāt: q̄ altera totū effectū opatur q̄
cito p̄fert. Sed tūc dico q̄ hoc sacer-
dos nō p̄t facere sine graui pecca-
to. Addenda est etiā vino modica
aqua q̄ significat iunctionē popu-
li ad x̄pm̄ in hoc sacramēto. Et licz
sine aqua in solo vino potest cōfici.
nō tamē sine graui peccato. Econ-

uerso vero sine vino in sola aqua nihil cōficiē. et hoc tūc grauius est peccatū q̄ p̄mū p̄pter ydolatriaz quas cōmittit p̄pls t̄pe celebratiōis et eleuatiōis. quorū omnium est reus celebrās. Tercū q̄d est de substantia huius sacramenti est debita forma uerborū que est hec super hostiam. Hoc est em̄ corpus meum. Et sup sanguinē. Hic est em̄ calix sanguis mei noui et eterni testamenti. mysticum fidei q̄ pro uobis et p̄ multis effundet̄ in remissionem peccatorū Circa q̄d sciendū est q̄ h̄ illa conuictio em̄ posita in ambabus formis nō sit de substantia forme simplicit̄ necessaria debet tū apponi s̄m̄ vsus ecclesie q̄ vsus a beato petro initiū sumpsit: et grauius peccant omittētes eam. Q̄d autem p̄mittit̄. accipite et māducate ex hoc oēs. p̄inet ad v̄sum sacramenti et nō est de substantia forme. Sed si queritur quomodo; do ista locutus est uera cū sacerdos dicit. Hoc est em̄ corpus meū. Hoc em̄ uidetur falsum si ex p̄sona sacerdotis illa uerba dicant̄ cū sacerdos nō intendat cōficere ibi suuz p̄ priū corpus s̄ x̄pi. Ad hoc respōdetur breuif q̄ ista uerba sacerdos nō p̄fert ex p̄sona sua sed x̄pi. Demonstrat aut̄ illud. p̄nomen hoc uerum corpus x̄pi in ordine ad totam compositionē huius forme. Hoc em̄ corpus meum. Non q̄ plato isto solum p̄nominē hoc statim sit corpus christi sed. plato tota forma a christo instituta: q̄ in vltima platione istoz uerborū sit trāsubstantiatio ad quā ordinant̄ p̄cedentia. Et pro isto vltierus sciendum est q̄ s̄m̄

beatus Tho. super. iiii. di. viii. q. v. arti. ij. Forma huius sacramenti difert a formis alioz sacramētoz in duobus. Primo q̄ forma alioz importat v̄sum materie. forma aut̄ istius importat consecrationē t̄m̄: q̄ cōsistit in trāsubstantiatione materie. Cū minister uel sacerdos in cōficiēdo hoc sacramētū nō h̄z alium actū nisi plationē uerboz ex p̄sona x̄pi. Secdo q̄ alioz sacramētoz nū forme ex p̄sona ministri p̄ferunt̄ forma aut̄ istius sacri a ministro in p̄sona p̄fertur christi. Ad intelligendū aut̄ quodlibet uerbū positum in hac forma est sciendū q̄ hec forma est sufficientissima. Primo q̄tū ad opatiuā potētā: q̄ cū factō habeat suā cōpletōez. id cōueniēter ponit̄ istud p̄nomen hoc demonstrās panē q̄ est trāsubstantiatus in panē x̄pi: et est idem cū corpore x̄pi. Secdo est sufficiens q̄tū ad modū opandi q̄ hic terminus ad quē est sine om̄i mutatiōe ex p̄te sui. Id bñ ponit̄ ly est designās p̄manētā et nō ponitur h̄bū fiendi. s̄. erit designās mutatiōnē. Tercio est sufficiens ex p̄te op̄s q̄ hic corpus x̄pi uerū designat corpus x̄pi mysticum quod habet diuersas p̄tes et forte diuersaz rōnum p̄pter differentē gratiā gratis datā Ideo melius dicitur corpus q̄s caro. Quarto est sufficiens ex p̄te opanti. Cū q̄ corpus x̄pi nō t̄m̄ signat corpus x̄pi uerū: sed etiaz significat corpus x̄pi mysticū: et cū hoc nō possit facere s̄m̄ se s̄z inq̄tuz est unū uel unū cū diuinitate: id cōgrue pōit̄ sibi ly meū. Quinto est sufficiens ex parte effectus p̄ncipiū. vñ quia iste

De sacramento

effectus. s. corpus xpi est tate nobi-
litas q non fit in sacramento nisi
a deo immediate: nec mister hz ali-
que actū specialē in isto sacramēto
sicut in alijs. id cōuententer factū ē
q ista forma nō pfertur i psona ali-
cuius sed dei absolute. sicut vox ho-
minis p turbā. ita dei p hominem.
Quartū qd est d substantia huius sa-
cramenti est intentio cōsecrantis. s.
vt in speciali vel in generali hoc fa-
cere velit qd facit ecclia. vel qd fecit
xps & statuit faciendum. Licet tñ in-
tentio semp est necessaria. de substā-
tia non tamen attentio. Vñ si mens
rapit ad alia ex infirmitate vl negli-
gentia vl incuria nō ideo est minus
pferatū qz si affuisset attentio. Pec-
cat tñ ille q consecrat & nō intelligit:
& se non recolligit quāto attentius po-
test ad cōsecrationē. Itā debet atten-
tus esse ad hoc vt cōsideret qd facit
& tūc maxime qñ plures hostias cō-
secrat p cōmunicātibz vnde debz
habere respectū specialē ad alias ho-
stias oēs que sunt corā eo. als em si
haberet generalē intētionē ad oēs
hostias q sunt in altari. staret qñqz
q etiā illas q sunt in pyride residue
cōsecraret fm quosdā. Mihi autem
nō apparet hoc. qz ex quo nō inten-
dit cōsecrare alias nisi q sunt corāz
ipō de ppinquo cumulate ad vnuz
locū quātūcūqz generaliter intēdat
sup eas nō cōsecrabit nisi illas. Si-
militer dico q si hostia aliqua iaceret
sub palla nō cōsecrata. absconsa in
tpe cōsecratiōis forte p obliuionem
clerici dimissa ex q sacerdos de ea
non intēdit nō est consecrata. Sec^o
dico si habet intētionē ad oēs que

sunt ante eū tunc & illam hostiaz ab-
sconsam cōsecrabit. Tñ dicit Johā-
nes caldiniensis in supplicatiōibus
suis de officio ordinarij. Si sacer-
dos. q si sacerdos credēs ponere.
xvj. hostias ponit. x. si in intētionē
sua est tantū psecrare quantū habz
ante se oēs sunt cōsecrate. Et ideo
dicendū est q sufficit sacerdoti ha-
bere intētionē determinatā faciendū
vt facit ecclia sup totā materiā
preordinatā sine specificatiōe nu-
meri fm magistrum Franciscuz de
braga in qdam qstione disputata.
Idē dico de vino p fuso sup altari p
negligentiā p fusiōis tēpore in cali-
cē. qz illud nō cōsecratur dum sacer-
dos nō intēdat sup illud. Et ideo
dixi q maxime requirit intētio sup
illa que sunt corā sacerdote posita i
tali loco tñ & nō in alto. Ex illo sol-
uitur dubiū. an scismaticus vel he-
reticus cōficiat hoc sacramento.
Pater em q sic cuz talis pōt habe-
re intētionē ecclie in cōficiendo. et
hoc maxime vniuersalē. s. intenden-
do facere qd xps fecit & instituit faci-
endum: & qd ecclia facit licet etiā
nō intēdat in speciali: qz ex quo est
in heresi vel in scismate tpe certus ē
& credit nil valere vel facere propter
peccatum in quo est: nec obstat cas-
pulum scisma. xxiij. q. j. vbi dicitur
q scismaticus execrare potest.
non autem consecrare. quod intelli-
gitur qstū ad efficaciam sacramētī:
qz non opatur effectum salutis in il-
lo sic cōsecrante illā vel cōficiēte
propter scisma vel heresim: sed ta-
men est verum corpus xpi. Sicut eti-
am illud intelligitur. s. vbi dicitur.

Non est corpus xpi qđ scismaticus
 pñcit. i. qđ nō est verum corpus xpi
 qđ tū ad cōficiēte in scismate vel he
 resi: qđ sibi nō pñcit sed officit. i. no
 cet. **M**ihlominus tñ qđ tū est ad ve
 ritatē sacramenti est verum corpus
 xpi. **S**ilr in. c. audiuimus. vbi d̄: qđ
 scismaticus execrare pōt. nō autē cō
 secrare intelligit vt dictum est. **U**n
 ptz illos indiscrete facere qđ sacrm p
 grecos aut rutenos cōfectū in for
 ma ecclesie blasphemāt z derident
 cum sibi sit verū corpus xpi. **C**ōsul
 tius tñ isti facerent vt illuc nō intra
 rent nec inspicerent in ipoz ecclias
 qđ vt venientes illuc derideāt. **C**on
 cludendo ergo dico qđ ad hoc sacra
 mētum cōficiendū sufficit triplex cō
 ditio ex parte cōficiētis. **P**rimo
 qđ sit sacerdos rite ordinatus. **S**ecdo
 qđ possit verba pferre cōsecratiōis:
Tertio qđ possit habere debitā intē
 tionē faciendū qđ facit ecclia. **P**ro
 pter defectū prime p̄ditōis nullus
 laicus qđ tūc qđ sc̄tus nec sacerdos
 gētilis vt tartaroz cōficiunt qđ non
 sunt rite in forma ecclesie ordinati.
Propter defectū sc̄de conditionis
 mutus nō pōt cōficere: qđ nō pōt v
 ba cōsecratiōis pferre **P**ropter de
 fectū tertie p̄ditōis carēs vsu ratio
 nis z ebrius nōndū digestus non
 possunt cōficere cū nō habeant intē
 tionem debitā. **S**ed prima cōditio
 est. pp̄ta qđ solus sacerdos z q̄libet
 pōt cui possunt cōpetere iste cōditio
 nes. s. platio z intētio **N**ec obstat si
 in statur d̄ degradato qđ nō sit sacer
 dos. qđ tamen nō est verū quia ca
 racterē sacerdotale sibi semel in or
 dinibus susceptis collatum nullus

pōt delere. **Q**uāuis talis degrada
 tus pdat priuilegiū clericale. z tradi
 tur curie seculari tñ si celebraret cō
 ficeret qđ auctoritas substāntica nō
 est sibi ablata qđ tū ad executionē
 legitimam qua caret quo ad se et
 ad alios z qđ ad totam ecclesiā. **Q**u
 autē dicit qđ scismaticus. excōmuni
 catus: hereticus z degradatus non
 cōficiāt. intelligendū est qđ nō con
 ficiunt rite z ordinare nec legitime
 qđ tū ad efficacitā sacramenti. vt. s.
 sit utilis illa cōfectio ad salutē eis:
 sed tñ cōficiunt qđ tū ad veritatē sa
 cramentī. **E**t hoc catholice sentiendū
 est de isto sacro omīssis opinionibz
 multoz. **E**t si qs cōtra p̄dicta obj
 ciat magistrū sententiāz libro. liij.
 di. viij. vbi dicit tales nō posse cōfi
 cere **S**alua pace magistrū dico qđ in
 hoc non tenet. tñ ppter sui reueren
 tiā vt eius dictū potius valeat qđ pe
 reat intelligendū est qđ tales non pos
 sunt cōficere de iure z sine pctō seu
 ordinate: sed de facto bene possūt.
Nec moueat aliquē rō magistrū ibi
 posita p quam dicit ideo non posse
 p̄dictos cōficere: qđ nemo in ista cō
 secratiōe dicit **O**ffero: sed offerim⁹
 hoc sacrificium. **N**emo igit nisi sue
 rit mēbrum ecclesie potest d̄scere cuz
 alijs offerimus quasi esset vna de p
 sonis ecclesie. **U**n cū heretici z sc̄si
 matici non sint membra ecclesie nō
 possunt d̄scere offerimus. ergo nec
 cōficere **A**d qđ dicimus qđ oblatio
 nō pertinet ad rationem cōsecratiō
 nis. vnde non necessario requiritur vt
 offeratur. **I**ta soluit docto: subtilis
 super. liij. distincti. viij. q. ij. z **L**ho

mas eadem distinctio. q. j. arti. iij.
et. iij.

De credēdis circa hoc
sacramentum.

Alte oia credendū est
q̄ in hoc sacramento
idem xp̄s q̄ de virgine
natus est ⁊ pro nobis
passus est continetur.
Et sicut ibi verus est xp̄s ita etiam
est ibi sub vna quātitate sed nō quā
tificatiue hoc est tantū dicere q̄ nō
vititur illa quātitate occupādo locū
Sic etiā non vitit claritate sua illu
minando aerem. Sc̄o credendū ē
q̄ corpus xp̄i p̄t ee i pluribus locis
q̄tūcūq; plures p̄es trāsubstātiāt
in ip̄s. Vñ in celo est localit̄ in vbo
diuino p̄sonalit̄ in altari sacrālit̄ er
Sc̄m naturale eius esse est in celo
in vno tñ loco s̄m esse sacramētale
eius potest esse i diuersis locis. Est
ergo hic s̄m q̄ multa in ip̄m trāsmu
tari possunt. Sed s̄m esse p̄sona
le nō est i loco. Unde dicit Petrus
de tharantasia: s̄m q̄ vnum est ⁊ in
diuiduū in se nō p̄t esse nisi in vno
loco: sicut nec angelus nec aliū cor
pus: s̄ s̄m q̄ in ip̄m multa trāsmu
tari possunt indiuia. sic potest ef
se in diuersis locis. di. x. q. iij. ar. ij.
sup. iij. sententiariū. Tertio creden
dū est s̄m Thomā q̄ cū corpus xp̄i
apparet in specie carnis vel p̄ci.
vtrū ibi appareat verū corpus xp̄i
vel an ille species sint pp̄rie corpo
ris xp̄i: non omnino determinatum
est a doctoribus. Tamen secure di
citur q̄ ille dimēsiōes panis manēt
⁊ in eis alia accidētia sensibilia sup

ducuntur diuina virtute q̄ specie car
nis p̄tendat: sicut accidētia q̄ prius
erāt p̄tendebāt. specie panis. Quā
do tñ appareret sub forma carnis
vel pueri non debet sumi: sed p̄rell
quis seruari. Quarto credendū est
q̄ illa accidētia manent sine subie
cto post p̄secrationē virtute diuina
retinent tñ ibi modū agendū vel pa
tiendū in corpore xp̄i quē prius hab
uerūt. Quinto credendū est q̄ sac
ta cōsecratiōe vltimus nō manet i
hostia p̄secrata substātia panis. nec
in vino substātia vini sed statim cor
pus xp̄i fit in hostia ⁊ sanguis xp̄i i
calice. Et ratio s̄m beati thomā ē
q̄ oppositū huius dicere repugnat
verbis xp̄i. Nō enim esset verū dicere.
Hoc est enim corpus meū. s̄ hic ē cor
pus meū Itē si remaneret substātia
panis tollerēt reuerētia xp̄o debita
vt cōtinet̄ in hostia. Nā xp̄o vt con
tinet̄ in hostia debet cultus lat̄ie.
s̄ si ibi maneret substātia panis nō
deberet talis cultus lat̄ie exhiberi
p̄pter ydolatriā adorando creatur
rā. Et licet multi doctores huius cō
tradican̄ sententiē. tā tñ p̄ catholi
ca conclusa est sub Alexandro q̄rto
papa ⁊ martino quinto. Sexto cre
dendū est q̄ fractio q̄ fit in hostia nō
fit in corpore xp̄i. sed tantū in specie
bus hostie Unde ibi accidentia ma
nētia sine subiecto dicitur frāgi s̄
Ip̄e. dist. xij. ar. principal̄. q. j. quia
alias fractio est quedā diuisio. diuis
io vero est passio q̄tū vt q̄tum. In
sacramento vero aliquid est q̄tum
per modum quāti vt species. aliqd
q̄tū sed non p̄ modū quāti vt cor
pus xp̄i. Ideo dicēdum est q̄ fra

ctio vel diuifio fit in speciebus ⁊ nō in corpore xpi. Septimo credendū est q̄ corpus xpi. in hoc sacramēto propriē nō videtur: nec sanguis corporalī. Ratio Bre. quia tunc ibi non esset aliud visum ⁊ aliud creditum. Item alia ratio naturalis: qz nullū corpus videri potest nisi habeat accidentia inessentia. vel nisi sit coloratū formaliter. vt patet de pariete. sed color albus non est in hostia formaliter ergo non potest videri proprie. Nec tamen errāt layci q̄ dicūt se videre corpus xpi. sicut illi nō errauerunt q̄ dicebant se videre angelos in assūpto corpore quos tñ non viderunt inq̄stum fuerunt spiritus. Et simile est de hoīe armato quē dicit te videre. cū tamē nec facies nec membruz aliq̄d nudū eius videas. imo vt dicit Garro di. x. q. ix. Nul la creatura naturali cognitione nec angelus potest cognoscere ibi esse corpus xpi. licet tñ visione gloriosa ⁊ intellectuali pōt cognosci. oculus tñ glorificatus illud videre non pōt corporaliter s̄m Tho. Un̄ glificati vident corpus xpi in sacramēto visione intellectuali ⁊ non corporalī. Octauo credendum est q̄ in hostia sunt quattuor. ⁊ quattuor veraciter in calice credenda cōtinent. Pr̄mo em̄ in hostia virtute x̄boꝝ ē corpus xpi. Ratio qz illud veraciter cōtinetur in hostia de q̄ x̄ba faciūt mētionem. s̄ hoc solū est de corpore xpi. quia ibi dicitur. Hoc est em̄ corpus meum. vbi nihil dicit de aīa nec de deitate nec de sanguine. Sc̄do ibi ē sanguis xpi non principaliter. sed ex concomitantia quadaz necessaria

quia corpus verum x̄sum non est sine sanguine. vnde dicitur aīa esse in sanguine. Tertio ibi est aīa xpi ex concomitantia mediata quia im possibile est animam informare et perficere corpus nisi corpus sit dispositum. sed sine sanguine non est ibi corpus bene disposituz nec etiā organzatum. Ibi ex consequenti etiā est anima. cum ibi sit corpus dispositum per sanguinem. ⁊ hoc ē dicere mediante sanguine. Quarto est ibi deitas ex quadam concomitantia remota. qz corpus ⁊ deitas sunt disparia. tñ ex quo x̄pus natus fuit ex maria virgine verus homo ⁊ deus ideo etiā hic est verus homo ⁊ deus. Similiter d̄ de calice qz ibi primo est sanguis qz de illo x̄ba faciunt mentionez. Secundo ex concomitantia immediata ibi est corpus christi. Tercio ex concomitantia mediata ibi est anima christi. Quarto ex concomitantia quadaz remota ibi est deitas. Nono credendum est q̄ in hoc sacramento aliq̄d est sacramentum ⁊ non res sacramenti. sicut species sensibilis panis ⁊ vini. ⁊ ille species sunt creature. Unde adorator videns hostiaz nō debet ferre intentionem principaliter ad id quod videt sed ad id quod credit ibi esse scilicet christum. Secūdo inuenit ibi sacramentum ⁊ res sacramenti. et hoc est verum corpus xpi ⁊ sanguis eius. Ista autem dicitur sacramentum ⁊ res sacramenti per respectū ad ministrū vel sacerdotē sub debita forma cōficiētē. Un̄ dicitur sacramentum quasi sacre rei signum quia significat spiritualem

De sacramento

refectione aie. Et dicitur quod hoc ipse facit per gratiam quod continet. Tertio est ibi aliquid quod est res sacramenti et non sacramentum sicut est gratia data digne suscipiendi. et hec gratia est res significata. nihil tamen significat. Quarto ibi est quod nec est res sacramenti nec sacramentum ut sunt illa omnia que sunt concomitantia hoc sacramentum siue sint accidentia propria siue communia. Et illa dicuntur potius forme accidentales siue species. Decimo credendum quod licet sacerdos debeat sub utraque specie sumere hoc sacramentum cum celebrat tamen populo sufficit sumere sub specie panis tantum. Et ratio est. quod secundum Archidyaconum de consecratione. Comperimus. In hoc sacramento non solum attenditur efficacia: sed etiam significantia. Significat enim per istas duas species scilicet corpus et sanguinis seorsum sumptas per sacerdotem tempore celebrationis quod sanguis christi in cruce fuit diuisus a corpore suo: ut dicit Boetius super Mattheum. Cum autem sacerdos tantum et non populus habet huius facti significantiam ex ordine suo exprime tantum ipse et non populus tunc sub utraque specie debet sumere. eo quod ipse tunc gerit vices christi populus autem non. Et ideo populo non est opus de significantia sed de efficacia. Et quod efficacia est equalis sub utraque specie. ideo populo tradit sub altera specie in qua tradit potest cum reuerentia et cautela. Si presbiteris autem tantum sumit sub utraque specie. Et primo sciendum secundum Thomam in tertia parte. quod lxxxij. articulo. vii. et ultimo quod circa vnum huius sacramenti possunt duo considerari. vnum ex parte ipsius sacramenti. et aliud ex

parte ipsorum sumentium. Ex parte ipsius sacramenti conuenit quod utrumque sumatur. scilicet corpus et sanguis quod in utroque consistit perfectio sacramenti. et ideo quod ad sacerdotem pertinet hoc sacramentum considerare et consecrare et perficere. nullo modo debet recipere corpus christi sine sanguine. Ex parte autem sumentium requiritur summa reuerentia et cautela. ne aliquid accidat quod vergat in iniuriam tanti mysterij quod precipue posset accidere in sanguinis sumptione. quod quidem si incaute sumeret de facili posset effundi. Et quod crescente multitudinem populi christiani in qua continentur senes et iuuenes. quod quidam non sunt tante discretions ut cautela debeat circa vnum huius sacramenti adhiberi. ideo prouide ordinatum est ut populo sub altera tantum specie detur. Hoc idem tenet thomas super illud Iohannis. vii. Nisi manducaueritis dicens. Iustus est de necessitate salutis perceptio sanguinis sicut corporis christi cum christus totus sub altera specie tantum sumitur. In hoc ipsum sequitur tyrannus ibidem dicens. Iustus est intelligendum quod sub utraque specie sit fidelibus exhibendum. sed tantum sacerdotibus sumendum.

De cautelis seruandis circa hoc sacramentum ex parte sumentium.

Quia duplex status videtur hoc sacramento ad salutem. scilicet secularis et spiritualis. ideo quilibet habet suas cautelas. Unas igitur omnes tam spiritualis cuiuslibet eorum que communis utrisque simul. Et primo cauendum est omnibus ne in peccato mortali sumant hoc

facim. Nam sic peccarent grauis. Juxta illud. j. ad L. hoz. xj. Qui autem manducat indigne iudicium sibi manducat et. scilicet autem quodammodo quod sufficiens se preparent sibi veritate. scilicet quod expellunt dyabolum de corde suo per veram examinationem conscientie et per contritionem siue iudicium penitentie. et hi consequuntur gratiam et manducant digne. Alii sunt qui preparent se sufficiens. non tamen sibi veritatem sed sibi probabilitatem ita quod estimant se carere peccato. quod tamen si facerent maiorem conscientiam inquisitionem inuenirent se reos: sed tamen sunt parati quod si scirent peccatum in se vellet condonari: non tamen apponunt ad hoc omnimodam diligentiam. Et hi consequuntur gratiam non percipiunt. non tamen incurrunt offensam: quod nec sumunt digne nec indigne consequuntur sunt indigni. Tertii sunt qui neutro modo se preparent. imo contempnunt. et hi peccant mortaliter et sumunt indigne. Tunc indigne accedunt triplices homines. Primi qui cum conscientia mortalis peccati et sine proposito penitendi accedunt. Secundi qui aliter quam ecclesia statuit accedunt vel extra ecclesiam: ut schismatici vel heretici. Tertii qui sine reuerentia accedunt sicut faciunt multi qui prement se ad altare: et unus in alium quidamque proferunt. Vel ut quidam sacerdotes preparent se ad celebrandum distracti accedunt et festinant. ita quod quibus obliuiscunt quod faciunt. Et hi quod non possunt habere certitudinem an sint immunes a peccatis. potest tamen hoc impedire per quatuor signa. Primum est. cum quis verba dei deuote audit. Jo. viij. Qui ex deo est verba dei audit. Secundum cum quis ad bene operandum promptus se inueniat. Quia probatio dilectionis est exhibitio operis sibi congruorum. Tertium cum quis

nendi a peccatis in futurum habet. Quartum est cum quis de peccatis commissis dolet. Tunc si quis per hominum signa facta diligenter discussioe sue conscientie consequens forte non sufficienti ad sacramentum accedat. aliquo peccato mortali in eo remanente quod eius cognitionem subterfugiat non peccat. imo magis ex vi sacramenti peccatorum remissionem consequitur. quod istud sacramentum ventalia delectat et mortalia oblita. Secunda cautela est omnibus communis ne quis pollutus in corpore accedat eodem die. Et non solum requirit mundicia mentis (quod scilicet sit sine peccato) sed etiam corporis. Pro quo sciendum quod pollutio potest contingere ex sola dispositione nature: et non ex precedenti cogitatione et tunc non est signum alicuius peccati sed potest ebetudine mentis inducere si simul cum imaginatioe contingat immundicia tamen corporis habet. Et ideo si necessitas imineat et deuotio exposcat non impedit precipue quam sine imaginatioe accidit. Tunc si propter reuerentiam tunc abstineat laudandus est maxime quam talis dispositio nature non est perpetua siue diuturna. Secundo modo potest contingere ex precedenti cogitatione tunc si non fuit consensus ad cogitationem. et necessitas urgeat potest accedere et celebrare. si autem non urgeat necessitas accedendo non peccat mortaliter sed venialiter maxime quam cogitatio est cum delectatioe. scilicet sine consensu. Dicit tamen beatus Thomas. quod potest contingere quod in ipsa cogitatioe pollutio oriat: quod si placet propter delectationem ex surreptione est peccatum veniale. Si autem deliberate consensu et precipue cum complacencia futura est peccatum mortale. Ista autem complacencia non facit dictam pollutionem

De sacramento

esse peccatum, quia non est eius causa sed in se est peccatum. Si autem placeat ut alleuiatio nature peccatum esse non creditur. Tertio contingit ex cibo et potu. tunc idem est iudicium sicut de illa pollutio que contingit cum ymaginatio turpi. ut dicit cano. vi. di. testamētū ubi dicitur. Cū appetitus gula ultra modum in sumendis alimentis rapit. atque idcirco humorum receptacula. i. viscera membra grauatur hinc ex idem animum aliquem reatur. i. veniale peccatum. Et hoc non prohibet ab eucharistie sumptione sed a coelevatione nisi sit necessitas. Unde ibidem sequitur. non tamen visus ad prohibitionem sacri mysterij percipiendi vel missarum solennia celebrandi. cum fortasse aut dies festus extigit. aut exhibere mysterium pro eo quod alius sacerdos deest ipsa necessitas compellit. Nec ibidem. Et nota est Archid. in canone. testamētū di. vi. quod hinc pollutio ex crapula in sumo est veniale. tamen ipsa crapula precedens est mortale. Ex quo patet quod licet pollutio ex crapula que est veniale peccatum prohibeat nihilominus propter casum necessitatis a coelevatione. tamen laicum a sumptione non prohibet quod plus est: quia maior mundicia requirit in sacrificio quam in sumptione. Unde Archid. ubi supra elicit efficacem argumentum quod minus est audire diuina quam celebrare. eo quod per thoma. peccatum in mortali peccato existens videtur deo corpus christi in missa non peccat. hinc tunc debeat humiliari. Quarto pertinet pollutio ex illusionem dyabolica. de qua dicit. Johannes parisiensis super. iiii. sententiarum di. x. q. ij. quod talis illusio hinc quandoque causam intrinsecam sicut quando dormiens non fecit quod debuit sed se non signando vel aliquid ali-

ud: et sic est peccatum. Aliquam non est peccatum. i. quoniam habet causam extrinsecam. sicut narrat in vitas patrum de quodam sancto viro. qui quotiens celebrare volebat procurabat et diabolum polluto quod patres percipientes dederunt ei consilium quod audacter celebraret. Quocumque tamen modo accidat ex quadam congruentia semper impedit sumptionem sacramenti propter duo. Primum quod ibi semper accidit feditas corporalis cum qua nullus propter reuerentiam sacramenti debet accedere. Unde accedentes lauam manus et cetera. nisi forte talis esset immundicia que esset perpetua et diuturna: ut si esset lepra vel fluxus sanguinis: vel seminis. Secundo quod ibi sequitur pollutio in euagatione mentis precipue ex turpi cogitatione: que etiam non sine culpa contingit. Tenens dum tamen est secundum Thoma. quod in oibus istis propter necessitatem vel solennitatem debet ubi vnus est sacerdos tantum post ponenda est talis congruentia. et committendo se deo cum dolore et cordis compunctione premissa confessione si haberi potest alias cum bono proposito confitendi accedat in nomine domini. Dicit etiam doctor parisiensis ubi supra: et concordat cum sancto Thoma de menstruo et alijs immundicijs quod quod diu durat ex quo sunt temporales immundicie et non perpetue in talibus est abstinendum: propter reuerentiam sacramenti. Si tamen mulier hinc deuotionem vel forte postea non habebit tempus competens ad hoc admittat. ne secundum Gregorium pena corporalia et murei in culpam. Dicit tamen Gregorius quod si mulier eo tempore accedat non est iudicanda: quia passio sua non est culpa. Si autem abstineat laudanda est. v. di.

ad elus vero. Valde igit essent arguēdi sacerdotes ydote grauātes tales psonas graubus penitētijs eo q̄ ad eccliam tpe menstrui ingreditur aut ad sacramētū altaris accedunt. Et audiui de q̄dā q̄ p vna leui pollutiōe cuidam pie femine et multū deuote vdit multa psalteria p penitētia cōparāda. puto tñ q̄ p uider at in hac pte de symonta sibi ipsi p eādē faciēda: sed tñ mentita ē iniquitas sibi. Illa em̄ statū discretiorē accessit q̄ cū ea melius et minus egit: ita ille paup̄ fuit frustratus et in sua spe symoniacā cōfusus. Tertia cautela q̄ nullus die illo in q̄ cōmunicet debitū petat a coniuge vel ecōuerso vxor a marito fm̄ Tho. in iij. pte. q. lxxx. nec etiā nocte sequētū aut pcedētū. q̄d si fiat causa. plis generāde: vel causa reddēdi debitū iudicandū est sicut d̄ pollutiōe nocturnali q̄ accidit nō sine pctō. ppter tm̄ mūdiciā corporalē et mentis distracōnē. Vñ i cōcilio libertino de cō. di. ij. c. ois hō. d̄. Ois hō añ cōmunionē sacrā a ppria vxore abstinere d̄z trib⁹ aut q̄rtuor aut q̄nq; aut septēdesebus glo. abstinere d̄z q̄tū i se est vt nō erigat exactus tñ reddere d̄z q̄libz tpe. vt ptz. xxxiiij. q. v. Si dicat. Dicit tñ glo. q̄ hoc nō est pceptū. p illo notat. xxxiiij. q. liij. Vñ cū ppria. Iohes etiā in nouella sua de cō. ecclesie vel altaris. c. j. li. vi. super glo. in s̄. seminis in fine dicit q̄ qñ maritus accepit eucharistiā nō d̄z erigere tenet aut reddere. de hoc lxxxij. di. pposuisti. et xxxiiij. q. liij. xpiano. in tali ergo casu vt dicit Bre. sūt hoies suo arbitrio seu iudicio re

linquēdi. et eoz cōscietia est reqrenda cū veniāt ad cōfessionē. Vñ si qs vo luprate dñante cōiugi miscetur p̄hiberi debz ab hoc sacro. xxxiiij. q. liij. vñ cū ppria. Albertus aut dicit q̄ etiā post sacram cōionem nō licet illo die debitū erigere. nec exactū reddere nisi cū difficultate. Puto tñ q̄ reddēs illo die vbitū nō peccat mortaliter sed venialiter. Sed diceret. tñ Hieronymus in q̄dā sermone sūr p̄hibet dicēs Quicūq; vxori reddit debitum nō pōt carnes agni edere. xxxiiij. q. liij. Sciat. Dico fm̄ doctorē subtilē q̄ nō pōt oīno cū tanta reuerētia. et ideo cōsiliū est vt tūc abstineat: lz nō sit pceptū necessitatis qz nō video quō ppter hoc solū peccaret mortalit̄ qz p̄cipit corpus xp̄i. Vñ glo. sup̄ dicto. c. sciat. dicit q̄ talis nō debet edere de carnibus agni. i. corpore xp̄i ppter reuerētiā sacramēti cū causa libidinis cōmiscet vxori alias nō tenet debitū reddere vt d̄z. xxxiiij. q. v. c. j. Nō video q̄re puniet cū tñ p mortali abstinēduz est a corpore xp̄i de cō. di. ij. Quotidie. Et q̄bus infero q̄ dogma beghardoz docēs hoīem p oīm tpe q̄ ydoneus est manducare spiritalit̄ esse ydoneum ad manducandum sacramentaliter: totaliter est pestifer et scripturis sc̄tis contrarium. patet hoc ex supradictis. Nā multi sunt si ne mortali pctō q̄ sūt ydonei ad māducādū spūaliter cū sint in grā et tñ ppter reuerētiā sacramēti nō sūt ydonei ad māducādū sacramentaliter sicut ptz d̄ cōiugibus actualiter commiscentibus. vt dictum est. Item apparet ex his q̄ tus error est

De sacramento

dicere q̄ hō ex reuerentiā nō dz mo
ueri ad abstinentiā: immo magis ad
sacramentaliter p̄cipiendū. Sicut dī
cere q̄ virgines ⁊ vidue duote nego
cia seculi abdicātes si se in defectib⁹
⁊ in im̄fectōibus spiritalibus in
ueniāt periculose ab hoc sacramen
to abstineāt. Un̄ eis cōsulēdū est q̄
q̄tidie ās frequēter. ās aliq̄tens in
septimana hoc venerabile p̄cipiant
sacramētū. q̄ oīa errozē sapiūt ⁊ vul
pinā calliditatē. Un̄ dico fm̄ docto
rē subtilē q̄ existens in ḡra actualit̄
in deuotus laudabilē abstineat ab
hoc sacro. Nec est cōsiliū ecclēsie et
sctōz patrū p̄ sumptionē sacramēti
excitare actualē deuotionē: s̄ p̄ leu
niū: elemosinas: orōnes: ⁊ meditati
ones deuotas p̄mū in se deuotionē
excitare auxiliō del. ⁊ demū ex sum
ptionē eucharistie feruore ⁊ ḡfe expe
ctare fideliter cōplēmētuz. Quarta
cautela ne q̄s q̄tuncūq; contritus
de suis pctis sine cōfessione facta sa
cerdoti accedat ad cōmunionē: Nā
sic accedēs peccat grauiter: ex hoc
q̄n̄ h̄z copīā sacerdotuz. Sacerdos
tñ volēs celebrare nō secū habēs co
pīā sacerdotū si imminet scādalum
poplī ⁊ iā incepit canonē v̄ forte q̄
infirmus amisit loq̄lā. ⁊ t̄pe p̄ eo cō
municādo vult cōficere eucharistiā
⁊ celebrare missam si talis est in pro
posito cōfiteudi q̄to citius poterit
nō peccat comunicādo. Vt̄z aut̄ in
pctō existēs nō debeat sine cōfessioē
coficari. tñ p̄t̄ videre corpus xp̄i si
ne pctō. Si tñ abstineat p̄pter hūili
tatē melius facit fm̄ Tho. i. iij. di.
ix. Dicit tñ albertus q̄ pctōz potest
videre corpus xp̄i s̄ nō multo aspe

ctu: sed eo viso debz p̄cutere pectus
suū q̄si nō sit dignus aspectu. Quin
ta cautela est ne q̄s nō leuinus acce
dat ad cōmunionē p̄pter reuerentiā
sacramētī. vij. q. j. nihil. ⁊ de p̄se. di.
ij. It̄q̄do. Et hoc p̄pter honozē tāt̄
sacri. vt dicit Aug. in li. respōsionū
ad Januarū. Nō te moueat q̄ dñs
post cenā cōsecauit ap̄lōs: q̄ hoc fe
cit p̄t̄ imp̄ssionē memoriē ap̄lōz
meliozē. Si tñ imminet necessitas
mortis. tunc p̄t̄ cōicare etiā post c̄
bū vel potū Sicut si q̄s vulneratus
in taberna hoza vesperina tendit ad
mortē talis p̄t̄ exp̄diri statim ne
recedat sine viatico. Un̄ n̄ lz aliquā
medicinā aut̄ cōmunionem recipere
nec etiā potare. Si tñ lauādo os ali
qd̄ aq̄: vel si reliq̄as cibi inter dētes
remanētes trāglutiret non impedif
cōicare: q̄ nō sumpsit illud p̄ modū
cibi vel potus. s̄ p̄ modū saluē q̄ vi
tari nō p̄t̄. Si q̄s etiāz post mediū
noctis aliqd̄ p̄ modū cibi v̄ potus
recipit impedif a cōsione illo die Si
aut̄ ante mediā noctē siue dormiat
siue nō q̄tum ad rōnē p̄cepti nō vi
det impedire. tñ sine causa necessa
ria melius est differre cōsionē. ⁊ hoc
p̄pter turbationē mentis q̄ puenit
ex idigestioē ⁊ insomnitate fm̄ quā
hō reddit̄ ineptus ad cōsionē. Ita dī
cit Tho. in. iij. parte. q. xxx. Sexta
cautela est vt oēs xp̄iani habētes
ānos discretiois. s. a decē fm̄ tñ sub
⁊ supra annis semel in āno in pascha
nō omitterant cōmunicare nisi de cō
silio sui sacerdotis ⁊ propter aliquā
rationabilē causam ad tempus ab
stineant. vt dicitur de peniten. ⁊ re
missio. Omnis vtriusq; sexus. Si

tñ sepius possint cōicare cōmenda-
biles sunt. Et maxime ad festa xp̄i
ap̄loꝝ ⁊ patronoꝝ ecclie in quibus
maior deuotio excitat p̄pter festus
diē. Un̄ antiq̄ p̄suetudo iure appro-
bata h̄z q̄ secularibus in natali dñi pa-
seba ⁊ penthecostes de p̄silio debēt
cōicare. de cō. di. iij. c. ⁊ si non fre-
quētius. Seculares tñ p̄sone contē
platiue ⁊ femine duote singulis mē-
sibus possunt cōicare. Un̄ h̄z Aug.
in libro de eccl̄iasticis dogmatibus
Singulis diebus dñictis si non sint
in p̄posito peccandi amplius. Sin-
gulis aut̄ diebus nō laudat neq̄ vt-
tuperat cōmunicātes. Non laudat
q̄ difficile est secularibus se p̄para-
re ad hoc singulis diebus. saltē di-
gne. Circa hoc tñ sc̄l̄eduz s̄m Tho.
sup. iij. di. xij. q̄ si q̄s experimenta-
liter cognoscit ex q̄tidiana sumptio-
ne feruore amoris ad deū augeri: et
sacramēti reuerētiam non minui. ta-
lis possit q̄tidie sumere siue cōmu-
nicare. Si aut̄ sentiat reuerētiaz mi-
nut ⁊ feruorem nō augeri multū dz
interdum abstinere: vt cū maiori re-
uerentia ⁊ deuotiōe postmodū acce-
dat. Un̄ q̄tū ad hoc vnusq̄sq̄ relin-
quēdus est suo iudicio: vt dicit Au-
gu. libro p̄mo ad Ianuariū. Nec te
moueat in cōtrariū illud dictū Am-
broisij p̄mo libro de sacramētis. q̄d
etiam pontif de cō. di. ij. Si quoties-
cunq̄. quod etiam allegant hussite
heretici dantes p̄sumptiōem cōmu-
nicandi secularibus q̄tidie. vbi dicit
tur. Qui sp̄ pecco semp debeo acci-
pere medicinam. Hoc tñ est intelli-
gendū q̄tum ad preparatiōem ai-
⁊ p̄scl̄itē Un̄ dicit ibidē glo. debeo

sp̄ accipere. i. debeo sp̄ me p̄stare seu
p̄parare habilē ⁊ dignū ad accipien-
dum. Sic etiam intelligendū est il-
lud Ambro. q̄d pontif d cō. di. ij. nō
iste. vbi dicit. Accipe quotidie tibi
illud quod q̄tidie tibi p̄ sit. ⁊ sic vt-
ue vt q̄tidie merearis accipere. vbi
glosa exponit Accipe q̄tidie. i. p̄pa-
ra te q̄tidie habilē ad recipiēdū. Et
ex his p̄z q̄ xp̄ianus semp habilē
se p̄stans ad recipiēdū hoc sacramē-
tum d̄: semp cōmunicare. ⁊ si nō sa-
cramentaliter tñ sp̄ualiter. s. p̄ fidem
deuotionē ⁊ charitatē. Juxta illud
Augu. Ut qd paras dētes ⁊ ventrē
⁊ nō mentē. crede ⁊ māducasti d cō.
di. ij. Ut qd. P̄z etiā sc̄bo ex hoc
q̄ periculose errāt illi q̄ dicunt. suffi-
cit q̄ ego añ cōmunione pascchalē
q̄draginta diebus q̄dragelime red-
dam habilē ad cōmunione: non cu-
rando totū tps anni inutiliter expē-
dere. Immo credētes se dignos tunc
ad cōmunione currūt intrepidī qui-
bus tūc melius esset si q̄tidie digni
existētes accipēt sp̄ualiter siue mē-
taliter ⁊ vtiliter. q̄ semel in anno sa-
cramentaliter ⁊ damnabiliter. Unde
Criso. sup ep̄stola ad hebreos. ser-
mōe. xvij. circa mediū oēs p̄dictos
tangit dicens. Quos magis accep-
tamus. i. approbamus an eos q̄ se-
mel in anno. an eos q̄ sepius. an il-
los q̄ raro accipiūt. Et respondet.
Neq̄ illos q̄ semel. neq̄ illos q̄ septi-
us. neq̄ illos q̄ raro: sed eos q̄ cum
mūdo corde. q̄ cū vita irrep̄sibib̄
li isti semp accedūt. Qui vero tales
nō sunt neq̄ semel accedāt: q̄ iudici-
um sibi accipiunt ⁊ damnationem.
⁊ supplicium. hec Criso. Ad hoc
c iij

De sacramento

sonat illud de consecratione distinctione. ij. Accipe quotidie. ubi dicitur. Qui non meretur quotidie accipere non merebit post annum accipere. Et est dictum Augustini. tractatus illud Math. vi. Panem nostrum quotidianum. Et Septimo caueat communicandus ne post communionem cibis lubricis aut potibus que possunt vomitum prouocare utatur. sicut fieri solet in pascha ubi tunc utuntur lardo cocto in frigidato. ouis in frigidato: et alijs cibis ex quibus frequenter sequitur vomitus. Tales autem que ex hominis causa die sacre communionis habent vomitum. ex ipsorum culpa quicquidque penitentia dura sunt puniendi. Et ne sacerdos tale quale voluerit penitentiam pro tali peccato iniungat audiat penitentiam districtam diu pro factis taxata et a iure approbata. Sicut enim dicit Beda in suo penitentiali. et ponuntur verba in decreto. de co. di. iij. ubi dicit. Si quis pro ebrietate vel voracitate eucharistia euomuerit. xl. dies peniteat. Clerici vel monachi. lxx. diebus. **Epi. cx.** Si homo pro infirmitatis causa euomuerit septem diebus peniteat. Et hoc quod dicitur de infirmo cui iniungitur penitentia pro vomitu. intelligendum est quod hoc fit ad cautelam: quia cum esset infirmus non debuit sumere et ita fuit in culpa. Unde et sacerdos sit circa hoc cautus quod si viderit infirmum talem ad vomitum primum sine promittum: tamen ostendat sibi corpus christi et sua deat sibi pie credendum et sentiendum de ipso et sufficit sibi pro communicatione sacramentali. Quia nihilominus communicat ipse spiritualiter et si non sacramentaliter si est sine peccato mortali.

De cautelis seruandis ex parte sacerdotis hoc sacramentum conferentis vel conficientis.

Distinctio sacerdos caueat ne clericum alienum parochianum absque licentia sui plebani. quod grauius peccaret mittendo sacrum in messem alienam. Religiosus tamen hoc faciens excoicatus de facto: et pro solis papam est absoluendus ut dicitur in ca. Religiosi. de privilegijs in clementina. Et nota quod plebanus clericus alienum parochianum non incurrit hanc penam excoicationis. ut dicitur Iohannes andree in glo. dicti capiti. Et Stephanus polonus hoc idem sentit. Si tamen religiosus perfectus ecclesie parochiali hoc faceret dubitatur ibidem Iohannes andree an incidere illam penam videtur tamen dicere quod sic in. c. primo de decimis. in prima glo. in clementina ut in c. i. de rebus ecclesie non alienandis. in glo. v. in si. pena consimilis non extenditur ad religiosum que pestis ecclesie secularis ut clericus secularis. Secunda cautela caueat sacerdos ne peccatorem occultum ab hoc sacro publice penitentem clericum abijciat vel prohibeat. sicut quidam indiscreti fecisse inuenti sunt. Unde dicit Augustinus. Non prohibeat dispensator. i. sacerdos plures terre. i. peccatores res mensam domini manducare. id est exactorem moneat timere. de co. di. ij. non prohibeat. Pro que sciendum quod secundum Thome in. iij. sententia. di. ix. q. v. Si peccator est occultus pro confessorem solum scitum. et ille in occulto peccat debet ei denegare: et moneat eum in occulto ne peccet

in publico. Si aut nihilominus peccat in manifesto dicitur et dare exemplo christi qui iude traditor dedit corpus suum. j. q. j. *Christus*. de co. di. ij. Sicut iudas. Si vero peccatum est manifestum tunc siue in occulto siue in manifesto peccat dicitur et denegari. Quare aut peccatum in occulto non est deneganda eucharistia Guido de bas. in rosario decretorum in dicto c. *Propheta* dicit quod hoc est. id est ne peccatum suspectus esse de crimine quod faceret si eum prohiberet. Sed diceret videtur in hoc sacerdos esset reus damnationis sic conuictus quia dat medicinam per quam moritur egrotus et dat gladium furioso qui se transuerberat. imo videtur talis sacerdos proijcere in lutum pessimum conscientie inuide illius peccatoris corpus christi. *Rudeo* quod hec omnia non debent aliquem mouere in contrarium: quia nihil concludunt. *Iste* autem sacerdos non dat medicinam mortiferam illi peccatori. sed ille peccator solus rapit violenter a quo non potest prohiberi de iure per sacerdotem. *Rec* dat ei gladium sacerdos: sed ipse solus violenter rapit cui sacerdos resistere non potest ex quo sibi ius prohibuit. *Rec* proicit corpus christi in hoc casu in lutum: sed ille peccator hoc facit. Sacerdos autem inuitus hoc facit: et cum dolore maximo. quia monet eum in secreto deum timere. quod cum fecerit non habet amplius quod faciat. *Sicut* de beato gregorio legitur quod cum fratri peccatori peccatum occulto eucharistiam dedit publice dixit iudicet deus inter me et te. *Eligat* ergo peccator occultus secundum consilium guidonis supradicti ut potius se prodat suspectus de peccato abstinendo a comunionem quam in peccato sumat indigne. *Tertia* cautela est ne

sacerdos det alicui hostiam non consecratam loco consecrate: quia secundum Thomam in sacramento veritatis non dicitur fictio aliqua. *Et* hoc idem quod manducans hostiam adoratur eam et sic committit reum idolatrie. quod crimen in sacerdote reuocatur quod daret actus et causam idolatrie. secundum Thomam in suo quodlibet to. ii. vj. q. vj. *Rec* etiam solus sumat in missa propter quodcumque peccatum sibi occurreret hostiam non consecratam. Sicut de quodam intellexi. qui sentiens se grauius peccatis fornicationum irretitum profertim cum nocte illa habuisset concubinam timens offendere diuinam maiestatem. in missa eodem die per ipsum celebrata: ad quam non confessus pudore sociorum accessit ne de eo illud sciret confusus accessit et hostiam non consecratam eleuauit pro prole adoranda. quam solus postea suscipit quod se sepe pessime facere asseruit coram concubina predicta cum per eam ipsa presentia irreuerentior sicut ad quod ita indignus accederet fuisset reprehensus. *Hoc* autem est maximum peccatum et maius illo quo quis in peccato mortali communicat. *Sicut* dicit decretalis de celebratione missarum de homine ubi dicitur quod talis illudit deo et populo. quia facit populum idolatrare. *Faciat* autem talis sacerdos iuxta consilium iuris. l. distinctione. De his in fine vltime glose. ubi dicitur. quod talis dum modo sit contritus cuius non confessus necessitate urgente potest licite celebrare. et in tali casu non fingat se celebrare: sed veraciter in nomine domini consecret. et hoc est dignum. *Quarta* cautela caueat scilicet

De sacramento

cerdos ne det corpus xpi histrioni-
 bus et alii qd hoies puocat ad luxu-
 ria vel lasciuia et dissolutione qz hoc
 nec diuine maiestati nec euangelice
 discipline cōpetit. de cō. di. ij. p dile-
 ctōe. Et hoc intellige de istis histri-
 onibus qd vtūtur xbis ipudicis vel
 factis illicitis vl' adhibēt ludū nego-
 cijs sicut illi qd iduūt laruas et fingūt
 se ceruos vl' eqs induentes sacco et
 qd hoc faciūt xpibus indebitis sicut
 debus festiuis distrahētes pplm a
 deuorōe. Als aū: illis pōt dari cō-
 munitio qd licite et ornate interdū corā
 hoibus faciūt iocofam collationez
 xbis honestis et nō scandalosis. Itā
 toculatores audire causa recreatōis
 nō est pctm mortale. lxxxvj. di. dōa
 re. in pma glo. Itā et talibus pōt da-
 ri aliqd pro mercede fm Tho. scda
 scde. q. lxxviij. ar. iij. Similit' amenti-
 bus et fatuis naturaliter nō dō dari:
 Si aut oino nō sunt debiles i mēte:
 sed aliq mō sunt doctiles: et hūt reue-
 rētā ad sacramētū. nō dō eis dene-
 gari. Silt' pueris qd nō habēt discre-
 tionē nō dō hoc sacramētum porri-
 gi. Quinta cautela caueat sacerdos
 ne habeat euaporatā aut corruptā
 hostiā. Vñ notāt doctores qd vltra
 vnā septimanā seu ebdomadā sacer-
 dos nō dō seruare hostiam ne putre-
 scat. ut habet d' sentē. excō. vt pmit-
 timus sup glo. pma Similit' ne sit
 vinuz acetosum. qz in talibus nihil
 pficeret. Si tñ hostia nōdum totali-
 ter esset euaporata: sed tenderet ad
 corruptionē si vinū etiam inciperet
 acetescere pōt qdē cōfici. sed peccat
 cōficiens mortaliter ppter reueren-
 tiā sacramēti. Silt' ne cōficiat in vl-

no agresto. s. nōdum maturo. qz nō
 dū est vīnū. s. in via generatiōis. In
 musto tñ bene cōficiť. qz hz plenam
 rationē vīni. tñ nō est cōficiendū de
 multū recentī musto ppter ipurita-
 tem ipsius fm Tho. in. iij. di. xj. q.
 iij. ar. j. ij. et. iij. Videat etiam sacer-
 dos qd apponat tantum de aq qd to-
 taliter pōt cōverti in vinum. Sexta
 cautela. caueat sacerdos ne cum est
 debilis ita qd nō pōt pficere missam
 audeat celebrare sicut cōtingit pass-
 entibus tertianā febrē et quartanā.
 vel qs interdū dimisit febris qd vt se-
 pius deficiūt in celebrādo. ita qd vix
 ab altari domū languētes deporta-
 tur. Verūtñ licet sic debilis nō pōt
 celebrare. pōt tñ seipm cōmunicare
 si nō hz aliū sacerdotem qd ipm com-
 municaret. s. tñc dō h're stolā. xxiij.
 di. Ecclesiastica in glo. pma. In hoc
 tñ casu si sacerdos incipiēs missam
 debilitatē intātū qd nō possit eā pfic-
 cere si est añ consecrationē corporis
 xpi vel añ cōsecrationez sanguinis.
 vel etiam sanguine cōsecrato dō reli-
 q pars misse suppleri p aliu. vt ptz
 vij. q. j. nihil. Et hoc idē tenet tho.
 in. iij. parte. q. xciiij. Si aut sacerdos
 post cōsecrationē corporis xpi ante
 tñ cōsecrationē sanguinis picipiat vl-
 nū aut aquā deesse in calice tunc dō
 statim apponere et cōsecrare. Si hō
 post oia cōsecratiōis hba picipit qd
 aq desit dō nihilominus procedere
 qz appositio aq nō est de necessitate
 sacramēti. In nullo aut mō aq dō vt
 nō tam cōsecrato misceri. Si autez
 post ipam consecrationē sanguinis
 picipit qd vinū nō fuit appositū in ca-
 lice s. solū aq si hoc picipit añ sump-

tionē corporis xpi d3 deposita aq̄si
tibi fuerit aquā cū vino ponere et re-
sumere a v̄bis cōsecratiōis sanguis
Si h̄o hoc p̄cipit post sumptionem
corporis xpi: d3 apponere aliā hosti-
am cū sanguine cōsecrādā. ⁊ in fine
sumere hostiā iterū cōsecratā ⁊ san-
guinē. nō obstante si prius etiā sup-
lit aquā q̄ erat in calice qz p̄ceptū d̄
p̄fectione sacramēti maioris est pō-
deris q̄ p̄ceptum qz hoc sacm̄ a
teunus sumat fm̄ Thomā Altijs tñ
videt qz solū d3 apponere vinū in ca-
licē ⁊ aquā sine noua hostiā. ⁊ repe-
tere v̄ba cōsecratiōis calicis tñ ab
illo loco. Simili mō. Et si timet p
longationē misse sufficit dicere ver-
ba essentialia cōsecratiōis calicis.
Nec est necesse repetere ofones se-
quētes. Et hoc totū intelligit ip̄i si
gustauit tñ ⁊ nō trāsglutiit. Quid
aut̄ faciat si habeat aquā in ore ⁊ ve-
re sentit qz est aq̄ tñ dicit Inno. qz si
d3 eā emittit. qz p̄pter corpus xpi
qd̄ est in ea cauedū est ne viliter tra-
ctaret. Et qz est timēdū ne genera-
retur scādālū his q̄ viderent. Dicit
etiā ip̄e Inno. Si eā trāsglutiit nō ē
seunus. nec d3 post ea cōficere. vij.
q. i. nihil. Hostiensis h̄o dicit qz d3
eā seruare ⁊ ponere in sacrario. ⁊ fm̄
hoc d3 se fingere eam trāsglutiit. ⁊
hoc ideo qz als̄ tāq̄ nō seunus nō
d3 cōficere. Ego tñ teneo cū Tho.
qz post cōsecrationē istius aq̄ posset
in hoc casu cōsecrari corpus xpi et
sumi ne sacrificiū maneat imp̄fectū
qd̄ ē grauius pctm̄. Itē si p̄cipit ho-
stiā corruptā post sūptionē d3 aliaz
accipere ⁊ itez consecrare ⁊ sumere
fm̄ Tho. in. iij. parte. q. lxxxiiij. ar.

vi. Similiter si recordaret se omisit
se aliq̄ v̄ba q̄ sunt de necessitate for-
me. resumat formā iterū p̄ ordinē.
Si aut̄ essent v̄ba nō de necessitate
forme p̄cedat ne turbet ordinē offi-
cij diuini fm̄ Tho. in. iij. parte. q.
lxxxiiij. ar. vi. Septima cautela ca-
ueat sacerdos ne aliqd̄ de corpore
xpi vel sanguine in terrā vel in vestē
ornatus sui cadere vel stillare pm̄it-
tat. qz grauit̄ puniret. Itā si cecide-
rit aliqd̄ sup̄ tabulā ligneaz. lingua
lambatur ⁊ tabula radat. Si aut̄ n̄
est tabula locus radat ⁊ cōburat. et
cinctus in sacrario recōdatur ⁊ sacer-
dos q̄draginta diebus peniteat Si
h̄o sup̄ lapidez altaris ceciderit for-
beat sacerdos stillā. ⁊ tribus diebus
peniteat. Si h̄o sup̄ lintheū altaris
vel sup̄ casulā sacerdotis ceciderit
si peruenerit stilla ad aliud lintheū
q̄tuor diebus peniteat. Si vero p̄-
uenerit ad tertū nouē diebus peni-
teat. Si vsq̄ ad q̄rtū. xx. diebus pe-
niteat ⁊ lauet lintheamina tribus vi-
cibus q̄ stilla tetigerit supposito ca-
lice ⁊ aq̄ ablutiōis iuxta altare con-
datur. de cō. di. ij. Si p̄ negligentā
posset etiā sumi a sacerdote nisi tri-
meret abhominatio. Lautus tñ est
illā partē lintheaminis vel corpora-
lis excidere ⁊ cōburere. cinerē autez
ponere in sacrario fm̄ Tho. in. iij.
disti. xij. ⁊ i. iij. pte. q. lxxxiiij. arti.
vi. Habent̄ hec oia de cō. di. ij. Si
p̄ negligentā. Octauo caueat sacer-
dos ne aliqd̄ cadat in calicē ⁊ maxie
in estate vt est v̄mis. aranea. musca
simus passertis. puluis ⁊ silia Qd̄ si
an̄ cōsecrationē calicis cōtigerit. ca-
lix d3 ablut̄ ⁊ de nouo vinū infundit

De sacramento

cum aq̄. Si vero post cōsecrationē
d3 caute capti ⁊ diligēter lauati ⁊ cō
buri ⁊ ablutio in sacrario mitti. Et
si venenū ibi esse dephenderit nullo
mō sumere d3 ne c alteri dare: ne ca
lix vite in mortē ⁊raf: sed d3 diligen
ter feruari i vasculo. Et ne sacramē
tū maneat impfectū d3 inde deponi
sacerdos denuo incipe ꝑsecrationē
calicis vt sacramētū ꝑficiat. Nichil
em̄ abhōiabile debz sumi occasiōe
huius sacramēti s̄m glosam finalē.
ca. si ꝑ negligētia. de cō. di. ij. Hec
Hugo. Nono caueat ne corpus xpi
ponat incaute. ita q̄ a muribus cor
medat. Quia de hoc q̄draginta die
bus d3 penitere. de cō. di. ij. q̄ nō bñ
Sed di. tñ ibi mus non comedit cor
pus xpi. q̄re ergo sacerdos sic tunc
punif̄. Hespōdeo. lz multi doctores
nō cōcedant ibi rodī corpus xpi sed
solū speciē sacramēti eo q̄ vt dicūt
q̄cīto sumit a mure vel ab alto ani
mali desinit esse sacramētū nō est tñ
icōueniēs si dicatur q̄ mus sumat
corpus xpi cū sceleratissimi hoies il
lud sumāt s̄m glo. de cō. dist. ij. Qui
non bñ. Potest tñ dici q̄ licz homo
malus sumat sacramētū illud sacra
mentalit̄ ⁊ nō spūaliter: mus tñ vel
brutum aīal nec spūaliter nec sacra
mētalit̄ recipit qz nō vit̄ eo vt sacro
eo q̄ nō credit ibi esse deū ⁊ hoiez s3
sumit ꝑ modū alterius cuiuscūq̄ ei
bi. ⁊ ita sumit bñ accidētia ⁊ species
sacramētales s3 nō sacrm. Immo di
cūt doctores vt notat i glo. dicti. c.
Hō isti. de cōse. di. ij. q̄ etiā in bono
hoīe q̄diu sentiunt̄ species. rādiū ē
ibi corpus xpi ⁊ q̄cīto deglutit̄ statī
desinit esse sacrm. ⁊ corpus xpi desi

nit esse in sumēte Ita sentit. Hugo
cardinalis. S3 Hugo de sancto vt
toze vt recitat Archi. in ca. ꝑdicto.
Hō isti dicit q̄ q̄diu ibi maneat spe
cies sub illis est xps integer. vñ si in
trāt stomachū sub illis manet q̄diu
sint ibi sicut sub ipsa specie est i piri
de. Et ve rū est s̄m Petrū de tharā
tha. q̄ nō vadit in corpus nostrū vt
illud nutrit̄ sicut ceteri cibi. intrat
tñ ⁊ est ibi sub specie sacramētalī q̄
diu illa durat s̄m Petrū ⁊ hoc etiā
tenent theologi. Dicit etiā glosa de
cō. di. ij. Tanta sup verbo cōmīse;
ri. q̄ species ille nec cibis alijs com
mīscen̄ nec in stomachū descēdūt
⁊ ꝑpter hoc neq̄ ꝑ secessum emittūt
tur. Et lz aliquis ex ip̄s reficiat nō
tamē incorporant̄. nec in stomachū
descēdunt: nec ꝑ secessum emittunt̄.
Interdū tamē etiā homo odore res
creat̄. q̄ tñ nec ꝑ secessum nec in sto
machum d̄trigif. Tamē Bartholo
meus brixien̄. ibidez dicit q̄ bñ di
cere potest q̄ in stomachū descēdāt
nā als quō euomerent̄. Nñ ḡ dicit
Aug. Hō iste est panis q̄ trāsit i vē
trē expōit archi. i. c. Si q̄s ꝑ ebrieta
tē. de cō. di. ij. q̄ hoc ꝑ tātō d3 q̄ nō
est iste panis q̄ vadit in corpus sicut
cibus naturalis. sic q̄ nutrit̄: s3 est
ibi sub specie sacrali. Et ꝑ tātō pūit̄
sacerdos: qz ꝑmīsit irreuerent̄ a mu
rib⁹ ꝑtracriari sacrm tā venerabile.

De sacramento penitentie.

Enitētiā agite apz
propinq̄bit em̄ regnū
celoz Math. liij. ⁊. liij.
Et de pe. di. j. ex his.
Quia restituta in d3 a3

primo innocētia hō fragilis illēfaz
 z in cōtaminata cōtinue seruare nō
 fēt vitā qn sepius cadat. iō dīna ma
 festas contra casū hmōt. p restaura
 tiōe innocētie p̄dicte de sacro penitē
 tie puidit pquam hō a deo p pctm
 elōgatus ad ipm appropinqt. Hic
 est q saluator venēs i mūdū qsi bo
 nus medicus egrotis cōsulēs dicit.
 P̄niam agite. Agite inq̄ fm Bor
 rā sup Mat. tāq̄ medicinā ad sanā
 dū morbū. qsi armaturā ad intēdū
 bellū. qsi clauē ad referādū celum.
 Tria em cōsequitur p̄nie actor. s. sa
 nationē vulnez cordis. armationē i
 fidiaz hostis. z aptionez regni cele
 stis. Cū d̄z appropinqbit em vobis
 regnū celoz. Diffinif. aut sic fm ma
 gistrū sen. li. iij. di. xiiij. P̄nia ē v̄t
 q̄ cōmissa mala plāgimus cū emen
 datōis pposito. Amb. aut sic diffi
 nit p̄niam. P̄nia est virtus cordis
 amaritudo aīe p malis q̄ q̄s p̄mīsit
 Alibi etiā idē Amb. dicit P̄nia est
 mala p̄terita plāgeret plāgēda itēz
 nō cōmittere. Circa q̄ sciēdū q̄ du
 plex est p̄nia. s. interior t̄m. z ē dolor
 p̄pctō. Et hoc ē de iure natē. Alta
 exterior q̄ fit arbitrio hoīs. s. iposita
 p sacerdotē. P̄nia nō ē sacrm p̄prie
 s̄ sc̄a. s. p mīstros ecclie imposita.
 Est aut materia huius sacri actus
 mīstri. s. sacerdotis quē exercet circa
 pctōrē absoluedo ipm. Forma autē
 istius sacri lz a xpo non sit instituta
 certa. t̄m fm doctores ē hec q̄ p̄mo
 p̄mittat ōro. s. illa. Dñs te absoluat
 vel misereat tui oīpotens deus. z dī
 mittat tibi oīa pctā tua z p̄ducat te
 in vitā eternā. Et tūc sequat̄ forma
 essentialis. s. Et ego auctoritate q̄

fungor absoluo te a peccatis tuis.
 In noīe patris z filij z sp̄s̄s̄cti. Ita
 ponit Albertus in scripto q̄rti snia
 rū. di. xvij. Dicit aut Tho. i. iij. pte.
 q. lxxxiij. ar. iij. q̄ de substantia for
 me est. Ego te absoluo. s̄ hoc q̄d p̄
 mittit. s. ōro nō est de substantia for
 me: s̄ t̄m ne sacramētī effectus ip̄e
 diat ex pte penitentis. Sit aut ma
 nus ipositio sup caput confitentis.
 q̄d nō est de essentia fm Tho. quia
 hoc sacramētum nō ordīnat ad ali
 quā excellentiā gr̄e cōsequēdā s̄z ad
 remissionē pctōz Cū magis i hoc
 sacro cōpeteret signū crucis q̄ ma
 nus ipositio. in signū q̄ p sanguinē
 xpi remittunt pctā nō t̄m est de neces
 sitate sacri Hoc t̄m q̄d dicit sacerdos
 Ego te absoluo valet tantum. s. sa
 cramentū absolutōis tibi cōmitto.
 Sicut cu m querit̄ ab aliquo bapti
 zando. credis i deū. r̄idet. credo. q̄d
 valz tātū sicut sacramētū fidei com
 mittere volo. fm doctozē parisiēsez
 di. xiiij. q. iij. Plures t̄m docti sic ab
 soluūt. Auctoritate dñi nr̄i iesu xpi
 z auctoritate beatoz petr̄i z pauli z
 auctoritate m̄s̄i in hac pte cōcessa
 ab oibus pctis tuis p te deo z m̄s̄i
 cōfessis ego te absoluo. In noīe pa
 tris z filij z sp̄s̄s̄cti. et ista forma mī
 hi magis placet. Cū ex q̄ certa for
 ma nō ē ab ecclia p̄scripta in hoc sa
 cramēto eligat sibi q̄s quā vult ex
 istis. Cū ex hoc pōt patere q̄ cum
 istud sacrm nō hz certā formā a xpo
 institutā vel p eccliam p̄scriptā vide
 tur p̄sonū q̄ illi q̄ absoluebāt p̄ xtu
 tem passiois dñi nr̄i iesu xpi. vel ali
 ter nō sint damnandi tanq̄ erronei.
 immo videt̄ q̄ p̄dicta forma absolu

De sacramento

tionis p̄ doctores inuenta ⁊ appro-
bata sit sustinēda nec opus fuit re-
petere cōfessiones talibus factas qz
in nullo p̄tra determinationē ecclie
venerunt p̄dicti. nec causa inducēdi
errore p̄ illā formā s̄z tanq̄ pie serua-
tā eadē vli sunt. Tertius sciēdū qz
tres sūt spēs p̄nie. q̄dā est solēns. q̄
dā publica. q̄dāz p̄uata seu secreta.
Solēns p̄nia est q̄ iponit ab ep̄o in
capite seiuinj p̄ crimine publico et
manifesto sicut p̄ homicidio. Incen-
dio ⁊ sacrilegio ⁊c. Et talis nō p̄t
resterari ne vilescat: nec imponit cle-
rico nisi d̄posito. Et agēs talē peni-
tētiā de cetero non p̄t p̄moueri ad
sacros ordines. Forma aut̄ iponen-
di. eā p̄oif. l. dist. in capite. vbi d̄r qz
oēs penitētes q̄ talē p̄niā publicā
susceperūt p̄sentēt se ep̄scopo in capite
q̄dragesime añ fores ecclie nudis
pedibus vultibus in terrā demissis
⁊c. Ibi debēt adesse decan̄: archip̄-
sbyteri: parrochiani et presbyteri
penitentium qui debent iniungere
talibus penitētiā. Post hoc eos
in ecclia introducāt. ⁊ cū oi clero se-
ptē psalmos penitētiāles ip̄is i ter-
rā p̄stratis cū lachrymis p̄ eoz ab-
soluōe decātent. postea surgēs ab
osone manus eis iponat aquā b̄ndi-
ctā sup eos aspgat cinerē tū pus sim-
mittat. Deinde cilicio capita eozuz
coopiat. Post hoc p̄ miseros ecclie
de ecclia eos expellat cū risorio. In
sudore vultus sui. Iste tū modus si
seruat ap̄d nos s̄z trāslatus ē i cenā
dñi ⁊ ibi expedit. Sciēdū tū fm̄ vvil
helmū qz ingressus ecclie q̄ insūgt̄
solēnt penitētiabus p̄det ex arbitrio
sac̄doti. tū postq̄z introducunt tales

in eccliaz p̄ ep̄m ferā q̄nta magna
solū intrabit ecclia vsq̄ ad octauāz
pasche. ⁊ postea exibūt p̄ totū añū:
vt dicit glo. l. di. In capite. Et erunt
extra ecclia vsq̄ ad eādē feriā seq̄n-
tis añi. nec cōcabunt aliq̄n vsq̄ ad
mortē. Quōq̄ tū minus fm̄ arbitriū
ep̄i. xij. q. ij. de viro. xxxij. q. ij. ad
monere. xxvj. q. vj. Si quis de
corpore ⁊ de penitētia distinctione
v. Si quis vero. Si tamen penitet
p̄t ei secundo vel tertio anno red-
di ingressus ecclie vt pr̄z. xij. q. ij. de
viro. Penitētia publica ē q̄ fit i pu-
blico nō tū cum p̄dicta solēnitate vt
cū intūgitur alius pegrinatio p̄ mo-
dū cū baculo cubitali ⁊ cū scapulari
⁊ cū huiusmodi. Et hanc p̄t impo-
nere quibet suo parrochiano. Et fit
publice s̄o vt publicū peccatū publi-
cam habeat medicinā. Sicut si q̄s
in fornicatiōe esset dephensus publi-
ce. vñ qz talis est magna p̄fusioe di-
gnus p̄pter alioz scādaliū. Et vt sit
alijs in terrore ⁊ i exēplū penitēdi et
nō desperādū publice agar p̄niāz. nō
opz aut̄ p̄ quibz māifesto pctō mā-
festā agere p̄niā. fm̄ Albertū s̄z so-
lū q̄n scādalizauit alios. Et hoc est
cōtra multos q̄ iniungunt suis par-
rochians publicam p̄niā ante fo-
res ecclie vel in circuitu cimiterij
ambulare añ p̄cessionem in die festi-
uo. vel tacere ad faciē isra ostiū ecclie
sie p̄leut pctō sic p̄ vna potatōe vñ
p̄ alio pctō qd̄ tū nō scandalizauit
totā ecclia. Et isti p̄cludūt viā peni-
tēdi seu cōfiteōdi alijs similib⁹ pctis
inuolutis: ne similiter cōfundantur
Penitētia aut̄ priuata seu secreta
est quaz quis imponit pro peccato

oculto. Ut autē ordinate pcedam⁹ circa huiusmodi penitentias tā publicas q̄ priuatas tria considerari oportet circa illud sacramētus. Habet em̄ penitētia tres partes scz cōtritionem. confessionem et satisfactiōnem.

De cōtritione q̄ est prima pars penitentie.

Contritio ē dolor pro peccatis uoluntarie assumptus cū proposito cōtritiōis et satisfaciēdi. Circa q̄d sciēdū q̄ dolor est duplex unus est uoluntatis q̄ nō est aliud nisi peccati displicētia et iste est de necessitate et essentia cōtritionis. Alius est dolor sensibilis q̄ apparet in lachrymis et suspirijs. et iste nō est de essentia cōtritionis s̄ de pfectiōe q̄ nō est in nra potestate eā habere qm̄ uolumus. Potest autē fieri tanta cōtritio q̄ nō solū culpa s̄ etiā tota pena dimittat. pōt em̄ tm̄ incendi charitas in cōtrito et tantus esse dolor sensibilis q̄ cōtritio idē pcedēs merebit solutionem ab omni pena. Sciēdū tm̄ est q̄ aliq̄ putat satis in discrete tūc esse cōtritionem qm̄ hnt quandā displicētia de peccatis. vel qm̄ hnt ppositū dolendi de eis et tales paupes decipiūtur. hoc em̄ non est cōtritio s̄ attritio. Sz qm̄ hō habet pfectā displicētia et hz nō solum dolendi ppositū. s̄ etiā vep cordis dolore p̄p̄is. tūc hz cōtritionem fm̄ Tho. in. iiii. di. xvij. q. vij. ar. iij. Debet autē peccator de oi peccō mortali dolere et cōtritiōne habere et de q̄libet specialit̄. De oblitis tm̄ sufficit cōtri

tio generalis cū conat⁹ ad recordandū et ad dolēdū. Et d̄z dolere de obliuōe peccatorū q̄ ex negligētia sua peccasset. Istō intellige q̄ q̄s necessario d̄z h̄re dolorē specialē de q̄libz peccō mortali talē uidelz dolorē q̄ est grā informatus: s̄ liq̄t q̄ d̄z hoc h̄re circa pncipiū cōfessiōis cū q̄s recogitat peccatā et dolet. Et bñ faceret peccator q̄ p maiori peccō plus doleret q̄ magis p hoc deū offendit et maiore penā pmeruit. Nec d̄z cōtritio saltē in habitu cessare in peccatore etiā post cōfessiōne s̄ semp manere. vt dic̄ tho. in. iiii. di. xvij.

De cōfessiōe nunc sequitur.

Confessio autē fm̄ Augu. sic diffinit. est per quā morbus latē spe uenit aperit. Vel fm̄ Ray. Cōfessio ē legitima corā deo et sacerdote peccatorū claratio. Tenent autē habētes annos discretiōis ad eā faciēdā semel in anno vt ptz de pe. et re. c. Ois vtri usq̄ immo q̄libz esset contritio si q̄s cōtēneret confiteri dānare. Cū falsū est et hereticū dicere sufficit soli deo p̄fiteri. Itā dicit canō de pe. di. j. Taciturnitas. Ubi ē taciturnitas cōfessiōis nō est sperāda uenia criminis. Ptz hoc exēplo xpi q̄ lazari suscitauit. s̄ tm̄ discipulis tradidit absoluēdū. Jo. xj. Et. xj. q. iij. tunc vera fite decē leprosos ad sacerdotē misit q̄ in via eūdo fuerūt mūdati vt d̄z Lu. xvij. p q̄d significat q̄ peccator hz in via eūdo ad cōfessiōne rōne p̄tritiōis quā hz p̄sequitur ueniā et remissionē peccatorū tm̄ tenet uēire et cō

De sacramento

fiteri sacerdoti. s; dices qre pctōz
d; tre ad cōfessionē vel sacerdotē ex
q remissa sunt ei pctā p cōtritionez.
Rñsio fm Hosti. i sūma de pe. z re.
ca. Tu dic q pctōz duplici vinculo
ad satisfactōdū abstringit vno q li-
gat ad deū. z illud in p̄tritiōe dimit-
tit. Alio q ligat ad ecclīā z hoc p cō-
fessionē z satisfactōne dimittit z p
absolutionē sacerdotis relaxat Ad
hoc facit de sen. excō. a nobis. c. i. d
pe. di. j. multiplex. z c. quē penitet in
fi. z di. v. Cōsideret. V; igit pctm̄ di-
mittat q ad reatū p cōtritionē. ma-
net tñ obligatio ad penā tpālē p sa-
cerdotē infligēdā. Et pbat Archi.
de. pe. di. iij. Productor. Qz sicut
oēs creaturē ofidunt z cōsistent dese-
ctus suos tpales z naturales hoib⁹
eo mō q possūt vt dicit glo. sup illo
x̄su. Cōfessio z magnificētia opus
eius rē. ita hō d; ofidere defectus su-
os volūtarios z p̄fiteri vbo vocali
in q abūdat. Et etiā d; cōfiteri hōi
eo q x̄bū diuinū humiliatum est p
pctis n̄ris delendis. qd x̄bū vnitū
humanitati obligat nos q humilie-
mus x̄bū n̄m loqndo nō solū hōi:
s; etiā deo. z nō solū deo. s; etiā hōi
qd fit in cōfessioe vocali. P̄terea
cū hodie peccamus corā deo z hōie
debemus p̄fiteri nō solū corā deo s;
cut in veteri testamēto fuit: s; hōi lo-
co dei cōstitutō. Nec ppter hoc q i
cōtritiōe hōi dimittit reatus culpe
supflua esset cōfessio vocalis q fm.
Hugonē cardinale ad hoc necessa-
ria ē ad hūilitatē z iusticiā exercēdā
Itē ad hoc q ecclīe satisfaciāt q lesa
est ex pctō. Valet etiā fm Jo. an. p
pter fidē quā pctōz h; credēs aucto-

ritatē clausū i ecclīa Sillr valet p̄p̄
obediētā quā exhibz m̄stris ecclīe
vel deo. d. pe. di. j. multiplex. z. c. nō
nulli. Qñ ḡ legi i scripturis sc̄tis q
sola p̄tritiō sufficit ad remissionem
pctōz itelligas i necessitate quā p̄fēs-
sio nō pōt h̄ri. Itā tūc nō est p̄ceptū.
Iuxta illud. Cōfitemi alterutrū rē.
Qz necessitas legē nō h; Itā tūc vo-
lūtas p scō reputat. sufficit em̄ tūc
soli deo p̄fiteri i corde. Si tñ ibi eēt
aliqs laycus bonū eēt sibi p̄fiteri p
pter hoc vt postea ecclīa iformaret
qbus remedijs p aia sua eēt subue-
niēdū. Doctor tñ subtilis dicit. ex q
accusatio i cōfessioe nō fit ad aliud
nisi vt cōsequatur finis. z laycus nō h;
auctoritatē ientētiādī in isto foro: se-
q̄tur q nullū p̄ceptū est ad accusan-
dū se corā layco. Forte autē melius
eēt hoc dimittere si pctōz possz aliq
lē x̄cundā corā se h̄re recogitādo
eadē. z sic eā puniri. Et iā s; simpli-
cibus laycis sit vtilis talis cōfessio
corā layco i necessitate non tñ viris
discretis q sc̄lāt ad qd instituta est cō-
fessio. Hinc est q dicit Jōhēs andree
in ca. Si ep̄s. de pe. z re. li. vj. in vl.
glo. q layco in necessitate possu-
mus p̄fiteri tñ ip̄e nō pōt absoluerē
qz nō h; clauēs. de pe. di. j. Quē pe-
nitet. Et notat d̄ officio cure pasto-
ralis vbi Hugo dicit q i in necessi-
tate audit nō tñ ad hoc vt sit x̄a abs-
olutio. s; q ad signa penitētie decla-
rāda. Sed raymūdus contradicit.
Itē archi. xxv. di. audire. dicit qsdā
dixisse q nullus etiā i necessitate te-
net p̄fiteri rustico vl layco p̄bitero
absente marie pctā mortalia. Et di-
cit q illud Jac. Cōfitemi alterutrū

pectā v̄ra tm̄ de venialibus intelligit
 q̄ possūt talibus laycis cōfiteri i ne-
 cessitate. vel loq̄tur de cōfessione i ge-
 nerali q̄ fit in ecclia. vel loq̄tur tm̄ d̄
 sacerdotibus. Hugo v̄o dicit q̄ lay-
 co tenet q̄s p̄fiteri pectā sua cum nō
 p̄t h̄re sacerdotē. Nec videt vere pe-
 nitēs q̄ in articulo mortis pectā sua
 nō cōfitef cuiuscūq̄ pōt si sacerdotē
 h̄re nō pōt. q̄uis laycus non h̄z au-
 ctoritātē absoluedi. Dicit aut̄ glo.
 xxx. q. ij. Oēs q̄ si laycus i necessita-
 te audiat pectā mulieris nō p̄t cū ea
 postea p̄trahere. si tm̄ p̄trahat forte
 tenet matrimoniu. Videt tm̄ hoc tm̄
 mō sacerdoti p̄hiberi cū tm̄ eius of-
 ficiū est audire pectā. Tu dic secure
 q̄ talis p̄t cū tali muliere cōtrahere
 quā audiuit in necessitate: q̄ p̄ hoc
 sacrm̄ nulla cōpaternitas cōtrahit̄
 vt d̄r in canone. q̄uis r̄c. de cognat-
 tione sp̄uali. l. vj. Itē sciēdū q̄ cōfes-
 sio sedecim p̄ditōes h̄re d̄z q̄ habē-
 tur in his v̄sibus. Sit simplex. hu-
 milis. cōfessio pura. fidelis Atq̄ fre-
 q̄ns. nuda. discreta. libens verecun-
 da. Integra. secreta lacrymabilis.
 accelerata. Fortis z accusans. z sit
 parere parata. Quātūcūq̄ autē nō
 ta sint sacerdoti pectā. adhuc tm̄ de-
 bēt narrari in cōfessione. q̄ nō suffi-
 cit q̄ ea cognoscit sacerdos vt hō
 tm̄. s. in publico. s̄z etiā vt deus. s. in
 secreto cordis. de pe. di. j. Impfecta
 i glo p̄ma. Tenet etiā p̄ctōz nō solū
 mortalia: s̄z etiā venialia p̄fiteri licz
 si ita necessitate absoluta teneat ad cō-
 fessionē v̄cialiū sic mortaliū. Tu ex
 q̄ si possumus vitā eternā cōsequi sine
 remissione venialiū tenemur ad eoz
 p̄fessionē. vt dic̄ Tho. i. liij. di. xvj.

De mō audiēdi cōfessiones.

Quia experientia
 docente multos vidit
 mus in praxia huius
 sacramētis errare. Ideo
 vtile videt̄ ponere mo-
 dū z formā circa audiēdas confessio-
 nes. Circa q̄d vidēdū est de plurib⁹
 z p̄mo de dispositione p̄one Sc̄do
 quō sacerdos debeat inq̄rere a cōfi-
 tētē Tertio q̄ sint casus in q̄bus po-
 test absoluerē. De p̄mo itaq̄ sciēdū
 q̄ p̄fessionē audiet̄ sacerdos d̄z se-
 dere in loco oī suspitione carēte vbi
 ab oibus videri possit a nullo vero
 audiri: non sicut q̄dā in cameris an-
 lectū p̄p̄riū audiat: v̄l in sacristia. q̄
 cōp̄tū sūt multa mala cū sp̄ualibus
 filiabus cōmississe. Ad d̄z etiā sacer-
 dos v̄l p̄fessor i sp̄icere vultū p̄fitef̄
 ne ductus terrore sacerdoti minus
 audeat p̄fiteri: v̄l ne q̄d occultet vel
 alleuet. Maxie tm̄ mulieribus caue-
 at. q̄ p̄m sapiētē facies mulieris sic
 v̄tū v̄rēs. Nec d̄z sedere ex oppo-
 sito: s̄z ad lat⁹. nec ēt d̄z p̄ferre v̄ba
 iocosa ne alē sp̄oz ad risū puocet si
 cut etiā cōp̄tū ē d̄ aliqb⁹. s̄z v̄b̄is blā-
 dis z benignis p̄fessor v̄rāt: si sic q̄dā
 faciūt maledicētes p̄fitef̄i. dicētes
 diabol⁹ te mihi miserat cū his p̄ctis
 eos v̄l eas diabolo cōmēdātes vt q̄
 dā ydote faciūt Nec d̄z sacerdos mo-
 uere caput v̄l sp̄itū sepi⁹. piscere ne
 videat a circūstantibus p̄dere pectā cō-
 tentis. Vbi ergo sunt illi q̄ pede tru-
 dūt p̄fidentes vel faciūt q̄sdam vocē
 ferationes suspiciofas. vel susp̄ita
 suspiciofa. ex q̄bus p̄dit̄ confessio
 peccatoris. Tu ergo incipit cōfiteri

De sacramento

attēdat verba sua cōfessor vsq; ad finem. nec interrūpat nisi cū fuerit cōfessor p cōfētentē de aliq; exq̄situs: vel nisi cōfessor habuerit necesse inquirere d' aliq; circūstātia pcti. Si nō cōfētens corā sacerdote pre timore erubescēs obmutescit. tūc sacerdos eū dulciter alloquēs informet ⁊ det sibi cor ⁊ audaciā hīs v̄bis. vt dicit Hugo. *Fili carissime ex abūdātia grē diuine habemus magnū donūz hoc ⁊ salutis remediū q; p nr̄am vērā cōfessionē possumus cōsequi indulgentiā pctōz. Nō autē verearis pro aīa tua dicere vey corā me q; sū peccator sicut ⁊ tu. Nō autē te audio vt hō sed vt deus. Qd si forte cōfētēs nescit modū cōfētēdi cōfessor dicat et modū dicēs. Carissime fili ita debes cōfiteri. Cōfiteor oīpotētī deo ⁊ tibi p̄ri q; ego peccator peccaui in multiplicibus pctis. Et p̄io i mortalibus pctis. trāsgrediēdo diuina p̄cepta nō diligēdo deū nec primū. Et tūc videat cōfētens dicere pctā. Et p̄mo de mortalibus pctis s̄m q; disposuit i mēte sua. Si autē ignorat que sūt pctā mortalia dicat sibi. Ecce fili mi ista sunt pctā mortalia supbia. auaricia. luxuria. ira. gula. inuidia. ⁊ accidia. Recordare si cōmisisti aliq; istoz. Qui cū de eis expeditus fuerit d̄scendat ad opa p̄fatis si eā neglexit adimplere. S̄l̄r de alienis pctis vt statim patebit. Sc̄do vidēdum est q̄liter sacerdos dz q̄rere a cōfētēte. P̄o q; sciendum q; si est discretus p̄tēs nō dz ab eo aliq; q̄rī. s; si est rudis tunc q̄rat ab eo sacerdos. Et p̄mo de mortalib; pctis in genere nunq; tñ in specie ⁊*

bi gratis sic dicēs. Ecce fili nonne peccasti istis pctis. s. supbia. auaricia. ⁊c. Si ergo cōgrit te aliq; supbisse de vestibus. de pulchritudine corporis. de sapia. de diuitijs. hoc recogites ⁊ hoc doleas Itē si aliq; excessisti modū comedēti vel bibēdi. vel habuisti diuturnū odiū cōtra primū tuū. vel appetitū vltionis iniuste cōtra primū. vel temporalia. aut etiā fuisi accidiosus ⁊ piger in diuino officio vel sermone q; forte nō diligenter attendebas in missa: sed dormita bas vel sermones inutilis miscuisti. Istis modis ⁊ cōsimilibus cōfessor dicat in genere Et vt melius cognoscas modū in genere q̄rēdi sic q̄ras. Fili carissime fecisti furtum: Si dicat. sic. dicas. vbi q̄n. q; tpe. q; ductus necessitate. a. q; q̄tens Nō autē q̄rat fecisti hōi tali i tali loco hoc em̄ esset susceptū negocium. S̄l̄r de luxuria q̄rat: vtrūz fuit aliq; pollutus in corpore. si dicat. sic. q̄ras an nocte vel die. Si dicat i nocte vel in somno. non q̄ras vltra. Si dicat nō in somno q̄ras p quem modū. cū q; v̄l quō. ⁊ expectes eius r̄fionē. nec determines aliq; sicut qdā indiscreti faciūt dicendo. fecisti cū boue vel cū pecore v̄l equo descēdendo ad sodomitica pctā: de q̄bus forte cōfētēs ignorat. Et in hoc grauissime peccat confessor. Nec dicat s̄m S̄ul̄. Audio q; tu habitas cūz tali muliere. hoc est em̄ se ponere te s̄em vel iudicē. qd nō dz fieri in confessione sed ea pacta dz iudicare ⁊c. Meruntñ si sacerdos forte pbauit q; ille forte oblitus est aliq; pctm̄ quod cōfessor cōstat eū cōmisisse p̄

sibi in memoriā reducere dīcēs. Accidit ne tibi aliqui inebriari vel fornicari in isto anno. et si dixerit sic quāt pmo de psona cū q̄ peccauit. an ne sibi attinebat. et in q̄ gradu p̄sanguinitatis vel affinitatis. nec est hoc p̄dere aliā psonā. vel aliū accusare. It̄ se liberare et mūdare h̄aciter cū alio mō expedire nō pōt. sine exp̄ssione illius circūstantie. Multū tñ caute circa hoc pctm̄ luxurie est p̄cedendū ne qd̄ curiose inq̄rat de ip̄o confitēte. Vñ p̄sulo vt cōfessor circa hoc dīcat sibi. Sili mī charissime ego q̄ dē verecūdōr et erubesco de talibus materijs ipudicis inq̄rere: nec putes q̄ ista ex curiositate factā cū de eis fuissem libētius supportat⁹ opz. tñ q̄ de necessitate p̄cedā more et officio medici debētis curare occultū morbū ifirmi. Itē aduertat p̄fessor et diligēt p̄sideret p̄sone cōfētētis q̄ litatē. cuius status et cōditionis existat. Itā si est p̄nceps. baro. miles. nobilis v̄l q̄cūq; dñs t̄p̄alis quāt ab eo vtrū opprēssit paupes subditos et aggrauauit eos laboribus. vel iusticiā facere neglexit. vel aliq̄s impēsiōes iniustas iposuit. Si h̄o ē p̄latus spūalis nō ē opus q̄rere d̄ negligētia aīaz subditoꝝ. q̄ p̄sumitur si hoc faceret solus diceret eo q̄ h̄z sufficētē cognitionē et sciētā q̄rtuz ad hoc. Si aut̄ nō cōfiteat de officio i q̄ est dicat et hortet eū p̄prio motu dīcēs. P̄d̄ter venerabilis et sili in hac pte velitis attēdere dignitatē officij v̄ri in q̄ estis: in remediū pctōꝝ vestroꝝ vobis iniūgo vt habeatis diligētia d̄ aiabus vobis cōmissis. Si aut̄ est mechanicus quāt ab eo vtrū

in suo ope debitū eq̄tatis modū seruet. aut si est mercator an aliquē de fraudet in pōdere vel mēsurā. an rē viliozē charius vēdidit vel ad vsurā pecūias mutuauit. vel ad p̄stitā charius vēdidit. vel causam rei vendite nō dixit emptori sic circa equū defectū aliquē v̄l ip̄am rē sic viciatā nō remissioꝝ p̄cto vēdidit. Aut dīcēbus festiuis et dñicis res suas venales expōit. Iurauit tñ valere cū tñ nō valuisse vel iurauit solus emisse p̄ tanto si est tabernator quāt ab eo vtrū aliqui b̄asius miscuit diuerlis granis. Sic apponēdo aliq̄t choroz tritici aliq̄t saliginis. aliq̄t ordet et vēdens nihilominus ceruisiā p̄totali triticea. vel si dīeb⁹ festiuis circa eā laborauit. cū hoc añ vel post bñ posset expediri. Vñ mēsurā minozē dēdit in domo q̄ extra domū bibentibus cōmiserat. Sic etiā quāt d̄ vino et alijs liq̄ribus. Itē a iudicibus quāt et cōsulis vtrū aliqui ex grā: odio timore: amore: vel puato mō iusticiā p̄uerterūt vel sentētā tulerūt ex q̄ q̄s dānificatus est in rebus vel in corpore. Vel si ad penā fuerūt nimis proni cōtra simpl̄ces sentētā: do penā statz p̄ vno leui h̄bo in iudicio. Itē a patribus familias quāt q̄ h̄nt suos v̄l filios vtz angariauerūt familiā diebus festiuis v̄l eoz detinet mercedē. aut eoz mala dissimularunt. Sili quāt a feruis an fideliter feruerūt et nō subtraxerūt bōa dñoz rū suoz. Itē si est h̄go quāt ab ea de custodia h̄ginitatis de pudicia h̄boꝝ et honestate cōuersatiōis. quō et cū q̄bus solet cōuersari. Si est v̄dua quāt de deuotōe ip̄ius et opib⁹

De sacramento

pietatis. an libèter seruauit pauperibus. vel eos uisitauit. vel spalia pro suo posse ipèdit et exhibet. et an dilolulte uiuit seu delicate. Et isti sunt morbi uiduay fm aplum. Itè si est cõiugata qrat ab ea an seruet cù uiror castitate diebus festiuis ieiunij et aliaj uigiliay et tpe impgnatõis. vlt etiã part⁹. Sillr an a marito exigit debitũ diebus festiuis. aut tpe menstrui vel impgnatõis. vel tpe part⁹ an etiã aliter q̄ modus nature è uir eã cognouit. Et fm hoc pcedat cù q̄libet. Circa tñ uiciũ luxurie cauti⁹ q̄ circa q̄libet aliud se regat q̄ circũstãtias necessarias nõ inuiles et curiosas inq̄rat. De q̄bus sciẽdum hic est fm Tho. Circũstãtiay q̄daz sunt trahẽtes in aliud genus pcti: ut coire cù coniugata rē. et has homo tenet confiteri. Quedam nõ aggrauãtes sunt in eadẽ specie: et eay q̄dã sunt nõ aggrauãtes mortalit̄. sicut scia et hmõr. et has nõ tenet confiteri q̄ sunt q̄si uentilia. Quedã nõ sũt aggrauãtes mortalit̄. et has opz cõfiteri: ut furari in sacro loco: fornicari i die festo. Cũ uersus. Aggrauat ordo locus pctã sciẽtia tps. Lucta pusilla merus culpe genus et status altus. Cõditto numerus etas et scãdala sexus. Itè qrat sacerdos a p̄fite de alienis pctis q̄ sunt nouẽ. Iussio cõsiliũ cõsensu palpo recurus. Participas mutus nõ obflãs nõ manifestãs. Iussio. i. si p̄cipit facere malũ: s; solus nõ interest uel cõsuluit alteri sine cutus cõsilio nõ fecisset tale factũ uel cõsensit facientibus malũ. uel ip̄is adulatoris è laudãdo eoz factũ. Uel q̄ malefacto;

res habuerũt ad eũ recursũ. vlt ip̄is participauit in maleficio. vlt tacuit nõ increpãdo eos uel nõ deferendo supiori: uel nõ resistebat cù possz. vlt tenet ex officio uel si manifestauit cũ debuit manifestare.

De casibus ad papam pertinentibus.

Denendi sunt etiã hie casus ad solũ papã p̄tinẽtes. Primus est de eo q̄ uerberat clerici cũ ordinatũ si est lesio enormis cũ effusioe sanguinis atroci. xvij. q. iij. Si q̄s suadete dyabolo. Scds est de eo q̄ incedit uel frangit eccliam. et talis añq̄ denũciatur p̄t absoluti ab ep̄o. s; post denũciationẽ p̄ solũ papã. de sen. excõ. c. cõq̄sti. Et idẽ de q̄libz incẽdario post q̄ publice excõicatus est. de sen. excõ. c. tua. Tertius q̄n papa solus alit quẽ noiãt uel noiãtim excõmunicat tũc solus papa absoluit eũ de sen. excõ. c. significasti. Quartus. falsari⁹ litterarũ pape. vlt eis utẽs sciẽter: ut ptz de falsarijs. c. dura. Quintus q̄ inseq̄tur cardinalẽ de p̄is. c. felicis li. vj. Sextus. q̄ grauat iudicẽ sp̄iã lẽ in p̄sona uel in bonis uel dat licentia grauaãdi p̄pter hoc q̄ sentẽtia excõicatiois tulit. de sen. excõ. q̄cunqz li. vi. Septimus si q̄s corpus defuncti scideret uel coq̄ret possibus trãferendis de hoc habet in q̄dã extra uagãti Bonifacij pape octauũ q̄ incipit. Detestãte. Octauus. si q̄s inq̄sitor hereticor odio uel ḡra: amore uel lucro cõtra iusticia uel cõsciẽtia omisit cõtra quẽp̄. a p̄cedere. ut de

hereticis. multoz. in fine. in cle. Nonus si religiosus absqz licētia sui p̄prij sacerdotis solēnizaret matrimoniu. aut misiraret eucharistie et vnicōis sacra. Si r̄ etiā excoīcatū sunt religiosi q̄ excoīcatos a canone absoluūt in casibus nō cōcessis v̄ contra statuta p̄nicialia v̄ synodalia vel a pena et a culpa. Decimus si q̄s infēq̄tur ep̄m de penis. Si q̄s li. vj. Vnicimus si q̄ religiosi inducūt aliquid ad vouēdū iurādū v̄ p̄mittēdū apud eos eligere sepulturā: vel vt iā electa v̄terius nō imutet. de penis. cupiētes in cle. Duodecimus. d̄ his q̄ sacerdotē cogūt celebrare in loco interdīcto. vel ad audiēdū excoīcatos vocāt v̄ interdīctos. vel phibēt ne monit̄ exeat. de sen. excō. grauis in cle. Tredecim⁹ q̄ sarracēns arma ad expugnādū xp̄ianos deferūt. vel cōsiliū vel auxiliū dant in dispēdiuz terre icte. de iudeis. Ita q̄rūda.

Casus episcopales nunc sequuntur.

Casus v̄o ep̄i q̄ notant p̄ Jo. an. in. iij. glo. si ep̄s. de peni. et re. li. vj. sūt isti. Primus absolue re excoīcatos m̄aso r̄ excoīcatōe. vt de sen. excō. nup. Sc̄bs. iponere p̄nias blasphemati bus nomē dei et sc̄toꝝ ei⁹. de clericis maledictis. c. ij. Tertius absolue re sacrilegos. d̄ sacrilegijs. c. ij. Quartus. cōmutatio q̄rūlibet votoꝝ. de voto et voti redēptōe. c. j. Excipit t̄i votū terre sc̄tē. Quit⁹ depositio male ablatoy icertoꝝ v̄ etiā certoꝝ q̄ nō existūt isti q̄bus faciēda ē restitū

tio. de iudeis. cū sit. Sextus. p̄ntam iponere illis q̄ matrimoniu clāde sc̄ie cōtraxerūt. v̄ cōtra iterdictū ecclie. vt de matrimonio p̄tra iterdictū ecclie p̄tracto. i. cle. c. j. et v̄. Solēt etiā reseruari ep̄s p̄ntē oim publicāoꝝ et opp̄sioꝝ p̄ueroꝝ ex p̄posito v̄ casu. Itē homicidiū v̄ falsū testimōiū. falsarij istrumētoꝝ. Itē piurus. incestus. corruptor monialiū. v̄ coesites cū brutis. et his s̄ilia. Et breuit̄ itelligas q̄ q̄ttuoz sūt casus de iure ep̄ales. put determinat b̄ndict⁹. xj. Pr̄mus est. occisoꝝ clericū. p̄p̄t q̄d icurrit irregularitatē Vñ ep̄s p̄t absolue re clericū ab homicidiū: s̄ nō ab irregularitate. v̄ p̄t absolue re clericū cū a pctō qz celebrauit i ecclia iterdicta s̄ nō p̄t absolue re ab irregularitate ide p̄tracta. Sc̄bs d̄ icēdiarijs q̄d t̄i itelligē añq̄s sint publicati. Tertius. vbi ē icēda solēnis p̄nta Quartus vbi q̄s icurrit in alore excoīcatōne. Idē aut̄ papa declarat q̄nq̄ casus eē ep̄ales de p̄suetudie approbatoꝝ. p̄m⁹ ē homicidiū volūtarij. sc̄bs falsarij. Tertius violatorj eccl̄astice libertatis. Quartus violatorj eccl̄astice emūtat̄is. q̄nt⁹ sortilegi et dina toꝝ vt. xxvj. q. j. c. j. et incipit sua bulla i q̄ p̄dicta d̄clarāt. inf̄ cūctas et renouata ē itez p̄ p̄ciliū v̄tēnēse i cle. v̄ d̄ū d̄ sepulturis. Ultra at̄ hos casus p̄nt ep̄i resuare sibi alios put videbit̄ eis expedire. S̄ vt ois tollatur abiguitas ponā cas⁹ tā de iure q̄s d̄ p̄suetudie ad ep̄m p̄tinētes. vt sūt isti homicidiū. sacrilegiū. incestus filioꝝ opp̄sio. coitus cū montali. Itē mulier colens cum religioso vel sacerdote. Item vulnerans pa

De sacramento

trem vel matrē. Itē deflorās virgī-
nem vī oppōsitam. Itē baptizans p-
pūtam filiā sine necessitate. vī tenēs
eā ad p̄firmationē. Itē fractor voti
simplicis. Itē cōtrahēs votum sim-
plex castitatis. Itē intrans religio-
nē inuita vxore post copulā carnis.
Itē hereticā prauitatē tenens q̄ ad
pctm̄ tm̄ Silr̄ symontac⁹ q̄ ad pctm̄
tm̄: qz̄ irregularitas h̄mōi p̄tinet ad
papam. Itē celebrās corā excōica-
tis solēnter in ecclīa q̄ ad pctm̄ tm̄.
sed q̄ ad irregularitatē p̄tinet ad pa-
pā. Itē promotus p̄ saltū ad sacros
ordines. Item ordinatus ab alieno
ep̄o sine licentia p̄prij. Itē luxuriās
in ecclīa cōsecrata Itē cōiens cū iu-
dea vel pagana. Itē cōcipiēs a non
viro suo quē vir credēdo filīū suū cō-
stituit eū in heredē in iudiciū ali-
orū. Itē pcurās abortum vel sterili-
tatē in se vel in alio. Itē cōtrahens
spōsalia p̄ter matrimonīū cū aliq̄ ma-
rito interposito cōtracto. Itē sciēter
celebrās in ecclīa interdīta q̄ ad ab-
solutionē pcti. sed q̄ ad irregularita-
tē ad papā. Itē fortilagus. incanta-
tor. necromāticus. experimētator.
Itē sciēt excōicatos ⁊ manifestos
interdictos: vel etiā vsurarios sepe-
līēs. Itē clādestine matrimonīū cō-
trahēs. Itē blasphemus dei ⁊ sc̄io-
rū. Itē incendiarius. Itē piurus. so-
domita adulter. Itē fornicans cū fi-
lia quā baptizauit vel ad cōfirmati-
onē tenuit. vel audiuit cōfessionem
ei⁹. Itē celebrās in altari nō cōse-
crato. Itē celebrās sine sacris indumē-
tis. vel omittens aliq̄ indumento
rū: vt stolā vel manīpulū. Item cele-
brās nō ieiunus. Itē autē peniten-

tie ponunt taxate inferius particu-
larim. Alij vō casus p̄ter istos sunt
de auctoritate plebanorū.

De satisfactione q̄ est tertia pars penitentie.

Et autē satisfactio ēz
beatū Tho. sup. iiii.
di. xv. q. j. ar. iij. iniu-
rie illate recōpensatio
ēz iusticie equalitates
vel q̄ntitatē Et intellige eq̄litate p
porciōis ⁊ nō q̄ntitatis. Silr̄ Aug. i
li. Cur d̄us hō diffinit satisfactiōnē
dicēs. Satisfactio est deo debītū p
ut est honores impēdere. s. rōne cul-
pe commissē Et iste diffinitōes sūt
satisfactiōis. put est medicina p̄teri-
torū pctōz ⁊ p̄seruatio futuroz: sed
put est p̄seruatio a culpa diffinit sic
fm̄ Augusti. Satisfactio est causas
abscedere pctōz ⁊ eorum suggestiō-
nibus aditū nō indulgere. Circa q̄d
sciēdū q̄ lz̄ fm̄ Bonauentu. vbi s̄ si
ne charitate nō posset se hō prepa-
rare ad habendā charitatē ⁊ facien-
dam satisfactiōnem. ex q̄ impossibi-
le est sine ea deo placere ⁊ opa eius
acceptari a deo. ideo nec satisfactio
sine tali grā est possibilis. Itē cōsu-
lendū est penitentibus q̄ eoz peni-
tentia ipsis iniūctā sine mortali pec-
cato compleant: qz̄ alias deus ab
eis exigit penā. Itā satisfactio facta
in pctō mortali ⁊ si soluit penam de-
bitā. nō tm̄ meref gratiaz vt dicit do-
ctor subtilis vbi supra. q. i. sc̄bo p̄nci-
pali arti. iiii. Sed si grās vtrū hō
pagens p̄niam in pctō mortali itez
facta cōfessione d̄ illo peccato mor-
tali d̄z peragere de nouo vel denuo

nota

illa pnia iam pacta. vel an reuult
 sciat & valere incipiat illa pnia sic pe
 racta in pctō mortali. ex q̄ iam post
 cōfessionē sedam erit in charitate et
 grā. In hoc sunt doctores diuersi.
 Illa sc̄tus Tho. prima facie dicit q̄
 nō uiuificant. nec ualēt ad satisfacti
 onem illorū pctōz p̄ q̄bus agunt.
 nec etiā ad meritū uite eterne. Dicit
 tñ q̄ satisfactiōnes ille q̄ relinquunt
 post se effectū postq̄ actus trāsūt nō
 opz q̄ reiterent vt ieiuniaz dimittit
 post se debilitatiōē corporis. Ele
 mosina relinq̄t post se diminiutiōē
 substātie. Ille hō q̄ non relinquunt
 post se effectū opz vt reiterent. vt est
 oīo Ex his ptz q̄ q̄ ieiunāt p̄ pctis
 existētes in mortali pctō nō debent
 ultra ieiunare vel elemosinā dare si
 q̄ orant in pctō existētes tenent repe
 tere horas & supplere eas. Et istam
 op̄tione app̄obant doctores. Do
 ctōz tñ subtilis fauorizat peccatoriz
 bus dicens. q̄ q̄ vere penitet & recipit
 satisfactiōē cōdignā sibi ab ecclia
 ipositā clauē nō errāte q̄tūctiq̄ pec
 cet postea & recidiuet nūq̄ tenebitur
 nisi ad illā vnicā satisfactiōē adim
 plēdā. Et si eā impleat ī charitate me
 lius est qz nō tñ soluit penā: sed etiā
 meret grām. Sed si impleat pniaz vo
 lūtariē extra charitatē: soluit q̄dem
 penā sed nō meret grām: qz nō est sa
 tisfactiō recōsiliās neq̄ placās. Vñ
 subdit q̄ si hō magnā partem satis
 factiōis adimpleuit in mortali pec
 cato & postea iterū peniteat de pctō
 nouo nō est iterato imponenda pe
 nitentia p̄ pctō primo de q̄ satisse
 cit. licet extra charitatem. sed tñ de
 nouis pctis q̄ fuerūt causa q̄ ista sa

tisfactiō fuit mortua. Et hāc deter
 minatiōē seq̄tur Iohes parisiensis
 ibidē. q. v. dicens & dans huius dicit
 rōnem satis pulchriā. Quia ex q̄ ex
 tra charitatē sufficit satisfactiō iuo
 luntaria ad pnia p̄cti multo mag
 is satisfactiō voluntaria d̄z suffice
 re. Exemplificat ipse. Si alicui of
 fendētī regē offense regis correspō
 deat p̄cise s̄m legē manus abscisio
 si isti inuito abscinderet manus sa
 tis patit. & intantū sufficit regi q̄ s̄z
 iusticiā nō d̄z vltiorē penaz exige
 re. & tñ nō recipit eū in grām vel amī
 citiaz. Multo aut magis sufficeret
 p̄ punitione culpe si aliq̄s sibi debi
 tā penā infligeret. lz non esset in grā
 vel amicitia illius iudicis offensi.
 Ex q̄ sequit q̄ si talis p̄pter nouū
 pctm̄ damnaret anteq̄ cōpleuisset
 totā penitētiā sibi impositā p̄ntret
 in inferno t̄pali: pena sibi correspō
 dente q̄ nō fuit h̄c soluta & post tem
 pus aliq̄d nō p̄ntret amplius tali
 pena: sicut dicimus d̄ veniali: quia
 moriēs in veniali simul cū mortali
 nō p̄ntret eternaliter p̄ veniali: sed
 t̄pali. p̄ mortali hō eternalit. Hec
 doctōz subtilis. Sunt autē tria opa
 satisfactoria. s. elemosina. ieiuniaz.
 & oīo. Per ieiuniaz intelligunt oīa
 carnē assilgentia. vt sunt maceratio
 nes. afflictiōnes flagellatiōes & pe
 regrinatiōes. Per elemosinaz oīa
 opa misericordie corporalīa. p̄ oīo
 nem oīa opa sp̄salia misericordie.
 p̄ ieiunia hō reuocat a cōcupiscētia
 carnis p̄ elemosinā a cōcupiscētia
 oculorum & p̄ orationem a superbīa
 uite. per ieiunium ordinatur homo
 ad seipsum. per elemosinaz ad pro;

De sacramento.

sumum. et pro orationem ad deum. Per
ieiunium fit satisfactio de bonis cor
poralibus. pro elemosynam de bonis
temporalibus. et pro orationem de spiritualibus
Dicit autem singula istorum cum singulis
partibus appropriatis. propter convenientiam
tiam. tamen quodlibet illorum pro quolibet peccato
satisfacere potest secundum Theophrastum. Dicit enim
doctor subtilis. q. j. secundo principali
ar. xxx. q. talis correspondentia nec
est de congruo. nec de necessitate in
singulis casibus sicut patet in pauperibus
bus. Nec pauper est cogitum nec ne
cessarium iniungere aliquid istorum si est
insufficiens ad ea. ut si est pauper qui nu
tritur labore et qui die non laborat carum
victum. et si ieiunaret impotens redde
ret ad labores. nec orationi vacare
potest labore lassatus. vel a fortiori.
nec elemosynis. isti intungendum est ut
istum laborem subeat in remissionem
peccatorum intendens illum ad hunc finem refer
re saltem quousque occurrat sibi oportu
nitas aliquam aliam satisfactionem sol
uendi. Ex hoc dicto habes quod homo pec
cator libere sustinet defectus tempo
rales et labores a deo in eum permittos
vel tribulationes satisfactio pro illa pro
peccatis. ex qua eis consentit. et aliter satis
facere vel penitere non potest. Ita dicit
Theophrastus. ubi supra dist. xv. q. liij. ar. ij.
Et hoc etiam sepius esset predicandum
pauperibus et defectuosis. ne defice
rent et desperarent de peccatis videntes
se impotentes ad peragendum peni
tentiam eis iniunctam. Similiter di
ues qui lapsus est peccato carnis si a deo
oblicatus est quod non velit ieiunare nec
macerationem carnis subire. vel pre
sumptio est quod si sibi imponeret abijce
ret eam et ita iam nouo peccato pecca

ret iudicandus est ad orationem vel ele
mosynam. et imponendum est ei quod libere
ter accipit. et quod credit preuerantius
adimplere. immo si nullam vellet acci
pere penitentiam et haberet displicentiam de
peccato et firmum propositum non peccandi
vel abstinendi. non est remittendus va
cuus. sed absolvendus. ne cadat in de
sperationem sed intimanda est penitentia et quod
est pro peccatis illis imponenda. et quod ea in
se vel in equalitate studeat adimple
re alioquin soluet ad plenum in purga
torio. Nec sententia satis consonat de
cto christi. Math. xij. et Isa. xlii. ubi di
cit. Aridum quod illatum non confringet. et
lignum fumigans non extinguet Aridum
quod illatum est peccatorum quod illatus tentationibus
bus et peccatis. et lignum fumigans est lig
nuz nimis humidum. tamen habes aliquid
de igne charitatis. hoc extinguit pro
duriciam sacerdotis. sed cum ad aliquid
minus difficile obligat tunc non extin
guis sed dicit sibi quod oportet esse hic
vel ibi penam pro solvere. et quod faciat tan
tam penitentiam quantum hic dicitur pro peccatis redde
re. alias acrior alibi ab eo extigaret
Nec Scotus. Dicit de thesauris. de thesauris.
dist. xv. et Theophrastus. ibidem. q. liij. quod alter pro
altero potest satisfacere si est in charita
te quam ille cui iniuncta est penitentia ea ex
plere commode non potest. et hoc quantum ad
absolutionem debiti. sed quantum ad excu
sationem causarum precedentium. et in quantum
penitentia est medicina pro peccatis unus
non potest satisfacere pro altero. Dicit
tamen Thomas quod nullus debet pro
mittere satisfacere pro alio nisi ap
pareat defectus corporalis vel spiri
tualis. per quem non sit promptus
ad portandum onus penitentiae. Dicen
dum est ergo his qui satisfactionem

per se alijs imponit. q̄ si ambo negligentis fuerint ambo punientur vnus pro peccato proprio. alter pro obmissa satisfactione ad quaz se obligauit.

De penitentis iniungēdis secundum canones.

Estat nūc de penitentis iniungēdis s̄m canones taxatis. Circa q̄d p̄ncipaliter ē vidēdum q̄ h̄ p̄s̄ie sint arbitrante vt dicitur infra. tñ in publicis p̄ctis seruande sunt taxate per canones h̄z debeat haberi respectus ad circūstantias criminis et ad quātitatem et qualitates p̄sone: dignitatem officij: paupertatem: debilitatē: et c. Et tñ nō ignoremus penitētias taxatas cū t̄ps̄ incurerit iponēdas notande sunt aliq̄ regule q̄ canones penitēntiales ab alijs appellantur. Primus canō q̄ pro quolibet mortali p̄ctō p̄nia septē annoz est iniungēda. vt. xxxij. q. ii. c. hoc ipsum et c. sequēt. et. xxij. q. j. c. p̄dicandū. in glo. et. lxxxiij. di. p̄sbyter. Et rō est q̄ sicut per p̄ctm̄ mortale septiformez gratiā sp̄ss̄eti amissimus. sic etiam eas p̄ septē ānos requiramus. Hoc tñ veruz est p̄ publico et graui p̄ctō pensatis circūstantijs. Secundus si p̄sbyter fuerit publicus fornicator decem annis peniteat inclusus: sacco indutus tribus mensibus cōtinuis a vespera ad vesperam pane et aqua vtatur: exceptis diebus dominicis et festiuis. quibus annis expletis potest eum ep̄scopus ad priuatum reuocare statuz de quo mul-

tum habetur. lxxxiij. di. c. p̄sbyter quod nō scripsi p̄pter tediū ep̄oz q̄ in hoc sunt remissi et potius ad penā proni. Tertius. sacerdos cognoscens filia sp̄ualem. s. quam baptizauit v̄l cōfessionē audivit: duodecim annis peniteat. ep̄s vero. xv. annis peniteat. Mulier vero si est soluta tradēda est religioni rebus suis pauperibus erogatis. xxx. q. j. Si quis sacerdos. Et sic p̄tz vt dicit gloza ī capitulo p̄dicto q̄ magis peccat sacerdos cognoscēs filiam sp̄ualem q̄ alterius vxoz: quia per hoc imponitur penitēntia. xij. annoz. Quartus si quis contra naturam peccat si clerico ē deponit vel ad religionē recluditur. si laicus excoicatur donec peniteat. Penitēntia aut̄ sua est septē annoz. Et idem est p̄ incestu. xxxij. q. ij. hoc ip̄m. et c. sequēt. Quintus sacerdos q̄ interest clādestinis nuptijs sine bāntis tribus annis suspenditur. de clandestina de sponsatione. l̄i in h̄sb̄itio. c. j. Sextus. Si q̄s votum simplex violauerit scilicet quia promisit in secreto vxozem non ducere vel coram aliq̄bus socijs. et postea duxit: tribus annis peniteat. xxxvij. dist. si v̄r. Septimus. si quis excommunicatus celebrat tribus annis feria secunda quarta et sexta a potu alias v̄mo et a carnibus debet abstinere. xj. q. ij. de illis. Octauus. Qui alium iniuste accusat ad mortem duxit: septē annis peniteat si v̄rā p̄didit. Si v̄o mēbrum p̄ tres annos peniteat. vt de accusationibus ca. accusasti. Nonus. Qui filiam suam sp̄ualem vel comatrem cognoscit per septem

De sacramento.

ānos peniteat. xxx. q. liij. nō oportet
Decimus. Si quis desponsatā alij
duxerit eā dimittat. r. xl. dieb⁹ in pa
ne ⁊ aqua ieiunet ⁊ peniteat p. viij. se
quētes annos de spō. duoz acceptis
sti. Undecimus. Qui cognoscit dur
as cōmatres v⁹ forozes septē annis
peniteat. xxx. q. liij. Si pater. Duo
decimus. Homicida volūtari⁹ sine
spe restitutōis deponat ⁊ septē an
nis peniteat. l. dist. miror. Si ē casu
alis p quibz annos peniteat. l. di. c.
si q ⁊ c. si q̄s. ⁊ c. eos. Et hec oia in
telligas si potuit euadere homicidi
uz ⁊ nō euasit. Itā qui se ⁊ suas res
liberando fures q̄ capi nō poterant
occiderit: penitētiā agere nō tenet
nisi voluerit. Si tñ hoc facit i neces
sitate euitabili: duos annos penite
at di. l. de his. lz si eēt ineuitabilis i
nullo ē imputat. l. di. Qz te qd tñ
est vey quō ad pctm̄: sed quō ad cau
telam ⁊ innocētiam suā ecclie oñdē
daz bonū est penitere de homicidio
c. ij. §. si. xxxliij. q. ij. In lectū. xxxliij
q. iij. excōicator. Si q̄s tñ in stultis
cia vel infirmitate vel furiositate oc
cidit: nō iputat ei. ij. q. ix. Indicas.
xy. q. j. aliquos. ⁊ c. illa. ⁊ c. si quis.
Si autē cā discipline sicut magister
scolariū incaute occidit iputat ei ⁊ de
ponit si est sacerdos. de homicidio
presbiteroz. xv. q. v. si q̄s nō iratus.
Sed ⁊ q̄s ligatū latronē iterficit de
ponitur. de homicidio susceptimus
Tredecimus. Matrē occidēs decez
ānos peniteat fm formā satis aspe
ram que ponit. xxxliij. q. ij. latozem
vbi dicitur q̄ p̄mo anno ecclesiaz
nō intret sed ante fores ecclesie oret.
Post annū vero intret ecclesiā stās

inter audietes. ⁊ nō cōicet nisi cōple
to termino oblationes ei⁹ nō volū
tarie accipiant nisi post septē ānos
Et per hos decem annos nō come
dat carnes: nec potū als vinū bibat
exceptis diebus dñicis ⁊ festiuis dñi
ebus a festo pasche vsqz ad festū pē
thecostes. Et nō vadat alicubi nisi
pedester feria sc̄da quarta ⁊ sexta ie
iunet: sed tñ non separatur ab vxore
propter piculū adulterij. Decimus
quart⁹. Uxoricide oib⁹ dieb⁹ qb⁹
penitet non dz vti carnib⁹ nec potu
als vino. nisi in pascha ⁊ natali dñi.
In pane ⁊ aq̄ ⁊ sale: vlgilijis oñonib⁹
et elemosinis p̄niaz agat arma non
sumat. vxorē nō ducat. balneo non
vtaf. cōiuuiū letantiū non intret. In
ecclia post ostiū stet. nō cōicet i vita
sed i morte tñ: vt ptz. xxxliij. q. ij. ad
monere. Et intellige q̄ maior peni
tentia ē vxoricide q̄ matricide nō qz
maius ē pctm̄ vxorē occidere q̄ ma
trez: lz qz p̄nozes sunt hoies ad oc
cidēdum vxores q̄ matres ⁊ sō vt re
trahant grauior eis pena iūgiti. ar.
xxxliij. q. j. Itā asseramus. Decimus
quint⁹. Iugulās volūtariē puez suū
vicit. Ray. q̄ talis dz i monasteriū
induct. si non habet alios pueros ⁊
vxorē grauior ei debet imponi p̄nia
scz septē annorum. Cū autem ex ne
gligentia iugulant eū parentes: ita
q̄ ponūt eum in lectum suū sanum.
et postea inuentū eum mortuū tris
bus annis peniteant quozuz vnus
annus est in pane ⁊ aqua oñib⁹ fe
riijs q̄rtis sextis ⁊ sabbatis. alij duo
ieiunando feriam quartaz ⁊ sabbat
um sed sextā in pane ⁊ aq̄. de his q̄
occidunt filios. ca. j. r. ij. Decimus

sextus. *Periturus*. xl. dies sefunando
 in pane et aqua per septem annos pe
 nitent. vi. q. i. q. c. q. Decimussepti
 mus falsam mensuram habens. xxx.
 diebus peniteat in pane et aqua. de
 emptioe et venditione: vt mensure.
 Decimusoctauus q. deuorata vel mo
 ritales cognouit. x. annis peniteat:
 et ipsa similiter. xxvij. q. i. ca. de filla
 et. c. deuorata. Decimusnonus. *Pres*
biter cantans missam et non comun
 cans anno vno penitere debet: et in
 terim a celebratione missae cessabit.
 de pse. dist. ij. relatū. *Uigesimus*. Sa
 cerdos q. laicū mortuū cum palla al
 taris inuoluit decez annis et quinq.
 mensibus peniteat. dyaconus vero
 trienio et dimidio sine sex mensibus
 peniteat de pse. di. j. nemo. *Uigesi*
mus primus. Sacrillegus violans ec
 clesias septē annis peniteat. xij. q. ij.
 de viro. Et primo anno an cimiteri
 um qd. violauit consistat. Secūdo āno
 ante fores ecclesie. Tertio anno in ec
 clesia. Et p. hos tres annos carnes
 non comedat: et potū al. vīnū nō bī
 bat nisi in pascha et in natali dñi. nec
 cōtionez accipiat. In q̄rto āno cōica
 bit et tunc q̄nto et sexto vsq. ad septi
 mū annū feria sc̄da quarta et sexta a
 carnib. et a potu abstineat. *Uigeli*
mus sc̄dus. *Parētes* frangētes spon
 salia filioz p. trieniū separent a cōto
 ne et filij similiter si in culpa sūt. xxxij.
 q. ij. si q. parentes. *Uigelimusterti*
us Qui ducit illā ad matrimoniu
 quā prius polluit p. adulteriu q̄nq. an
 nis peniteat. xxxij. q. i. Si q. vidua.
Uigelimusquarti. Blasphemās dz p.
 septē ebdomadas agere p̄niam fm
 formā q. tradit de maledictis. ca. sta

tuū. *Uigelimusquintus* sacerdos
 denudās p̄fessionē alicuius h̄bo vel
 facto vel signo r̄c. de vo infra dice
 tur: et habet de pe. dist. vij. sacerdos.
Uigelimussex. *Periturus* si liber est
 xl. diebus p. septē ānos in pane et aq̄ pe
 nitent. Si seruus trib. ānis xxij. q. v.
 qui cōpulsus. *Uigelimusseptim*.
 Qui piurat in man. epi p. tres ānos
 peniteat. Qui h̄o in manu cōsecra
 ta vno āno peniteat. Qui h̄o coac
 te nesciēs esse tā graue pctm̄ trib. q.
 dragimtis peniteat hoc ē trib. an
 nis quolibet anno q̄draginta dies
 xxij. q. v. q. cōpulsus. Sed q. scienter
 turat vel aliū turare pmittit q̄dragi
 ta dies peniteat in pane et aq̄: et septē
 sequētes ānos et similiter cōsocii sui
 xxij. q. v. Si q̄s piurauerit. et. ca. si
 q̄s cōiuctus. *Uigelimusoctau*. *Di*
screpās a cōsuetudine metropolitā
 ne eccle. in horis canonicis septem
 mensibus cōmunionē priuetur si ex
 cōtēptu hoc faciat dist. xij. c. de his
Uigelimusnon. *Sortilegus* qua
 draginta diebus peniteat. de sortile
 gis. c. j. et. c. ex tuaz. Qui autē aspe
 cit astralib. vno peniteat anno. ibi
 dez. *Trigesim*. *Intersector* presbj
 teri duodecim annis peniteat. vt. c.
 ij. de pe. et re. *Trigesimus primus*.
 Incendēs domū totū damnū resti
 tuat. et tribus annis peniteat eodez
 ti. c. ij. et de iniurijs et dāno dato. ca.
 si q̄s domū. *Trigelimus sc̄dus*. *Com*
municās hereticū nescienter annuz
 peniteat scienter quinq. ānis. *Per*
 mittens autem hereticum cantare
 nescienter missam: quadraginta die
 bus. Si autem in subuersionem f̄i
 dei tanq. hereticus damnatur nisi

De sacramento

decē annis peniteat. Si quis recesserit ab ecclesia ad hereticos fugiēs xij. annis peniteat s̄m formā. xxiiij. q. j. Si quis dederit. Trigesimus tertius. Qui nesciēter cognoscit duas sorozes vel matres z filiā. vel amitā et neptē septem annis peniteat. Si sciēter perpetuo carebit coniugio. xxxiiij. q. vnica. si quis. Trigesimus quartus. cū bruto colens plusq̄ septē annis peniteat: z idē p incestu xxxiiij. q. ij. hoc ip̄m. z. c. sequenti. Trigesimus quintus. Patron⁹ res ecclie dilapidans vno āno peniteat. xvj. q. vij. filius Trigesimus sext⁹. Qui iurat pacem nō facere cū primo. vno āno peniteat z ad pacē redeat xxij. q. iij. q̄ sacro. Trigesimus septim⁹. Bis baptizatus vel bis p̄firmatus septē annis peniteat q̄rtā z sextam feriā in pane z aq̄ z coget fieri regularis. de p̄le. di. iij. q̄ bis. z ca. dictū ē. Sūt plures alij casus q̄ ap̄ nos nō currūt. Et s̄o de illis nihil posui. Hi autē intelligēdi sunt de penitētia publica z p̄ pctō publico. Circa qd̄ sciendū q̄ licet illa p̄nia sit taxata a canonib⁹ pro manifestis pctis ita q̄ nullo modo licet aliā ip̄onere vel variare tñ ep̄s s̄ his dispensare pōt ex causa rationabili inspectis circūstācijs p̄sonaz. vt dicit Leo papa. P̄nititudinis t̄p̄a p̄stituēda sunt tuo iudicio s̄m q̄ p̄p̄eris aios cōfiteantur esse deuotos. xxvj. q. vij. T̄p̄a. z. ca. si hoc. Idē dicit Dyero. de pe. di. j. mensurā. Et s̄o d̄ico de occultis peccatis q̄ p̄tinent ad simplices sacerdotes q̄ vbicūq̄ inueniant taxatam p̄niaz per canones non mutant eam sine causa ita tamen q̄ nō pro-

dant per eam pctōrez. s̄m hoc intellige illud quod cōster dicit. sed male intelligit q̄ penitētie sunt arbitrarie. de pe. z. re. deus qui. z de sotiles gij. ca. ij. glo. ij. vbi dicitur q̄ penitētie t̄p̄s arbitrarium est. quod intelligit glo. vltra illud quod iaz taxat. z si ius taxauit vnum annum penitētie z delictū exigit plus hoc est ad sacerdotis arbitrium concessum. Idē dicit de cle. excō. latores. Et dixi notanter q̄ sine causa non debet per quēcūq̄ sacerdotes mutari penitētia taxata. qz ex causa potest bene moderari per simplices sacerdotes q̄ dispēsare potest cōtra canones taxātes talem p̄niaz. vt de iudicijs. At si clerici. in glo. super verbo de adulterijs vt ibidem norant. doctores. Pro isto tamen sciendū q̄ hodie multi sumperūt occasionē erroris ex isto dicto quo dicit. penitētie sunt arbitrarie z s̄m arbitriuz sacerdotis imponēde. Et ideo pro meliori istius dicti intelligentia aduertendū ē q̄ sicut dicit sc̄s Tho. super. iij. di. xix. q. iij. ar. iij. Si q̄s preter motū principalis agentis vti sua potestate presumpserit nō consequitur effectū s̄m Dionysium. z p̄pterea talis ab ordine z officio diuino auerteret z culpā incurreret. verū bigratia si minister medici aliter adhiberet medicinaz egrotō q̄ p̄ceptū medic⁹ grauit̄ talis offenderet medicum: z etiaz egrotum. Et qz penitētie satisfactorie sunt medicine p̄ pctis infligēde. Vñ sicut medicine in arte determinate, nō oib⁹ cōpetūt sed variāde sunt s̄m arbitriū medicī nō p̄ptiā voluntatē sequūtis. s̄z artē medi-

cine. Ita pene satisfactorie determinia
 te i canone nō cōpetūt oib⁹. Sz varia
 de sunt fm arbitriū sacerdotis diuisi
 no inunctu reglatū. Nec Tho. Ut
 de ergo q̄cūq; iudicas fm caput tu
 uz inūgēdo pnias nō taxatis debi
 tis circūstātijs. qz i magno piclo es
 decipies te r cōfitemi si arbitraris
 aliter pniaz q̄ spūscūis eā dictauit
 illi p̄fitemi iponēdā. Un dicit sc̄tus
 Tho. di. xx. q. ij. ar. ij. q̄ q̄ltercunq;
 hēat se sacerdos vel diuerat se i offi
 cio sacroꝝ nihilomin⁹ pctōꝝ pma
 net re⁹ ad q̄ritates eiusdē pene. Et
 sō si eā hīc nō explet exiget ab eo in
 purgatorio. Sacerdos tū discretus
 vt dicit idē penā iponēs minozē eti
 am ex industria pl⁹ pdest cōfitemi q̄
 nocet: qz sorte a magnitudine pene
 possit a penitētia agēda impediri.
 qz diuinus a moꝝ q̄ in eo ic̄p̄it r pau
 latt⁹ pfortat excitabit eū postea spō
 te r pp̄tivolūtate ad plura opa mī
 sericordie q̄ sacerdos iposuit. Sed
 circa hoc sit sacerdos caur⁹ vt tunc
 hoc faciat qm̄ p̄sumit de cōfitemi vt
 hoc faciat. Videat ergo sacerdos r
 caute p̄spiciat q̄ vbiq; pena a iu
 re expressa ē nō omittat eā impone
 re: nisi necessitas v̄l alia causa rōna
 bilis aliud suaderet vbi autē nō est
 pena a iure imposita et expressa ibi
 arbitrio suo eaz statuat fm q̄ vide
 rit expedire. nā ex causa pōt eaz ag
 grauare vel mitigare. vt dicit glo. de
 pe. di. j. mēsurā. Ad idē facit Arch.
 l. di. de hīs. Sz forte quererēs quid
 si nunq; arbitratu ē r minozē penā
 imponat q̄ debeat. nunquid ille cō
 fitens securus est vel an residuuz ext
 getur ab eo i purgatorio. Ad quod

respondeo fm glo. l. ij. de penit. disti.
 .j. mensuram. q̄ si est eius ordinari⁹
 iudex siue sacerdos parrochialis. r
 facit hoc animo dispēlandi sufficit
 illa penitētia modica ad delendum
 pctm̄. Si autem per errorem est im
 posita r tamen ab illo penitēte cre
 debatur perit⁹ sufficit illa minor pe
 nitentia ad pctm̄ delendū: dūmodo
 penitens qui eā recipit maiorē sus
 scipere est paratus si sibi imponeretur.
 de pe. di. j. Quem penitet x. sed
 qui. Si autē credebat eum imperitū
 in culpa est penitens aut p̄fitens: qz
 peritioꝝ non req̄siuit. Et hoc est
 cōtr a illos qui impetrāt licentiā p̄
 tēdi alibi a suis plebanis: r p̄fitent
 imperitis sacerdotib⁹ v̄l monachis
 ad hoc nō electis nec approbatis. r
 tales se decipit. Nā dicit Aug⁹. S
 penitentiā. Qui vult confiteri pctā
 sua vt inueniat gratiā querat sac
 cerdotem scientē ligare r soluere ne
 cū negligētes circa se sit negligatur
 ab illo q̄ est misericorditer monet r pe
 tit ne ambo i foueā cadāt: qm̄ stult⁹
 errare voluit. Et subdit. Qui ergo
 confiteri vult oīno cōfiteatur sacers
 doti meliori quem inuenire potest.
 Audiat autē vnusquisq; cōfessor ta
 liter qualiter sibi placuerit penitētis
 az iponēs qd̄ sibi dicatur per beatū
 Hiero. r ponuntur hec verba. xxiiiij
 q. j. non asseramus vbi dicit. Nō as
 feram⁹ stateras dolosas vbi appē
 dam⁹ qd̄ volum⁹ dicētes. hoc gras
 ue ē hoc leue ē: sz asseram⁹ diuinā sta
 terā ex scripturij sc̄tis tāq; b̄ thesaus
 rts dñicis: r illa qd̄ sit ḡuī⁹ attrēda
 m⁹. hec Hiero. Ex q̄b⁹ x̄bis vides
 q̄ ille penitentiē q̄ iponit⁹ erronee r

De sacramento

aliter q̄ sint iposite i iure dicunt do-
lose ⁊ temerarie. hoc est q̄ dicit Gre.
de. pe. di. v. falsas p̄nias vbi dicit.
Falsas p̄nias esse dicimus q̄ nō s̄m
auctoritate s̄ctōz patrum p̄ q̄litate
criminiū iponunt. Cū dicit glo. q̄ si
certa pena statuit. ⁊ tñ minor ipōit
falsa est p̄nia nisi ex causa tēperetur
vt bz. xxvj. q. vij. Tpa vbi dicit Leo
papa. q̄ tpa p̄nie habita moderati
one cōstituēda sunt iudicō sacerdo-
tis. put p̄fessores p̄niam aīos p̄spe-
xerint esse deuotos. Hoc est q̄ con-
cludūt doctores finaliter q̄ tunc tñ
ex causa. s. necessaria penitētie eodē
modo q̄ dicitū est arbitrarie possunt
dici. s. cōsideratis circūstantijs p̄so-
naz: tempor: locor: et atuz q̄litate
criminis ⁊ alioz. put dicit de pe. di.
v. Cōsideret. Circūstantie aut ille
notant in illo vsu. Quis qd. vbi q̄
bus auribus. cur. quō. qñ. Hoc est
dicere q̄ lz pro aliquo crimine a tu-
re taxatur p̄nia septēns. si tñ sacer-
dos videt p̄sonam pauperē debiles
vel nimis senē vel nimis tuenē vel
multū nobilē vel locū in q̄ morat̄ si-
cut castrū vel curiā p̄ncipis nō esse
sptum ad p̄niam agendam sic a tu-
re exp̄ssam. vel videt tempus nō esse
cōueniēs p̄pter nimios labores tūc
instantes in his casibus pōt confes-
soz moderare penitētiam in toto vel
in pte. put notat in glo. xxiii. q. iiii.
Si is. Et hoc intellige qñ contritū
sufficenter viderit p̄ctōre. Sed dice-
res. tñ Gregorius i omelijs. dicit. ⁊
ponit in ca. p̄dicto. Si is q̄ platus
est dñico debitori culpas impune di-
mittit. nō mediocriter p̄fecto offen-
dit qui debita celestis regis ⁊ domi-

ni sua p̄sumptione resoluit Silr. s̄.
glo. xxvj. q. vij. hoc sit positum. di-
cit q̄ nō pōt sacerdos totum dimit-
tere sine aliqua penitētia. Et idem
de pe. di. j. mensuram ⁊. c. si peccatū
⁊. xxvj. q. vj. Tempera. ⁊. xv. q. vij.
hi qui. Tu dic q̄ oia illa loquuntur
de illo q̄ nō est cōtritus sufficienter
vel de illo qui pōt agere penitētiam
cōmode. Talibus em̄ sacerdos ex
toto nō potest dimittere ⁊ grauiter
peccaret remittens qz sic se onera-
ret peccatis alienis.

De restitutione ablatoruz in satisfactione.

Gloria vt dicit sanctus
Tho. restitutio male
ablatoruz lz non sit satis-
factio nec p̄s eius. est
tñ p̄ambuluz ad satis-
factionē: qz non est aliud nisi cessare
ab offensa. ideo de ipsa aliqua sub-
iungam. Sciendum autē q̄ homo
nec deo satisfacere nec reconciliari
pōt q̄ rem detinet alienaz. Ideo an-
te oia qui alienum recipit ⁊ detinet
si vult digne penitere p̄mo debet
oia illa restituere si potest. Si autez
nō potest sufficit voluntas restituē-
di cū tanta restitutione q̄ta possibi-
lis est s̄m cōditionē vtriusqz ad ar-
bitrium bonozum. Unde nota q̄ si
q̄s aufert alicui fama intentione in
famandi eum tenet ad restitutionē
fame. dicendo se falsum dixisse si fal-
sum dixit. Si vero verum dixit ⁊ nō
seruant modū fraterne cōrectiōis:
dicat q̄ hoc dixit nō intēdens eius
bonū. Itē ablationē virginittatis re-
stituatur ad arbitriū bonozū. vel si est

pena statuta in ciuitate illam soluat
 Similiter ad ablationem mēbz vel
 pziuationē vite alicui fiet restitutio
 fm cōsuetudinē vel statutū cōmuni
 ratis vel terre. Tenet etiā satisfacc
 re pueris z vxori interfecti. quia ab
 stulit pueris patrē z vxori maritū q
 eos nutrēbat. Quā illud dānū inde
 pueniens dz eis tūc restituere fz sta
 tutū. Et qz vt dicit doctoꝝ subtilis.
 xv. di. q. iij. Et q̄ oia illa vit aliq̄s
 pōt recompēare cōdigne expediret
 silr aie cuiuslibet homicide vt solue
 ret p passionē volūtariam: vt. f. occi
 deret pro homicidio. Unde dicit q
 oportune. pūsum est in multis com
 munitatibus vbi est statutū lex tali
 onis in casu homicidij nec seruatur
 vt lex mosayca sed vt euāgelica de q̄
 Math. xxvj. Dēs q̄ acceperint gla
 diū gladio peribūt. Itē si aliq̄s aliū
 impedit de pbēda cōsequēda. si fa
 cit aīo ledendū ipm tenet ad restitū
 tionē. nō q̄tū valebat pbēda: qz nō
 dum eandem fuit cōsecutus: fz pēsa
 tis p̄dittonibus vtriusqz ad arbitri
 um bonoz. Itā si fecit qz indignus
 erat ille quē impediēbat vel vt d̄ me
 liori. puidere iuste fecit nec tenetur
 restituere. Itō solū autem q̄ accipit
 sed etiā q̄ fauet accipienti tenet ad
 restitutionem: vt illi q̄ nouem pctis
 alienis cōsensit Itā q̄ iuuat facere
 tenet ad restitutionē totius. Silr q̄
 cōsulit facere. ita qz sine eius cōsilio
 nō fuisset factū totū restituat. alias
 restituat q̄tum nocuit p se. Silr ad
 ulatoꝝ laudās raptorē quare ipse ra
 pit. alias non rapturus tenet in soli
 dum. i. in toto sicut p̄ncipalis. Si
 militer participans in crimine furti

vel rapine tenet in solidum sicut p̄n
 cipalis. Similiter participans i re
 furata vel rapta tenet restituere eā z
 etiā q̄ eā scilenter emitt vel recipit Si
 militer q̄ videt furtū fieri z tacet. cū
 ex officio teneat reuelare tenet ad
 restitutionē alias nō Silr q̄ nō p̄h
 bet cū t̄ teneat ex officio Similiter
 q̄ scit rem vbi tacet z nō vult reuale
 re. si t̄ p̄ncipalis satisfecit aliq̄ nō
 tenent fm Ray. z fm Tho. ij. ij. q.
 lxx. ar. v. Cū autē spoliati ignorant
 tūc distribuēt res in p̄os vsus p
 pauperibus illius loci vbi rapina e
 facta. vel p ecclesijs eiusdem loci: z
 hoc si nō apparet heres suus: qz si
 apparet illi fiet restitutio. Si etiā sit
 absens cui fieri debz restitutio dz et
 trāsmitti si cōmode fieri p̄t. alioq̄
 in loco tuto debet reponi z p̄seruari
 p eo fm Tho. vbi supra.

**Lautele ex parte confiten
 tis seruande.**

Drimo caueat cōfites
 ne diuidat cōfessionē
 vt puta dīcēdo vnam
 partē pctōꝝ corā vno
 sacerdote: z aliā corā
 alio: sed integraliter cōfiteat oīa vni
 de pe. di. v. c. j. Itā alias cōfessio
 esset falsa z ficta. z in ea nihil dimitt
 titur Juxta illud. Larga dei pietas
 veniam non dimidiabit Aut totum
 aut nihil propiciando dabit. Si t̄
 cōfiteas q̄s corā vno sacerdote nō
 recordabatur aliq̄ pctā q̄ postea re
 ducens memorie vadit z confitetur
 coram alio: nō est diuisio confessio
 nis: nec oportet vt reteret confessio
 nem prius factam: sed dicat in gene

De sacramento

rati q̄ cum alia multa sit confessio hoc fuit oblit^o. Ita dicit sc̄tus Tho. in. iij. dist. xviij. q. xliij. ar. iij. Multi aut̄ indiscrete arguūt alios q̄ tūc nec isti nec illi cōfiteat̄ q̄d fieri oīno nō dōz. Itaz sic corā plurib⁹ cōfiteat̄es si faciāt eo pposito vt multipl̄cent eis intercessores z oratores ad deū: aut vt sic corā plurib⁹ cōfiteat̄es eadez pctā maiorē ruborē habeant cōmēdabiles sunt. Utile namq̄ est taliter cōfiteri plurib⁹ ppter maiorē verecūdiā habēdaz q̄ est maxia pars satisfactōis. Et pōt esse tā frequēs cōfessio q̄ etiā tota pena tolleret. Itaz dicit sc̄tus Tho. di. xviij. q. iij. ar. iij. q̄ p absolutōnē sacerdotis nō solū culpa dimittit̄ s̄ etiā de illa pena q̄ i purgatorio deberet̄ aliq̄d dimittit̄ vt minus in purgatorio puniatur absolut^o descendens ante satisfactōnē q̄ si añ absolutōnē dederet̄ sic virtute passiois xpi si ne p̄iudicio diuine iusticie de penis singulorū pportionabiliter aliq̄d dimittit̄. Et subdit. Nō ē incōueniēs si p frequētem cōfessionē etiā tota pena tollatur vt pctm̄ oīno maneat impunitū p quo pena xpi satisfecit. Hec sc̄tus Tho. vbi supra. ar. iij. Utile ē etiā sic cōfiteri plurib⁹: qz q̄libet cōfessor tenet̄ orare p suis confessis z eorū memoriāz in missa facere saltez generalē. Verūtamē reprehendendū sunt cōfiteat̄es: q̄ nūc isti ista peccata postea alteri de nouo iterū cōmissa cōfiteat̄ verecūdatēs priorē cōfessōrē pro eo q̄ iterum eadez pctā p̄fessa postea cōmiserit. Vñ inducendū sunt ne hoc faciant: quia cōfessor nouit eorum fragilitatem

vnde non debet imputare. Secūdo caueat cōfiteat̄s ne mētiatur. ne. s. plus dicat q̄ res se habet vel minus quia s̄m sc̄m Augustini z sanctuz Thomā si non est peccator mētiēdo sit peccator. xxiij. q. iij. Cum humilitatis causa. Et hoc multum arguit illos q̄ causa humilitatis de se plus fingunt vel causa hypocrisis minus dicunt. Tertio caueat cōfiteat̄s ne aliq̄d obmittat. licet dubitet illud esse pctm̄ mortale sed dicat cōfessōri totū querendo an sit peccatū mortale al̄s peccaret mortaliter obmittendo in tali dubitatione cōfiteri. quarto caueat ne obmittat iterare cōfessionē si confessus fuit sacerdoti q̄ euz absoluere non potuit. vel si potuit nesciuit discernere. Vñ cōfessio nō fuit integra. vt qz tacuit aliq̄d pctm̄ mortale. vñ neglexit aut oblitus est satisfactōnē inunctā in penitētia. Similiter si cōfessus est sine cōtritione. puta habēdo ppositū in idem pctm̄ reuertendū. In his em̄ casibus tenet̄ reiterare cōfessōnes s̄m Petri. Sed an recidiuans tenet̄ cōfiteri peccata priora. Tho. in. iij. dist. xxiij. q. iij. dicit q̄ directe nō tenet̄ nec in generali: nec in speci ali sed bene indirecte. s̄ tanq̄ illud si ne quo sc̄ri nō potest debitus mod^o satisfactōis. Vñ tenet̄ cōfiteri z notificare pctā dimissa q̄stuz sufficit vt sc̄tatur q̄ satisfactio sit ei imponēda vt si ipse frequēter lapsus carnis passus ē ex aliq̄ occasione: ita q̄ occasio p satisfactōnē p̄scindat̄. z s̄l̄t de alijs pctis. Quinto caueat p̄fiteat̄s ne cōfiteatur alieno sacerdoti. hoc est non proprio. quia alienus nō po

est eum absoluerel ligare. de. pe. r. re. Omnis. Et de pe. dist. vij. Placuit. Licet enim omnes sacerdotes clauces ligandi atq; soluendi accipiant in ordinatione sua. non tamen equaliter laxata est illa potestas ad quoslibet sacerdotes. Et illa potestas sibi concessa eis est ligata quantum ad exercitium ita quod non possunt eam exercere nisi defunctis potestas iurisdictionis ordinaria vel delegata ab episcopo vel a sede apostolica secundum Joh. an. in cap. Omnis. Potest autem proprius sacerdos quadrupliciter accipi. Uno modo pro eo qui presert parrochie. ut plebanus qui habet potestates sed modo inferiori. Alio modo qui presert modo superioris et sic episcopus est proprius sacerdos omni homini sue diocesis. et immediatus. ut in. c. cum episcopus. de of. oz. li. vij. et in ca. vlti. de of. archi. secundum Hosti. Vel qui presert modo principalissimo. ut papa. Nam papa est proprius sacerdos omnium christianorum. et habet plenitudinem potestatis. de auct. et vsu pal. ad honores et de foro compe. ca. vlti. et. ix. q. iij. Cuncta per mundum. Tertio proprius sacerdos dicitur habes iurisdictionem delegatam ab aliquo predictorum. vel a legato pape. de of. lega. c. j. Quarto habes iurisdictionem a comuni processione vel permissione iuris. Et sic proprii sunt illi quos episcopi et abbates ex episcopis eligunt in confessores. ut de pe. et re. He. p. dist. oc. Sic etiam in articulo mortis quibus est proprius sacerdos illi quem audit si proprium habere non potest. xxvi. q. vi. Si propter. et. c. se. Hoc etiam non vagabundorum hominum est quilibet proprius sacerdos ad quem deueniunt. Similiter

liter proprius sacerdos peregrinorum est ad quem quicunque deueniunt. Concordant. Joh. an. Innocentius. Hosti. Frater iohannes henricus. Johannes de lignano de pe. r. re. Omnis. Sciendum tamen circa predicta quod episcopus potest committere audientiam confessionis fratribus predicatoribus vel minoribus per ipsum electis et probatis: sed illi non habent auctoritatem totalem sicut plebanus. nisi eis specialiter committatur ut notatur de sepulturis. Dudum. i. cle. Nec confessus talibus renet iterum confiteri proprio sacerdoti ut quidam erronee putant. quorum auctor fuit Johannes de pollitrat: quem reprobasuit Johannes vigesimus secundus in quadam extrauaganti que incipit. Gas electionis. Sciendum etiam circa predicta quod quis potest confiteri alteri quam proprio sacerdoti in pluribus casibus: Primo si subditus scit proprium plebanum hereticum: aut sollicitatorem ad malum: aut fragilem ad peccatum. aut ad reuelandum primum. et generaliter vbi cunctis confitens probabiliter timet sibi vel sacerdoti periculum. tunc enim debet concurrere ad superiorem. et petere licentiam alteri confitendi. Nec Tho. in. iij. dist. xvij. Hosti. etiam enumerat octo casus. Primus est quando proprius sacerdos est omnino indifferens. de pe. di. vij. capi. iij. placuit. Sed in hoc subditur debet petere licentiam a sacerdote proprio quam si non vult dare petat episcopo. Secundus quando parochianus transfudit domicilium ad aliam parochiam. Tertius quando quis est vagabundus. quartus quando quis qui ritum domicilium que se offerat nec dum ceteratus est aut limitatus ad unum locum. quintus cum quis deliquit in aliena parochia

De sacramento

et commisit rapinā. tūc em̄ ibi puniſ. d
rap. c. j. Et hoc ſi eſt publicū. ita q
p eo eſt ex cōmunicatus a prelato
ipſius loci. alſ ſi eſt occultū pōt ab
ſolui a pprio ſacerdote vbi cūq; fur
tū vel rapinā accepit. Sextus rōne
ſtudij vt cū clerici accedūt de licētia
Platoꝝ ad ſtudiū. Septimus tpe ne
ceſſitatis: vt qz infirmat ad mortē:
vel dz intrare bellū vel mare. Octa
uus ſi nō ponat ſpē in perſiā pprij
ſacerdotis. Sz hoc vltimū cōiter ſi
teneſ in talibus em̄ caſibus vbi qz
pſitet aliēo dz ei inſiigi vt ſe pſentet
pprio ſacerdoti nec pprius ſacēdos
dz ei credere ne diceret ſe eſſe abſolu
tū ab aliq; ex cōicatione: qz tūc nō te
neſ credere ſine litteris abſolutōis.
Ego tū cōſulo ſm̄ Ricch. in. iiii. di.
xviij. q. j. ar. iij. qz ſine cauſa multuz
neceſſaria vel legitima non q̄rat qz
aliū ſacerdotē p̄ter ppriū. ſicut mul
ti cōſueuerūt ſacere dubitātes teme
re de vita pprioz ſacerdotū: z dicen
tes qz non cōfiteſ illi inebriato: ſed
q̄rant alienū cōtra ſtatutū eccleſie.
Sed ſi alter diſcretior nō pōt habe
ri: vel platus nō vult dare licentiam
ſubdito cōfiteſ p̄ter ſe qd erit agē
dum. Dicit Ricch. qz in tali caſu
p̄pter bonū obedientie facit magis
ſubditus vtilitate aie ſue cōfiteſdo
pprio ſacerdoti minus bono dū tū
ſit ſufficiēs qz cōfiteſdo alteri mel
iori. Et diſco de minus bono: nō de
minus diſcreto: qz alſ ſemp̄ q̄rēdus
eſſet minus diſcretus qd nō eſt vey:
ſz ſemp̄ q̄rendus eſt magis diſcret?
ſi pōt haberi. Nec excuſat ſubditus
indūſcreto plebano cōfiteſ ſi eum
male iudicat qz nō teneſ cecus cecū

ducere ne ambo in foueā cadāt. Et
nora qz in caſu quo qz venſens de
altena parrochia caueat imperitiā
pprij ſacerdotis petens audiri con
feſſionē ſuā p̄ alienū plebanū: dīcēs
ſe habere licētiā a pprio ſacerdo
te. nunq̄d teneſ ei credere illi quē pe
tit p̄ audienda cōfeſſiōe. Itēdeo qz
ſic put̄ notauit Joh̄ an. i glo. iiii. c.
j. de p̄ilegijs i cle. p̄ quo allegauit
de pe. di. vi. Placuit qz nō eſt imme
mor p̄ſumendus ſue ſalut. ſ. i. q. vij.
Scimus. z de homicidio. ſignifica
ſti. p̄dōt aut̄ hanc licentiā parrochi
aliſ dare etiā ſi nondū hz ordinē ſa
cerdotij aut etus vicarius vices ſuz
as gerens. vt dicit Jo. an. in. v. glo.
ſa ibidem.

De cautelis ſeruandis ex parte confeſſoris.

Primo caueat confeſ
ſor ne ſuū parrochia
num habentē caſum
ep̄i nondū expedituz
in q̄ tpe nō pōt diſpe
ſare aliq; mō audeat abſoluere ad
cautelā. ſicut ſulti qdam cōſueuerūt
facere. q̄ nō cōfeſſores ſz deceptores
potius appellādi ſūt z cōfuſores q
cum nō poſſunt abſoluere in caſib?
ep̄i dicūt parrochiano Ecce ego te
abſoluo ab iſto pctō ad cautelaz vt
poſſis iſtis diebus cōicare: ne de te
ſcandalū oriā ſi nō cōicares iſto ſe
ſto paſche. Tu aut̄ poſt iſta feſta ac
cedēs auctoritatē ep̄i cōfiteberis d
iſto pctō. Nō ſic impie nō ſic ne de
cipias te z ipm. Sic em̄ facias z dī
cas. O bone fili. ego non habeo in
iſto caſu auctoritatē. ergo accedas

statim ad ep̄m vel eius auctoritate habentes. nec te plus p̄cures sacramento eucharistie nisi fueris absolutus. Si em̄ nō posses accedere ep̄m ante ista festa nullomō accedas. Et si aliquis de te suspicabitur dicētes. Iste nō gratis nō cōmunicauit istis festis vel si a te q̄rat vicinus tuus: q̄re nō es cōmunicatus in isto festo. dicas q̄ hoc feci de cōsilio sacerdotis mei. vel cōfessoris: vel quia habeo graues inimicitias cū hostibus quibusdā quos nondū euasi. Et verū dicit: quia habet inimicitias cum diabolo et e^o laq̄os distrūpere et ip̄m expugnare de corde suo: nec in hoc mentitur. **I**h̄o tñ dicat in hoc habeo inimicitias cū quibusdā hoibus: s̄z cū quibusdā hostibus. nisi etiāz haberet inimicitias cum hoibus. Sacerdos aut̄ hoc casu q̄i subditus cōfite^r sibi totaliter inueniens casum ep̄i inter alios audacter absoluat ab illis et inuigat p̄nias p̄ ill̄ q̄ sūt v̄ auctoritate sua. casū vero reseruatū remittat ad episcopū. **I**h̄o sicut qdā faciunt q̄ postq̄ audiūt in confessione casū ep̄i statim dicūt cōfite^r **U**ade nō habeo tecū quicq̄z disponere nisi accedas ad episcopū. Et tales exponūt p̄sonas h̄mōi magno periculo. qz sepe cōtingit q̄ tales obliti fuerūt de pctis prius confessis. **U**erūtñ si sacerdos inuenit cōitentem excōcatū a iure vel ab hoie. **U**el si forte dicat cōfite^r **B**one pat̄ ego semel p̄culli clericū ordiatū extra. v̄ sū in excōmunicatiōe maior: tunc statim sacerdos nō audiat eius cōfessionē: nec absoluat eū ab aliq̄ etiā minimo pctō donec fuerit p̄supiorē

a snia excōcatōis absolutus. et se docuerit p̄lras absolutū s̄m **T**ho. in. iij. di. xviij. **S**ecundo caueat sacerdos ne aliq̄ mō reuelet vel p̄dat cōfessionē signo nutu vel facto. sed oīno d̄z celare exterius sicut d̄us te git interius. **P**er hoc em̄ vt dicit **T**ho. in. iij. di. xxj. hoies magis attrahunt et simplicius confitent. **S**i aut̄ piculus immineret et hoc solū sciret p̄ cōfessionē: vt qz scit aliquē hereticū. s̄l̄r scit incendiariū. nō p̄pter hoc d̄z reuelare eos sed potius monere debz tales vt desistant. et plato dicere q̄ vigilet sup̄ gregem sine oī reuelatiōe cōfessionis. **S**i etiā sacerdos cōpelleret ad dicendū p̄ ep̄iscopū tal̄ b̄n̄i p̄t dicere. **R**euerēde pater ego nihil scio: intelligēdo vt hō qz scit vt deus. **I**h̄o solū autē caueat reuelare illa q̄ cadūt sub cōfessione sacramentali vt pctā. s̄z etiā alia gesta et facta p̄ q̄ possz d̄s dephēdi peccator: immo etiā illa q̄ oīno non p̄tinent ad cōfessionē. **E**t idē dico si alii qua dicunt alicui nō p̄ modū cōfessionis qz forte non sit absolutio nec p̄nie iniunctio: s̄z tñ sit sub specie confessionis. **I**h̄a ī tali casu lz nō claudat tale dicitū sigillo cōfessionis s̄z **T**ho. in cōpendio. tñ talia oīno sunt seruanda ex honestate ac si in cōfessione suscepta fuissent. s̄m **T**ho. in. iij. dist. xxj. **S**i aut̄ sacerdos scit peccatum p̄ter cōfessionem potest illud dicere: sed nō debz dicere q̄ sciat hoc ex cōfessione et nihilominus debet abstinerere ab hoc q̄stum p̄t p̄pter p̄nitis consuetudinem. **I**tem sacerdos peccata reuelans q̄ scit extra confessionem: et septus hoc faciens assue-

De sacramento.

scit ex hoc postea etiā reuelare ea q̄
sunt in cōfessione sibi dicta: sō ha-
beat linguā refrenatā dētibus pp̄t
penā depositiōis ⁊ retrusōis in ar-
tum monasteriū ad agendā p̄niam
de pe. ⁊ re. Dis ⁊ de pe. disti. vi. Sa-
cerdos. Qñ ergo vñ securus esse cū
opus habes de aliquo pctō tibi cō-
fesso req̄rere doctiorē aliquē sup̄ p̄-
lio dando nō dicas sic. Ecce q̄dam
psona est mihi cōfessa de ciuitate vñ
villa de hoc q̄d cōsultis cū ea face-
re: sed potius dimittas vt sp̄a sola
cōsulat vel q̄rat auctoritatē. Qd̄ si
forte verē. dicas sic. Ecce q̄dā ca-
sus accidit sub hac forma. vel pue-
nit ad me casus talis. q̄d cōsultis
sup̄ eo. Et h̄ esset de licētia cōfite-
ri q̄ possit reuelari. vt dicit Tho. vbi
supra. hoc tamē fiat sine scandalo ⁊
abstineat ab hoc sacerdos q̄sto ma-
gis potest vbi scandalum timeat. Al-
le etiā cui reuelatur de licētia cōfite-
tis teneat illud seruare ⁊ celare sicut
p̄fessor p̄ncipalis: nisi daret sibi li-
centia a cōfite-ri q̄ ille absolute ac li-
bere faciat ac si esset publice factū.
Caueat autē cōfessor ne sic reuelādo
de licētia cōfite-ri dicat narrādo.
dictū est mihi in confessione hoc qz
in nullo casu dz nec pōt hoc facere
q̄nticūqz haberet licētia a cōfite-ri:
qz ista sola verba includit peccatus
morale: qz includunt reuelationem
huius vt cogniti eo mō quo nō licet
reuelare fm̄ Scotum. Dicit tñ sub
illis doctor in. liij. di. xxi. q. ij. q̄ ad
celationē pcti in confessione detecti
teneat homo de lege nature. Iuxta il-
lud. Nō facias alijs rē. Math. vij.

Quia quisqz tenetur conseruare sa-
mam alertus sicut pp̄riā. sicut fideli-
tatem dz seruare quā pene vult sibi
seruari. Item de lege positua que
est. De p̄fessioe aliqua nullus te tra-
dere dz. Talis etiā dat occasionem
fictē p̄tēdi. Tertio caueat sac̄dos
ne audiat mulierē illā cū qua pecca-
uit. s. cōcubinā vel adulterā suā. Nā
h̄ fm̄ dñm archi. xxx. q. j. in. ca. oēs
sup̄ glo. ij. talis sacerdos pōt tali mu-
lteri iniūgere p̄niam cū sit parroch-
ana eius fm̄ Hug. q̄ hoc notat. liij.
q. vij. capl. vi. Quicq̄d tñ est de hoc
ego video alijs. s. q̄ clerici nō debēt
suis cōcubitis p̄niam iniūgere. sed
magis eas inducāt vt ab alijs peni-
tentiā accip̄sāt: vt in glo. xxxij. q. ij.
Placuit. Et hoc totū est. p̄pter ho-
nestatē fm̄ Bartholomeū baxien. ⁊
p̄pter ordinē fm̄ Hu. Quātū tñ est
de iuris rigore si p̄byter dat penitē-
tiā cōcubine sue p̄ delicto cōmissō
valebit p̄nā fm̄ archi. q̄ ita notat.
xxxij. q. ij. vbi hoc idē sentit Laurē-
tius polonus dicēs cū glo. xxx. q. j.
oēs q̄ p̄byter orientalis sicut ruten-
nus vel grecus non audit peccata
sue vxoris. qz nec ip̄a libere confite-
t̄ si adulteriū cōmissit Ergo in oibus
illis melius est p̄sonas hmōi remit-
tere ad superiores. ⁊ ego miror de tan-
tis in hoc magnā difficultatē faciē-
tibus an p̄byter possit audire sue
cōcubine p̄fessione. Ego autē video
q̄ iste casus est ep̄alis vt dictū est su-
pra de casibus ep̄alibus. Quarto
caueat sacerdos ne existet in crimie
audiat cōfessioes alioz nā talis gra-
uiter peccat. nā sacerdos bñ docens

do pplm & male viuēdo instruit deū
quō cū ōbeat p̄dēnare. xl. di. c. mlti
rō pe. di. vi. q̄ vult & sacerdos vbi dicit
Zu. sacerdos cui oīs offerri pctōr: aſi
quē ſtatuiſ oīs lāgori nullo eoz ſit
iudicād? q̄ in alio eſt iudicare prōp
tus. Ubi dicit glo. q̄ peccat sacer
dos in crimine iniūgēs p̄ſam & ve
rū eſt: vt. iij. q. vij. Itē in euangelio.
vbi dicit glo. q̄ ſi in neceſſitate ſuus
parrochianus petat ab eo p̄nā con
terat iſe ſacerdos & ſtatim iniunge
re pōt vt dicit glo. Quē ergo tu ſim
plex ſicut & ego legis auctoritates
q̄ nō ſoli ſcti exiſtētes ſoluūt pecca
tores: ſ; etiā mali q̄nq; iudicabāt al
ozū excessus & peccata ſicut ſaul cū
a dño eſſet reprobatus pplm dei iu
dicabat: & eius iudicium vniuerſus
ppls expectabat. Itē dauid cū eſſet
adulter & homicida interrogatus a
pp̄ba ſentētia in diuitē dedit q̄ ouē
paupis rapuit dicēs Filius mortis
eſt vir q̄ fecit hoc. ij. Regū. xij. Itē
ſalomō cū amore multercular deos
gentiliū coleret. tñ vniuerſa plebs iſ
raelitica ad eius iudiciū cōfluebat
Sic & achab q̄uis coleret baal. tñ
decē tribus iudicabat. iij. Regum.
xxij. Nō te decipias q̄nq; iſta legēs.
qz nihilominus grauiſ peccat. ſ; ab
ſolutio quā facti in ſubditos teneat
apud deū q̄tū ex officio nō ex iuris
merito. qz vtiq; melius faceres: qz t
ſibi meriti grām mereris. & cōſitēt
veniā adaugeres. Quanto caueat
ſacerdos ne audiat ſacerdotē ſine li
centia ſpeciali vel generali epi ſui:
niſi epi ſciret vel approbaret tacite
vel expſſe. Et hoc eſt cōtra multos
plebanos quorum vnusquiſq; au

dit alium & preſertim in caſibus for
nicationuz qui ſunt caſus epiſcōpa
les vt multotiens clamaui & adhuc
clamo more lupi in celum & terram
q̄ iſti decipiunt ſe. Sexto caueat cō
feſſor ne conſitente in q̄ non vult vel
non poteſt ſufferre onus penitentie
remittat a ſe vacuum. Caueat etiā
ne extigat iuramentum a conſitente
de peccato illo de quo conſeſſus eſt
amplius nō faciēdi neq; cōmittēdi
hoc em̄ reprobāt. xj. q. iij. vbi glo.
ij. dicit q̄ ab hereticis reuertētibus
& ab incēdantijs. vel in horēdis cri
minibus ſilibus tñ iuramētum exi
get vt iuret cōſitēs de cetero ſe nun
q̄ ſimile cōmiſſurum. Et expſſe p
hibet glo. ibidem hoc nō fieri i quo
libet peccato mortali. Ego tñ com
perſ q̄ſdam ſciolos apud ſe a mulie
ribus conſugatis extorſiſſe iuramē
ta ſuper fornicationez de cetero nō
faciendam q̄tum perculi ſit quill
bet aduertere poteſt. Quando ergo
venit ad te homo qui non vult ſub
ire onus penitentie dicas ſibi iuxta
tenorem capitu. q̄ quidem. de peni
ten. & remiſſio. Quod ſi conſitetur
ſed ſe dicit abſtinere non poſſe ni
hilominus eius coſeſſionem audi
as: & dicas ei q̄ non eſt vera peni
tentia talis: ſed q̄ diſponat ſe q̄to
citius poteſt ad propoſitū abſtinen
di a peccatis huiusmodi. Cum au
tem habet propoſitum abſtinendi
a peccatis ſed non vult ſubire onus
penitentie tam magnum ſicut ſua
peccata requirunt. dicendum eſt et
Chariſſime fili tu debuisti pro iſtis
peccatis penitentiam agere tantaz
vel tantā. ſed ex quo nō vīs ſufferre

De sacramento

eam scias q̄ exiges a te in purgato-
rio ⁊ nihilomin⁹ ex quo habes con-
tritionē ego te absolua. In hoc em̄
casu meli⁹ est de mia facere rōnez q̄
de iusticia. si tñ esset suspectus aliq̄s
de quo p̄sumit q̄ nō faciat qd̄ ei pre-
cipit dicendū ē et q̄ si nō faciat hoc
puto q̄ nō restituat tales rez de qua
confitet q̄ carebit fructu cōfessionis.

Et iste est modus optimus ⁊ secur⁹

**De penitentis infirmorum
et decedentiuꝝ de hac vita.**

Nabitis cautelis mōis
et dispositionib⁹ peni-
tentū in bona sanita-
te. Videnduz est de pe-
nitentis infirmoz ⁊
decedentiuꝝ de hac vita. Est igitur
sciendum q̄ sacerdos circa quēlibet
moriturum primo ad eū venēs ita
querat s̄m consiliuz Anselmi. dicēs
Charissime fili habes ne forte inte-
tionē abstinendī a pctis si supuiter
⁊ de eis satisfaciendī. Et ille dicat q̄
sic. Itē letaris q̄ in fide xp̄iana de-
cedis ⁊ ille respondeat. Et itē. Itē
fateris te nō ita bene vixisse sicut de-
buisses. respondeat. fateor. Itē cre-
dis q̄ ppter te est mortu⁹ fili⁹ dei vī
uī ih̄s xp̄s. r̄ndeat. Et itē. Itē credis
resurrectōez mortuoz. r̄ndeat et itē
Tūc hortare infirmū dicēs. Age er-
go p̄nāz dñi est aīa in te habēdo ve-
ram contritionē. ⁊ i morte xp̄i verā fi-
ductā cōstitue huic mortū te totū cō-
mitte: hac morte te totū ptegez iuol-
ue. Et cū dñs de⁹ tu⁹ voluerit te iu-
dicare. s̄ supra pctā tua. dī. dñe mor-
tez dñi nri ih̄u xp̄i obsecro iter me et
iudiciū tuū. aliter tecū nō cōtendo.

Si dixerit de⁹ q̄ mereris dānationē
dic attēdo crucem dñi nri ih̄u xp̄i ⁊
nulla merita mea sp̄itusq̄ meritū of-
fero p̄ merito meo mō qd̄ ego habe-
re debuisses nō habeo. Istis sic ha-
bitis audiat eū p̄fessionē. q̄ cū p̄fesi-
sus fuerit nō est ei imponenda cōfessio
penitentie s̄ inotescēda. xxvi. q. vii.
Ab infirmis. q̄ postq̄ cōualuerit il-
lā penitētiāz seruare debet. Dicat
ergo ei p̄fessor. Bone fili. ecce tu p̄
istis pctis tñ inotescēda est penitē-
ueres. Tñ ex quo s̄a nō potes satisf-
facere p̄ eis in p̄ntivita doleas saltē
q̄tū potes roga tñ amicos adfaciē-
dū p̄ te orones ⁊ elemosynas. si autē
cōualueris accedas iteum ad me. ⁊
ego iungā tibi penitentia salutare.
Quare autē innotescēda est penitē-
tia taliter decedētī Archid. i dicto.
ca. Ab infirmis. dicit q̄ ppter duo
scz vt sciāt amici quā recōpensatōez
facere debēt. ⁊ vt iste sciāt q̄lter pe-
nitere debeat si supuiter. Et idem
ponit verba qualiter tales sunt am-
monēdi dicēs. Falsa pctā q̄lta tu p̄
petraisti tot annoꝝ a nob penitentia
accipiūt. sed te interim quousq̄ eua-
seris forte expectam⁹. vt tūc tibi cō-
gruam penitentia imponam. si au-
tem dominus nosser vste terminum
tibi dare voluerit p̄ auctoritatē p̄e-
tri ⁊ pauli p̄cipis cui date sunt cla-
ues regni celoz absoluo te a pctis
tuis p̄dictis. ⁊ sacrificia ⁊ p̄ces. nec
nō elemosynas ⁊ ieiunia: nec nō ⁊ ce-
tera opa pietatis q̄ p te fiāt tibi pro
futura i redēptionē aīe iudico ⁊c.

**Quomodo sacerdos se ha-
bere debeat erga infirmos.**

U aut practica habeat sacerdos circa predicta sic pcedat. veniens ad infirmum pmittit istis interrogacionibus supradictis: audita cofessione ino inuigendo sz innotescendo pniaz eo mo q supra dictu est sic eu absoluat. Misereat tui dus omps r dimittat tibi pctā tua r pducat te in vitā eternā. Dñs noster ihesus xpus te absoluat ab oibus pctis tuis q comissisti cogitacione locutione opere: r omiffione: et auctoritate dñi nri ihesu xpi q fūgor in hac pte ego te absoluo ab oibus sententijs excoicatis in mortis r maioris ab hoie vel a canone i telatis. r ab oibus pctis tuis do r mihi cōtritis r cofessis aut oblitis. restituo te in gremiū scē matris eccleie r participatiōi sacroz. In noie pris r fi. r s. f. amē. Si xō decedēs hz bullaz papalē a pena r a culpa in agōe tm tūc obseruet forma bulle r absoluat sic. Ex pmo tā i isto casu qm in oibus supradictis. pmittat decedēs satisfactiōe oibus qbus tenet. vltā qbus illicite aliqd recepit p vsuras: vel aliter iniuste. Et hoc faciat p se si supuixerit infra certū tps sibi assignādū vel p suos heredes: qz tūc obliget r tūc deinde absoluat pmittēdo sicut p̄us. Misereat tui rē. r auctē dñi nri ihesu xpi r scroz petri r pauli. r auctē dñi. Ill. pape mihi in hac pte vigore grē tibi facte comissa. ego te absoluo ab oibus sententijs excoicatis maioris vlt minoris ab hoie vlt a canone in te latis. concedoqz tibi oim pctoz tuoz de qbus cōtritus es et cofessus plenā remissionē. In noie.

p. r. f. r. s. f. Circa predicta tñ ē scleduz q qlibz sacerdos simplex i mortis articulo hz plenā auctoritatē absoluedi decedēte ab oibus excoicatiōibus r pctis seruata tñ forma eccleie. Tñ q̄tūcūqz vnus sit excoicatus a iure vlt ab hoie: dūmō fuerit i forma eccleie absolutus sepeliet i cimiterio nisi ius sibi specialiter denegasset sepulturā r ihibuisset. vt ptz de torneamētis p totū. r sic de alijs. Fora aut eccleie circa istos seruāda ē hec. P̄tio si ē excoicatus p cōtumaciāz pmittat stare r parere iuri. si aut est excoicatus p debito pmittat q q̄ cito cōualeat satisfaciāt creditor. si ue sint vsure siue rapine siue spolia siue qd̄cūqz aliud debitū. Qd si cōtigerit eū decedere tūc pōat heredes suos vlt alios habētes ibi bonos fideiussores suos q p ipso satisfaciāt eū effectū. r hoc ipsi fideiussores debēt facere r pmittere anq̄ absoluat. Dicēdū est etiā ei q si supuixerit r infra tps sibi assignatū postq̄ pualuerit: nō satisfecerit reuincit i sententiā eandē excoicatiōis. vt in. c. eos q. 8. sen. exco. li. vj. Si aut eēt paup q nō posset facere vlt hēre fideiussores saltem pmittat q postq̄ ad pinguiorē fortunā veniet vult satisfacere r sufficit de solutiōibus. Odoardus. Oibus aut pmiffis sacerdos corā te stibus pōt eū sepelire in cimiterio vel in ecclesia eo mo q dictū est supra. Tñ sic dicit Bre. papa. ix. c. vl. de sepul. cui libz curato p̄ parrochiano tuo q excoicatus est p manifestis excessibus videlz p homicidio. icēdio. violēta manū ictiōe in psonas eccleie asti: cas: vlt eccleiarū violatiōe vel icestu.

De sacramento.

dum ageret in extremis p̄ p̄byterū suū iuxta formā ecclie absolutus nō debet cōmiserū r̄ alia eccliaistica susfragia denegari: sed etus heredes r̄ p̄p̄nq̄ ad q̄s bona puenerūt ipsi: vt p̄ eodē satisfaciāt cēsurā eccliaistica sūt cōpellēdi. **Hec ibi.** Et qz multū dubitāt vtrū talis absoluti i agōe postea debēt absolui p̄ iudicē sup̄iorē: ex q̄ fuerūt excōicati est sciēduz qz si p̄dicti infirmi cōualescunt r̄ factiūt ea q̄ eis iniungunt nō debet vlt̄erius q̄rere vlt̄erorē absolutionē ab aliq̄ iudicē a q̄ fuerūt excōicati. sed cōtenti erūt absolutione simplici sacerdotis p̄ quē fuerūt in agōe absoluti alias enim ad qd̄ valet illa forma circa eos obseruata. Illa em̄ absolutio circa eos facta dū tradēbat in agone lz nō decesserit est valīda intrā ac si p̄ illum iudicē p̄ quez fuerūt excōicati fuisset facta. qz ita li articulo q̄libz sacerdos ē papa. de pe. di. 1. Quē penitet. r̄ de sen. excō. non dubites. t. eo. ti. eos qui. li. vj. Sciāt autē sacerdos q̄ absoluit vsurariū vel raptorē vel incendariū. sacrilegū. homicidā. percussorem clericū. vel filēm in agone sine forma sup̄radicta. puta nō accepta ab eo p̄missiōe vlt̄ cautōe fidelissoria sufficiēti qz ipse sol⁹ soluat illos q̄s negociū tangit. Tenetur em̄ ex quo nō satisfecit forme statutē ab ecclia r̄ illis subtraxit p̄sonam contra quam restabat eis actio. Ad hoc facit cle. eos qui de sepulturis. in fi. nec puta ipsum absolutus fuisse quo ad actionem: quia ecclia nō habebit eum p̄ absoluto nisi alias sacerdos satisfaceret pro eo.

Regule quibus pctā mortalia atqz vīalia sūt cognoscēda.

Ex peditis modis congruis quibus se cōfesso res circa audiendas cōfessiōes regere dūt. vtile iudicavi p̄fessori b⁹ occasiōez dar̄ aliquā cognoscēdi r̄ si nō certitudinalit̄ cōiecturatiue tñ pctā mortalia r̄ vīalia. **Pro q̄ p̄mo est sciēduz qz pctm̄ mortale sic difinit. est cōmissio siue ommissio volūtaria recte rōni. p̄traria. rōne cuius r̄ de p̄ se p̄ditur gr̄a.** **Uñ** ex hoc non plus accipe nisi qz pctm̄ mortale est cōuersio inordinata p̄ delectationē ad creaturā supra deū vel eq̄litter cū deo. **Veniale autē sit p̄ delectationē in creatura citra deū vlt̄ sub deo.** **Et** d̄r mortale q̄si magis dignū morte: qz infert mortē culpe r̄ aufert vitam gr̄e. **Veniale autē qz venia dignum.** **Et cōmissiō veniale ex impotētia r̄ inaduertētia r̄ ignorātia.** **Et cū nullū istorū p̄cedat ex malo p̄posito siue malicia. q̄ d̄r venia dignuz.** **Pro nā** igit̄ aliquas regulas de noticiā pctōz mortaliū. **Pr̄ima est** quicūqz hō p̄fert creaturā creatori vt puta magis ei intēdēdo. sibi plus credēdo. de t̄pa plus cōfidēdo q̄ de deo: aut ei maiorē honorē exhibēdo q̄ deo. s̄r ei plus placēdo q̄ deo. r̄ mā datis etus p̄optius obedēdo. aut ei subiectēdo aut difficiliora p̄ ea q̄ p̄ deo sustinēdo plus in ea q̄ in deo delectādo. aut p̄ ea d̄stina mādata trāsgrediēdo. aut ī ea iufficiētā suā ponēdo. tūc sp̄ p̄sūt mortale pctm̄. **Ex hoc collige hoc notabile dicituz**

q̄ q̄n amor vel affectio ad creaturā
siue ad se siue ad aliū tantū crescit
in hoīe vel ē tā magna q̄ in ea cōsti-
tuit vltim⁹ finis: sic q̄ aliq̄s nec ac-
tu nec habitu ordinat illā creaturaz
nec eius dilectionē. aut etiā seip̄z s̄z
deū: s̄z vellet cū tali creatura cōiēta-
ri ⁊ nō curat deū offendere aut p̄cep-
ta eius trāsgredi p̄pt̄ illā creaturā.
v̄l nō curaret de v̄tūdie dūmō pos-
set hic manere cū tali creatura. oīa
ista sūt mortalia. q̄z icludūt p̄ceptū
deū s̄z nō formale t̄n̄ interpretatiū ⁊ ē
fruitio creature q̄ p̄ponit deo. Hoc
est p̄tra illos curiēses q̄ amore ama-
riaz suaz d̄bachatt dicūt. Si tecū
possē in p̄petuū manere nō curarē si
deus ī celo resideret ⁊ me hic tecū dī-
mitteret. O miser oīm miserōz infe-
licissime: q̄ nō gustasti q̄ suauis est
d̄ns sperātibus in se: quātā p̄para-
uit diligētib⁹ se. Si t̄n̄ aliq̄s diligit
creaturā plusq̄ d̄z: sed t̄n̄ p̄pter hoc
deū nollet offendere: aut eius amici-
ciā p̄dere nec trāsgredi eius p̄ceptū.
aut eū p̄pter hoc d̄serere tūc nō op̄z
q̄ sit mortale. Sc̄da reglā q̄n aliq̄d
cōmittit cōtra dilectionē dei v̄l p̄xi-
mī notabilit̄ tūc est mortale. Illud
aut̄ est cōtra dilectionē dei: ⁊ q̄d vio-
lat amicitia in̄ deū ⁊ hoīem: vt cū
sit aliq̄d cōtra eius p̄hibitionē vel
q̄d sibi displicet. Illud x̄o sit cōtra
dilectōez p̄ximī q̄d hō facit p̄ximo
⁊ t̄n̄ sibi nollet hoc fieri iuxta illud.
nō facias alijs r̄c. ⁊ q̄d tibi r̄obilit̄
⁊ ex d̄bito vis fieri r̄c. Et p̄t̄ ē et attē-
di penes sc̄dālū actiū q̄d ego infe-
ro p̄ximo meo p̄ mala exēpla. Sed
q̄tū ip̄ortat cōtra dilectionē: vel q̄z
tum sit illud sc̄dālū ab hoc q̄ sit

mortale nō p̄esse d̄terminatū est qz
in modico facere contra p̄ximū
aut in paruo sc̄dālizare nō est mor-
tale. Cū q̄libet attēdat seip̄m q̄d si-
bi vellet fieri. ⁊ q̄d sibi nollet fieri. et
p̄ q̄d factū ⁊ non factū inter se ⁊ p̄xi-
mū amicitia quā simul habēt sol-
ueret. Tertia regula q̄n aliq̄s cōmit-
tit vel omittit contra p̄ceptū dei vel
ecclesie vel legis nature. vel sup̄ioz:
⁊ presertim si sunt p̄cepta de neces-
sitate salutis. vel facit cōtra v̄orum
publicū vel cōtra iuramētum licitū:
male est mortale. Quarta regu-
la q̄n aliquid sit vel omittit contra
p̄sciam vere vel false dictantē aliq̄d
esse mortale vel contra conscientia
fouidantem p̄babiliter ⁊ dubitatū
ue an sit mortale si conscientia non
sit sufficienter instructa. Quinta re-
gula est de actibus intus manentib⁹
bus q̄n q̄dem quis habet solā cogi-
tationem de aliquo q̄tūcūq̄ turpē
vel malam absq̄ t̄n̄ cōplacētia seu
delectatione vel cōsensu: nunc nun-
q̄ est peccatū mortale: sed vel venia-
le vel nullum. Cū vero est cōsensus
in actum q̄ esset p̄ctū mortale tūc
semper est mortale. qz deus volun-
tatem pro facto acceptat. Quando
autem cum cogitatioe aut compla-
cētia est delectatio morosa in ali-
quod turpe ⁊ spectraliter in libidino-
sis. tunc est mortale s̄m dicitū Aug.
esto q̄ non sit cōsensus in actū s̄z us-
solam morosam delectationē. ⁊ hoc
b̄n̄ est attendendū. plures enī hic de-
cipiunt. Et his ergo iā ponamus
practicā d̄ singulis p̄ctis mortalib⁹
Et p̄mo de sup̄bia q̄ tunc est p̄ctū
mortale s̄m p̄imā regulaz quando

De sacramento

quis subtrahit se a subiectione et obedientia diuina. et tota vitaz suā ordinar ad laudez humanā et ad vanam gloriam. Talis em̄ ex quo nō curat hoc facere ad laudē dei sed potius humanā videt hoies plus diligere q̄ deuz: qz illis plus vult cōplacere q̄ deo. Sicut est mortale p regulam sc̄daz cuz q̄s pro sua supbia faciēda faciat extorq̄re paupes primos p suis tunicis pompose faciēdis. Si milif cū q̄s nō curat sc̄dalizare p̄rimos. sicut sunt mulieres ornātes se q̄ prebēt occasione vidētib⁹ ad cōcupiscendū eas. Vel cuz q̄s p̄sumptuo se trāsgredit p̄cepta dei: vel p̄cepta legis nature vt faciens alteri qd̄ sibi displicet tūc est mortale p tertā regulā. Nō hō q̄s appeteret humanam laudē vel vanā gl̄iam alijs modis: tūc est veniale. Itē auaricia est mortale p̄ctm̄ p secundā regulaz qm̄ aliquis appetit diuitias habere nō curādo an per fraudē: mendacia: vsuras: piuria. p ludos illicitos v̄l emptōes v̄l veditōes exercēs illicitas v̄l detinēdo debita alioz: vel mercedē suoz suoz peccat mortali ter. sicut p̄ p̄mā regulā ē p̄ctm̄ mortale si nimis magna spes i eis constituit. Est etiaz p̄ tertiā regulaz p̄ctm̄ mortale quando pro eis acquirēdis negliguntur p̄cepta salutis vt forisādo die dominico vel festiuo. Item p̄ quartā regulā fit peccatu mortale quando dubitat de p̄tractu an sit licitus: et tamen exercet. Quando vero appetuntur diuitie plusq̄ sunt necesse sed tamen nollet eas acquirere malo et iniusto modo veniale est peccatum fm̄ Aug. in li. de purgatorio

vel quando nollet offendere deum nec in eis cōfidere tunc etiaz est veniale et̄. Itē gula est p̄ctm̄ mortale per primā regulam quādo quis tātam delectationē in comestatione vel potatione habet q̄ p̄pter ip̄am nō curat deuz offendere aut missas negligere vel ieiunia frangere. Itē quādo homo grauat se potu it̄m̄ q̄v̄luz rationis obmittat obliuiscens vbi sit et reddat vt bestia: vel cū aliuq̄ studiose inebriat. et hoc est p̄ctm̄ mortale p sc̄dam regulā. Et hoc est v̄l si scit fortitudinem potus qz si nescit et bibit excessiue causa sessiōis vel collationis amicoz et socioz est veniale. Itē p̄ quartaz regulā est mortale si q̄s cōtra p̄sciam sibi dictatē qz talem potū bibere imoderate est destructio capitis: vel qz hoc est p̄ctm̄ tali die: vel qz inde scandalū out̄ est p̄ctm̄ mortale. Hoc attēdat p̄sbiter v̄l sitas tabernas ex cui⁹ v̄l sitatione sc̄dalizat̄ laici: si talis peccat mortaliter iudicet se ip̄m. Si aut̄ q̄s comedit vel bibit ex delectatione vel v̄ltra mēsuram: vel p̄ciosos cibos sumit sed tū nollet ip̄e sibi p hoc ordinarē aliqd̄ impedimētuz sanitatis vel salutis licet ei euentat dolor capitis vel infirmitas alia est veniale. Item ira qm̄ p̄cedit vsq̄ ad odiū proximi ita qz vult notabiliter nocere. primo i rebus corpore vel honore est mortale p sc̄daz regulā. si aut̄ ex p̄motiōe subita vult malū. primo nō bñ delib̄berat⁹ qd̄ tñ deliberat⁹ nō faceret ē nō mortale. Itē inuidia q̄ est tristitia de bono proximi si p̄cedit ex odio p̄sonali est p̄ctm̄ mortale p sc̄dam regulam vel si gaudet de malo proximi

mi ⁊ tristatur de ipsius bono ⁊ tñ ex hoc nullā hz utilitatē sēp est mortale. Sed si ideo gaudet de malo ne sit ei nocuus. puta gaudet de sui inimici deffidē vt p hoc sit sibi ad nocendū min⁹ potēs hoc nō est pctm mortale. Silt detrahēs ⁊ infamās ex iuidia est mortale. Itēz luxuria q̄ est coitus oīs extra thoy matrimoniales semp est pctm mortale. Silt concupiscencia cū delectatione mortosa: vel cōsensus in talem actū. Et omīs actus turpis in locis impudicis vt oscula ⁊ alia que verecūdare tur homo facere corā hominib⁹ sūt peccata mortalia. Similiter dicens est de amicitia et fauore viri et mulieris. q̄dam dicūt q̄ est mortale pctm eo modo videlicet dū vn⁹ vult cōplacere alteri in actib⁹ pscriptis scz osculis motib⁹ ⁊ tactib⁹ inordinatis dās sibi potestātē in se exercēdi: vel habēs animū paratū ad hoc dū alter nollet exercere. Et tales stantes in tali periculo vel pposito non sunt in via salutis. Itē accidia est teduz de diuinis reb⁹ ⁊ de rebus spūalibus: vel tarditas ⁊ pgrticia ad audiendū de deo ⁊ faciendū ea q̄ ad deuz spectāt ⁊ est mortale. Un patet q̄ distractio cogitatio v̄ occupatio exterior infra diuinū officiū est peccatum accidie. Et si est studiosa applicatio ad talia impm̄tia. ita q̄ non curet homo a se repellere hmoi cogitationes et dimittere occupatōes est mortale pctm. Et nota circa pdicta q̄ aliud est mortale. aliud veniale et aliud criminale. vñ inter mortalia ⁊ criminalia est differentia sicut inter genus ⁊ speciē: nam omne criminale

est mortale sed non ecōuerso: multa em̄ mortalia sunt que nō sunt crimnalia id est capitalia que nō iducūt decapitationez siue depositionē vel exitum vel intrusōnē carceris. licz quodāmodo omne pctm vocetur crimen. di. xxv. vnum orariū. §. crimnals appellatio. Pmū peccatuz criminale est peccatū heresis: vt errare in fide trinitatis xxij. q. primū. Secundū est incestus: vt habet. xxx. ij. q. vij. ca. Adulterium. ⁊. ca. flagiticia. Tertium est homicidium. l. di. placuit. Quartuz crimē lese mase statis. vj. q. j. si quis. iij. q. v. accusatoribus. Quintū crimen sacrilegis. ij. q. j. In primis requirēdū est. xvij. q. iij. Si quis in atria: et cap. frater Sextum incestus. iij. q. iij. consanguineoz. xxxv. q. iij. de incestis: ⁊ ea dez. q. viij. hec salubriter. Septmū cōspiratio. xi. q. j. Conspirationū: et ca. si qs clericoz. Octauum adulterium. xxij. q. vij. quid in omnibus et eadem causa. q. iij. Nonū falsum testimoniiū. xxij. q. iij. nō perjurabis. vj. q. j. quicūqz. Decimuz est crimen symonte respectu cuius omīa crimna pro nihilo reputant: vt de symonia sicut symontaca. j. q. vij. ca. vlti. Undecimū est vsura. iij. q. iij. pleriqz. Alia aut pctā nō vocant crimnalia qz nō sunt capitalia licz mortalia sint: sunt em̄ dispēfabilia sine decoloratione stat⁹ ecclie. j. q. xij. dispēfatores. ⁊. c. ⁊ si illa. fm archi. xxv. di. audire. Itē pctā mortalia sūt omīa cōtra decē pcepta cōmissa q̄ enumerat aplus ad Ro. j. vt ydolatria. auaricia. iudicia. contentio. dolus. sursurratio. detractio. ptumelia. super

De sacramento.

bia. elatio. inuentio maloz. inobediencia. Nam qui talia agunt digni sunt morte. Item ad Gal. v. enumerat alia vices. Manifesta sunt opa carnis que sunt fornicatio immundicia: Impudicitia: luxuria: auaricia: veneficia: inimicitie: contentiones: emulationes: irre: dissensioes: secte iudicie: homicidia: ebrietates: comestiones. Et sequit. Qui talia agunt regnū dei nō consequentur. Ad ista autē reducuntur oīa alia mortalia. Sz peccata venialia enumerat August. xv. di. vt cū aliquis plus accipit i cibo vel potu q̄ sit necesse. pl^o loquit q̄ oportet. plus placet q̄ expedit quoties pauperem importūe petentē exasperat vel si sanus alijs ieiunātib^o prādere voluit Aut somno deditus tard^o ad ecclesiam surgit: aut vxorē excepto desiderio filiorum cognoscit qd̄ tamē sepe ē mortale quoties incarceratos tard^o requisierit vel infirmos nō visitauerit. Si discordes nō cōcordare curauit. Si plus filiū vxorē vel seruū exasperauerit seu increpauerit aut correxerit. Si fuerit plus blādītus. i. adulator alicui q̄ expedit. Si paupib^o esuriētibus nimis delicatū cibū preparauit. Si in ecclia aut extra ecclias iocosis vel fabulosis vel ociosis verbis insisterit. Si aliquid iurat incaute qd̄ postea implere non potest. Vel cuz ex facilitate vel temeritate maledicit. Hec omnia pro tanto diutius p̄traxim^o putātes multuz esse vtile circa hoc sacramentū penitētie cognoscere p̄ticulariter et ad oculū illa sine quorum cognitione nō bene pōt expediti illud sacramentum.

De sacramento extreme vntionis.

Nfirmatur q̄s ex vob inducat p̄biteros ecclesie vt orent sup euz vngentes eum oleo in noie dñi. Jaco. v. cap.

Quia vt dicit glo. de appel. ca. qua fronte. homo p̄pter peccatū citius mori p̄sumit. xj. q. iij. Epi. z. xij. q. j. ca. ij. z. xxij. q. iij. Ea vindicta. Et glosa ordinaria sup verbo themat^o dicit q̄ multi p̄pter pctā plectūtur morte corporis. Hinc ē q̄ saluator prouidēs de remedio contra peccata hominū sanoz: vt de p̄nia prouidēre etia^z est dignatus de remedijs contra pctā hominū infirmoz: vt de extrema vntione. p̄ quā quidem peccata venialia dmittūtur. z etia^z infirmitas corporis alleviatur. Cū sequitur i themate. Et oratio fidei saluabit infirmum z allevabit eum dñs. Glo. interlinearis id est si eum contigerit mori sic dimittentur. Et bene hoc expressuz est in apostolis. De quibus dicitur. Mar. vj. q̄ vngēbant oleo multos infirmos z sanabatur quod vtiq̄ sit virtute huius sacramenti. et non alia simpli^o ci vntione. Nam apostoli tunc vngentes conferebant hoc sacramentum a xpo etia^z p̄ceptū. Cū dicit lyra super. Mar. vbi supra. q̄ ex eo q̄ apostoli sic vngēbāt patet q̄ vntio extrema que est infirmozum fuit instituta a christo. qd̄ est p̄tra multos dicentes q̄ Jacob^o ap̄lus in verbis p̄missis eā instituisset qd̄ falsum est cū nullus ap̄ls aliq̄d sac̄m institue

re potuit. sed bene publicare potuit institutum. Et hoc fecit iacobus in his scriptis nisi thematis dicens. Infirmatur quis ex vobis. Unde dicit Tho. in. iiii. disti. xxij. q. j. arg. iij. q. oia facta xpus instituit p se: s; q sunt difficiliora ad credendum illa p se promulgauit alia aut fuerunt a apostolis promulgata sicut extremam vnctionem et confirmationem. Unde in ista verba thematis nisi a iacobo fuit istud sacramentum promulgatum et non institutum. Diffinitur autem extrema vnctio sic secundum Scotum ubi supra est vnctio infirmi hominis facta in partibus determinatis corporis cum oleo consecrato ab episcopo ministrata a sacerdote certa verba cum intentione debita proferente ex institutione diuina efficaciter significans curationem mentalem. Ex qua diffinitione satis patet euidenter a quo debeat istud sacramentum conferri. ex qua materia et sub qua forma de quibus per ordines est videndum. Et primo sciendum est quod materia huius sacramenti est oleum olivae ab episcopo consecratum. Et non est oleum balsami sicut in confirmatione. Locus ratio est quod quod habet exire de via non oportet quod habeat odorem bone fame que per balsamum designatur: sed sufficit ipsum habere bonam conscientiam. Nec potest alius hoc sacramentum conferre nisi sacerdos. Et si alius confert nihil facit. Unde in diffinitione dicitur a sacerdote ministrata. Scdum sciendum est de forma huius sacramenti que est septuplex ad septem vnctiones principales. Circa quod sciendum quod in quibusdam ecclesiis dicitur ista forma in collatione huius sacramenti. Ungo oculos tuos oleo sacrificato. In no-

mine prorsus et filij et spiritus sancti. Similiter ungo nares etc. et consequenter labia manus et pedes. Sed in rei veritate ista verba non sunt vera forma huius sacramenti: sed bene sunt dispositio ad formam. Forma autem huius sacramenti vera est hec. Per istam sacramentum vnctionem et per istam sacramentum benedictionem indulgeat tibi dominus quicquid deliquisti per visus. filij resumendo super aures. nares. labia. manus et pedes. Licet autem in hoc sacro fiat multe vnctiones: vltima tamen vnctio. scilicet in pedibus est forma respectu omnium precedentium et agit in virtute omnium. Et ideo in vltima gratia infundit que effectum sacramenti prebet. Unde secundum Tho. in. iiii. di. xxij. Si tam aliquae partes essent inuncte et presbiter deficeret sicut contingit in pestilentia. quod factum est non debet iterari: sed vnctiones que restant per alium sacerdotem debent compleri. Sint ergo presbiteri cauti ut de cetero corrigant libros suos et agendas. In quibus communiter habent formam sacramenti huius per illa verba. Ungo oculos tuos vel nares tuas etc. Istud enim sacramentum confertur per modum suffragij secundum Tho. et ideo datur per solam orationem: et per verba optatiui modi. Unde dixit Iacobus in verbis thematis. Inducant presbiteros ut orent pro te. Illa vero verba. Ungo oculos tuos etc. non sunt de substantia sacramenti de bene esse secundum Petrum de tharan. disti. xviii. et Tho. in. iiii. q. iiii. arg. ij. Quibus autem proferendum sit hoc sacramentum. Respondeo quod solus est dandum infirmis et nisi sanctis. nihil enim efficit in eis. Et hoc patet ex diffinitione prius data in qua

De sacramento

dicitur q̄ hoc sacramētū est infirmū
hoīs. Nec d̄ dari infirmis istud sa-
cramētū ex periculo extertoris vlti-
lentie puta armoz vel submersiōis
fm̄ doctozē subtilē in. liij. dist. xliij.
Et ex hoc soluo vniū dubiū de quo
cum audirē sententiā r̄ libros dubi-
tabat a lectoribus ⁊ a formatis bac-
calarijs sacre theologie an valeat
vulneratis vel submergēdis hoc sa-
cramētū. Datet em̄ q̄ nō dico em̄
pbabiliter q̄ si q̄s est vulneratus et
ex vulneribus inflictis incidit in in-
firmitatem longaz ex qua desperat
de vita sua: puto q̄ et sit dandū sed
altas recent vulnerato s̄a decedenti
non est dandū. Similiter suspendē-
do vel submergēdo nō est dandum.
q̄ illi nō dicitur infirmū: nec moriū-
tur ex defectu nature: sed ex euentu
fortune fm̄ Petrū Item nō d̄ dari
pueris furiosis ⁊ amētibus q̄ prius
nō petierūt hoc sacramētū. Si q̄s
tū sentio deſiceret subito in articulo
mortis pōt ei dari hoc sacramētū.
Sed tū adultis vsū rōnis habēti-
bus nō dat nisi petāt sp̄aliter: sed tū
q̄ in vita sua habuit bonū pposituz
oīa sacramēta suscipiēdi sibi neces-
saria vel vtilia: etiā si amitteret loq̄-
lā vngat̄ in noīe xp̄i. Itō d̄ etiā q̄s
inungi sepius in eadez infirmitate
nisi eadē infirmitas vltra annum p-
trabat. Ita q̄ vno anno in eadem in-
firmitate nullus bis inungat̄. ne sa-
cramētū istō vileſcat. Iterat̄ tū hoc
sacm̄ in diuerſis infirmitatibus vlti-
in eadem reciditua: q̄ nō h̄ effectuz
ppetuum. eo q̄ sanitas corporis et
mentis q̄ sunt eius effectus reitera-
ri possunt. ⁊ amitti ⁊ recuperari. De

bet autem fieri vincto sup organis
q̄ nos sensuum q̄ sunt quasi prime ra-
dices peccandi. Vni oculi vngunt̄
ppter vsū quo peccamus. Aures
ppter auditum. Nares ppter odo-
ratum. Labia ppter gustum. Ma-
nus ppter tactum. Pedes vero p-
pter viz motiua. q̄ nō est de necessi-
tate. Cor aut̄ non vngat̄. q̄ est p̄nci-
pium immediatū vite. ⁊ remotū actio-
nis: nec genitalia ppter immūdicā
⁊ reuerētiam sacramenti. nec lingua
ppter abhomiatiōē. Itē s̄ Tho.
mutilus possunt circa partes q̄ inun-
gt̄ debuerāt. q̄ q̄uis nō habēt mē-
bra tū habent potentias q̄ illis mē-
bris debent saltē in radice. ⁊ ideo in-
terius peccare possunt p̄ea q̄ ad eos
ptinēt. Et effectus extreme vincto-
nis fm̄ Tho. est q̄dam sanatio sp̄ia-
lis q̄ datur cōtra quādam debilita-
tem vel ineptitudinem. que in nobis
reliquitur ex peccato actuali vel ori-
ginali. contra quaz debilitatem ho-
mo roboratur per hoc sacramētū.
Et quia hoc robur seu fortitudo
gratiam facit secum non compatit̄
peccatum. ideo ex cōsequenti si iue-
nit peccatum aliq̄d veniale vel mor-
tale ablitū quo ad culpā tollit: dum
modo nō ponat̄ obex parte recipiē-
tis. Sc̄darius aut̄ effect⁹ eius ē cor-
poralis sanitas. Sed diceres q̄re
non semper homo infirmus vinctus
surgit de infirmitate sed sepius mor-
ritur: It̄ n̄ deo q̄ cum in isto sacro sa-
nitas est effectus secundarius. ⁊ iō
non datur nisi fm̄ q̄ expedit ad sa-
nitatem spiritalē: quia tūc semp
eam inducit dummodo nō sit impe-

diamentū ex parte recipiētis. Tū pa-
 tet q̄ vnet⁹ in extremis si non surgit
 ab infirmitate illa per illā vinctiōez
 signū est q̄ sanitas corporalis est sibi
 noctua: et vult deus potius eū sic
 habere infirmū q̄ sanū. vel signum
 est q̄ infirmus nō bene disposit⁹ est
 in p̄scientia. ita q̄ adhuc aliquid h̄z
 quod impedit ne sanitas corporalif
 sibi restituat. als raro fallit. In hoc
 em̄ factō vinctio exterior est sacramē-
 tū: sed res sacramētū est sanitas cor-
 poris et aīe. res autē et sacramētū est
 vinctio sp̄ialis interior. i. mentis so-
 cūditas vel solaciū. Potest autē hoc
 sacramētū sacerdos cōferre cū vno
 clerico q̄ sibi respondeat ad orōnes
 et ad psalmos qui ibi dicūtur. Si tū
 caret clerico potest sol⁹ expedire to-
 tum s̄m vylhelmū et Hostiē. Si au-
 tem vngitur sacerdos non est opus
 clerico q̄ respondeat ad psalmos et
 ad orōnes. sed ipsemet respōdeat so-
 lus dicēs cū dicit in letania. Sācta
 maria. ora p̄ me. Sancte petre. ora
 pro me. et. Similiter cum dicit. A
 morte perpetua: infideat. libera nos
 domine. Nec vngant sacerdoti ma-
 nus in palmis interiorib⁹: q̄ ibi vn-
 cte sunt per ep̄m in ordinib⁹: sed ex-
 tertus vngant in sup̄ficie. De hoc ta-
 mē nō est magna vis qualiter unq̄
 faciat s̄z tū illud securius est et tū⁹.
 Practica hui⁹ sacramētū est facilis
 Itaz p̄mittit sacerdos p̄mo veni-
 ens in domū infirmi septē psalmos
 penitētiales cū letania. Demū q̄rat
 ab infirmo si postulat sacram vincti-
 onem. Tertio dicit orationes posi-
 tas i libello ad hoc cōgruas. Quar-
 to vngit euz forma sup̄radicta. Qui

to tergit cum stupa canapi. vel lini
 loca vincta et proficit in ignem. Sex-
 to lauat manus sale et aqua: et simili-
 ter proficit ad ignem. Septimo alligat
 loca illa mūdo p̄niculo vsq̄ ad
 tertiam diem: que tertia die cōburēt-
 tur. Octauo relinquit signum passi-
 onis xp̄i. in cui⁹ virtute istud sacra-
 mentum sicut et alia habet virtutes
 sanatiuā aīe et corporis.

De sacramento ordinis.

Ite ergo sacerdotium: genus sc̄tā p̄plus acq̄si-
 tionis. j. p̄e. ij. Et si
 xp̄us descendēs de ce-
 lo ad terras humanū
 genus nō solū a seruitute diabolica
 redemit et libertati ac dignitati resti-
 tuit. iuxta illud. Non sum⁹ em̄ filij
 ancille sed libere qua libertate libe-
 ravit nos xp̄us ad. Gal. iij. et Joh.
 viij. Si filius vos liberauerit vere li-
 beri eritis. multo tamē meliori mo-
 do statum sacerdotalez in illa liber-
 tate extulit et dignificauit. ita vt nō
 solū ipsi sacerdotes sint liberi mo-
 do cōmuni vt ceteri homines in cō-
 mūitione vnus fidei et participatio-
 ne sacramentoz sed etiaz q̄ sint qua-
 si duces p̄sides et reges disp̄sato-
 res et rectores diuinorū mysterioz
 vnde dicuntur sacerdotes quasi sa-
 cri duces vel sacra dātes. vel sacra-
 menta sacrificātes seu p̄crātes q̄b
 vtiq̄ maximū est et excedens cōmū-
 nez statū fidelitū. Unde merito p̄e-
 trus nesciens eos cōparare alijs q̄
 excellentissimis personis in congrega-
 tione fidelium scilicet regibus di-
 cit. Ite ergo sacerdotium. Ite ergo

De sacramento

sacerdotes putarent esse tñ nobiliores vt reges additur gēs sc̄tā. s. specialiter sc̄tificata dño ihu x̄po. et ne leuis reputatōis in sc̄titate estimarent vt ceteri subīrūt. pplūs acq̄sitōnis. s. specialiter acq̄sit⁹ ⁊ deo ap̄ropriatus. Non em̄ sacerdotes solum sunt ppl̄s dei: ⁊ oues pascue ei⁹ iure creationis: vt om̄es hoīes nec redemptiōis solū. vt oēs xp̄iani. s. iure specialissimo ⁊ peculiari q̄ vocauit eos vt virtutes ei⁹ nūciant. vt dicit. i. p̄. ii. Quib⁹ non supra homines solū: sed sup̄ ipsos quodāmodo dedit potestates. dādo videlicet eis p̄tatem cōsecrandi ⁊ conficiendī corp⁹ suū ⁊ sanguinez vt dicit Math. xxvi. Circa igitur sac̄m̄ ordinis sacerdotalis videndū ē primo de substantialib⁹. Sc̄do de accidentalib⁹. Tertio de cautelis. Quantū ad p̄mū sciendū q̄ ordo sic diffinit p̄ magis rem sententiay. li. iiii. di. xxiiij. ē signaculus quoddā ecclie per quod sp̄ialis p̄tās traditur ordinato. Ita etiaz diffinit Hugo de sc̄to victore. Ordo autē sacerdotalis s̄m̄ doctorē sic diffinit in specie. Ordo est institutio in gradu ecclie simpliciter hem̄nente disponēs habētem ad cōficiēduz eucharistie sac̄m̄ facta ab ep̄o per certa v̄ba cū intentione debita proferēte. Et in ipsa ordinatōne q̄ dāz est sac̄m̄ tñ. vt p̄tās q̄ traditur quoddā res tñ. vt gr̄a q̄ conferitur quoddā res sac̄m̄. vt caracter qui imprim̄ in singulis ordinib⁹ vt statim patebit. Sūt autem sex de substantia huius sacramētī. P̄mū ē p̄tās ordinantis: qz opz vt sit ep̄us. Sc̄dm̄ est materia. s. unctio in sacer-

dotibus: ⁊ tactus illoz que sunt tāgenda. Tertū est forma verborum. Quartus est sex⁹ virilis: qz femina ordinari nō pōt: nec recipit caractere ordinis si millesies ordinaret. Cuius ratio est s̄m̄ Tho. qz cuz in sacerdotio debeat significari em̄inentia gradus. ⁊ femina tenet statū subiectionis: ideo nō est apta ad suscipiendū hoc sac̄m̄. Quintū est intentio debita: vt ep̄s intendat cōferre: ⁊ clericus suscipere. Sextum est: qz ordināduz sit prius baptizatus. al̄s nō susciperet hoc sac̄m̄: qz fundamentū oīm sac̄oꝝ ⁊ tanua est baptisim⁹. Vbi autē fundamentū deest nihil desup̄ edificari pōt. de presbitero non baptizato. c. miserate. ⁊ c. veniēs. Caracter autē cōfirmationis nō preexigit de necessitate: s. de cōgruo. Alterius est sciendū qz septem sunt ordines. P̄mū est ostiariatus: cui⁹ est custodire locū cōsecratiōis sac̄oꝝ ab imundis. s. infidelibus ⁊ excoicatis. Sc̄bus est lectoratus: cui⁹ est legere p̄phetias ad instruendū illos q̄ volunt credere. Et ideo s̄m̄ Thomā p̄phetic quasi prima rudimēta eis legenda cōmittuntur. Tertius est exorcistay quoz est arctare demones p̄ adiurationē ne diēnt in corpore nōdum baptizato. Quart⁹ ē acolitoꝝ: quoz est p̄sentare materias: v̄cecolū cū aq̄ ⁊ vīno et lumen accēdere. Alij v̄o enumerant adhuc alios duos ordines sc̄z psalmistay ⁊ cātoꝝ. q̄ tñ s̄m̄ Tho. in iiii. di. xxiiij. q. iiii. arg. ij. nō sunt ordines: nec sunt illa noia ordinuz sed officioꝝ. tñ inter ordines large acceptos computantur. Et isti vocā-

tur minores ordines quos possunt abbates benedicti conferre inclusiue vsq; ad lectoratum. vt. lxxix. dist. qm̄ videm⁹. vbi glo. dicit q; possunt facere psalmista: ostiariū ⁊ lectozes. et hoc licet abbati in suo monasterio. Exorcista vero aut accolitū facere nō licet: qz isti duo per solum ep̄m fiunt. vt d̄r ibidēz in. c. non opz. Hec fuit snia Hugonis ⁊ laurentij quos sequit archi. ibidē. ⁊ dez tenet Raymūdus ⁊ Hoffredus in sentētijis eorum. de ep̄o q̄ renūciat ep̄atus. et p̄t abbas taliter ordinare supradictos non solū in q̄tuor tēporib⁹: s; etiāz dieb⁹ d̄nticis sed tm̄ in suo monasterio. als alteri faceret p̄iudiciuz. ⁊ snia aut̄ habet p̄tātes abbas nō solū ex ordine: s; ex p̄tāte b̄ndictōis. Unde licet abbas nō cōsecrat⁹ manuz ip̄onere nō p̄t ordinato. vt in. ca. qm̄ videm⁹. ⁊ c. nō opz. ⁊ c. cū cōtingat. de eta. et qua. or. tū manū benedictionis p̄t ip̄onere. de supplēda negligentia prelatoz. c. i. f. recipiendo. p̄fessos. ⁊ sic nō p̄t ordinē cōferre: nisi sit b̄ndict⁹. De hoc iā de terminatū est de p̄uilegijs. c. abbatēs. li. vi. ⁊ de collatōib⁹. ibidē. im̄mo psalmista ⁊ cātozē p̄t ordinare simplex sacerdos. vt. xxiiij. di. vbi d̄r psalmista ⁊ cantoz p̄t absq; scientia ep̄i sola iussione p̄biteri officiu; suscipere cātandi. dicēte sibi p̄bitero. vide vt qd̄ ore cātes corde credas. ⁊ qd̄ corde credis opib⁹ appobes. Laurenti⁹ etiā. xcij. di. nō licz. exponit hoc. c. cūz d̄r i eo officiu; cantādi suscipere. i. suscepti officij executionē. Quod etiā p̄bat hosti. i. summa de ordinatis ab ep̄o q̄ renūciat ep̄as

tul circa principiu. Ray. fo in summa eodē titu. notauit hoc itelligendū de sacerdotib⁹ curā h̄ntib⁹. q̄ soli hoc p̄t. videt tū q; cū nec alios ordines posset q̄s exeq; sine licētia et ita nec aliqd̄ specialitatis in psalmista hic introduceat. Sz. Inno. Bern. ⁊ Petrus de samprana dicunt hoc posse quēlibet sacerdotē. et hāc vltimā snia; approbat archi. in p̄dicto ca. psalmista. Verū aut̄ insignat character aīe p̄ h̄mōi ordinē dicit ibidē archidiacon⁹ q; nemo scit ⁊ iō pcutiē tale nō icidit canonē. Qz vt dicit v̄cēt⁹. h̄c ordo nō est de p̄ncipalib⁹: nec d̄r ordo p̄prie s; large ⁊ istā sententiā tenet theologi q̄ dicūt psalmistatū cantoziatū ⁊ ep̄atū nō esse ordines. Credit tū archi. vbi supra q; pcutiens psalmista icidit canonem: nec sup̄ eū seclare iudiciū p̄t habere p̄tātes: ⁊ dicit q; si obmittat ordo iste ⁊ conferat lectoratus ⁊ accolitatus non est repetend⁹. hosti. tamē in. ca. contingit de etate ⁊ qualitate ordi. dicit q; sit repetendus. Hec de istis. Deinde sequuntur sacri ordines qui dicuntur maiores. Prim⁹ est subdiaconat⁹. ad quem pertinet oblationes recipere ab offerētib⁹: ⁊ eas diacono offerre. itē legere eplāz ⁊ c. Scd⁹ ē diaconat⁹ ad quē p̄tinet hostias ordinare in altari. sibi legere euangeliū. Tertius ē p̄biterat⁹. ad quē pertinet cōsecrare corp⁹ xp̄i ⁊ sanguinē. ⁊ hic ē act⁹ p̄ncipaliss: alius autem consequens sez soluere ⁊ ligare per quē actū p̄paratur corpus xp̄i missicū scilicet fideles xp̄tāni. vt sunt ap̄ri ad corpus xp̄i veruz. De ep̄iscopatu aut̄ an sit ordo est d̄

De sacramento

ueritas inter theologos et iuristas
Mā theologo dicit eū nō esse ordinē
Iuriste hō cōmuiter tenet q̄ sit or
do de q̄ Jo. an. i nouella sexti notat
pulebre circa phemiū. Et hoc idēz
tenet doctor subtilis in. iiii. sen. di.
xxiij. ar. ij. In q̄libz autē ordine cara
cter imprimitur cū eis p̄ episcopoz
portgē liber cū forma verboruz. ac
colito cū datur candelabrū: subdia
cono cū daf calix vacuus cuz alijs
vallis quoz vsus est in cōfectiōe eu
charistie. Diacono et presbytero qū
eps imponit manū capiti. et hec im
positio p̄fert plenitudinē grē Tho.
tū dicit di. xxiij. q. v. ar. ij. q̄ subdia
cono imprimi character in datione
calicis tū cū actus p̄ncipalis ē
circa vasa tū et nō circa contenta in
vassis Un̄ nō pōt tāgere corpus xpi
sine necessitate magna. Sed actus
diaconi necesse sup vasa tū nec sup
cōtenta in vassis: q̄ ille est sacerdos:
s̄ est sup corpus cōtētū in vase tū
Un̄ elus est dispensare corpus xpi
in patena et sanguinem in calice. iō
potestas elus ad actuz nō potuit ex
p̄mi p̄ dationem vasis tū nec mate
rie tū: sed exprimit p̄ actum in hoc
q̄ daf sibi liber euāgelioz et in hac
datione imprimi character fm Tho.
vbi supra dicēs q̄ cōtractus ille in
strumētōz talū est de essentia sacri
q̄z v̄ accipe hoc aut illud. Imposi
tio autē manus nō est de necessitate
et substantia huius sacramenti. vt de
sacramentis iterandis. c. vl. Et licz
isti characteres in essentia distingant
tū in fine vniuntur: q̄ ad vltimū ca
racterem psbyteratus. fm Tho. in.
iij. di. xxiij. q. ij. ar. j. et Jo. parisiē

sis. nō est credēdū q̄ character vnus
ordinis supponat caracterē alteri
us ordinis. Nam vt dicit Tho. vbi
supra in p̄mitiua ecclia aliq̄ ordina
bant ad psbyteros: qui tū prius in
feriores ordines: nō acceperunt et tū
poterāt q̄ inferiores: s̄ hodie statu
it ecclia vt nō ingerat se quis ad ma
iores q̄ prius in minoribus officijs
se nō humiliavit. ideo hoc est de cō
gruitate et non de necessitate. Et no
ta fm Tho. in. iiii. di. xxiij. q. ij. ar.
ij. q̄ eps p̄mo p̄parat ordinandos
p̄ tria. scz p̄ b̄dictionem p̄ quā diu
nis officijs mancipantur. p̄ manus
impositionē: p̄ quam daf plenitudo
gratie p̄ quam ad magna sūt idonei
et solis diaconi et psbyteri sit ma
nus impositio. tertio p̄ vnctionem
ad aliq̄d sacramētū tangendū qd̄
fit solis sacerdotibus q̄ p̄prijs ma
nibus tangunt corpus xpi. Unde
etiā calix et patena vngunt.

De accidentib⁹ huius sacri.

St autē sciendū q̄ illa
dicunt a cōdētialia sa
cramētū q̄ req̄runt de
cōgruitate et nō de ne
cessitate sacri. Cōgru
um est ergo p̄mū vt non ordinē q̄s
ad sacros ordines nisi habeat etatē
legitima. Etas autē p̄ subdiacono
est. xx. annoz. p̄ psbytero. xxv. et po
nitur in clemētina d̄ etate et qualita
te p̄ficiendoz. ca. generalem. Et vt
notat Jo. an. in ca. etui. de p̄bēdis.
li. vj. in glo. iiii. non est opus seruare
intersticia longa tempoz in ordini
bus suscipiendis sicut prius. vñ ha
bens etatem legitimā latus in car

nſpirato pōt cantare miſſam in ſacerdotio cōſtitutus in feſto paſche. Si tñ q̄s in minori etate recipit hoc ſacramētuz: tenet ſed peccat ⁊ d̄z ſuſpendi ab executōe ipſius ⁊ ordinator collatōe ordinum ⁊ cum hoc pōt cōpelli vt ſibi p̄uideat d̄ aliquo bñficio: vt de temp. oz. ca. vel nō eſt. Hoc em̄ q̄ quis imp̄fectis annis d̄ ſcretiōis recipiat ſacr̄m ordinis. Iſ ſm̄ Thomaz ſit p̄pter honeſtatem ſacramēt̄i iuſtiturū. ita vt tā ſit ex neceſſitate p̄cepti non tñ eſt ex neceſſitate ſacramēt̄i. Qñ ſi ordo ſacer cōfertur puero carenti vſu rōnis tenet q̄tū ex vi ſacramēt̄i. Dicit tñ Tho. q̄ in illis ſacr̄is vbi actus ſuſcipiētis requiritur: ſibi vſus rōnis eſt de neceſſitate ſacramēt̄i. ſicut in penitentiā ⁊ matrimonio Sed in qb̄ actus ſuſcipiētis nō requirit vſus etiā rōnis non eſt de neceſſitate ſacr̄i ſicut eſt in ordine ſacro vbi ſoluz ſp̄ūalis potestas datur ⁊ ideo vſus rōnis nō requiritur. Scienduz q̄ licet laicus ignarus nihil ſciens de l̄ra ordinem poſſet ſacruz ſuſcipere q̄tū eſt ex vi ſacramēt̄i. peccat tñ grauiter ep̄us cōferēs tali ordinē ſacrum. Itā dicit Tho. q̄ teneretur ordinandus ſcire q̄d p̄tinet ad eius officiū. ſm̄ magis ⁊ minus. Qñ ſacerdos religioſus ex quo recipit potestatem tñ ſuper corpus ch̄iſti veruz conſecrandi. ideo ſufficit q̄ ſolum ſciat illa q̄ requirūtur ad conſecrationē corporis ch̄iſti. Curatus autem vt plebanus tenetur plus ſcire quia p̄mouetur ſuper corpus ch̄iſti myſticum: quod eſt eccleſia. Qñ debet ſcire ea que ſpectant ad populū. Ad ep̄m vero

p̄tinet ſcire etiā d̄fficles q̄ſtiones ſacre ſcripture Qd̄ ergo d̄z q̄ d̄ ſubſtantia ſacr̄i ordinis ſunt eloquia d̄ uina. vt d̄z. xxxviiij. di. Dēs p̄ſallentes. exponendū eſt nō de ſubſtantia ordinis ſed de ſubſtātia executiōis. q̄ ſc̄z talis ex̄c̄q̄ nō pōt ſacrū ordinē niſi ſciat illud q̄d ad illū ordinē ſpectat exequendum. It̄ licet ſex t̄pa anni ſunt deputata ad cōferendū ordines. tñ hoc nō eſt de ſubſtātia ſm̄ Itay. ⁊ hoc exp̄ſſum eſt de tēpo. oz. Sane. Longruū tñ valde eſt vt non alijs niſi p̄dictis ſex t̄pibus cōferantur. ſ. q̄ttuor t̄pibus ſingulis. ſabbato ſiſtētēs. ⁊ ſabbato paſche vt d̄z. di. lxxv. c. vi. Pōt tñ ep̄s conferre minores ordines diebus d̄n̄ctis ſed nō multis ne videat generalē ordiatio nē facere: vt de tēpo. oz. de eo. Iō autem ſabbato cōferunt ſacr̄i ordines q̄ ſabbatū ſignificat quietem p̄ q̄d ſignificat q̄ q̄ ordinat̄ ad ſacros ordines irreuocabiler trāſit de labore in quietem. puta de labore ſeculariū negocior̄ ad quietem: ad vacandum ſp̄ūalibus. vt d̄z. lxxviiij. diſt. fornicari. Pōſſunt etiā cōferri ordines ſacr̄i in die d̄ſico mane. Ita tamen q̄ ordinandus ⁊ ordinator continent ieiunium p̄cedentis ſabbati quia tunc mane dominice diei trahitur ad ſabbatum p̄pter continuationem ieiunij: ſed hoc non faciat ep̄ſcopus ſine neceſſitate: vt ſi forte iſfirmare ſabbato poteſt diſſerre in craſtinum. Et̄ intellige de vno ⁊ eodem ordine non de diuerſis. It̄am nullus debet ſuſcipere duos ordines. vel minorez ⁊ vnum ſacrum in eiſdem quattuor t̄pibus. P̄ena autēz

De sacramento

ordinatoꝝ extra dicta tēpora est suspenſio ab executione illius ordinis que suscepit vt de tēpo. or. c. ij. **P**o test tñ cū eis dispensari vt ministrēt imposita eis penitentia vt in ca. **L**ō sultationi. ibidē. **O**rdinator vero debet p̄uari auctoritate ordinandi: vt ibidem patet.

De cautelis hic obseruādis.

Primo caueat episcopus ne ordinet alienum clericum vel laicum: vt de tempo. or. cū nullus li. vj. Quod si fecerit p̄ annū a collatōe ordinum est suspendendus **E**t interm clericū suū abiq̄ licentia sua a vicinis episcopis possunt ordinari: vt patz de tempo. or. li. vj. **C**lerici v̄o q̄ sine p̄prij ep̄i licentia ordinant ab executione ordinum suspendant. tamen ep̄s potest cū eis dispensare. ix. q. ij. lugdunē. de tempo. ordina. q̄ translationem **S**ecundo caueat episcopus ne ordinet aliquem ad sacros ordines sine titulo: alias solus ei p̄uidere tenetur de beneficio. **T**ertio caueat ne ordinet per symoniam: vt de symonia. per totum. nec solus. episcopus sed etiam notarius non debet formatas vendere. de symonia. ca. i. **Q**uarto caueat ordināndus ne recipiat ordinem aliquem ab episcopo quem scit symoniacē in ordine susceptum: siue sit occultum siue manifestum: quia non recipit executionem: et indiget dispensatione. i. q. j. quia symoniacis. **D**icit tamē **T**homas. ij. ij. q. viij. q̄ si esset symoniacus alia ex causa possz ab eo recipere

ordines dummo sit occultum quia talis episcopus non est suspensus ad alios sed ad se tantum. **Q**uinto caueat ordinandus ne tempore ordinationis sit in peccato mortali. nam mortaliter peccaret. **d**istin. xl. multi. **E**t idem sc̄tus **T**homas. in. liij. dist. xliij. **N**ec talis potest vti ordine sic susceptum s̄m ipsum quia facit contra preceptum illud. **D**euterio. xvj. **I**uste quod iustum est exequaris. **U**nde talis quotiens talem actum exercet semper peccat mortaliter. **D**icit tñ **T**homas. ibidem q̄ subditus homini ordinatus in peccato mortali tenetur ab eo recipere sacra si est occultum: et hoc quod diu tolerat ab ecclesia. **T**ñ dicit idē. **N**on est tutum talem ad aliquem actum sus ordinis exequendū inducere durante conscientia q̄ iste sit in peccato mortali: quā tñ deponere posset: quia in instanti hō possz a diuina gr̄a emendari. **S**exto caueat clericus ne ordinetur sine examine. alias dicitur furtiue ordinatus s̄m **H**ostien. vt. lxiij. di. extra conscientiam: nec p̄sunt ei formatore. si tñ est dignus et notus nihil obest: quia tales non sunt examinandi. **A**rchiep̄. xliij. di. c. nullus. **S**z si est indignus deponi dicitur de corpore victis. **E**xposuisti. **S**i etiā sit ignotus quibus dignus deponi dicitur. xliij. di. c. vi. et multo fortius si est indignus. l. di. ex penitentibus. **D**ebet etiam confiteri publice ep̄o suo crimina seu notoria impedimēta iuris vel facti. vt ibidem dicitur. **S**i autem subiceat talia etiā post penitentiam impediunt executionem. **N**ec etiā suscipiat aliquem ordinem superiorē omisso inferiori: quia hoc est peccatum. p̄ moueri

Et talis debz deponi: si hoc faceret ex malicia: secus si ex ignorãtia vel negligẽtia. di. xlvij. sicut olim. Ex dispensatiõe tñ ep̃i ad obmissum ordinez p̃ot. pmoueri: sed in suscepto prius nõ ministrabit. Dat autẽ gratia gratũ factes in hoc sacro q̃necessaria est nõ solũ ad digne suscipiẽdũ sacrm: sed etiã ad digne ministrãdũ fm Tho. 2 Petrus in. iij. di. xxiiij.

De sacramẽto matrimonij.

D Propter fornicationez habeat quisq; vxorem suaz. j. ad Tho. vij. r. xxij. q. ij. ca. his ita. Licet matrimonium i statu innocẽtie sit institutũ in officii nature. hoc est i p̃pagationẽ r multiplicatiõem. plis ad dei cultũ: qz tñ natura lapsa viciata est ex originali peccato. adeo vt salcem p̃pitiã in messem nõ vereatur mittere alienam. q̃rens indifferenter quãcũq; seminam cũ qua fornicatiõis explet peccatum. Ideo magnus doctor gentiuz p̃dicator r rector. puidens de remedio dicit: vt p̃pter fornicatiõem euitandam vnusq; habeat vxorem suaz per quod damnat peccatuz fornicatiõis r cõmendat statum matrimonij conjugalis In quibus ṽbis primo apostolus suadet vitare fornicatiõem. ibi. p̃pter fornicatiõem. sc̃do consulit remedij adhibitiõem: qz habeat vxorẽ suã. Per p̃mum damnatur error illorũ q̃ dicunt simplicem fornicatiõem non esse peccatum allegantes sc̃tos patres scz Abrahaz Jacob David r alios qui habebant concubinas:

nec tñ illa fornicatiõ impunita eãd peccatum. Quibus respõdetur fm Tho. in. iij. senten. di. xxij. q. iij. qz qlibet fornicatiõ extra matrimonium q̃ tollit debitã ordinatiõem parentis ad plẽm quã natura ex cõcubitu intendit est p̃c̃m. ideo fm ipsum sine dubio simplex fornicatiõ eãd peccatum mortale. etiã si lex scripta non esset. quod est multuz notabile Ubicunq; autẽ legimus aliquos patres habuisse concubinas illud fuit p̃ speciali dispensatiõẽ sp̃s̃sancti. r ad designandũ aliquid hoc enim qz filij Jacob ex liberis r ancillis fuerunt heredes designat qz xpo in baptismo nascitur filij r heredes per bonos r malos ministros. Sic etiã alia oia in p̃dictis patribus ad mysteriũ p̃tinent. vt habet latius. xxij. q. iij. ca. j. ij. r. iij. De quo cui placet sufficĩter informari videat notata mea sup. vi. p̃cepto. l. Nõ mechaberis. Per sc̃dm damnat bigamia cum d̃r habeat vxorem suã. si sic vnam tñ. non plures simul. Unde saluator repetens illud Genesis. ij. Erunt duo in carne vna. Mat. xix. dic. Itaq; iã nõ sũt duo s; vna caro.

De spõsalib; hic prius agit.

Circa istud sacrm p̃mo vidẽdũ est de substantia libus. sc̃do de accidẽtalibus tertio d̃ caute. Quantũ ad p̃mũ sciendum qz qdam sunt accidẽtalia matrimonij. scz sponsalia. r ideo de ipsis primo videndum est. secundo quid sit matrimonium. tertio que requirunt ad matrimonium: quar

De sacramento

to que impediunt ipm. Quantū ad primū sponsalia fm̄ Frānciscū de sarabellis sup rubrica de sponsalibus sic diffiniunt. sunt futurarū nuptiarū seu matrimonij promissio. Et diffinitio illa trahit ex canone. xxx. q. v. nostrates. Dicunt a caldarsis. q. oliz sponsus et sponsa mittebāt cautōdes quibus spondebāt se in iura matrimonij consentire. et fideiussores dabant quibus id se obseruatuos obligabant. Quādoq; etiam sponsalia dicuntur matrimonij sed tunc debet intelligi si sunt sponsalia de presenti Et sunt sponsalia quattuor modis Primo nuda promissione. vt cū dicitur promitto te ducere in vxorē. Secūdo datis arris sponsalicijs: vt pecunie vel alterius rei. Tertio anuli subarratione. Quarto interueniente iuramento: vt cū alter alteri iurat dicens. Iuro q. te in vxorem ducere volo. Quomodoq; ergo quis istorum quattuor modorū promittit ducere aliquā et postea nō curat peccat mortaliter: nisi legitimū impedimētū interueniat. Sciēdum tñ q. si sponsi si bi iuntes displicēt et dissentiūt si sponsalia nō fuerit iurata possunt se mutuo absoluere. Cū notāt doctores in. c. p̄terea. de sponsalib⁹. vbi inter ceteros Jacobus de alberga notat q. quando ecclesia videt q. sponsi si bi iuntes displicēt debet dissimulata re: id est nō debet cogere sponsum et sponsam ad perficiendū matrimonium propter maluz qd̄ posset inde puenire scilicet vxoricidiū vel mutua adulteria cōtrahentiū. Et hoc placet Caspar. Si autē tm̄ alter dissen-

tit dicit Goffred⁹ q. ex quo alter dissentit dissentiens precise compellit donec in eodem statu permanet. sed si cū alio cōtraxerit p̄ verba de presenti cessabit coactio Ibidem vult Innocē. ti. de sponsalibus. An autē sponsalia iurata possunt mutuo partium dissensu dissolui: licet antiqui doctores dubitēt de hoc: moderni vero expedierunt istuz casuz. Unde Vincentius in ca. p̄terea de sponsalibus. ponit distinguēdo an iuramentū dirigat in deum an in hoīem Primo casu nullus pōt absoluere: nisi deus. Secūdo casu homo cui iuratur pōt absoluere. Tūc autē dirigitur in deuz fm̄. Jo. an. qñ is q. iurat magis intēdit placere deo q̄ hoīb⁹ siue sit in faciendo aliqd̄ meritorius siue in abstinendo ab aliquo illicito Exemplū primū iurauit abbati iurare monasterium. hoc enī tm̄ deū cōcernit nō abbatem. Cū abbas nō potest me absoluere a iuramento Si nulliter iurauit nō occidere hoīem etc. Ad hoīem autem tunc dirigitur si iurauit tibi scribere libruz. ab hoc enim tu potes me absoluere quia te solum cōcernit hoc opus. Licet enī omne iuramentum concernat deum principaliter quia per religionē p̄mittit: tñ quia concernit cōmodum eius cui iuratur pōt ab eo dimitti. de iureiurādo. c. j. Idē etiam tenet. Caspar dicens. q. sponsalia etiaz iurata mutuo dissensu tolluntur. quia sublata obligatione sublatum est iuramentum. sicut dicitur de statuto et iurato. et notatur de prebendis. dilecto. facit ad hoc regula. qd̄ fauore lib. vj. Et notatur. xxxj. q. iij. c. j. in

glo. penultima. vbi dicit q̄ parentes sicut possunt frāgere sponsalia filioꝝ: sic ⁊ iuramēta remittere. Cōcludo ergo ⁊ dico fm̄ Franciscum de sarabellis q̄ si aliq̄s iurat spōse eius intuitu potest spōsa sp̄m absoluerē. secus si intuitu dei seu ob pietatē: vt cū sponsus esset diues ⁊ spōsa pauperrima. Tamen dicit Franciscus q̄ etiā in hoc casu potest eū sponsa absoluere. quia licet iurauit intuitu dei. tamē ex quo cōmodum cōcernit sponsam ipsa potest remittere predicta. ⁊ sic generaliter obstat. Nam ecclesia se nō intrōmittit de sponsalibus de futuro. nec ad instantiā alterius partis. Ambob⁹ ergo dissentientibus etiā si iurassent mutuo se possunt absoluere. Et nota q̄ etas seu tēpus ⁊ trahendi spōsalia vtrōbiq̄ est septēnium. Vnde spōsatio que fit in quinq̄ vel sex annis nulla est. vt de desponsatiōe imuberū. litteras. Hāc ex talibus spōsalibus inducitur publice honestatis iusticia. Est autē publica honestas fm̄ Franciscū in ca. iuuenis de spōsalibus impedimentū: qd̄ nec ex cōsanguinitate nec ex affinitate procedit. sed ex quadā honestate q̄ in matrimonij cōsideranda est. vt ille q̄ prius cōtraxit spōsalia cuz aliqua: ipsa mortua nō ducat aliam cōsan guineā ipsius infra quartū gradū. vt in. c. ad audientia. vt de sponsalibus. c. j. li. vj. Ratio autē huius cōstitutionis est qz̄ experiētia docuit graues rixas ⁊ inimicitias inter cōsanguineos oriri: quādo vni desponsatam aliquis de consanguinitate sponsi procurat habere. Similiter

quando quis consanguineā sponse sue ipsa mortua cum qua nondum perfecerat matrimoniu vult ducere non est honestum. cū per hoc quasi duo consanguinei vidētur vni mulieri copulari. quod honestas prohibet. Verū tamen ius cōmune est q̄ si q̄s desponsat puellā ante septē annos si interim ipse moritur potest eam frater suus ducere. Similiter si moreretur illa puella āte septimū annū vir duceret eius sorore aut matrem. Et hoc totum habes de spōsatione impuberum. litteras. Sunt autē octo casus in quibus soluūtur sponsalia. Primus si alter sponsorum post desponsationē trāseat ad religionem. qd̄ etiam potest facere cōtracto matrimonio ante copulā carnalem. tunc enim mulier potest alteri nubere quasi post mortē viri: quia religio est quedā mors scdm̄ Tho. in. iij. di. xxvij. q. iij. Secundus quando sponsus se absentat p̄ longū tempus sponsa cum alio potest contrahere. Tertius si alter eorum incurrat lepram vel paralysim. Quartus si superuenerit affinitas: vel quia sponsus cognouit consanguineaz sponse. Quintus si mutuo se absoluunt. Sextus si alter eorum fuerit medio tempore fornicatus: quia tunc redātur alteri suspectus de fide postea seruanda. Septim⁹ si sponsus cum alia contrahit p̄ verba de presenti vel etiam de futuro: cum copula carnali. Si tamen cōtrahit cum prima sine iuramēto. cū secunda cum iuramento debet adherere prime: et penitere de priore. Octauus quādo quis impubes cō

De sacramento.

traxit sponsalia: et venit ad etatē ad
ultam et petit absolui a vinculo spō
salium: et sibi dari licentias nubēdi.
In oibus autē istis casibus debent
spōsalia auctoritate ecclie absolui:
preterq̄ in p̄mo. quinto et sexto. in
quibus soluuntur ipso iure. Addit
etiā nonnū casus Hosti. s. si fama est
q̄ iter eos est canonicū impedimētū.

De diffinitioe matrimonij.

Consequēter de matrimo
nio sciendū q̄ ipm
sic diffinit. Matrimo
niū est viri et mulieris
cōiunctio indiuiduaz
consuetudinē vite retinēs. Ista dif
finitio tradit. xxvij. q. ij. ca. j. Per
hoc q̄ dicit viri et mulieris excludi
tur vir cū viro. vel mulier cū mulie
re. vel vni⁹ viri cū multis mulieri
bus. quia talis cōiunctio nō causat
matrimoniu sed peccatuz. Dicitur
etiā cōiunctio. s. amoris matrimo
nialis. Dicitur etiā indiuiduā vite
consuetudinē retinēs. qd̄ est tantuz
dicere q̄ neuter eoz absq̄ alterius
consensu potest cōtinentiam p̄sere
ri vel orationi vacare: nec se alteri
copulare: sed sibi inuicē seruare fidē
et debitū redditionem mutuam. Si
militer debent eis mutuo de necessi
tatibus puidere et subuenire inuicē
Et hoc intelligendum est totum de
matrimonio copula carnali cōsum
mato: qz nō cōsummatū tali copu
la potest separari per ingressum reli
gionis. vt de spōsalibus cōmissum.
Intelligitur etiā hoc de matrimonio
fidelium: quia matrimonium infi
delium potest separari altero transe

unte ad fidem. Ratio autem beati
Thome. in. iij. distinctio. xxiiij. q. j.
Quare cōiunctio matrimonij est in
separabilis vsq̄ ad mortē inter ho
mines et non inter alia aialia est hec.
Quia aliorū animalū filij possunt
sibi victū statim habere vel saltem
ad eozū sustentationē vnū sufficit si
cut est de vacca equa asina et simili
bus et ideo ibi nō est certa cōiunctio
certi masculi ad certā feminam nec
etiā necessaria diuturna cōiunctio.
eo q̄ femina in eis sufficit ad educā
dū ferum sine masculino. In his autē
quoz filij indigent vtriusq̄. s. tā pa
tris q̄ matris sustentatioe aliud est.
Similiter vbi inuenitur aliqua de
terminatio q̄tū ad tps sustentatio
nis et educationis sicut in aibus.
Vn passeres turtures et colūbe ha
bent determinatas feminas: qz ha
bent educare pullos et alter eoz nō
sufficeret ad q̄rendum victū euz et se
equaliter nutrire debeant. Non autē
sic est in hoibus vbi filius indiget
cura parentū ad magnū tēpus. Et
ergo matrimonialis cōiunctio inter
solos hoies dicitur indiuisibilis s̄
totā vitam alterius cōiugis. Opor
tet em̄ filium generari. educari. nu
triri. et doceri. et sibi de necessarijs vi
te a parentibus puidere eo q̄ iuxta
apl̄m oportet patres filijs thesauri
zare. ij. ad Lho. Ista autē requirūt ma
gnū tps. Et quo ad hoc dicit Ly
ra sup Mat. xix. ca. q̄ matrimoni
um non soluz est de iure diuino sed
etiā de iure naturali: quia natura di
ctat q̄ vir et mulier cohabitēt simul
p̄ totā vitam ad educandum et p
mouendum. plem vsq̄ ad p̄fectum

statum virtutis. Dicitur autem matrimonium potius quā patrimonij: quia maxima onera sunt in matre quā in viro. Et dicitur a matre quasi matris munus quia munitur a matre: et dat mulieribus esse matres. Et quia etiam finis principalis matrimonij est boni plis. in cuius peuratione mater magis laborat. et ideo ab ipsa dicitur nōiatur. Fuit autem matrimonium institutum a deo in statu innocentie: ut dicitur d. voto. c. j. li. vj. Et hoc pilla verba. Hoc nunc os ex ossibus meis quod verba adam spūscō illustratus dixit. Gene. ij. in fi. 2. xxvij. q. ij. lex diuina. Et p hoc repozobatur illa opinio que dicit quod matrimonium sit institutum a deo illis verbis. Crescite et multiplicamini: quod videtur inconueniens cum etiam illa vba p̄us dixerat deus non solum ad homines sed etiam ad bestias. Gen. j. Et quia ut matrimonium etiam sit institutum tempore moysi. et tpe xp̄i. hoc fuit tamē diuersis respectibus. Nam ut dicit Tho. di. xxvj. in. iij. q. 2. dicitur ad generationē plis q̄erat necessaria etiā ante peccatum institutum est a deo in statu innocentie. in hoc quod deus formauit mulierem in adiutorium viri. et hoc modo dicitur in officium fuisse institutum. Sed quia quod est in remedij p̄cti fuit institutum post p̄ctm tempore legis nature. Scdm autem determinationē p̄sonarum habuit institutionem in lege moysi: vbi nō nisi de certis tribubus copulabantur. Sed fm q̄ representat cōiunctionē xp̄i et ecclesie sic habuit institutionē in lege noua. Et f3 hoc dicitur sacrm noue legis. Et ex hoc

habetur quod due p̄ncipales sunt cause institutionis matrimonij. scilicet educatio plis ad cultū diuinū: et vitandae fornicationis causa. Alie sūt multe cause minus p̄ncipales. scilicet pulchritudo vrozis: diuitie: reformatio pacis. Et ppter istas causas si etiam ducatur vroz seruatis verbis d̄ presentem tenet matrimonij. Sciendū autē ex quo ut dicitur. vij. ethicorum in actu carnali p̄iuat homo magno bono. scilicet vsu rōnis quod ut dicit philosophus. Talis actus furatur intellectu sapiētis. Et ut dicit Aug. xvj. li. de tri ni. ipsa voluptas carnalis qua maior in voluptatibus carnalibus nequit inueniri momento ipso ipis quod ad eius peruenitur extremum: pene omnis acies et vis rōnis obruitur. Nullus autē fm rectam rōnem d̄ se obligare ad aliquid in quod tantum maluz patit: nisi sit aliquod bonum recōpensans istud dānum. Vbi a sc̄tis patribus ponunt excusantia illum actum tam dānosum. scilicet bonuz fidel. plis. et sacramenti. Fides hic sumpta: est fidelitas siue iusticia ad actū ad que obligat se. scilicet ut ille non q̄rat aliam: nec econuerso. Sicut bonum plis obligat quo ad cultum diuinū. scilicet ut religiose. i. sancte et deuote educatur. Bonum autem sacri est illa indissolubilitas inter virū et mulierem. et signat indissolubilitatem cōiunctionis xp̄i et ecclesie: et hoc est bonū iusticiē m̄imōis: quia p̄fectio p̄ma ē formalis. P̄tia autē duo bona. scilicet fidel. et plis sūt bōa extrinseca m̄imōis. Ex his p̄t q̄ ex q̄ ut dicitur ē sacrm est bonū excusans istū actū videt quod actus iste m̄imōialis nō solū ē bō

De sacramento.

nus: sed etiam sanctus quam sancti-
tatem habet ex indiuisibilitate con-
iunctionis: sicut quā significat cōiun-
ctiones xp̄i z ecclesie. Ita etiam dicit
Tho. in disti. xxxj. in. iij. q. iij. Ex
quibus oib⁹ inferitur sicut Bonauē.
ibidem. ij. p̄ncipali. q. ij. q. qui coit
causa fornicationis vitade in vxore
ne scz vxor fornicet sic reddendo de-
bitum nullo modo peccat: sed ma-
gis meret qz exercet op⁹ iusticie hoc
est fidei ad quam tenetur. z ideo oīs
culpa excusatur. Si vero coit causa
fornicationis vitande in seipso. scz
ne ip̄s solus fornicet i hoc peccat ve-
nialiter: z hoc si nō pulsatur a carne
Itā ex quo nō pōt procreare plem.
nec propter eā procreandū coit nec
cōpellitur ab vxore ad reddendum
debituz. aliqua supfluitas est ibi et
ideo peccat: sed venialiter. immo di-
ci pōt sicut p̄ de. de tharā. in. iij. disti.
xxx. q. iij. p̄ncipali. q. ij. ar. j. q. que
rens delectationem in cōiuge listen-
do tñ intra fines matrimonij. s. quā-
do cum altera muliere id nō faceret
veniale est pctm̄. licet etiam fiat cau-
sa explēde libidinis. Sed si querat
delectationem in ea nō vt in cōiuge
sed vt in alia muliere quacunqz tunc
est pctm̄ mortale Hoc est cōtra Hu-
gonem. xxxj. q. j. Quomodo. vbi di-
cit vsuz matrimonij nō posse imple-
ri sine peccato saltem veniali: quia
poteat etiā esse matrimoniū cum sit
bono intuitu sicut fuisset in statu in-
nocētie sicut Franciscū in rubrica de
sponsalibus. Hoc idem inuit Joh.
an. i. glo. super cap. alma. de sen. ex.
lib. vj. super verbo sacramentis. vbi
dicit qz datur gratia per istud sacra-

mentum. sed nō sicut per alia sacra-
menta. Conferitur autē in hoc sacra-
mēto gratia adiuuās ad illa opera
que in matrimonio req̄runt. Itā ratio
sicut Tho. in. iij. di. xxvj. q. iij. quia
vbicunqz diuinitus datur facultas
aliquid faciendi. dant etiā auxilia
sine quibus nō pōt conuenienter vt
illa facultate: sed in matrimonio da-
tur diuinitus facultas vtendi vxore
et per cōsequens dat grā qua idem
cōuenienter fieri possit. Hec sanct⁹.
Tho. Et p hoc reprobat glo. j. q. j.
Quicquid. Etiam dicit doctor subti-
lis qz effectus istius sacramēti sunt
due gratie in aiabus cōtrahentiuz.
et hoc nisi sit oib⁹ mortalitatis peccati
Etiam non sufficit ad grām p̄cipien-
dam qz cōtrahēs nō sit fictus res-
pectu sacramenti. i. qz non fecte recipe-
re intendit: sed oportet qz prius pen-
nituerit: quia illud sacramentuz nō
dat penitentiam. Est ergo vnus et
totalis effectus istius sacramēti scilicet
gratiosa coitio animozuz. Hec
doctor subtilis. Pro isto dict⁹ ē. c.
vnicum de sacra vinctōe. Ulterius
est scienduz de illis que requiruntur
ad matrimoniu vt sit verum. Pri-
mo requiritur etas debita persona-
rum cōtrahentiuz. Itā vtr debet
esse. xliij. annozum. z femina. xij. ag-
nozum. Unde sicut sp̄salia infra se-
ptimū annū nō tenent. sic matrimo-
niuz etiā non tenet infra. xliij. annuz
Quantūcunqz eñ fuerit matrimo-
niuz de verbo de presenti infra. xliij.
annū. nihilominus nō est aliud nisi
sponsalia de futuro vīqz ad. xliij. an-
nuz. Et ista possunt rūpt postqz sp̄s-
li vel alter illoz venerit ad debitam

etates. Scdo requirit cōsensus mutuus contrahentū personarū p verba de presenti. Cōsensus aut ille fm Bona. in. iij. di. xxvij. debet esse in mutuas corporis potestate. Verba aut de presenti sunt ista ex parte viri Accipio ego te in meā vxorez. Verba aut mulieris sunt ista. Ego te accipio in meū virū. Et sunt ista vba necessaria qz sacramentū est res sensibilis. ⁊ ideo in eo requiritur signū expressiuū que expressio cōuenientius fit p vba de presenti. vs ⁊ ille cōsensus pōt bene per alia verba expediri vel exprimi inter hoīes vsitata que istis eqpollent dicēdo. Consentio in te tanq̄ in vxorē. Similiter si precesit interrogatio inter aliquos de cōtrahendo. Si alter eorū dicat. volo te de cetero habere in vxorē. Et illa s̄ndet. Et ego te volo habere in virum. Vel volo qz tu sis vxor mea. ⁊ illa. ⁊ ego habeo te p virū. In omībus talibus cōtrahit matrimonū. Sed si diceres. volo te accipe in vxorem vel volo in te cōsentire tanq̄ in vxorē non esset matrimonū. S̄l̄ si dicat vir. promitto qz te nō dimittā p meliori vel pro peiori. etiā iudicāduz ē p matrimonio. Itē si post datam fidem dicāt aliq̄ bibamus noīe matrimonij et osculemur nos. vvilhelmus dicit qz nō est matrimonū nisi vellent p hoc recedere a spōsalibus ⁊ cōtrahere de presenti qz illud dictū significat futurū matrimonū sed si diceres bibam⁹ pro matrimonio cōtracto esset matrimonū. Fr̄ciscus tū dicit qz illa vba bibamus noīe matrimonij sunt confessio veri matrimonij: ⁊ ergo est matrimonū

In oibus aut istis vbi verba dubia sunt recurrendū est ad intentionem cōtrahentū ⁊ ad cōmunē verborū vulgaritū intelligentiā. Unde credo qz per illa vba sponsi interrogati. s. in polonia dicēdo. It̄. placet tibi habere. It̄. in vxorem. illo respondēte. placet. ⁊ mulier interrogata respondeat similiter. contrahat vtz matrimonū. ar. c. ex litteris de spōsalib⁹ It̄am p illa verba omēs in polonia intelligunt cōtrahi matrimonū. Ergo si sic vicini cōmuniter intelligunt debent etiā cōtrahentibus illa verba facere eundē sensuz. It̄a vt dicunt doctores in. cap. ex litteris. de spōsalib⁹. in talib⁹ recurrendū ē ad intellectū vicinorū. Hoc approbat. Fr̄ciscus ibidē. Et dicit Ho. qz q̄uis alter nō intellexit ad litterā vel linguā. si tamē intellexit affectū vel sensuz nutu vel signo sufficit. Et nō refert an nutu vel lingua intelligatur. ar. de trāslatione inter corporalia. xliij. di. si rector. Vñ si spōsus dat anulū dicendo in theutonico p verba de p̄nti. ⁊ sponsa polona recipit anulū. annuendo v̄ cōsentire in dicto. c. ex litteris. Dicit etiā Fr̄ciscus de sarabellis in ca. ex parte. de spōsalib⁹ qz si dicat vir. p̄mitto qz te ducā in vxorem. et de cetero tenebo te vt vxorez. Si talis cōtrahit cum alia p verba de p̄nti adherēbit scdē ppter verba illa ducā te q̄ sunt de futuro. q̄ etiaz verba restringunt per sequētia cum dixit tenebo te vt vxorez. Et dicit Innocētus qz hec verba ducāz nō sonant tm̄ actū: sed etiam ius: vt sit sensuz. p̄mitto qz tunc hiaz tua legitima vxor. Et hoc

De sacramento.

est si sunt verba mulieris. Illa autē verba promitto q̄ tenebo te p̄ vxo-
re habent sensum. ac si dicat vir. ha-
beo tecum matrimonium. vel acci-
pio te in meam vxorem. et promitto
q̄ de facto tenebo te p̄ vxo-
re. Si autē dicat. promitto q̄ nūq̄ habebo
aliā nisi te. licet istā non tenetur
simpliciter accipere si nullaz vxores
in vita sua vult ducere tamen si vel-
let ducere aliā non potest. qz de com-
muni vsu loquendi sensus est. Rec-
ciam te et nō aliā si vxores volue-
ro ducere. Itē si cōcubina dicat al-
cui: nolo q̄ me cognoscas nisi tāq̄
vxorem et vir taceat et cognoscat. Di-
cit Johannes de lignano q̄ est pre-
sumptū matrimonium. Sed tamen
Caspar dicit q̄ nō quia nō expresse-
runt. et etiam qz tacēs habet pro cōs-
tradicente in hoc casu cū agatur de
obligatione ipsius. s. sub conditione
vel sub modo. Sub cōditione fit vt
cōtraho tecū si patri meo placuerit.
vel si intenero te habere centū mar-
cas. et sic de similibus et talis cōtra-
ctus suspendit matrimonium vsq̄
ad existentiam cōditionis. s. nō pri-
us tale matrimonium tenebit nisi implea-
tur illa cōditio. Si tamē interim cō-
sensus de p̄senti vel copula carnalis
fuerit subsecuta tenebit matrimonium.
eo qz tales vident recessisse a cō-
ditione vt de cōditionib⁹ appositis.
de illis. r. c. sup. eos. r. c. p. tuas. Et
hoc intelligendū est de cōditione ho-
nesta quales sunt due ille supra posi-
te. Nam si esset cōditio cōtra substā-
tiam matrimonij vt cōtraho tecum
si nō prolificabis: vel donec mihi a-
liaz iueniā. vel si te exponas p̄ que-

stu prostituēdi oēs tales nihil agūt.
Si tñ q̄s dicat. cōtraho tecū si te vir-
ginez inuenero: et postea se q̄tur cor-
tus nec inuenit virgo. dicit Bernū. et
Hof. qz iudicabit p̄ matrimonium: et
hoc in foro iudicij. tñ in foro aie nō
sic iudicabit. qz dignus est vt mulier
que mentita est se esse virginē mane-
at decepta: et vt viro subueniat qui
forte vult vitare bigamiā. Sed sub
modo cōtrahit sic. do tibi tunicā vsq̄
cingulū vel anulū: vt cōtrahas me
cuz alioquin reuoco qd̄ donauī. tal
cōtractus statim tenet. Sz si nō ser-
uetur modus poterit reuocari. Di-
cunt tñ doctores qz licet posset p̄tra-
hi matrimonium sub cōditione: nō tñ
sub modo: et hoc est tenendū. Matri-
monium tñ ex causa cōtractū tenet si-
ue causa sit vā siue falsa: vt p̄traho
tecum qz pulchra es siue diues. nisi
causa esset ita falsa qz cōtineret in se
aliqd̄ impedimentū: vt cōtraho te
cum qz libera es. nā si nō esset libera
nō teneret matrimonium. Et scien-
dus etiā qz si q̄s cōtrahit cū aliq̄ cuz
cōditione. deinde tñ ante aduentuz
cōditionis cōtrahit cuz alia pure de-
bet manere cū scda. etiā si sit cōsanz
guinea p̄ime.

De impedimētis matrimonij.

Uic videndū est de is-
pedimentis matrimo-
nij. Sunt autē. xij. im-
pedimenta que impe-
diunt matrimonium cō-
trahendū et dirimūti iam cōtractuz
fm̄ Inno. in. c. iuuenis. de sponsali-
bus. p̄mū est furor. xxxij. q. viij.
c. neqz furiosus. vbi dicit neqz furio-
sus. neqz furiosa cōtrahere possunt

matrimonij: sed si extractū fuerit. i. an furores nō separent scz ppter furorē. Et rō qz tales nō pnt pntē re: si tū hnt lucida interualla tūc bene pnt. vt dicit glo. ibidem. Scd̄z si esset vtroqz articulo. i. testiculo carēs vel ipotēs coire. xxxj. q. vij. Illi Tertius est affinitas: vt si q̄s spōsam de pnti cōsanguinei sui recepit in vxorez et eam cognouit impedī contrahendū et dirimī cōtractū ita q̄ p̄ma restituit: s̄z mulier nō p̄t induci ad abstinentiā. p̄t publice honestatis iusticiā: vt de eo q̄ cognouit cōsanguineā vxoris sue. ca. discretionem. Quartū est error in psona vt cū quis putās cōtrahere cū. lk. cōtrahit cūz vrsula. Quintū est error in cōditōe seruili vt si q̄s p̄trahit cū aliq̄ putās eaz esse libera cū tū est illibera. vt de cōiugio seruoꝝ. c. ij. Sed qd̄ dicēdū est de iacob q̄ deceptus est in psona scz q̄ putans rachaelem cū qua contraerat iuenit lyam: et tamen tenuit matrimonij. Responso fm̄ gr̄anū xxxix. q. j. c. j. q̄ illud matrimonij nō tenuit ex p̄cedēti cōsensu sed sub sequēti qz post copulā carnalē in eadez cōsensit de nouo. Error tamen qualitatē nō excludit vt si puratur bonus q̄ tū ē malus cōsensuz matrimonij: vt si putat virgo q̄ tamē inuenitur corrupta. Similiter error fortune: vt si putat spōsa diues que tamen est pauper. In omnibus istis casibus nō dirimī matrimonij contractum. Sextū est votū solenne vt facti ordinis vel p̄fessionis. vñ si q̄s professione facta in religione vel in sacro ordine vxorem duxit dirimī matrimonij: vt qui clericū vel vouē

tes. c. insinuāte. et de voto. ca. vñcō li. vj. Alia autē vota simplicia licet v̄ pedant contrahendum non tamen dirimūt iam cōtractum: vnde si q̄s vouet simpliciter non velle ducere vxorez et postea duxerit tenet matrimonij. Sed ille peccat mortaliter sic cōtrahens et non debet petere de bitum ab vxore: sed tamē tenet redere quādo petit ab eo: vt notat doctorēs in. ca. rursus. q̄ clerici vel v̄ouentes de q̄bus vide ibi materiam istam. S̄z tū si q̄s votū simplex querat a sacerdote an possz p̄trahere dat consilium Hosti. q̄ potest dicere q̄ sic. Si autem querat v̄lteri⁹ an tale matrimonij tenebit debet dicere q̄ nō. alias peccaret. quia daret occasionē mortaliter peccandi. Septimū si machinatus est in mortem vxoris cōiugis seu vxoris. v̄l eam ducere promisit. de eo qui duxit in matrimonij quam polluit per adulterij cap. significasti. Et dicit Joban. an̄d. in cap. laudabile de conuer. infidelium q̄ quādo machinatio est ab vtroqz scilicet a viro et a muliere in mortem mariti tunc sufficit ad dirimendum matrimonijum sine adulterio. Quādo vero machinatio est ab altero tantum tunc nō sufficit sine adulterio vt de diuortijs. ca. j. et istud imprimendū est mēti qz raro iste p̄ctus bene intelligit. Octauū si est alteri⁹ cult⁹ vt sarracenus vel iudeus. xxvij. q. j. caue. Non nuz si p̄ vim coact⁹ est cōtrahere. vt de spōsalib⁹ cū locū. Et intellige de vi vel metu qui cadit in constantem virum vt dicit glofa p̄ma ibidez que etiam dicit q̄ minor metus excusat

De sacramento.

feminā q̄s vtrum. q̄d s̄it nota. Decem
mam est sacer ordo vt q̄ clerici vel
vientes. c. j. & de voto capt. vno li.
vj. Undecimū si est alteri nupta de
sponsa duoz. ca. ij. Duodecimum
est publice honestatis iusticia. & sp̄o
salibus. c. iuuentis. z. c. ad audiētā.
Sūt alia duo impedimēta q̄ impedūt z
nō dirimūt. s. tps feriaz vt de ferijs.
ca. capellanus. Et interdictum ec-
clesie vt de despōsatiōe impuberuz.
c. ad dissoluēdum de oibus istis dā-
tur x̄sus. p̄ Johem an. in sū. quartū
sub hac forma. Error cōditio votū
cognatio crimē. Lultus disparitas
vis ordo ligamen honestas. Si sis
affinis vel si coire neq̄bis. Nec soci-
anda vetant cōnubia iuncta retrac-
tant. Et de vltimis duobus dantur
x̄sus. Eccle vetitū necnō tempus
feriarum. Impediunt fieri p̄mittūt
facta teneri.

De cautelis huius sacri.

Cpmo caueat v̄r ne
volēs a muliere extor-
quere carnalez cōmix-
tionē fingat se eam du-
cere velle non habēs
tamen intentionē. z p̄positum eam
ducendū. Nam talis si eam non du-
cat grauit̄ peccat. licet in foro pe-
nitentiāli non iudicatur p̄ matrimo-
niō Et licet mulier que simpliciter aīo
sibi cōsentit a peccato excusatur. tñ
deceptor talis si vult veram penitē-
tiam agere necesse habet eam sine
fictione ducere quantū in eo est vel
dare sibi v̄rū convenientem vel ali-
ter satisfacere. Et hoc s̄m Tho. Et
hoc si v̄r est equalis conditionis cū

illa. Itā si v̄r esset melioris cōditio-
nis puta nobilis z mulier rustica v̄r
r̄baldā potest pbabiliter p̄sumi q̄ nō
fuit decepta sed se decipi fingit: z tūc
in tali casu si ille nō aīo ducendū eo:
habitauit cum ea nō tenet eam du-
cere. nec et satisfacere: vt dicunt do-
ctores. Secūdo caueat ne quis sp̄o
sua contractis sponsalibus an-
teq̄ solennitates matrimonij fiant
scz anteq̄ in facie eccle copulentur
audeat cognoscere naz talis peccat
s̄m v̄vilhelmum. Et hoc intelligit i
illis partibus vbi p̄me nuptie b̄ndi-
cunt. Cū cum iste non sunt x̄gines
nec alter illoz post illam occultam
cōmixtionē si accipiunt benedictio-
nem quā soli x̄gines vel alter ipsoz
accipere cōsuevit peccat. cum scōde
nuptie nō sunt b̄ndicende. si tñ non
esset cōsuetudo in aliq̄bus partib⁹
p̄mas nuptias b̄ndicēdi sicut est in
polonia credo q̄ sp̄osus cognoscēs
sponsam aīo cōlummādi matrimo-
niū aīq̄ in facie eccle copulēt nō
peccent nisi ventraliter. hec Tho. in
tūj. sententiarū. disti. xxvij. Tertio
caueat v̄r ne cū illa cōtrahat p̄ ver-
ba de p̄senti cum qua alter cōtraxit
per verba de futuro z copula carna-
li consummauit: qz nec verū nec ali-
quod censet matrimonium q̄d post
modum de facto est subsecutum vt
de sp̄salibus. is qui. Quarto caue-
ant parentes ne contrahant p̄ filijs
aut p̄ filiabus sponsalia vel matri-
moniū cum additione pene. nam ta-
lis adiectio pene non valet de iure:
vt dicitur in. ca. gemma. de spon. eo
qz matrimonia debēt esse libera. Et
hoc est cōtra nostrates q̄ stipulāt pe-

nas nisi impleat filij eoz voluntatē. Dicit tamē Franciscus de sarabel-
lis. Joh. an. Vincentius & abbas i
dicto ca. gēma. & archid. xxx. q. ij. c.
vno q. bene possunt stipulari vel da-
ri pignora inter cōtrahentes: sed nō
pene. Ratio quia pena solū promit-
titur. arre vero danē. faciliores autē
sumus ad promittēdum q̄ ad dan-
dum. Item arre sūt in modica quā-
titate. pene vero in magna: & ideo ti-
more magne quātitatis posset quis
cōpellī ad matrimoniu. Vincētius
tamen dicit q̄ si sint extranei oīno q̄
non habent cōtrahentes psonas in
sua potestate isti possūt stipulare pe-
nas inter se & perdūt eas. vel acqui-
runt si sponsi nō stant in eoz promif-
sionib⁹. Inter vō parētes vel alios
qui hūt spōios in p̄tate nō habz hic
locū de pignozibus. Etā teneas q̄
si das pignus loco arre tunc tenet si
autē pro pena tūc nō. Item si das per
cōventionē nō tenet. si autē p traditi-
onez tenet. Hoc autē d̄r fm̄ Jacobū
de arra q̄ rō pignozis tenet. si tradi-
tur sec⁹ si pstituit: tñ qz quādo cōsti-
tuitur tñ tunc cedit loco arre sed si
cōstituit cedit loco pene. Quito ca-
ueat cōtrahētes ne in cognatiōe car-
nali spūali vel legali cōtrahāt. Nam
prohibent cōtrahere consanguinei
vsqz ad quartū gradum inclusiue in
collateralib⁹. In ascendētib⁹ autē &
in descēdētib⁹ ppetuo. In cognati-
one autē spūali phibent hi. s. bapti-
zatus & leuās. Baptizatus & filij leuā-
tis. Itē baptizatus et cōiūx leuātis
prius cognita. Item leuās & parens
tes leuati. Et eodem modo dico de
baptizato et baptizante. Similiter

inter cōfirmatum & tenentem & inter
cōfirmantes & cōfirmatum. In alijs
autem sacramentis nō contrahitur
talis cognatio. s. in penitentia. quia
penitentia non est sacramentū colla-
tum per modū generationis sed sa-
nationis. ideo per ipm̄ nō cōtrahit-
tur spūalis cognatio. als̄ enim filij
presbiteri non posset inuenire vxorē
in tota parrochia fm̄ Tho. in. iij.
sententiaz. di. xxij. q. j. ar. ij. licet in-
ter sacerdotes & cōfiteates cōtrahit
fedus: non tamen deriuatur ad alti-
os eozuz cognatio. tñ cathecismus
licet impedit contrahēdū nō tamē
dirimit contractum. vt de cognatio-
ne spūali per cathecismū. lib. vj. Itē
cognatio legalis ipedit vsqz ad emā-
cipationem. Est autē cognatio lega-
lis illa quādo quis adoptat in filiū
aliquem extraneum coram iudice. &
dico coraz iudice. quia als̄ facta in
priuato nihil valet fm̄ Hosti. de co-
gnatione legali. ca. vnico. & c. Et qz
ista cognatio apud nos hodie nō vi-
get. ideo de ipa superfedeo. Sexto
caueat vir ne dimittat vxorem suaz
propter quācūqz causam: nisi ppter
fornicationez. vt d̄r in glo. ca. j. que
fuit de diuortijs. Et intellige tā de
fornicatione carnali q̄ etiam spūali
sicut est ydolatria vel heresis. Simi-
liter si moriez viro machinatur. In
istis tamen casibus nō ducet altam
q̄ditū viuit quā dimisit. xxxij. q. iij.
omnes causationes. Ratio quia lz
quo ad conjugalem thoz sit diuisio
et diuortium nō tamen quo ad vī-
culum qd̄ est indissolubile & ppetuū
Et hoc prz q̄ mulier a viro non ses-
parat p furto vel p alio crimine vel

De sacramento

pro alio impedimēto. vt dicitur in c. quesiuit. de diuortijs. Nec etiam p aliquo defectu corporali. s. p surditate. cecitate. pro fetore oris. &c. Et intellige etiā q̄ q̄stūcūq; esset notoriū crimē fornicationis in vxo re nō potest vir sine iudicio ecclesie ppria auctoritate eā dimittere. licz bene potest debitū sibi in puato de negare. Arch. in. ca. porro. &c. c. significasti. de adulterijs. In hoc tñ ca su qñ alter fornicat spūaliter. s. si la batur in heresim: nō potest is q̄ res manet in fide aliā ducere illa viuente heretica. Secus si aliquis infidelis vel pagan⁹ conuertit̄ cui⁹ vxor nō vult cōuertī: vel nō vult cohabi tare sine cōtumelia creatoris. q̄a ta lis potest cōtrahere etiā viuente ta li vxore. vt de diuor. c. v. Septimo caueat vir ne vxorē in adulterio deprehensam interficiat. quia lz fm leges ciuiles nō puniat talis occi sor aliqua pena. tñ fm ius diuīnuz puniē. xxxij. q. ij. inter hec. vbi ex p̄resse prohibet tale vxoricidiū. De bet em̄ potius eā corrigere & sibi re cōciliare. cū deus paratus sit acci pere ip̄i⁹ penitentiā. exēplo mulieris adultere. Joh. viij. vt dicit Bona. in. iij. disti. xxij. q. j. et Tho. q. j. q̄ etiā addit q̄ occidēs vxorē propter adulteriū vel odiū ex statuto ecclie cōtrahere cū aliā nō debet. & maxi me si occidat eā vt cōtrahat cum a lia. secus est si nō eo aīo. qz tūc licz nō debeat cōtrahere: si tamē cōtra hit tenet. Octauo ne aliquis habens aliquē sacrū ordinē cōtrahat matrimoniū. qz tale matrimoniuz nō tenet. vt de voto. c. vno li. vj. Si

milr ecōuerso caueat ne cōtrahens p verba de p̄senti cū aliqua sacrum ordinez accipiat. qz talis debet res titui vxori. & si potest esse sine scan dalo vxoris debet deferre habitū & coronā clericale. nec potest cōtrahere post mortē illi⁹ vxoris. Et si cō traxerit nō tenet matrimoniū scdm̄ Inno. Nec etiā post mortē vxoris poterit in suscepto ordine ministra re. vt in extrauagāti iohis pape vi gelimisecondi. q̄ incipit. Antiq. Ta lis em̄ restitutus vxori tenebit red dere debitū: sed non poterit petere.

Nono caueant cōiuges ne post benedictionē acceptā prima nocte cōmisceant. vt. xxij. di. sp̄s̄sus. Ali bi etiā d̄z q̄ biduo vel triduo debet cōtinere. vt in. xxx. q. v. aliter. Sed hoc est consiliū nō preceptū. & ideo ne q̄s obliget sub precepto sp̄s̄s̄os ad talia hoc pono pro auisamēto. qz multi faciūt indiscrete p̄scientiā de talibus ip̄s̄is coniugibus p mo dū precepti. qd̄ fieri nō debet. sed p modū cōsiliij tñ. &c. Decimo ca ueat vir vel femina ne sine parentū consilio vel cōsensu nubat. quia di cit Amb. in lib. de patriarchi. Nō est virginalis pudoris eligere mari tū. Unde & Euaristus papa dicit: qz aliter nō est legitimū cōiugiū nī si a parētib⁹ tradat. Et Euripidiō in persona cuiusdaz femine legitur dixisse. Sponsaliuz meorum pater meus curam subiit. maritum elige re non est meus. Nec omnia habentur. xxxij. q. ij. Non omnis. & Luz ergo dicitur. et. &. honozant. Si tñ fecerit tenet matrimoniū. qz hoc so lū est de honestate: & nō de necessitate.

maxime si habet annos legitimos
 sex vir quatuordecim et femina duo
 decim Dicitur tamē leges q̄ femina
 post. xxv. in multis parētibz nubit. et
 verum est. Undecimo caueat sacer
 dos ne clandestine aliquos copulet
 hoc est ne pretermisissis bannis in ec
 clesia aliquos introducat siue copu
 let. Nam talis sacerdos suspendit̄ p̄
 triēnium. vt notatur de clandestina
 desponsatione. ca. Cuz̄ inhibito.

Duodecimo caueat sacerdos ne be
 nedicat sc̄bas nuptias: quia irregu
 laritatem incurreret. p̄t tamē per
 ep̄m sup̄ eo dispensari. vt in extraua
 gant̄ Joh̄is. xxij. que incipit. cōcer
 tationi. Tredecimo caueat vir ne
 semper extigat vel reddat debitum
 vxori: q̄ hoc preceptū de redditiōe
 debiti cū affirmatione non obligat:
 nisi p̄ loco et tpe fm̄ Joh̄. parisiē. q̄
 obligat semp. sed nō ad semp nec p̄
 semp. sed qm̄ p̄t esse debite circūstā
 tionatus fm̄ doctorem subtilē. in
 iij. di. xxiij. q̄ fortiori vinculo obli
 gatur ad nō reddendū: vt in hoc ca
 su q̄ tenet non occidere fetuz̄ in vte
 ro pregnātis: vel nō esse causā abor
 tus. Sicut si redditio debiti vergit in
 detrimentū sanitatis nō tenet redde
 re: q̄ tenet poti⁹ propriā incolumi
 tatez̄ q̄ illud detrimentū vitare in cō
 sūge. Similiter nō tenet satisfacere
 volūtati mulieris tpe mēstruā ne p̄
 les nascatur leprosa que als̄ potest
 procreare sana et etiā q̄ talis coitus
 inducit p̄petuā sterilitatem in mulie
 re fm̄ Aug. p̄pter cōmixtionē semi
 nis cū sanguine. vii si cōtingeret na
 sci fetum sit leprosus scabiosus ce
 cutiens: vel interdum caducus. vel

obsessione demonum tanq̄ vas im
 munde compositū aptus. Et ideo
 in lege mosayca accedens ad men
 struatā morte moriebatur: q̄ mors
 non infligebatur nisi pro mortali. et
 si dicitur tamē leproso viro tenetur
 mulier reddere debitum. licet nō tes
 netur secum cohabitare: vbi tamen
 certissimuz̄ est q̄ proles nascet̄ lepro
 sa. ergo simile est in mēstruata. Hinc
 deo fm̄ doctore subtilē vbi supra:
 quia in mēstruo p̄t expectari tps̄
 congruū vt nascat̄ proles sana. in le
 pra vero nō. Vbi melius est q̄ nascat̄
 tur leprosa vel aliq̄s q̄ oīno nulla:
 quia melius est sic esse q̄ nō esse. ve
 runtā tē dicit Tho. vbi supra. q. ij.
 arg. ij. Si est fluxus innaturalis et
 diurnus p̄t vir ad talem accede
 re. q̄ als̄ oportet virum p̄petualit̄
 abstinere. Dicit etiam q̄ mulier mē
 struata potest reddere debitum viro
 petenti. debet tamen eum auertere
 precibus vt sufferat. non tamen ita
 efficaciter debet auertere q̄ possit es
 se occasio sibi incidendi in aliquas
 pessimas corruptiones sicut ad id
 pronus creditur. Si autem credit q̄
 petit ignorāter debet mulier aliqua
 occasionem pretendere: vel infirmi
 tatem allegare: ne debitum reddat:
 nisi periculum viro timeatur. Dicit
 autē Thomas q̄ accedens ad pre
 gnatam non semper peccat mortali
 ter. nisi timeatur aborū. Dicit etiā
 am ipse q̄ si tunc vir preter consue
 tudinem et modum a natura insti
 tutum q̄trum ad situm exigit debi
 tum a coniuge puta a parte posteri
 ori vel ad latus non semper est pec
 catum mortale: sed quando potest

Expositio

esse sine peccō. Dimittere autē pprius
vas semp ē peccatū mortale ⁊ sodo-
misticum: quia hoc est cōtra naturā
cōiugij. **Hec sctus Tho.**

De expositione misse.

De facite in meā com-
memorationem. Lu.
xxij. de conse. di. ij. ite-
ratur. Quia s̄m bea-
tum Tho. ī tertia par-
te summe sac. q. lxxxiij. ar. iij. myste-
rium nre salutis totuz cōprehendit
in sacro eucharistie. ideo tale sacra-
mentum pre ceteris agit cum maio-
ri solēnitate. q̄ q̄dem solēnitas in
misse officio cōsistit. vbi recollit sin-
gularis memoria dñice passiois:
iuxta q̄d ipse iturus ad passionem
fieri p̄cepit dicēs. **Hoc facite in me-
am cōmemoratiōe** glosa. i. in me-
moriam mortis mee. Et qz singule
pres misse inenarrabile dulcedinem
redundant diuinorū mysteriorū. **De-**
signant em̄ gesta facta ⁊ opa xp̄i q̄
operatus est salutē in medio terre. ⁊
p̄cipue circa mysteriū sue passiois
resurrectiois. ⁊ ascensionis ideo de
singulis particulis huius sacri offi-
cij breuit̄ intēdamus. Circa q̄d sciē-
dum qz missa d̄ p̄mo a m̄i tēdo: qz
angeli ibi mittunt. vt dicit Bre. de
cōse. di. ij. qz si sanguis. Secdo rōne
filiū q̄ ibi mittit a deo patre. Tertio
ratiōe nostri q̄ mittim⁹ vota nostra
ad deū p̄ sacerdotē: vt nobis deus
mittat benedictiōe ⁊ grām. Quar-
to rōne. s. cathecuminoz: q̄ vt dicit
Hugo antiquitus admittebant vs-
qz ad offertorium: ⁊ ab offertorio so-
ras mittebant. Cathecumini autē

erant nouiter credentes nondū ba-
ptizati. Habet autē multa noia istud
officium misse seu sacramētū. Dicit
em̄ missa p̄pter rōnes p̄dictas. Itē
d̄ eucharistia ab eu q̄d est bonū. et
charis grā q̄si bona grā. Dicit ho-
stia ab hostibus vincendis: qz p̄ eaz
nostri hostes vincunt. Immolatio
d̄ s̄m s̄i. vj. eth̄imo. ab in ⁊ moles
qz in mole. i. in cumulo altaris sacri-
ficat. Communio d̄ qz est esca oim
fidelium. Iuxta illud. **Dēs de vno
pane ⁊ de vno calice participamus**
Dicit viaticus: qz dat in hac via p̄-
sentis vite ad sustentationē. Dicit
sacrificiū: quasi sacru faciēs: qz my-
stica p̄ce cōsecrat. in psalmista. **Im-**
mola deo sacrificium laudis ⁊c. **Di-**
citur etiā actio s̄m Leonem papā:
qz hic q̄si in quodā iudicio agimus
Itā locus est ecclesia. iudex deus.
actor dyabolus. reus pplūs. cōscie-
tia testis. sacerdos defensor. Sic di-
cit Aug. de se in orōne quadaz. **Sū**
me sacerdos q̄ me inter te ⁊ meum
pplm esse voluisti ⁊c. Secdo vidēdū
est q̄s instituit missaz. **Respōdeo qz**
Petrus Iacobus ⁊ basilus cesari-
ensis eps. De petro d̄ in croniciis
qz p̄mus antiochie p̄mam missam
celebrauit sub tribus orōnibus vt
dicit Hugo de sctō victore lib. ij. de
sacramētis. c. viij. De iacobo ⁊ Ba-
silio habet de cōse. di. ij. Iacobus.
Dicit autē Archid. in dicto. c. Iaco-
bus qz iacobus instituit dicere secre-
tā. Basilus autē alia addidit. **Pro-**
quo sciēdū qz missa quōdam nō cuz
tanto apparatu nec cū tanta solēni-
tate dicebat. **P̄mo em̄ ab aplis**
dicebatur tñ illa vba in celebratio

ne misse q̄ dñs dixit. Hoc est enim corpus meū. sed postea apostoli addiderūt dñicā orationē. Et adhuc etiā aploꝝ cōsuetudo presentat singulis annis sc̄to die veneris. excepto q̄ illo die nō cōsecrat. Postea a postoli vel eoz successores instituerunt q̄ epistola ⁊ euangeliū leger et ante sacrificiū. Primo autē legebat ep̄la. Sc̄do euangeliū. Tertio dñica ofo. Quarto dicebant v̄ba dñi. ⁊ tūc offertoriū inchoabat a lectorē. qui mos sabbato sc̄to penthecostes adhuc seruat. Postea h̄o s̄cti patres ⁊ aplici illas solēntates que nūc sunt in missa addiderunt. vt Alexāder. Belasius. Greg. Leo Celestin⁹. Damaius ⁊c. Canonē autē dicit Greg. fuisse cōpositum a quodā scolastico. Aplici tū ibi multa addiderūt sicut infra patebit in suis locis de quolibet istoz specialiter. Tertio videndū est de p̄paratione sacerdotis. Et q̄ sacerdos ē quasi pugil qui dimicare habet cū diabolo p̄ delictis ppli in missa. iō armat se p̄mo orōnib⁹. sc̄dovestib⁹ sacris. tertio cerimonijs debitis. Primo igit dicit ps. Quā dilecta. B̄ndixisti. Inclina. Credidi. et De profundis. Et hoc quantū ad illos q̄ dicunt officiū romanuz. q̄ Lin⁹ instituit. Dicūt autē isti q̄nq; psalmi s̄m Inno. p̄pter transgressionē quinq; sensuuz. Et etiā q̄ in quoz eoz sit cōmemoratio de his q̄ spectant ad illud sacramentuz ⁊ ad remissionē peccōꝝ. In p̄mo v̄r de altaribus. ibi. Altaria tua dñe virtutuz. In sc̄do de mīa dei. ibi. Ostende nobis dñe. ⁊c. In tertio de orōne.

ibi. Veniēt ad te ⁊ adorabūt coraz te. In quarto de oblatiōe. ibi. Licet salutaris accipiā. ⁊c. In quinto de finali redēptiōe. ibi. Quia apud dñm mīa. ⁊c. Sc̄do sacerdos ornat se pectendo pilos ⁊ purgando euillos. per quod designatur cogitationū malaz mīdatio. Tertio lauat manus. iuxta illud Isaye. Lauamini ⁊ mundi estote. Quarto induitur sacris vestib⁹. Circa q̄ sciēduz q̄ aliter induit ep̄s: q̄ simplex sacerdos. Nam ep̄s s̄m iohem belet. primo induit sandales vel solitales. q̄ designat ocreas pugiloz. Ip̄e em̄ tūc debet pugnare cū diabolo. vñ accipit spūalia arma. Alba p̄ lorica operitur. cingulū p̄ arcu. subcingulū p̄ pharetra. et dicitur subcingulū quo stola ligatur. Stola circūdat collū. Quasi hastaz cōtra hostem vibret. Manipulo p̄clamat. Lasula quasi clipeo p̄tegit. Libro p̄ gladio vti. Vitra quasi galea caput p̄tegit. Sed simplex sacerdos p̄mo habet calceos: sine q̄bus nullus debet celebrare. etiaz q̄ habet ex voto p̄fessionis incedere discalciatus s̄m Bern. de parantinis. Et hoc significat humanitatem xp̄i quā iohānes baptista calceū appellauit. vnde in signū desponsationis xp̄i ⁊ eccle incedimus discalciati. Et demū sacerdos ponit humerale q̄ designat velamē xp̄i q̄ habuit cū sibi dicebatur velato capite. p̄phetiza nobis xp̄e. Alba signat vestimentū quo herodes illudit xp̄m. Luce. xxij. Cingulum significat flagellū quo cesus est circa columnā. Job. xix. Manipulus funē

Expositio prime

q̄ ligat⁹ fuit Jo. xvlij. Cōphēdēt et
 ligauerūt eū Stola significat ligamē
 q̄ ligat⁹ fuit ad colūnā Casula signi
 purpureū vestimētū. Ista spūalr si
 gnāt virtutes i sac̄dote. Iā hūerale
 signat fidē q̄ ap̄s appellat galeaz.
 Eph. vi. Alba spē q̄ totum cōtegit
 Iho. viii. Spe salui sum⁹. Linguluz
 iusticiā Isa. xi. Erit iusticia ciguluz
 lūboꝝ ei⁹. Manipul⁹ significat for
 titudinē p̄tra ipedimētum diaboli.
 Stola ab vtroq̄ hūero significat
 prudētia ⁊ tēperātia. Casula q̄ totū
 opit significat charitatē. Iſz q̄ sac̄
 dos simplex sex indumēta: qz hz sex
 officia. s. baptizare. p̄dicare catheci
 zare. ligare. absoluerē ⁊ consecrare.
 Ep̄s hō hz nouē. s. caligas. sanda
 lia. succitonū. mitrā. dalmaticā. tu
 nicā. cirothecās anulū ⁊ baculū: qz
 ep̄s hz plura officia q̄ sac̄dos. s. vir
 gines p̄secrare. ecclias dedicare. cle
 ricos ordiare. synodū celebrare. chri
 sma p̄ficere. vestes. vasa ⁊ alia sacra
 ecclie ornāmēta p̄secrare: ⁊ p̄firma
 re. p̄secrationē autē vestimētōꝝ p̄di
 ctoꝝ Step. instituit āno dñi. cclviij.
 Deinde sac̄dos accedēs altare dicit.
 Aufer a nob̄ dñe cunctas iniquitates
 n̄ras ⁊c. ligādo se i facie. p̄ qd̄ petit
 oīa ipedimēta a se auferri seu remo
 ueri. Tādē osculat reliq̄as i medio
 altaris dicens Oro te dñe p̄ merita
 oīm sc̄toꝝ tuoz ⁊ eoz qz hic oīa re
 cōdita sūt vt eoz itercessiōe nob̄ di
 gneris idulgere vniuersa d̄icta n̄ra
 p̄ qd̄ petit sc̄oz suffragiū q̄si ex se sit
 idign⁹. Deinde osculat libꝝ dicens.
 Dign⁹ sim dñe accipe libꝝ ⁊ app̄te
 signacula ei⁹ qm̄ occisus es p̄ nob̄
 ⁊ redemisti nos dō i sāguie tuo. oscu
 lū illud qd̄ sac̄ i medio altarj signifi

cat iudatcū pplm. Euāgelii hō gē
 tilē q̄ p̄ euāgelii credidit. Qñ qz xp̄s
 vtriq̄s pplō ventēs i mūdū dedit pa
 cē. iō vtriq̄s osculat Qd̄ at̄ p̄us sac̄
 dos accedit ad dextꝝ cornu altaris
 significat qz p̄us xp̄s p̄dicauit iude
 is. deinde gētib⁹ Iſis expeditis vidē
 dū ē d̄ ip̄o officio qd̄ hz sex pres. qz
 pria vocat p̄paratio ⁊ durat ad ep̄
 stolā. Sc̄ba istructio. ⁊ durat ad of
 fertoriū. Tertia oblatio: ⁊ durat ad
 p̄rationē Quarta p̄secratio ⁊ durat
 vsq̄ ad ozem p̄ceptj. q̄nta sac̄ri p̄ce
 ptio: ⁊ durat vsq̄ ad cōmūionē. sex
 ta gr̄a actio: ⁊ durat vsq̄ ad finem.

De prima parte misse.

E qz ppl̄s d̄z p̄mo venire cuz
 amēj deuotōe ad ecclias. iō
 missa p̄mo ic̄ipit ab itroitu. p̄ro q̄
 sciēdū qz oli missa i choabā a lcōni
 b⁹ sicut adhuc fit i sabbo pasche ⁊
 penth. Qñ celestin⁹ p̄m⁹ natiōe ro
 man⁹. āno dñi. ccccxxvij. instituit vt
 ab itroit⁹ inciperet. post quē Greg.
 p̄m⁹ āno dñi. ccccix. cātualē itroi
 tū p̄posuit. ⁊ significat desiderii sā
 ctoꝝ patrū q̄ incarnationē xp̄i d̄side
 rabāt clamātes d̄uote. Emitte ag
 nū dñe dñatorē tre ⁊c. et itez. vtinā
 d̄l̄r̄ipes celos. p̄er d̄sū designat
 d̄siderij numerositas: qz diuersi di
 uersimode clamabāt. iō aut vt cōit
 itroit⁹ sumit de psalis: qz oliꝝ cāta
 banf i p̄ncipio misse. cl. psali. Iſz q̄a
 tediosū pplō erat. iō pelagi⁹ statuit
 vt solū aliqd̄ de ip̄is sumeret. s. itroj
 t⁹ cū d̄. Aliq̄ tñ sc̄i hūt sp̄ales itroi
 t⁹ i iuis festis p̄p̄ reuerētiā eoz. ad
 d̄it etiā gl̄ia p̄ri. qz Iſz sol⁹ fit in
 carnat⁹ tñ tota trinitas opata ē in
 carnatōz. qd̄ damascen⁹ pa. instituit
 Obmitit tñ i missa defunctoz: qz illi

nō sūt i statu glie s; pene. Sille i dñi
ca passiōis dñi. qz tūc n̄ recolit glia
s; p̄fusio i p̄sōa filij dī sctā. resumit
āt itroit? iō qz tā p̄cedētes q̄ sequē
tes scti i fide xp̄i sūt p̄cordes. vñ z q̄
p̄cedebāt z q̄ seq̄bant clamabāt oīa
na. Sciēdū āt q̄ sac̄dos d; p̄mo e;
gredi de sacristia q̄n̄ itroit? ichoaf.
sigt̄ āt egress? ille xp̄i egressū d̄ vfo
x̄ḡis gl̄iose. de q̄ p̄cessit tāq̄ sp̄suf
de thalāo suo. Sc̄do ppl's d; vēire
cū mēt̄ hūilitate. qd̄ desigt̄ kyriel.
qd̄ etiā greg. papa cātare nomies i
stituit. z ē grecū significās tm̄ sicut
dñe misere. S; it āt i greco vt inuat
xp̄i tit̄s script? fuisse grece ebraice
z latie. vñ osāna z sabaoth hebraica
sūt; reliq̄ x̄o latia. vl̄ vt oīs ligua p̄
fiteat xp̄i passiōē. Et fit nomies vt
ad. ix. ordinū angeloz p̄tēplationē
possim? puēire. triplicat āt ad lau-
dē trinitat̄. et recte seq̄t p? itroitū.
itroit? ei significat aduētū xp̄i i car-
nē. kyriel x̄o i mēt̄ez. qd̄ sigt̄ p̄ hoc
qd̄ d; misere n̄b. Tertio d; ppl's ve-
nire cū mēt̄ erectōe qd̄ sigt̄ cāt? an-
geloz. s. Glia i excelsis. z recte seq̄t
p? illa duo. ad signdū q̄ hō ad ad-
uētū xp̄i i carne z mēt̄e d; gaudere
gaudio sp̄iali z vocali exp̄mer. Et
p̄mo icipit a sac̄dote. sc̄do a choro
p̄plet p̄ qd̄ desigt̄ q̄ p̄mo vñ? cho-
r? .i. vñ? āgel? i natiuitate dñi ince-
pit istū hymnū. p? hoc alij ml̄ri ip̄z
p̄seq̄bant. vt d; lu. ij. Et qz iste hy?
dict? ē ad laudē dei i natiuitate q̄ ē
mediator dī z hoiz. iō i medio alta-
ris d; vl̄ qz i media nocte nar? ē. et
qz etiā iste hy? i ortu xp̄i i mūdū di-
ct? ē. iō facte v̄sa ad oriētē ip̄e icipit
Et qz ist? cātici ē leticie: iō i aduē-
tū n̄ canit. qz scti p̄ses nō i re s; i sbe

hūerūt p̄miū. spes āt q̄ differt affli-
git aiaz. puer. xij. Sil̄ i. xl. z. lxx.
vbi recolit laps? p̄mi hois flebil nō
d; .vñ. ix. septianis tacef p̄pē nouē
choroz āgeloz p̄sotij puatōez. It̄
i die inoētū n̄ cātāf. qz fuerūt nō i
gliaz s; i vitupū xp̄i occisi. S̄nalr
tū d; iste hy? q̄n̄ d; Te deu lau. ex ce-
pto sabbo pasche z cēa dñi p̄pē sp̄a
les rōnes. In cena āt dñi nō d; nisi
ab ep̄o. s; sabbo pasche ab oib?. qz
illa missa ē q̄dāmodo diei seq̄nt̄. s.
resurrectōis xp̄i. vñ i nocte deberet
celebrari. de pie. di. ij. nocte. Deide
sac̄dos x̄tit se ad ppl̄z dicēs. Dñs
vob̄cu; qd̄ valet tm̄. i. dñs tribuat
p̄ctōib? affectū z volūtātē bonā. s; ep̄s
dic̄ par vob; qz ē vicari? xp̄i. q̄
dixit apl̄is suis post resurrectiōez
suā: par vob; q̄si diceret in p̄nti def
vob; par t̄pis. z i suso par etnitar̄.
z chor? m̄det. Et cū spū tuo. i. dñs
q̄ ē i corde tuo sit et̄ nob̄cū i corde
n̄ro. z hoc x̄bū dñs vob̄cū sūptū ē
de lib. iuth. c. ij. sic ei legit̄ booz sa-
lutasse mellores suos. z p̄pha i pa-
ral. asa regē z q̄ cū eo erāt. z angel?
salutās gedcone dix̄. dñs tecū. S; h?
x̄bū z cū spū tuo sūptū ē ab ap̄lo
ad thi. vl̄. Sciēdū tm̄ q̄ sac̄dos x̄tit
se i missa q̄ndes ad d̄ signādū q̄ x?
p? refrectōez iuā ip̄o die refrectōis
q̄ndes appuit suis elect̄. p̄mo ma-
mag. sc̄do mulierib?. t̄cio petro. q̄r
to duob? disci. i emaus eūtib?. q̄n-
to oib? disc. absere tho. Et qz ppl's
puenit ad orādū cū itētōe ipetrādi
iō statū seq̄t colecta. vñ dic̄ sac̄dos. o
rē? siḡns illd̄ q̄ x? dix̄ apl̄is. orate
n̄ itret̄ i tētātōz. p̄ q̄ ē r̄ddit se idig-
nū vñ q̄ puocās ad se fides dic̄ orē?
i. d; orate vt q̄ petū? facili? ipetrē?

Expositio secunde

Et tūc dicit collecta seu oratio que designat q̄ xp̄us dans nobis exemplum orauit. Et dicit collecta: quia fit super pplm collectuz vel quia in ea colligitur populi oratio seu deprecatio. Et fit in dextera parte altaris per quam designant bona eterna et spūalia que primo sunt petenda iuxta illud. *Primuz querite regnū dei.* Sit etiā versus orientem iuxta *Damasascenuz .li. iiii. ca. xj. vt paradisuz affectare monstrarem⁹* que est in p̄ti bus orientis. Secūdo vt xp̄m crucifixū qui versus orientē stans in cruce respiciebat attendam⁹. Tertio vt ip̄m iudicem inde venturum significem⁹. Quādoq; autem d̄r vna oratione solēnitatis. Aliquando due vel tres vsq; ad septenarium et non vltra quia s̄m Inno. dñs septem petitionibus docuit orare. Et etiam qz vltra in tediu verteret. de cōse. disti. ij. cum om̄ia. Quā autē imponuntur plures collecte tunc primo imponātur due postea tres vel primo vna vlt postmodum due ita qz maior numerus sequat. Et semp̄ niant in numero impari: qz plone diuine sunt impares in numero. Et dirigunt oēs orationes patri et filio et nō spūsc̄to: qz cū ipse sit donū a dono non petit donuz s̄m *Berni. de parantinis.* De modo autē cōcludendū collectas dātur versus. *Per dñm dicas cū p̄rez presbiter oras.* Lū xp̄m memores per eundē dicere debes. Cum xp̄o loq; ris. per eundē dicere queras. Qui tecum si sit collecta finis in illo. Si spūs alm⁹ eiusdē dicere debes. hoc est. vbi cūq; ad deū patrē dirigit oratio et non est mentio de filio dicat p̄ dñz

et. Si autē ibi est mentio filij dicatur per eundē dñm. et. Si autē ibi è mentio de spūsc̄to dicat per dñm et. qui tecum viuit et regnat in vnitrate eiusdem spūsc̄ti deus per omnia secula seculorū amen. i. p̄ oia p̄ntia et futura. Nullus autē debet sibi facere nouas collectas que nō sunt ab ecclia probate. qz hoc p̄hibuit p̄siliū affricanum cui interfuit. Aug. Sciendū etiā qz si imponit collecta defunctoruz in missa viuorū qz illa debet esse penultiaz nō vltia qz finis debet suo principio conuenire. Nullo autē modo in missa defunctorū collecta pro uiuis debet imponi: quia mortui vlt uos iuuare nō possunt. Item collectas dici precepit Symachus natione sardus anno. ccccxciii.

De secunda parte misse.

Expedita prima parte misse que est ad populū preparationez dicēdum est de secūda que est ad populū instructiōnez et incipit ab epistola in qua docetur pplus i diuinis mādatis. Et habet sex partes scz mysterialem in formationez de qua in epistola penitentionalez opationē de qua in graduali: salutarem lamentationē. de q̄ in tractu spūalem exultationem. de qua in alla. p̄ncipales instructiōez de qua in euangelio. et specialē fides instructionem. de qua in symbolo. Sc̄z autē Inno. epistola significat officii p̄cursoris: qui p̄ibat ante faciem dñi. Et quia p̄dixit. p̄ntiaz agite. ideo sequitur graduale. Sed quia post penitentiā sequitur gaudium. quia ipse dixit. Appropinqua

bit enim regnū celozum. id sequit alle-
luia qđ est cantus gaudij. Et quia
post Johis doctrinam secuta est do-
ctrina xpi. id sequit angelum qđ
est doctrina xpi post quā secuta est
fides apostolorū. id sequit symbolū.
Quare autē epistole nō sūt de libris
moysi: qz in illis pmitunt tempora-
lia. In epistolis vero pauli eterna-
lia. Et hac rōne lectiones de libris
moysi terminant in grauem accen-
tuz. Sed lectioes epistolāru in acu-
tum qz sursum tendūt. Graduale s; z
Inno. s; a gradibus in quibus cā-
tabat: z significat cōuersionem fide-
lium penitētium. Et interponit ver-
sus ad designādum qđ nullus veraz
penitētā facit nisi plene conuersus
sit ad deum. Et obmittit graduale
in festis paschalibus: z loco eius s; z
Hec dies. Quia illi dies statū ecclē
futurum felicem insinuant scz statū
post resurrectionē vbi nō erit pena
sed gaudium Alleluia vox leticie si-
gnificat gaudū penitentiu qđ ha-
bent ex pmissō pmo Et canit etiā
in aduentu. qz licet sancti patres ha-
buerunt spem de incarnationē xpi.
tamen qz certi de hoc erāt ideo exul-
tabāt. Sed in septuagesima obmit-
titur: qz tūc casus pmi hominis de-
fletur loco cuius canitur tractus cū
plexitate z asperitate vocis. signifi-
cans plexitatem miserie p̄sentis in-
colatus. Et hoc Symachus papa
instituit sicut z colectas. Adidit etiā
quādoq; p̄sa post alleluia. s. que est
vox exultatiōis. ad signanduz gau-
dium corporis z aie. Et est institu-
ta a Nicolao papa. Prius em̄ can-
tabatur neuima quoddam longum

post alleluia. loco cuius Nicolaus
papa in festiuitatibus precipuis p̄-
sam cantare instituit Significat eti-
am diutina p̄tractio notarum ipsi-
us alleluia gaudium celestis patrie
quod est absq; fine: z fit sine voce si-
gnificatiua. qz tale gaudium nulla
lingua exp̄mere potest zc. Euange-
lium quod legit in sinistra parte al-
taris designat qđ p̄ ipsum actōres
sunt vocati. Et s; versus aqilonem
ad euitationē maloꝝ z imitationē
bonoꝝ. Malū em̄ p̄ aquilonez signi-
ficant. Nam p̄ aquilonē dyabolus
frequent designat cōtra quē est euā-
gelium. Et s; in loco alto scz in pul-
pito: qđ non fit in eplā: qz altus lo-
cus datur seruantibus euangelium
qz celum. Et p̄pter hoc etiam ter-
minat in altū. Premittit autē ante
euangelii dñs vobiscum. salutatio
populi p̄ qđ disponit pplm ad audi-
endum deuote. Et chorus respon-
det: z cū spiritu tuo. i. sicut tecuz est
deus ad dicendum verbum dei. ita
nobiscum sit ad audiēdū. Deinde si-
gnat se in p̄ncipio z in fine. Primo
in libro facit signum crucis qđ dicitur
crucifixū p̄dico. Secōdo in pecto-
re qđ dicitur crucifixū credo. Deinde
in facie: ac si dicitur crucifixū p̄dica-
re non erubescō. Sicut populus faci-
at ne dyabolus vertat facies ac mē-
tes eozum ab auditiōne verbū dei i
p̄ncipio: z in fine. ne verbuz tollat
de cordibus eozum. Debz etiaz po-
pulus stare z non sedere in signum
qđ sunt parati pugnare p̄ euāgelio
z caput eleuare in signum reueren-
tie. Et hoc statuit Anastasius pa-
pa primus anno dñi. cccc. z. lxxij. ha-

Expositio tertie

betur etiam de cō. dī. j. aplica. Item
arma vel baculos ponere in signuz
q̄ iuxta doctrinā euāgelicaz parati
sunt nō armis sed patientia se defen
dere iuxta illud. Si q̄s te pcusserit
ad vnā maxillā p̄be et ⁊ alteraz. Ali
q̄i aut̄ thurificat̄ circa euāgelium p̄
q̄d significat̄ odor bone operatiōis
iuxta illud. Sic luceat lux v̄ra ⁊c.
Dat̄ etiā osculum libri t̄m̄ sacerdoti
bus post euāgelium ⁊ clericis. ad
designandū q̄ ipsis debent esse ma
nifesta diuina secreta. ceteris aut̄ in
parabolis Lu. viij. Post hoc canit̄
symbolum n̄scenū: q̄d Marcianus
romanus post. Siluestruz instituit
anno dñi. ccc. xxxix. Et d̄: a sim q̄
est con ⁊ bolos morsus q̄i cōpositū
per morsellos paruos. i. articulos.
Est em̄ collectū ex diuersis locis sa
cre scripture in quo est tota fides.
Compositū est t̄m̄ p̄pter maiorem
cautelā. i. p̄pter hereticos: ne sit dif
ficile q̄rere articulos fidei i scriptu
ris multis. Et est triplex symbolū.
Primū apostoloruz. i. credo. q̄d cō
muniter d̄: in p̄ma ⁊ in cōpletorio.
Secūm Athanasij. i. Quicumq̄ vult
saluus esse. Et terciuz n̄cenū quod
in synodo nicena fuit cōpositū. Istū
autē potius canit̄ in missa q̄ aliud:
q̄ cōditū est tpe veritatis p̄palate
cōtra hereticos insurgētes: ⁊ clarū
est determinatiū fidei q̄ symboluz
ap̄loz. ideo potius canit̄ istud q̄ il
lud. Cū licet eadez sit veritas vtro
biq̄. magis t̄m̄ dare in vno q̄ alio.
Canit̄ aut̄ alte ⁊ expresse vt omnes
illud discant ⁊ sciant.

De tertia parte misse.

Consequenter vidēdū
est de tertia pte misse q̄
d̄: oblatio q̄ continet
sub se sex pres. P̄ria ē
p̄pli exultatio p̄ q̄bus
offerre d̄: ⁊ hec signatur p̄ offerrozi
um. Secunda est oblationis p̄sentia
tio ibi Suscipe sc̄tā trinitat. Tertia
est altaris thurificatio. Quarta cor
dis humilitatio. cū d̄: i spū humilita
tionis. Quinta sequens orationem
i. secretū Sexta manuum ablutio.
Circa q̄d scienduz q̄ sacerdos post
symbolū dicit dñs vobiscū. ad signi
ficanduz q̄ ex quo debet ad oblatio
nez accedere. ⁊ nulla oblatio potest
esse accepta sine deo. iō dicit dñs vo
biscum Et quia taz sacerdos q̄ po
pulus debent esse valde attēt̄ circa
oblationē hostie salutaris vñ tūc q̄
si excitādo populuz sacerdos dicit.
Oremus Ihs t̄m̄ vltierus p̄sequit̄ vo
ce alta: sed sub silētiō dicit offerrozi
um. p̄ quod denotat suā intentionē
maxime recollectā ad deū. Signifi
cat etiā illud silētiū latibulū xp̄i an
te passionē. q̄i iudei cōspirauerunt
cōtra eū vt si q̄s eū cōfiteret extra sy
nagogā fieret: cātat t̄m̄ tunc chorus
valde letabūde ad designādū hyla
ritatē offerētium q̄ datore hylarem
diligit deus. Et q̄ legit̄ etiā de da
uid q̄ cytharā cū cantoribus percu
tiebat. Tenēt̄ aut̄ fideles ad obla
tiones s̄m̄ cōsuetudinē approbatā
in aliquibus festiuitatibus: vt d̄ cō.
dī. iij. ois xp̄ianus. q̄ dictum est a
dño. Non apparebis in conspectu
meo vacuus. Licet aut̄ hoc sit p̄cep
tum t̄m̄ q̄stum ad q̄ritatē. vt t̄m̄ v̄l
tantum offeratur non est p̄ceptum

sed cōsiliū. iuxta illud Exo. xxv. Ab omni hoie q̄ offert yltroneus ac c̄pietis eas scilicet oblationes.

Sequitur secunda ps tertie ptis. scz. oblatiōnis p̄ntatio. Circa qd̄ sciēdū q̄ sacerdos volēs p̄sentare oblatiōnē deo parat p̄mo materiā. Et p̄mo p̄ hostia accipit panē triticeuz azimū mūdū r̄ purū r̄ p̄ sanguinis cōfectione accipit vinū bonum r̄ sapidū admixta modica aq̄ q̄ possit absorberi a vino. quo facto dicit. Si at hec cōmixtio vini pariter r̄ aque In noie pa. r̄ fi. r̄ ss. Deinde accipit calicem tenendo vna manu in medio. r̄ reliqua sustendendo pedē calicis: r̄ alte subleuando dicit. Suscipe sc̄tā trinitas hāc oblatiōnē. q̄ ora tio de se indicat qd̄ vel p̄ quo tunc orat. tūc em̄ orat ecclesia deū r̄c. Di cta autem ista oratiōe debet calices deponere deorsum r̄ patenā desup tollat. r̄ panes ad pedes calcis collocare videlz inter se r̄ calicē s̄z modū magis cōmunē Calix significat x̄pi diuinitatē. patena humanitatē q̄ diuinitates sicut patena calcem cōterit. Sed tūc patena sub corporali obseruat. qz discipuli relicto x̄po oēs fugerunt. Calix autē corporali opitur qd̄ signat sepulturaz x̄pi. debet autē corporale esse de lino mūdō r̄ cādido s̄m Hugonē r̄ s̄m cōciliuz lugdunē. vt etiā habet in bocardo li. iij. Hoc instituit siluester p̄mus anno dñi. cccv. Hec debet in eo alterius rei materiā p̄ciosior aut vili or misceri. vñ dicebat Jo. de deo s̄z q̄ refert archid. de cō. di. j. cōsultu.

q̄ illi grauter peccant r̄ offendunt q̄ mittunt corporale cōfici cum sari na ad hoc q̄ fiet rigidū sup calicem. Hec tale corporale d̄z per mulieres lauari nisi p̄ sacerdotē prius lauet i vase specialiter ad hoc deputato. in quo nihil est postmodū lauanduz. vt d̄ de cō. dist. j. nemo. Significat autē hoc corporale s̄z archid̄ vbi supra eccliam. Quod autē supra ponit calici significat q̄ x̄pi passionem ecclesia nō desinit imitari. Corporale autē multo labore candidatur r̄ ecclesia multo labore x̄po conformat. Itē signat syndonē in qua x̄ps fuit inuolutus: r̄ ideo fit corporale de lino: qz sicut linū multis pulsionibus r̄ tusionibus ad cādore deducit. ita ecclesia p̄ illd̄ significatū q̄ p̄ corp⁹ x̄pi intelligit multis p̄ssionibus r̄ passionibus ad candore vite eterne pducit. Et ita etiam corpus x̄pi p̄ illud significatū p̄ multas tribulatiōes venit ad gl̄iam: vt dicit glo. j. c. psultu. d̄ cō. di. j. Et qz dictū est q̄ calix cooptus significat x̄pi sepulturā hinc ē q̄ tūc maria mag. venit vngere iesum r̄c.

Tertia ps ē altar̄ thurificatiō marie ei magdalena accepit libraz vnguenti nardi pistici preciosi r̄ vngit pedes iesu. r̄ domus impleta est ex odore vnguenti. Et sacerdos in modum crucis superducit r̄ circumducit incensum supra sacrificium et altare vt r̄ crucis signaculo r̄ thuris incenso diabolice fraudis malignitas extricetur r̄ effugiat. Quod vero tercio superducit r̄ circumducit incensuz designat q̄ maria ter exhibuit r̄

Expositio tertie

adhibuit vnguentū circa corp⁹ iesu. Primo cū vixit pedes ipsius i domo symonis pharisei. Scdo in domo symonis leprosi super caput eius vnguentū effudit. Tertio cum emit aromata vt veniēs vngeret iesum rē. voluntas em̄ reputat̄ p facto. cū et p seipsam nō steterit quominus explestet qd̄ incepit. Quod vero postmodū vndiq; totū incensatur altare designat q̄ factū illud totū respersit ecclesiā. sicut dñs ipse testatur dicens. Amen dico vobis: vbicunq; rē. Math. xxvj. Et Leo papa statuit incensum sup oblatas fieri. qd̄ r conciliū rothomageū. fieri statuit. De alijs etiā thurificationis significationibus plura vide in rationali diuinorum.

Equitur quarta pars tertie partis de humilitione. vbi sacerdos dicit inclinato capite In spū humilitat̄. rē. r est oꝛo. Danielis. iij. ca. vbi sacerdos pfunde inclinat̄ habens man⁹ ante pectus. r circa hoc osculat̄ altare in signū crucis. qz per passionē crucis reconciliati sumus deo et in eius amicitia admissi. ad Eph. ij. Alij tñ nō osculātur hic altare. Dei de sequitur oꝛo. Vbi sciendū q̄ sacerdos vertit se tūc ad populū eos salutādo dicēs hec verba. Orate p me peccatore. p que vba sacerdos implorat auxiliū circūstantiū p̄ altitudinē sacramēti. Et debēt ista verba sonoroze r exp̄sse dici Et tūc vertit se sacerdos ad alterā partem dicens. Dñe exaudi oꝛonē meā: q̄a tūc orat singulari oꝛone. Et in hoc

multi errāt suppreſse illa vba dicētes: r cū hoc nolentes se vertere ad poplū nec ad alterā partē altaris: qd̄ nō ē sine pctō. Ista cōuersio ad ppl̄z cū silētio sbsequē significat ocultā apparitionē xp̄i qua apparuit petro. qz licet certū sit q̄ ei in die resurrectōis apparuerit. vt d̄r Luc̄ vltimo. tñ incertū ē vbi: ergo fit sub silētio Unde q̄nto sequit̄ secreta: qz secreta d̄r vt notet̄ mētalis cōuersio ad deū: vt sit sacrificiū āte deū gratuz. Debēt em̄ tot dici secreta quot fuerūt in principio collecte. r eodez ordine poni r cōcludi. Sed tñ in fine omnū dic̄t̄ expresse. p oīa secla seculoz. scz. ad significandū q̄ licet sac̄dos orat vt plona singularis: tñ ex quo p toto populo orat. ideo oculte nō debet finiri. Vel ad innuēdum q̄ sacerdos hic postulat̄ auxiliū populi. vnde exp̄sse respōdet clericus amen. ad designandū q̄ post lazari resuscitationem xp̄s publice predicauit.

Estat nunc videre de q̄nta parte tertie partis que dic̄t̄ sequens oꝛo vel prefatio. q̄ habet quatuor partes. In prima ppl̄us salutā̄ cū dicitur Dñs vobiscū. In secūda ratio assignatur. ibi. Vere dignū. rē. In tertia laus diuina a ppl̄o cātatur: cuius dic̄t̄. Sāctus. sc̄tus. sāctus. rē. In quarta canon ipse inchoat̄. ibi. Tē igitur clemē. rē. Quantū ad p̄mūz sacerdos salutādo ppl̄m primo excitat eū ad attentionē dicens. Dñs vobiscū. Scdo ad mētis erectionē sibi. Surfū corda. Tertio ad gr̄arū

actiões. ibi. *Gras agam?* Excitat aut ad attentionē ppter reuerentiā sacramēti in quo xps sumit ipe fōs bonitatis. idō sacerdos dicit. *Dñs vobiscū.* Deinde dicit *Sursū corda.* ad designandū q̄ circa hoc sacm̄ debem⁹ habere altitudinē contem- plationis. ⁊ ea q̄ sursū sunt appete- re. vt dicit *Loz. iij.* Et etiā qz istud sa- cramentū nō potest rite p̄fici sine il- lo q̄ est sursū. a quo cūcta bona p- cedūt. vt dicit *Breg.* Et a quo omne bonū pcedit. vt dicit *iacobi. j.* Et ad designandū q̄ hoc sacm̄ nō pdest nisi habētibus corda sursū. Ad qd̄ statim rīdet minister. *Habem⁹ ad dñm.* Et est sensus. i. habemus cor- da nra ad dñm leuata. Sed forte in hoc multī mētiunt habētes corda deſsa. quos arguit ppheta dicēs. *Filiij hominū vsq; quo graui corde.* Tertio excitat ppl̄s ad gr̄az actio- nes. ibi. *Gras agam?* dño deo nro *Ubi vide q̄gruentiā laudis.* qz em̄ est dñs ergo a seruis vult laudari. *Malach. j.* Si ego sum dñs vbi est honor meus: Et qz deus ideo vult coli. ⁊ qz noster est: ideo sp̄cialiter vult honorari vel venerari. Et q̄a- tā innocētes q̄ penitētes habēt lau- dare deū. ideo dicit recte. dignū et iu- stū est. Et certe dignū ratōe sue ma- iestatis. iuxta illud *Apoç. vij.* *Bñ- dictio ⁊ claritas ⁊ sapiētia ⁊ gr̄arū actio honor ⁊ virtus ⁊ fortitudo dō nro.* dignū etiā p̄ tātis bñficijs no- bis impēsis. dignū rōne supabun- dantis charitatis. ex quo pprio fi- lio suo nō pepit deus x̄c. Quarto statim rō assignat hui⁹ a sacerdote cū dicit. *Uere dignus.* Et hic incipit

p̄fatio que representat illud gaudiz̄ puerorū cātantiū in die palmarum. *Bñdictus q̄ venit in noīe dñi.* Tpe aut quo cantat p̄fatio debēt ma- nus eleuari ad designandū q̄ tunc sacerdos vult orare p̄ celestibus. Et p̄ ista x̄ba sacerdos approbat p̄mo deū digne eē laudādū. Sc̄do inuitat angelorū exēplo cum dicit. *quā maiestātē tuā laudāt angeli.* q. d. *fm̄ Inno.* dignū est: qz mera nos volūtate fecisti. *Iustū:* qz mera mise- ricordia redemisti. *Equū:* qz gratu- itate nos visitasti. *Salutare:* qz per- petue nos saluasti. *Mos tibi semp.* id est in omni tpe. ⁊ vbiq; .i. in omni loco. Et si nō actualiter tñ habitu- aliter: nō ponēdo videlz̄ obicē mor- talis peccati. Unde nō cessat orare q̄ nō cessat benefacere fm̄ *Augu.*

Circa qd̄ sciendū q̄ tantū decez sunt p̄fationes. *Helagius* em̄ pa- pa statuit nouē. sed *Urban⁹* papa anno dñi. cccc. xliij. addidit deci- mā de bt̄a virgine. Quotidianā au- tem p̄fationē fecit *Symach⁹* natio- ne sardus anno dñi. cccc. xcij. *Pri- ma* ē de natiuitate. sc̄da de epipha- nia. tertia de quadragesima. quar- ta de resurrectione. quinta de ascēsi- ne. sexta de p̄thecoste. septima de trinitate. octaua de s̄cta cruce. no- na de apl̄is. decima de bt̄a virgine. de hoc habet de *p̄le. di. j.* inuenim⁹. Ex quo patet p̄fationē nouiter in- uentā de dedicatiōe eccl̄ie esse sup- fluaz ⁊ erronee introductā. nisi als̄ interueniret auctoritas pape. de q̄ tñ vsq; modo nō constat. Unde illi ea yrētes grauiter peccāt. *Luz* em̄ ymā collectā minimā nō possūt mu-

Expositio quarte

tare vel addere. multo magis rāz so-
lennem prefationez pro suo libitu i-
mutare q̄s presumat. Deinde sequit̄
tur sanctus. quod Sixtus primus
anno dñi. cxxix. instituit. per q̄s sa-
cerdos orat vt laus nostra et voces
nostre laudib⁹ et vocibus angelorū
affocientur. quā āgeli semp cātant
sanctus. Ter autem canit ad hono-
rem trinitatis. *Glanna. bis ad desi-*
gnandum duplicē solaz seu gaudi-
uz corporis scz et anime. et significat
tantum id est obsecro salua.

Sequit̄ sexta pars ter-
tie partis principalis
misse. s. ablutio manu-
um. *Prīmario em̄ sa-*
cerdos abluat manus
ad significandū q̄ debet carere mor-
talibus sed in hoc loco abluat quia
iuxta posse suū d̄z etiā carere ventali-
bus. Et ideo solū capita digitorū p-
fundit. Et licet aliq̄ dicit̄ tūc versū-
culū. lauabo inter innocētes man⁹
meas: tñ cōuenientius obmittit̄ p-
ter cōtinuatōnē sequētis canonis q̄
incipit. Te igit̄: cuius preludiū fuit
sc̄tus. Sensus em̄ est. Te igit̄ clemē-
tissime id est te q̄ sanct⁹ es dñs deus
sabaoth deprecor q̄ congrue fieri
nō posset interpositis aliq̄bus v̄bis
puta. Lauabo inter innocētes ma-
nus meas etc. que faciūt notabilem
discōtinuatōnē illaz orōnū p̄cipa-
liū. et ideo cauti⁹ obmittit̄ q̄ dicitur.

De quarta parte misse.

Sequitur quarta pars
principalis misse. s. ca-
non. Ad cui⁹ euidētā
sciendūz q̄ canon gre-
ce interpretatur regla

latine. quia multuz regulate cōpositus est. Dicit̄ autē q̄ Helasius papa canonez p̄ncipalit̄ ordinauit: licet a pluribus sit aliq̄d additū in eorū ab vno est cōposit⁹. Dicitur autēz q̄ Clemēs sc̄dus āno. lxxj. post Cle-
tum instituit canonem ante cōsecra-
tionez: et ita dicit̄ canon quasi sex re-
gulis sc̄toꝝ patrū editus et cōposit⁹
Dicit̄ etiam sub silentio fm̄ Anno:
primo ad significandū q̄ x̄ps se ces-
serat in *Effrem* a iudeis. Secundo
propter maiores conuersionē men-
tis ad deum: quia tunc sacerdos de-
bet intrare thalamuz cordis. et ostio
sensuum clauso deum orare. Tertio
propter periculi euitationez. ne vsu
quotidiano verba sacra vilescant.
Quarto propter maiores reuerētā
quia que in publico sunt citius vi-
lescunt. *Hec Bernardus de paran-*
tinis. Incipit autē ab illa littera. T
que valde representat signuz crucis
ad significandū q̄ hoc sacramētū
seu sacrificiū sit ad memoriāz pas-
sionis christi i cruce. Et sit circa ca-
nonez ymago crucifixi vt tanto me-
lius imprimat̄ memoriā x̄pi passio-
nis in cruce ipsi celebrāti. Accedēs
autē sacerdos post ablutionem p̄mo
benedicit se. secūdo compositis ma-
nibus osculat̄ ymaginem crucifixi.
Inclinando se humiliter designans
humilez inclinationē quā fecit x̄ps
ante suam passionē: in qua factus ē
sudor eius sicut gutte sanguinis de
curretis in terrā. sicut habetur Luc̄
xxij. Alij autē osculantur altare ad
significandūz q̄ per hoc sacramētū
acquirimus veram dilectionem cuz
x̄po qua minister non debet esse in-

fidelis: vt iudas. Deinde incipit dicens. *Et igitur.* Circa quod notandum q̄ illa consuetio igitur est illatiua respectu precedentiu vnde ex quo dixit prius: sanctus dñs: nunc infert. *Et igitur* clementissime pater q̄ es sanctus. Dicitur autem clementissimus quasi in misericordia summe abundantans. *Et hec verba* dicēs sacerdos se inclināt designans xp̄i humilitatem seu humiliationem ad passionē. Additur etiam per iesum xp̄m filiū tuum dñm nostruz. Hoc fit ideo: qz xp̄s docuit in suo nomine om̄ia esse petenda. iuxta illud. *Joh̄. xvi.* Amē amen dico vobis si qd̄ patres petieritis in nomine meo rē. Describitur autē quadrupliciter. Primo vt saluator: qz iesus *Math. primo.* Vocabis nomē eius iesus. qd̄ interpretatur saluator. Secundo vt rex: quia xp̄s quod interpretatur rex. *Psal.* *Uxit te deus de⁹ tuus.* Tertio vt patri naturaliter dilectus. qz filius. Quarto vt nobis prelatas qz dñm nostrū. *Supplices.* .i. humiles rogamus s̄m Bern̄. de parantinis. rogamus pro illis que nobis deficient. ac peius pro illis que ad salutem nostrā nobis necessaria sunt. *Uti accepta habeas.* .i. accipias seu grata habeas. *Et aliq̄ hic osculant altare* q̄si offendentes se cōpati xp̄o. sed non est de essentia. *Et oz p̄duct illa dictio* vti in fine. *Haz licet idem valeat* vt r̄ vti tñ plus est expressiua. hec dona dicunt dona q̄ dant a superioribus: quia hoc sacrificiuz fit virtute supremi del. ideo dicitur donum. *Munera* dicuntur munera quia dantur seu offeruntur ab inferioribus. hoc

enim sacrificiuz ministerio sacerdotum offeritur deo patri. *Hec sancta sacrificia dicunt:* quia sunt pro peccatis nostris. *Dicuntur autē illibata* id est incorrupta non q̄ illa accidentia nō possunt corrūpi sed q̄ contentuz sub eis scilicet corpus christi et sanguis non corrumpit iuxta illud *Non dabis sanctum tuū videre corruptionez.* *Sunt autem tres cruces* in verbis istis. *Hec dona.* hec munera. hec sancta sacrificia illibata. pro quo sciendum q̄ sacerdos ideo vti sepius signo crucis circa hoc sacramentum magis q̄ circa aliud qz istud sacramentuz est magis memoriale passionis christi que ad cruces est terminata. *Sunt autem hic primo tres cruces* ad designanduz triplicem christi traditionem. quarum prima fuit gratuita a dō patre ex dilectione. qui proprio filio suo nō perperit sed pro nobis tradidit illum. *Secunda* fuit a iuda que fuit ex auaricia et cupiditate. eo q̄ pecuniaz pro eo recepit: quam appellat mercedez iniquitatis. *tertia* fuit a iudeis que fuit ex inuidia quia sciebat pilatus q̄ per inuidiam tradidissent eum. *Quia igitur deus pater dedit eum nobis in donum.* Ideo prima crux fit cum dicitur hec dona. *Et quia iudas pro munere tradidit eū.* ideo secunda crux fit cum dicitur hec munera. *Quia vero iudei ad mortem tradiderunt eum.* vt crucifigeretur in sacrificium illibatum. ideo tertia crux fit cum dicitur. hec setā sacrificia illibata. *Vel etiaz s̄m Guil̄. martini.* tres cruces sibi in reuerentiam eius q̄ est trinus deus in p̄senti. cu

Expositio quarte

sus potentia fit cōuersio panis ⁊ vi
 ni. Et s̄m Bern. de parat̄is signi
 ficat crucifixionem triplicem quaz
 prima fuit in volūtate ⁊ effectu quā
 do collegerunt pontifices conciliū
 Joh. xi. ⁊ Math. xxv. Secunda fu
 it in vocibus clamantium. crucifige
 crucifige. Luc. xxij. ⁊ Joh. xix. Ter
 tia in crucifigēdo manuum ⁊ pedum
 Luce. xxij. Est itaq; sensus istoruz
 vborum quantū ad triplicem esse
 ctum. Nam quia christus datus est
 liberaliter: ideo s̄z dona pluraliter.
 quia vero datus est vtiliter. ideo di
 citur munera: ⁊ q̄ datus est vt nos
 sacrificaret mentaliter ideo dicitur
 sacrificia illibata. i. immaculata.
 Sed quare dicitur pluraliter dona
 munera ⁊c. ⁊ non donuz munus ⁊c.
 cum hic non fiunt plura sacrificia
 seu sacramenta sed vnum tantum.
 Respondetur q̄ licet corpus ⁊ san
 guis christi sint proprie loquendo
 cōposita distincta. tamen dicuntur
 vnum integritate. sicut comestio in
 vna mensa q̄tuncunq; ferula sunt
 diuersa aut potus diuersi nihilomi
 n̄ s̄z vna comestio ⁊ hoc vnitate ite
 gritatis. quia cibus ⁊ potus simul
 integrant refectionem: ⁊ h̄nt vnum
 effectum ⁊ nutritionem. Et isto mo
 do istud sacramentum dicit̄ vnum.
 Quā ergo dicuntur dona munera plu
 raliter refertur ad illas substantias
 panis ⁊ vini q̄ plura sunt composi
 ta p se ⁊ nondum sunt corpus ⁊ san
 guis xpi. vni. Quā s̄m Gorram sup
 Mat. quā ibi sint plura materia:
 liter. nō t̄n formaliter ppter vnā
 operationem quam intendunt. s. re
 fectionem spiritualem.

Sequitur. In p̄mis q̄
 tibi offerimus. vbi po
 nitur oratio salutis
 eoz p̄ q̄bus offeri hoc
 sacrificiū ⁊ cui: q̄ deo
 patri. vñ dicit in p̄mis. i. principali
 ter tibi. Sec̄do quis offert q̄z sacer
 dos ex pte totius ecclie. id dicit offe
 rimus nō offero Ex q̄ p̄z q̄ malicia
 sacerdotis nō viciat effectiōē con
 se cratiōis q̄z non offert ex bonitate
 vel malicia ppria: sed ex officio qd̄
 gerit ex persona ecclie. Tertio p̄
 quo offertur. Et p̄mo q̄ generalit̄
 p̄ tota ecclia. vñ dicit p̄ tota ecclia
 catholica. i. vniuersaliter toto orbi
 terrarū diffusa: ⁊ fidei sacris vnita.
 nō p̄ synagoga iudeoz abiecta ⁊ di
 spersa vbiq; p̄ diabolu. Quarto on̄
 dit qd̄ petit. vñ dicit quā. s. ecclia pa
 cificare digneris. vt scz pacē habeat
 ab hereticis ⁊ scismaticis. digneris
 etiā eam adunare. i. in vnitate coll
 gere q̄ dispersa est inter p̄fidos vl̄ pa
 ganos. Et s̄m Būil. manitiū. orat
 hic p̄sbyter p̄ inuicē discordantibus
 vt vniant̄ in charitate. Adde autēz
 vt custodire digneris scilicet a vicijs
 ⁊ demonibus: ⁊ regere. s. in p̄speris
 Deinde orat p̄ personis singulari
 bus ⁊ p̄mo pro capitaneis ecclie. s.
 papa. q̄ verba addidit. Clemens et
 postea. Delagius papa confirma
 uit. vñ idē dicit. Constat ab vniuer
 so orbe sepatū esse q̄ ob quā lz̄ dissē
 siōē inter sacra mysteria aplici pō
 tificis s̄m cōsuetudinē memoriā nō
 frēq̄ntat Deide p̄ ep̄o p̄prio vñ dicit
 pro antistes n̄ro. qd̄ ep̄s celebrans
 omittit cū sit met antistes. post hoc
 addit de seculari p̄ncipe. vñ dicit. et

principe nostro hoc em̄ est cōsiliū
ap̄li. j. ad Th̄. ij. c. vbi inquit. Ob-
secro primo oīm fieri obsecrationes
oratiōes. postulationes et gratiarū
actiones pro oībus hoībus p̄ regi-
bus et pro oībus qui in sublimitate
vitā agamus in oīm pietate et casti-
tate. Debet aut̄ intentio celebrantis
fieri ad p̄sonā illius ep̄i i cuius dyo-
cesi celebrat. Rome tñ nō dicit̄ pro
antiste n̄ro qz ibi papa est ep̄s. Silr
dicenduz de principe illo in cui⁹ rez-
gno vel ducatu celebrat. deinde de-
scendit generaliter orādo p̄ oīb⁹ s̄-
delibus. Tñ dicit̄ et p̄ oībus ortho-
doxis. i. veris catholicis nō scisma-
ticis vel hereticis. Tñ orthodoxis
dicit̄ ab orthodoxis. qd̄ est rectū. et do-
ctis gloria vel doctrina quasi recta
gloria vel doctrina. Qui ergo recte
glorificāt deū et rectam fidei doctri-
naz sequūt̄ orthodoxi vocant̄: at-
qz ap̄lice et catholice fidei. i. p̄ p̄los
fundate et p̄dicare fidei cultoribus.

Memento etiam domi-
ne famulorū famularū
qz tuarum: vbi iteruz
descēdit in specialē ad
memoriam certarū per-
sonarū. Unde licet deus noscat oīa
nec opus est sibi demonstrare p̄sonaz
pro qua orat̄ presbiter: cū oīm̄a nu-
da sint oculis eius. Heb̄. iiii. Sed
tñ obliuisc̄ d̄r illoz quib⁹ gr̄am suā
non infundit. Silr dicit̄ illoz recor-
darī quibus gratiā suaz et dona lar-
gitur. Et est modus vulgaris quo
cōiter dicūt̄ tribulati: de⁹ oblit⁹ est
mei. petit ergo hic duo: p̄ primo ex-
p̄citate pro quibusdam sc̄do p̄ oīb⁹

circūstantibus. Tñ dicit̄. Memento
dñe famulorū famularūqz tuarū
nō dicit̄ seruoz: qz fuitus pctm̄ deli-
gnat. Joh̄. viij. Qui facit pctm̄ suū
est pcti. Et tales q̄diu sunt in pctis
obliuiscunt̄ a deo. iuxta illud. Pec-
catores nō exaudit de⁹. Joh̄. ix. S̄z
famulus d̄r a fauore: qz est in fauore
et gratia dñi. v̄ sunt pctōres pueri
si et penitētes pro pctis: et tales deus
nouit. vñ petit̄ p̄sibiter recordari ta-
liuz. Et sciendū qz sacerdos d̄z face-
re memoriaz ordinat̄. s̄ p̄mo orat̄
pro illis q̄ sunt maiori charitate dis-
ligendi. Et qz ordinata charitas in-
cipit a se. ideo primo facit memoriam
suis p̄p̄ius. cogitādo tñ mente vel ex-
primendo v̄t deus sui misereat̄: et di-
mittat pctā et tribuat gr̄am. Deinde
orat̄ p̄ patre et matre parentibus et
fratribus atqz sororibus. Tertio p̄
bñfactorib⁹. Quarto pro inimicis
et p̄ p̄secutoribus. Quinto p̄ infidelibus
v̄t cōuertant̄ ad fidem. Et hic
q̄dez faciūt̄ eis dispositionē in mēte
satis pulchrā: faciētes tales memo-
riam a d̄ similitudinē ordinis casuū
quoz. p̄rimus est noiatiu⁹: in quo
suis p̄p̄ius recordant̄. Sc̄ds est geniti-
uius et significat genitorē. i. parētē
Tertio d̄r̄s et signat datorē vel bñ-
factorez. Quarto actūs: et signat ac-
cusatores vel inimicū. Quinto vt̄s
et signat vocandos ad fidē. Sextus
ablatiu⁹ et signat mortuos a nobis
ablatos. et de istis fit mētio in sc̄da
memoria. S̄z quare pri⁹ pro viuis
qz pro mortuis oramus: Respōdeo
quā viuis sunt in maiori periculo. qz
possunt d̄nari. Mortui autem pro
quibus oratur sunt in purgatorio.

Expositio quarte

de quib⁹ nō timef. Et de ista memo-
ria d³ se cito expedire ppter distra-
ctionē mentis et euagationē, non si-
cut quidā faciunt dormitātes in tali
memoria: ita q³ quicq³ populares re-
cedūt a missa tedio victi. et hoc ē scā-
lum: et p³ cōsequens fugiendum.

Sequit. Et oim circū-
stantiū id est audētū
missam digneris esse
propit⁹ quos vides i-
te credere recte rite de-
uote diligere. Et ex hoc p³ q³ valde
vtilē est interesse misse: q³ pro talib⁹
specialit⁹ orat. Cū statutū ē vt oēs
fideles audiant missas dñicis dieb⁹
et festiuis diebus. de pse. dist. j. oīs
fideles. et cap. missas. Et dicunt do-
ctores hoc idē esse preceptū vt ibidē
patet. Sequit. pro quib⁹ tibi offer-
rimus: vel qui tibi offerūt. id est non
solū illis digneris misereri pro quib⁹
hoc offerim⁹ sacrificiū laudis.
sed etia³ illis qui soli hoc offerūt. p³
se suisq³ omnib⁹ videlicet cōsanguin-
neis et affinibus familiaribus et ami-
cis. pro redēptione aīay suay. q. di.
non pro tpali lucro: sed pro spe salu-
tis et incolumitatis sue. i. pro salute
et incolumitate sua sperāda. Et q³a
bona hoīs triplicia sunt: idō p³erer-
nis prius orat. s. p³ spe salutis. sedō
pro corporalib⁹: idō dicit incolumi-
tatis. i. corporalis sanitatis. tertio
pro spūalib⁹. idō dicit seu addit p³
redemptione aīay suay. Sequit q³
reddūt vota sua eterno deo vīuo et
vero. Gloria dicunt illa q³ voluntarie
promittunt. Dicunt autē vota nostra
q³ fiunt a nobis ex libertate arbitrij
line coactiōe. Dicunt etiā dei. quia

per grām eius fiunt quā dat illis q³
vouent: vt possint etiā ea perficere.
Sed circa predicta querit q³re p³sb⁹
ter non orat primo pro se s³ prius et
p³ncipaliter orat pro papa. et se ob-
mittit. Ad q³d dicendū q³ ibi orat vt
p³ona publica. ideo publicū bonū
seu cōmune p³tulit. p³prio bono. hic
alit orat vt p³ona singularis intran-
do memoriā singulariū et priuatarū
p³onay. et ideo preponit se omnibus.

Qmmunicātes. post
q³ posuit cōmemorati-
onez illoz q³ salute idē-
gent. hic ponit illos q³
ad salutē adiunāt. vt
sunt sancti. Et p³mo ponit eos i ge-
nerali. Sedō in speciali. Dicit ergo
cōcantes. Et hoc cōposuit Linus
papa. Cōmunicātes. i. participātes
cuz scis in hoc q³ deū videm⁹: licet
differenter q³ nos per fidem: ipi ad
oclm. tū ex quo idē obiectū habem⁹
cū illis s³ vnū deū: ergo participā-
mus cū eis: et memoriā venerātes
id est venerāter colimus. In primis
gloriose virginis marie genitricis
dei et dñi nostri ihu xpī: sed et beatoz
apostoloz ac martyz tuoz Petri et
Pauli: vbi ponit. xij. apostolos et
xij. martyzes. Confessores autē non
ponit. cur⁹ ratio est q³ tpe quo pos-
tus est canō non celebrabat memo-
ria confessoz ita solemniter: vel ideo
ponunt martyzes: quia imitati sunt
xpm in passione. et maximū honorē
ostenderunt pro ipso morientes. q³d
non fecerūt confessores. hoc autem
sacrificiū est maximi amoris. p³o
nunt etiā aliqui martyzes minus
notabiles. quod factum est diuina

dispensatione. Nam vt dicitur dum sancti patres decessissent istos: et alios scribere vellent cras inuenerunt illos deletos aureis litteris scriptos. Unde bonuz est etiā aliquando minus sanctis reputatis reuerentiam impendere et eoz suffragia postulare: quia sicut in Eho. quibusdam scitis datū est patrocinari specialiter et in specialibus negocijs. vt beato Anthonio contra ignem etc. Preponit autē oib⁹ sanctis beata virgo maria quia ipsa est salutis nostre precipua adiutrix. et ipsa in celo primū locum tenet post dei siltum. deinde ponunt apostoli quia ipsi tradiderūt nobis formā et ritum hui⁹ sacrificij. deinde martyres qui pro illo qui est in hoc sacramento se obtulerūt hostiam vt uentes. Petimus autē hic eoz suffragium significātes qd q̄d diuini in hac vita necesse habemus eoz suffragia postulare cū ipsi xpo sint in gloria propinqui. unde possunt nobis impetrare gloriam. Post eleuationes vero petim⁹ eoz consortiū designantes p hoc qd post resurrectiones iungemur sanctoz consortio et non indigebimus suffragio. Non dirigitur autē orōnes nostras ad sanctos vt per eos impleant q̄ postulam⁹. s; vt eoz precib⁹ nostre orōnes sortiantur effectū. In quibusdā libris ponitur hic signū crucis cū dicitur munitur auxilio: sed nō h; fundamentū euz nō petim⁹ hic muniti signo crucis s; patrocinio scōz. Quomodo autē scī vidēt orōnes nras dicit hic Bern. de parātionis q̄ nō cognoscūt eas cognitiōe naturalī vel brā. s; virtute reuelationis per quam cognoscunt

scunt orationes nras vocales siue mentales. Sit etiam additio in quibusdam festiuitatib⁹: qz ibi petimus protectionē diuinā spālez. vt in natali. in epyphania. in pascha. ascensione et penthecoste. in quibus specialia dona circa nos facta recoluntur que nobis dari tūc postulam⁹. In fine autē hic non dicit amen. qz angeli respondent amen.

Petit igitur oblationē hoc addidit Leo papa anno dñi. cccc. xliij. vbi quasi cōprehēdendo oia supradicta sūmarie cōcludit. Petit ergo q̄tuor. Primo petit acceptationē oblationis. vnde dicit. Hęc igitur oblationes seruitutis nre. Et vide qre hic p̄b̄b̄ specialiter appellat se seruū: superi⁹ vero alios appellat famulos. Nō quia quislibet debet se reputare pctōrem et nō alios. Dicit autē hec oblatio seruitus qz sum⁹ empti ista oblatione iuxta illud. Empti estis p̄cio magno. S; et cūcte familie tue que tibi famulant et seruitūt vt placat⁹ accipias. h; em̄ de⁹ sit semp placat⁹. i. misericors q̄tū ē in ipso sacrificio. tñ sepe offendit ex pte ministroz qñ sūt in pctō. Sequit⁹ diesq; nros. vbi petit sed⁹ pacis. Un̄ dicit. diesq; nros in tua pace disponas. et lo q̄ nō solū de pace tps. s; etiā pectoris que est cessatio a pctis: atq; ab etna dānatiōe nos eripi vbi petit euasidēz carcerē. i. dānatiōez ppetuā. et i electoz tuoz iubeas grege nūerari vbi petit adiūtōez cū electj p̄ lesū xp̄s dñz nrs et istā p̄tēclaz sc̄tis p̄re. p̄p̄oluit. sit at appositō istī p̄ticle certj dieb⁹ vt i

Expositio quarte

resurrectiōe ⁊ penthe. Ex quo enim petimus remunerationem q̄ fit p̄ resurrectione x̄pi ⁊ sp̄s sancti missio nem. iō tūc fit additio. fm̄ alios etiam in cena dñi: quia p̄ illud sacrificii um tunc institutum dat̄ remuneratiōe iuxta illud. Qui māducat hunc panē ⁊c. Hec aut̄ d̄ba dicens sacerdos se p̄funde inclinat significās q̄ legalis sacerdos summo conam̄ne obūbrabat ne videret. vel q̄ orauit x̄ps p̄funde se inclinaōe ⁊ humiliādo aū horā passiois.

Sequitur secūda ps canonis.

Quam oblationem ⁊c. Hec est sc̄ba pars canonis in q̄ ponit sacrificij cōsecratio ⁊ habz tria dicta. Primo nā q̄ virtus cōsecrādi pet̄. Sec̄do ip̄a cōsecratio p̄ficīt ibi qui p̄dic̄. Tercio rei cōsecrate cōmemoratio exp̄mit̄ ibi. vñ et memores. Circa p̄mū p̄tino ponit sacrificij oblationem. Sec̄do oblatiōis b̄ndictiones. ibi q̄ sumus b̄ndictam. Tertio sacrificij trāsubstantiationē. ibi: vt nobis. Dicit ergo quam oblationē. i. terrenam materiā ad corpus filij tui destinatā fm̄ Guil. mantitiū. Tu deus quesumus in oibus. i. tota cogitatione. tota cognitiōe. tota mēte ⁊ toto intellectu digneris facere benedictas. i. p̄ quā hoies b̄ndicant. Ascriptam. i. p̄ quā hoies ascribunt in celo. Ratam. i. p̄ quā de visceribus x̄pi eise censent̄. Rationabilē. i. per quam a bestiali sensu exuant̄. Acceptabilem vt q̄ nobismetip̄s displicemus p̄ hanc acceptabiles vnico

filio eius simus. Ita exponit Aug. de cō. di. ij. vtrum sub figura. s̄z Inno. exponit referendo ad x̄pm. b̄ndictam. i. immunē a pctō. ascriptaz. i. scripturis p̄nūciatā ⁊ figuratam. Ratā. i. non trāstoriaz sicut verus lex. Rationabilem. i. q̄i nō peculia rem sicut erat hostia legalis q̄ non mundabat a pctō. acceptabilē contra illam de q̄ Isa. ⁊ Hier. dicunt. Obtulisti hostiā nō acceptā. Cōmuniter tū hoc refert̄ ad differentia oblationis iude. Illa em̄ traditio fuit maledicta: iō ista sit b̄ndicta. Illa autem p̄scripta vel discripta de libro viuētū. iō digneris facere ascriptam illā. Illa fuit irrita. i. iniq̄ ⁊ de testabilis. iō deus sacistā ratā. Itēz illa fuit irrationabilis: iō deus sacistaz rōnabilē. i. ratiōe plenam. vt fiat ratiōabile n̄re seruitutis obseq̄um. Ille reddidit mala p̄ bonis p̄pter qd̄ reprobatus est: sed tu deus fac hanc acceptabilem p̄ quam tibi nos reddas acceptos. S̄iunt autēz hic q̄nos signa crucis tres cōmūes sup panem ⁊ calicē simul. q̄rta autē sup panem: ⁊ q̄nta sup calicem p̄ se. Et significāt quinq̄s loca vulneruz eius. Vel fm̄ Innocentium tres significāt triginta denarios p̄ quibus venditus est x̄ps. Due autē venditiōnem ⁊ emptionem siue venditorē et venditū. Vel fm̄ Bernardum d̄ parantinis ⁊ fm̄ Guil. mantitiū significāt tria q̄ x̄ps fecit circa hoc sacramentū. Nam accepit. benedixit ⁊ dedit. Ecce tria. Et spectralit̄ fit crux sup oblatam ⁊ vna sup calicē. q̄ dixit. Hoc est em̄ corpus meū. ⁊ iterū bibite ex hoc oēs. Et sequitur: vt no

bis corpus et sanguis fiat dilectissimi filij tui dñi nostri iesu xpi. Ubi petit trãssubstãtiationẽ panis in corpus xpi p hoc vbum cuz dicit fiat. Illud em est verbũ creatõis siue creatoris. Bñ. i. vbi dixit. Fiat lux. et sequit et factũ est ita. Et nõ dicit sacerdos. vt faciã corpus xpi: qz non est nisi minister huius conuertiõis. Ideo nõ in ppiã psona: s; in psona xpi dicit fiat. Dicit aut dilectissimi filij tui: qz nullus põt esse dilectus deo q̃ tũcumq; sc̃tus sicut xps. rone cuius peccata idulit. Sũt aut due cruce. vna sup panem. alia sup calicem: ad significandum q hoc sacramentũ valet ad salutẽ corporis et anime.

Sequitur ad p̃dic. Hec verba addidit alexander p̃mus. anno dñi. cxxij. Et hic p̃ficit cõsecratio. Circa quõ p̃rimo representat qd xps in cena fecit. Uñ dicit. Qui p̃uidit. i. vna die añq̃ passõ e v' vna die p̃cedere añ passio nẽ accepit panẽ. et i h' loco teris dicit g̃t sup corporale accepit sacerdos hostiã reuerent. Et dz eã tenere sub misse nõ ostendẽdo populo vel ministro ne videat aliquo mō añ cõsecratiõem. Uñ dicit. accepit panem in sc̃tas ac venerabiles manus suas et eleuat in celũ oculis ad te deum patrẽ suũ oipotentẽ. Et hic eleuat sacerdos oculos supra celũ in quo xps significat: qz oculos mentis debemus eleuare in celũ vñ veniat auxilium nobis. vt dz. ps. Quia omne bonum desursum descendit.

Sequit. B̃ras agens nõ p se sed p nra redẽptiõẽ. bñdixit et sit ibi crux sup hostiam q̃ significat q xps passus est in natura humana. s. in corpore et anima. qz dixit. Tristis e aia mea vsq; ad mortẽ. Et tõ p se bñdicitur hostiã et p se calix. Et nõ inteligas q xps benedixit. i. cruce fecit sup panem cuz virtus crucis nulla fuit ante passionẽ eius sed bñdixit. i. verba consecratiõis. s. illa. hoc est em corpus meũ. sup panem ptulit. quoz virtute vboz facta est statim bñdicta trãssubstãtatio panis in corpus xpi. vnde expone. bñdixit. i. vim bñdictionis verbis p ipm prolatis dedit vt trãssubstãtiaret panis in corpus xpi veruz. Sequit. ac fregit deditq; discipulis suis dicẽs. Accipite et comedite. Ubi scienduz q licet hic dicat q xps p̃us fregit et tũc cõsecrauit. tñ ita nõ intelligẽduz est q xps prius fregisset et tũc bñdixisset: sed q xpus post bñdictionẽ et cõuersionẽ fregit. Uñ sic construẽ litterã. Accepit panẽ et bñdixit. s. dicens hoc est em corpus meũ et tunc fregit deditq; discipulis suis dicẽs. accipite et comedite hoc est em corpus meũ. P̃rius ergo ptulit illa vba vt eis vim cõficiendi tribueret: deinde ea ptulit vt aplos formã cõficiendi doceret. Ita dicit Bull. Cõmuniter tñ dz q sel ptulit xpus illa vba. tunc scz qñ voluit dare aplis. Uñ dando eis tunc bñdixit p illa vba iam dicta. s. hoc est em corpus meũ. Itẽ dicit Bonna super Mat. Et ita per illa verba semel prolata simul confecit et formam cõficiendi dedit vt dicit Bern. de parãtintis

Expositio quarte

Uñ sensus est. bñdixit fregit deditqz
discipulis suis. ⁊ tñc dixit. hoc è em
corp⁹ meū. Et iste è verus intellect⁹.

Hoc est enim corpus me-
um. Ista est forma cō-
secratiōis venerabilis
sacri eucharistie quaz
dicens sacerdos habe-
re intentionē verā cōsecrātī corpus
xp̄i. Nō obmittat autē illā cōiunctio-
nē em. qz lz nō sit de substantia sacri
est tamen de essentia p̄cepti. vñ gra-
uiter peccaret obmittēs eam. Aliq
ho dicētes ista verba tenent hostiaz
in manibus. ita qz possit videri a cir-
cūstātib⁹: qd̄ est graue periculus
qz tunc potest adorari p̄ simplices
ante consecrationem qd̄ erit graue
pctm̄ idolatrie. Et ideo teneat eam
valde depreisse in altari ne videatur
Sit autē eleuatio hostie sacratissimi
corporis xp̄i vt ostendat oibus ob-
latā esse ad salutē turta illud. Ego
si exaltatus fuero a terra ⁊c. Secun-
do vt ex tñc populus cognoscat esse
veritatem sacramenti que nō p̄us fa-
cta est. sed modo vt iam sciat vera ci-
ter adorare deū p̄sentem. Expositio
autem istius forme verborū requira-
tur supra in tractatu de sacramētis
circa sacm̄ eucharistie. vbi sufficiē-
ter expedita est. Sequit. s̄l̄r ⁊c. vbi
ponit forma cōsecratiōis sanguinis
xp̄i. Vbi sciendum qz sacerdos vo-
lens p̄ferre ista verba debet ipsam
calicem accipere ambabus manibus
⁊ cum dicit. Bñdixit dz facere crucē
sup calicem tenendo calicē in manu
sinistra ne tactu vel impetu cadat.
Crux sup calicem significat passio-
nem xp̄i in anima vt dictū est. ⁊ etiā

nostrā salutē in anima. Et facta cru-
ce debet tenere calicem sicut p̄ius.
Et hoc facto p̄fert h̄ba cōsecratiō-
nis habēdo intētionem cōsecrandi
sanguinem xp̄i. Et si potest habere
actualē est tanto melius. Debz autē
p̄ferre h̄ba ista sine aspiratione ma-
gna. nō sicut quidā fatui faciūt fac-
ientes anhelitum magnū ac pessimū
in hostiam vel calicē: ita qz astantes
scandalizant. Uñ dicit. S̄l̄r postqz
cenatū est accipiens hunc p̄clarū ca-
licem. Et ponit h̄c cōtinēs p̄ cōte-
to. i. vinum cū aq̄ mixtū in calice ad
trās substantialiandū in sanguinē suū.
Dicit etiā hunc calicem: qz idem est
nunc q̄ fuit tñc in specte simillis q̄tū
ad materiā calicis. q̄tuz vero ad cō-
tentū xp̄i sanguinem idem est in nu-
mero nūc q̄ fuit tñc. Addit autē p̄-
clarum: qz istud sacrificiū inter oia
est p̄clarissimum. vnde. ps̄. Calix
meus inebrians q̄ p̄clarus est.
Sequitur in sanctas ac venerabi-
les manus suas: quo tempore reci-
piat sacerdos calicem in manus.
Sequitur. Item tibi gratias agens
quod referas ad illud quod dictuz
est. simili modo. ⁊ facit sicut p̄ius
agendo gratias deo patri. Sequit-
tur. Benedixit deditqz discipulis su-
is dicens. Accipite et bibite ex hoc
omnes ⁊c.

Hoc est enim calix san-
guinis mei noui ⁊ eter-
ni testamēti mysteriuz
fidei qui p̄ vobis et p̄
multis effundetur in re-
missionē peccatorū. Hoc totū est de
forma cōsecratiōis sanguinis. ⁊ ex-
ponitur. hic est calix sanguinis mei

id est hic est sanguis meus in calice
 cōtentus. noui. i. vltimi. z eterni. i. p
 petui testamēti. mysteriū fidei. i. ha
 bēs secretā z absconditā intelligen
 tiā tenendā p fidem: qz aliud videt
 z aliud iub visis speciebus firmiter
 esse creditur. qui p vobis z p mul
 tis effundet in remissionē pctōruz.
 Dicit notāter p multis. z non dicit
 p oibus. qz licet p oibus effusus ē
 q̄tuz ad sufficientiā. ita q̄ sufficiēs
 est saluare om̄s: nō tñ quātū ad effi
 caciā: qz nō om̄s efficiuntur saluati
 p ipsum. Dicit aut p vobis. q. d. iu
 deis. qz apostoli iudei erāt: z p mul
 tis. s. gētilib⁹. in remissionē pctōz. i.
 ppter remissionē peccatoz. Hīs di
 ctis eleuat sacerdos calicē vt ppls
 adozeat sciens iam ibi veraciter esse
 sanguinē xp̄i. Aliqui aut eleuant te
 ctū calicem. Aliqui discoopertū: sed
 nō est vis. Nam cooptus designat
 occultū z difficile misterii sacramē
 ti huius. discooptus aut significat
 separationē sanguinis xp̄i a suo cor
 pore tēpore passionis. Et ob hanc
 etiā causam separatim consecratur
 corpus xp̄i z sanguis: vt significā
 tio exp̄matur. vt dicit Boza super
 Math. xxvj. ca. Hec quotienscūqz
 fecerit i mei memoriā facietis. hec
 clausula quā tā cōsecratōis corpo
 ris q̄ etiā sanguinis respicit cōple
 mentū. ideo post vtrūqz est dicēda.
 Sciendū etiā q tpe eleuationis dz
 fieri a pp̄lo deuota inclinatio. vt dz
 in. c. Sane. de cele. mis. z possunt di
 ci hec vba a pp̄lo: vt dicit glo. ibi
 dem. Salue lux mūdi verbū patris
 hostia vera. viua caro. deitas inte
 gra. verus homo. Possunt etiā di

ci ista. Transsubstantiatur res iste
 in corpus z sāguinē tuū dñe ad ho
 nozem z laudē nois tui. ad remissio
 nē peccatoz z ad salutē aiāz nr̄az.
 Potest etiā tunc dici pater nr̄. zc.
 Unde z memozes dñe nos fui tui.
 vbi ponitur cōsecrate rei cōmemo
 ratio. qz enim xp̄s dixit. Hoc facite
 in meā cōmemorationē: ideo presbi
 ter dicit. Unde z memozes nos ser
 ui tui. Hoc dicūt ministri causa hu
 militatis vocātes se suos. Sz hec
 plebs tua sctā. i. p baptisimū sanctifi
 cata. eiusdez xp̄i filij tui dñi dei nr̄i
 tam btē passionis. Et hic sacerdos
 manus extēdit ad modū crucis: vt
 p illā extensionē manū suaz: extē
 sionē manū xp̄i repp̄sentet in cruce
 cōtra qd̄ tñ faciūt illi qui vix man⁹
 mouent verecūdantes manus extē
 dere in hoc loco. Sz tu miser sicut
 et ego vt qd̄ vereris tanti dñi et dei
 tui representare figurā z dispositio
 nez qua te redemit: z nō vereris cir
 ca illicitas choreas z forsan ample
 xus multēz extēdere manus pedes
 brachia atqz totū corpus z repp̄sen
 tare diaboli figurā. Sequitur. nec
 nō ab inferis resurrectionis. vbi sa
 cerdos cōtrahit ad se brachia. z sig
 nificat ab inferis resurrectionē. Se
 quitur. sed z in celos gloriose ascen
 sionis. vbi sacerdos erigit alti⁹ ma
 nus vsqz ad humeros. in signū qz
 xp̄s eleuatis manibus ferebatur in
 celum. Et ab hoc loco stringuntur
 digiti. scilz pollices z idices vtrius
 qz manus. nec disiunguntur nisi qū
 op⁹ est tāgere sacramētū. qd̄ fit ob
 reuerentiā sacramēti. ne digiti aliqd̄
 tāgāt post cōtactū corporis xp̄i. ne

Expositio quarte

etiam eis incaute aliquid cohereat
quod per disunctionem deperdat quod
esset magnū peccatū. ideo sit sacer
dos in hoc multū cautus. Sequitur.
Offerim⁹ preclare maiestati tue. i.
pre omnibus alijs clare. quod licet cor
pora sanctorum erūt clara. tū deus pre
clarior est in sua maiestate: quod ē spe
culum sine macula. Sequitur de tuis
donis: quod dicit ratione spūalius ac
datis ratione temporalitū in presen
ti. Et quid offerimus subdit hostiā
puram: quod xps concept⁹ est sine ori
ginali peccato de virgine. sanctam.
sine mortali. imactatā sine veniali.
panem sanctū vite eterne. panem vitato
ribus presentis vite pro vita eterna
consequēda preparatū: et calicē salu
tis perpetue: quod ipse est reficiens et inebrians
in patria sicut Bern. de parantinis.
Sunt autē hic quinque cruces ad
designandū quod xps in quinque sensib⁹
partiebat. vel etiam plagas et vulne
ra duas manū et duas pedū. et vna
lateris sicut Gual. Mantini. Facit
autē tres cruces super vtrūque scilicet
corpus et sanguinem. et duas per se
quālibet singulariter. scdm autē Ber.
de parantinis signant quinque effusio
nes sanguinis xpi. s. in circūcisione.
in sudore. in flagellatione. in crucifi
xione. et in lateris apertione.

Sequitur tertia pars canonis.

Supra que propicio ac
sereno vultu etc. Hic
ponitur tertia pars ca
nonis in qua ponitur
effectus sacramenti quod
est res tantū. Et sunt tres particule.
Primo petit donorum acceptatio.
Secundo diuine misericordie implora

tio ibi: supplices. tertio collatio glo
rie. ibi memēto dñe. Dicit ergo. sup
plices te rogam⁹. Ubi sacerdos cā
cellat man⁹ in modū crucis eleuan
do eas ita quod aliqūter ad ministrū p
trahi possit. et est sensus. Supplices te
rogam⁹ vt super ista dona propicio
ac sereno vultu respicere digneris.
propicio. i. accipiēdo ea tanquā tibi
gratuite placita ac sereno. i. misericor
dici iuxta illud. Illuminet vultus
suū super nos etc. Respicere digneris
.i. accepta hñe digneris. vnde seq̄t
et accepta hñe sicut accepta dignas
t⁹ es hñe mūera pueri tui iusti abel
De isto abel hñt hystoria Gen. iiii.
vbi dicit. Respexit dñs ad abel et ad
munera ei⁹. et ita fuerit duo accepta
Seq̄t et sacrificiū patriarche nostri
abrahe quod filiū suū voluit imolare.
Gen. xxi. quod reputatum est ei ad iu
sticiā. Sequitur. et quod tibi obtulit sa
cerdos tuus summ⁹ melchisedech.
De isto dicit Ber. de parantinis quod
fuit primo genitus noe quod vixit tem
porib⁹ abrahe. et iste obtulit panem
et vinū in sacrificiū gratias agens
deo pro victoria abrahe concessa su
per quinque regib⁹ per quod omnis desig
natur isti⁹ sacramenti grata deo ac
ceptabilitas. Itaque sicut abel obtulit
grata primogenita sic xps oblat⁹
est primogenit⁹ in multis fratribus
Et sicut abrahā vnicū obtulit filiū:
sic xpus vnic⁹ dei patris oblat⁹ est.
et sicut melchisedech obtulit panem
et vinū. sic xpus in pane et vino hoc
sacramentū instituit. de quo dicit. Tu
es sacerdos in eternū sicut ordinem
melchisedech. Vocat autē abel pue
rum nō a puerticia: quia fuit vir. xx.

annorum. sed a puritate Innocentie. Abrahā autē dicit patriarcha. i. pater fidei catholice: quia primus in deū credidit: et primus incarnationē precognouit Joh. viij. Vidit et gaudens est. Sctm sacrificiū immaculatā hostiam. Hoc addidit Leo papa.

Supplices hinc petis diuine grē ifusio. **U**n dicit supplices. i. humiles te rogamus oipotens deus. vbi sacdos humiliter inclinatis manibus positis sup altare: q̄ cancellatio sicut et p̄ma significat q̄ p̄ crucem et passionem petis offerre ista. **S**inistra autē supposita p̄ quā significat passio xpi. Sed dextera supra ponitur per quam xpi resurrectio designat. Sequitur iube hec p̄ferri p̄ manus sancti angeli tui q̄b̄ exponit Tho. in. iij. sentē. di. xij. non q̄ angelus ista cōsecret cū potestate nō habeat. sed oronem sacerdotis et ppli deo p̄sentat s̄m illud Apo. viij. Ascendit fumus aromatu in cōspectu dñi. i. vota vel supplicatiōes fidelium de manu angeli q̄ sunt orones sanctoruz. **E**xponit ergo. iube hec vota v̄l supplicatiōes fidelium p̄ferri p̄ manus. i. p̄ mysteria angeloz in sublimē altare. i. in eccliam triūphātem vel in plenā participatiōē deitatis q̄b̄ est sublimē altare **U**n sequitur in cōspectu diuine maiestatis tue. **U**el iube p̄ferri hec. i. eccliam militātē in sublimē altare. i. in triūphātē et hoc fac p̄ manus angeli. i. filij tui. **S**equitur. **E**t presta vt q̄rquot. i. fideles et hac altaris participatiōe r̄c. **E**t hic primo sacerdos disiungit man⁹ et oscu-

latur altare in dextera p̄te p̄ q̄b̄ representat osculum iude q̄b̄ dedit xpo cuz surrexit ab ofone. **E**t fit hoc i d̄ testatiōem ipsius iude. **S**equitur sacrosctm filij tui corpus. et hic facit crucem sup hostiā. **S**equitur et sanguinem. et hic facit aliā crucē sup calicē **S**equitur sumpserimus oī b̄ndictiōe celesti et grā repeleamur. hic signat se ante factem. **C**ruce sup hostiā designat vincula q̄bus alligatu fuit corpus xpi: **C**ruce sup calicem designat flagellum quo edunctus est sanguis de corpore. **C**ruce sup facie designat sputa in facie xpi. vel signat iste crucis q̄ xps ter orauit. vel etiā q̄ tria verba dixit in cruce p̄mū pat̄ dimitte illis. scdm̄ in manus tuas. terciū vt quid derelinquisti me.

Memento et dñe famulorum famularūq̄ tuarū vbi petis collatio glie xpmo mortuis postea viuīs. **U**n dicit. memento dñe famuloz famularūq̄ tuarū. **U**bi sciēdum q̄ h̄ q̄dam mortui sūt in celo. q̄dam in inferno et q̄dam in purgatorio: tñ q̄ nobis nō constat de singulis in sp̄ali. iō q̄si estimātes eos esse in purgatorio. oramus pro oib̄. iō dicimus **M**emento dñe r̄c. q̄ nos p̄cesserūt cū signo fidei. i. oñderūt aliq̄d signū fidei. puta habuerūt cōtritiōē vel deuotiōē decedētes. **M**ā de talibus adhuc ē spes. **E**t dormiūt i somno pacis. i. sine pctō mortali s̄m Berni. de parantinis. **E**t debet hic fieri memoria eodem modo sicut supra. **P**rima pillis p̄ q̄bus specialiter missa legitur vel q̄ in speciali memoria sunt tibi cōmē-

Expositio quarte

dati. Scdo p parentibus mortuis
 Tertio p benefactoribus. Quarto
 pro omnibus fidelibus defunctis.
 Ho aut p inimicis fm quosda. Et
 hoc dico de illis d qbus certu est q
 non recociliati decesserut. Quia p
 illis nominatim non est orandu im-
 mo nec generalit nisi sub condicione
 inqum sunt susceptibiles suffragij.
 Sequit secunda memoria. Ipts et
 oibus in xpo redescendentibus .i. in fi-
 de xpi descendentibus locu refrigerij lu-
 cis et pacis vt indulgeas deprecamur
 Et no est opus dicere ipsis dne: qz
 pmittit pus. memeto dne. Un illud
 qd seqtur. .i. indulgeas refertur ad il-
 lud dne. aliter vnu illoru supflueret
 Et dicit locu refrigerij. Un regnu
 celoru dicit locus refrigerij respectu
 purgatorij q est locus ardoris ma-
 ximi et caloris: qz fm Aug. ibi est pe-
 na maior qz aliq que pot excogitari
 in mundo. Dicit etiaz locu lucis qz
 purgatoriu est locus obscuritatis.
 Dicit etiam locum pacis qz purga-
 toriu est locus inquietudinis qz nu-
 qz aie habet pacem: nec quiete. non
 sicut qdam fingut dicetes eos ferta
 scda quiescere aliq vero dnico die q
 omnia sunt frivola ac ifana et sacris
 scripturis contraria. Sequitur. Ho-
 bis quoq peccatoribus vbi petit
 glorie collatione visuis. Primo em
 petit collatione eiusdem glorie. Se-
 cundo glorie societate cum sanctis
 apostolis. Tertio ponit mediatorē
 p quem hoc exequi postulat dicens
 p dnm rē. Circa primum nota q sa-
 cerdos dices ista verba eleuata mo-
 dicum voce tundit pectus suum p
 quod interrumpit silentium. signifi-

cans p hoc confessionem et contrit-
 onem latronis penitentis in cruce.
 q increpans alium dixit. Nos qui-
 dem. .i. rāq peccatores digna factis
 recipimus. Unde sacerdos dicit no-
 bis quoq peccatoribus famulis tu-
 is de multitudine miserationū tua-
 rū sperantibus. .i. sicut ille latro spe-
 ravit. Percussio autē pectoris sig-
 nificat illam tunctionē pectoris illo-
 rum q aderant ad spectaculum pas-
 sionis xpi et percutientes pectora re-
 uertebantur in hierlm. Exaltatio
 vero crucis significat clamorem cē-
 turidōis dicētis. Vere filius dei erat
 iste. Sequitur partem aliquam et so-
 cietatem. donare digneris. Licet tñ
 deus sit simplex non hīs ptes tñ di-
 cit pte aliquam. ppter hoc qz qlibet
 fm meritum habebit diuine faciet
 visionē. ita q vnus alio pfectius vs
 debet deum: vel qz scī videbūt deuz
 totum. non tñ totaliter. .i. nō fm om-
 nes modos quibus est visibilis: qz
 est infinitus: et cū cōprehendi nō pot
 sit ergo qsi partes dabit nobis. To-
 talit aut nō est cōprehensibilis deus
 nisi filio suo qui est in sinu suo vt dē
 Joh. primo Sequitur. cū Johē fm
 Bern. de parantinis. .i. Johē bapti-
 sta. Et presert stephano. nec miruz:
 qz et apl's presert. Ad idigitur stepha-
 no: qz isti duo erant pmi martyres
 noui testamēti Inno. tñ dicit q hic
 repetitur Johes euāgelista ppter p-
 uilegium virginitatis. quia virgines
 sequuntur agnuz quo cūqz terit. An-
 te vero psecratione ponit ppter pri-
 uilegium apostolatus. Sed credit
 Bern. q melius intelligat de bapti-
 sta q ppter excellentiam singularitō

sanctitatis nõ dicitur excludi a canone. Postea ponunt duo apostoli. s. matthia & barnaba q̄ ideo post cõsecrationem & non añ ponunt q̄ isti post ascensionem dñi fuerunt electi. Deinde pontif Ignatio. de q̄ legit q̄ cum esset deuotus xpo & brẽ h̄gini: post eius mortẽ inuentũ est hoc nomẽ te sus aureis lris scriptum i corde suo in oibus partibus. Ponuntur autẽ q̄ncq; martyres post mortẽ xpi pp̄t q̄ncq; vulnera xpi. Item pp̄ter septẽ dona sp̄s̄s̄cti ponunt septem h̄gies ibidem q̄ sequunt. Sequit. Nõ est maior meriti: q̄ non fm exigentiã meritorũ retribuit. sed magis p̄mã do q̄ q̄ncq; meruit. Deinde cõcludit p̄ xpm̄ dñm nostrũ. Et non dicitur amẽ: q̄ fm doctores illud responderet angelis: q̄ sit cõtinuatio ad p̄cedentia. vñ statim seq̄t. in cuius virtute hoc petimus cũ dicitur p̄ quem. s. xpm̄ hoc sacramentus h̄z originẽ quo ad plura. Et p̄mo quo ad esse nature. vñ dicitur. creas. Scõdo quo ad esse sacri vñ dicitur sanctificas. Tertio quo ad esse virtutis. vñ dicitur. viuificas. Quarto q̄ ad effectũ gr̄e q̄ ẽvita aicvñ dicitur bñdicitur. q̄nto q̄ ad augmentũ gr̄e eiusdẽ. & q̄ntũ ad opationem & vsum. vñ dicitur et prestas nobis. Est ergo sensus. per quem. s. xpm̄ tu deus pater oia bona creas condẽdo naturam. viuificas consubstantiando naturam. bñdicitis accumulando gratiam: & prestas q̄ntum ad vsum. Oia em̄ creata sunt p̄ xpm̄. Joh̄s. j. Omnia sc̄tificantur: q̄ a plenitudine eius accipiunt vniuersi. Omnia viuunt quia ipse est vita. Johan. xliij. Omnia benedicuntur quia ipse est benedi-

ctus fructus ventris. Luc. primo. Et alii dicunt per quem hec omnia dñe semp bona creas. Et est sensus. hec omnia. sc̄z panem & vinum & aquam creas fm causas p̄mõz diales &c. sanctificas fm causas sacramentales. viuificas vt transferatur in corpus xpi & eius sanguinem. Et ideo benedicis vt nos per ipsa benedicamur. Scõm alios hoc p̄ nomen hec nõ ponitur ibi in quo sequenda est consuetudo ecclie. Sequitur & prestas nobis. vbi sacerdos remouet corporale de calice ad benedicendum q̄ christus emisit spiritum & velum templi sc̄issum est: & aperta sunt nobis abscondita in lege mysteriorum. Accepta quoq; hostia dicit. & prestas nobis per ipsum. s. tanq̄ mediatorẽ. & hic facit vnam crucem per totum os calicis p̄cedẽdo vltra calicem. Unde dicit. Et cum ipso. Et hic facit minorem crucẽ. s. alabio calicis ad aliud. Post hoc dicit. Et i ipso & hic facit adhuc minorem crucẽ. s. in calice. Ad dẽ subdit: est tibi dõ p̄ri oipotẽti. vbi iterũ facit magnaz crucẽ sup̄ p̄mũ labiũ calicis incipiẽdo ab extremo calicis labio h̄ius se ip̄z. Deinde subinfert. in vnitãte sp̄s̄s̄cti ois honor & glia & hic facit parvã crucẽ in pedẽ calicis. Est autẽ sensus h̄borum. p̄ ipsum tanq̄ mediatorẽ cum ipso tanq̄ cum equali. Et hic significat tres plõe sc̄et̄ trinitatis. vñ p̄ri attribuit auctoritas. vñ dicit p̄ ipm̄ filio equalitas. tõ dicitur sp̄s̄s̄ctõ cõmunitas. ideo dicitur in ipso. signa nõ crucis tria p̄us facta p̄ illa h̄ba sanctificas &c. q̄ h̄nt coopto

Expositio quinte

calice signat tres crucifixiones s; Tho. Naz. hora tertia crucifixus e linguis iudeoy clamantiu crucifige zc. Hora sexta manib; gentiliu: vt dicit Iohes. Hora nona emisit spirituu. Et qa post interuallu triuz horaz xps crucifixus est manibus gentiliu. cu milites crucifigeret iesum. ideo iteru sacerdos facit tres cruces sup calice discooptu sup tribus verbis. s. p ipm. cu ipso. z in ipso; designas illa crucifixione que facta est post tres horas interpositas inter tertia z sexta. Quia no ibi fuit diuisio corporis z aie. ideo iteru facit duas cruces vt dictu est. Vel fm Guill. manitiu. tres cruces per illa verba p ipm zc. significat fidez ceturionis qua credidit vnu deu in trinitate. Due vero alie significant duo sacrameta que fluxerut de late re xpi. videlicet aqua regeneratio nis baptisimi: z sanguis redemptiois generis humani. Vel signat quoz cruciatus xpi ante morte tres scilz alapas: sputa et flagella. in morte crucifixione: z post morte lateris a pertione. Quarta vero signat aie a corpore separatione. quinta descensum in limbū. Sequitur p oia secula seculoy. qd debet dici alta voce. sed anteqz hoc dicat ponat reuerenter hostia ante calicem in suo loco. Et tuc statim dz cooperiri calix. q factoz dz p oia scla seloy. Et hoc alta voce ad designadu q xps clamans alta voce emisit spiritum. Et respodetur Amen ad significandum clamorem mulierum lamentantium dominum. vnde z tunc chorus lamentabiliter responder.

Quinta ps pncipalis misse

Remus pceptis salutaribus zc. Hic ponit sacrameti pceptione. Circa qua pmittitur multe pparatioes. scz ta generales: vt sunt pater nr zc. qz speciales: vt alie ofones. Dicit ergo. Orem; pceptis salutarib; moniti. Circa qd sciendu q hec oratio prius no dicebat in missa. sed Gregorius fecit eaz dici: qz no fuit dignum ea obmittere in hoc officio cu sit nri saluatoris. Greci aut no p sacerdotē sed p se clamāt ea in missa. apud nos vero sacerdotes. Et hoc cu magna reuerētia. vnde quasi no preiūmēs subito subrupere in eam premitit ptesationē dicēs. Orem; pceptis salutaribus moniti. no simpliciter no nra auctoritate vel temeritate: s; pceptis salutarib; moniti. Preceptis. i. dñi. z moniti. i. magistri nri: q sunt salutaria. i. ad salutē disponētia: formati. i. instructi intus z exterius. Et dicit formati: q informatio signat solū exteriorē doctrinā. Ad ostēdēdū aut q nos sumus a deo formati. i. instructi int; s. in intētionē. z extra. i. in opatiōe. ideo dicit audem; dicere. q. d. ex q habem; pceptū z monitionez de ista ofone dicenda. z ex quo illa oratio est cōposita per illum qui errare no potest ideo audem; cuz fiducia dicere. Dicit aut alte. qz xps palaz predicauit. Vel fm Ioh. beletb. qz sumpta ē de euāgelio qd est predīcandū supra te cta z etiā omī creaturē. Dicit etiā sacerdos solus in fine

amē. sub silētio. Cuius rō est. q̄a in alijs orōnib⁹ amē exp̄mit affectuz optātis. iō a pp̄lo vel a clero d̄r. in hac autē amē signat cōclusionē affir mātis. vñ hic valet tm̄. i. exaudita ē orō. S̄z ne h⁹ videat̄ p̄sūptuose asserere dicit amē sub silētio ad euitā dum ostentationē pp̄riā. Sequitur orō. Libera nos q̄sum⁹ dñe. vbi pe titur petitionū explicatio: qz em̄ in orōne tria mala petim⁹ a nobis re moueri. iō hic explicātur q̄ sint. vñ dicit. Libera nos q̄s dñe ab oibus malis preteritis p̄sūtibus ⁊ futuris. Et qz nos nō sum⁹ digni hoc ex se p̄mereri nisi donec nobis orōne btē ⁊ ginis marie ⁊ ap̄loꝝ petri ⁊ pauli atqz andree ⁊ alioꝝ. iō eos hīc i au xiliū implozam⁹. Et rect⁹ ordo est ex q̄ ei pacē q̄rimus a malis merito d̄z implorari virgo btā q̄ est mater veri salomonis pacifici. s. xpi: cum ap̄lis tribus sequētib⁹ q̄ sūt testes pacis. s. petr⁹ paul⁹ ⁊ andreas. Et ponūtur ibi tres pp̄t specialē ratio nē. Hāc petr⁹ p̄pter p̄uilegiū p̄rogatiue dignitatis. Paulus p̄op̄t p̄uilegiū predicatiōis ⁊ immēsi la zboris. ⁊ Andreas p̄p̄t nimīū affe ctū cōcupite crucifixionis. Dicitur autē sub silētio illa orō: qz designat quietē triduanam in sepulchro vbi tūc siluit a p̄dicatiōe. Cū autē sacer dos dicit. Da pp̄ici⁹ pacē dñe i die bus nr̄is accipit patenā de altari ⁊ osculat̄ signū crucis faciēdo. p qd̄ designat q̄ sum⁹ recōciliati deo p̄ passionē xpi. Tandē sacerdos in fi ne discooperit calicē ⁊ hostiā reuer ſeter accipit: ⁊ eā sup calicē frāgit. p̄mo p̄ mediū: ⁊ tūc dicit. p̄ dñm no

strum ih̄m xpm̄ filiū tuū. postea me dietatē que erat i dextera manu po nit sup patenā ⁊ frāgit illā que erat in sinistra manu p̄ mediū dicens. q̄ tecū uiuit ⁊ regnat. ⁊ iungēdo illā particulā q̄ est in sinistra ad illaz q̄ est in patena ad modū lune dicit. in vnitāte sp̄ūs sancti de⁹. Illā h̄o vlti maz quā h̄z in dextera manu tenēs sup calicē. dicit. p̄ oia scla sc̄loꝝum. Et tandē erecto modicū calice cuz illa particula quaz tenet in dextera manu subiūgit. pax dñi faciēs cru cē magnā sup calicem a labio ad la biū. deinde subdit. sit semp. faciēs minorē crucē. tertio addit vobiscū. faciēdo terciā intra calicē. Et qz al ta voce ista fiunt: ideo p̄ hoc signat gaudiū qd̄ habuerūt ap̄li de resur rectiōe dñi nr̄i iesu xpi. Et ideo q̄a gauisi sunt viso dñō: popl̄s clamat dicēs. t̄cū sp̄ū tuo. Sciendū autē est de significatiōe omniū istoz predi ctōꝝ q̄ p̄ calicē passio xpi designat et eterne beatitudinis fruitio. Cū p̄s. Calix me⁹ inebriās q̄s preclar⁹ est. Per patene rotunditatē signat bonoz opeꝝ p̄fectō. Sacerdos au tem volēs frangere hostiā. p̄mo eā sup patenam locat. deinde eam tol lens sup calicē: frāgit ad significā dum qz nemo passioib⁹ hui⁹ mūdi meritoꝝe se valet exponere vel ad eterne fruitōis beatitudinē admitti nisi p̄ri⁹ in bonoz opeꝝ p̄fectōe sue rit solidat⁹. Cū ap̄ls Eph. vi. Ac cipite armaturā fidei: vt possitis re sistere in die malo: ⁊ in oibus p̄fecti stare. Patena ergo hostie supponi tur: ⁊ hostia sup calicē frangit. quia xps ex latitudine charitatis q̄ sig⁹

Expositio quite

nificat per patenā se supposuit passioni. Super calicē vero frangit ne minutie aliq̄liter spargant. Frangit aut̄ in memoriaz ei⁹ q̄ x̄ps fregit et dedit discipulis suis &c. Frangitur aut̄ primo in duas partes ad significandū duplicem predestinatioz statum scz eterne glie ⁊ p̄p̄alis miserie. Subdiuidit aut̄ vna medietas in duas partes quarū vna offert pro illis q̄ sunt in purgatorio. Alia pro illis qui sunt in mūdo. Pars autē illa q̄ post primaz fractionem remanet in manu dextera ⁊ ponit supra patenā designat illos qui iam sunt in gloria ⁊ iam tenēt illaz rectitudinē cui nulla obliquitas admisceri p̄t et ideo dextre comparant. Illi aut̄ q̄ adhuc sunt in miseria per sinistrā signātur vbi sunt multa obliqua. Subdiuiditur aut̄ illa q̄ est in sinistra ⁊ nō q̄ est in dextera: qz illi q̄ sunt in celo statū vniformē iam tenent. ⁊ vna b̄tudinē fruūtur. Illi aut̄ q̄ sunt in miseria sunt diuersi seu diuisi: qz q̄dam sunt in miseria purgatorij. quidam sunt in miseria huius mundi. Particula aut̄ illa que est in sinistra post diuisionez addit ad illā que est in patena. Qū s̄m Aug. de⁹ habet duas man⁹ dexterā qua miserc̄. ⁊ sinistrā qua punit. Illis ergo q̄ sunt in purgatorio in quantū ibi purgant r̄ndet sola punitio. ⁊ s̄do particula q̄ in sinistra manu tenet illos figurat. Illi vero q̄ adhuc sunt in p̄nti vita in qua est status merendi consequi possunt misericordiam: ⁊ ideo ipsi p̄ aliam partikulā q̄ in manu dextera remanet designantur. Quia vero absq̄ dubio illi qui sunt in purgatorio cōiungē-

tur eis qui sunt in celo. Ideo particula sinistre manus cōiungitur illi que est in patena. Sed quia illi qui sunt in hac vita egent multum passionis x̄pi. que ex effusione sanguinis eius procedit. ideo particula que in dextera manu remanet q̄ signat illos q̄ sunt in mūdo: mittitur in sanguinez x̄pi in calicem. Itē sacerdos dicēs hec verba tenet hostiam super os calicis. per quod signatur q̄ viuentes in corpore indigent misericordia di ⁊ meritis x̄pi passionis. Sacerdos autem volens dicere. p̄ omnia secula seculoz erigit se ad significandū q̄ vult petere existentiam p̄petuam dñi nobiscum vnde subdit. Pax domini sit semp̄ vobiscū. ad significandum q̄ dñs post resurrectionē pacē dedit. Sed sciendū q̄ sacerdos dicēdo. per omnia secula seculoz eleuat modicum calicem ad significandū populo vt populus pacē cōsiderās hoc intelligat ⁊ dicat amen. Particula aut̄ quam tūc super calicē tenet significat q̄ viuentes adhuc petūt iuari merito passionis ⁊ effusionis sanguinis x̄pi. Itē per hoc q̄ sacerdos alte dicit. pax dñi representat p̄sonaz x̄pi. q̄ post resurrectionē dixit aplis. Pax vobis. q. d. Do vob̄ pacem pectoris in via ⁊ pacem eternitatis in patria. est ergo sensus. pax dñi. i. pax pectoris qd̄ est a vicijs sit in presenti vobiscum ⁊ in futuro pax eternitatis. Ille aut̄ tres cruces sup̄ sanguinem x̄pi significant triduum sepulture. vel tres mulieres q̄ erant circa monumentū x̄pi. deinde sacerdos mittēs corpus x̄pi in sanguinē dicit. Fiat hec commixtio corporis

et sanguinis dñi nostri Iesu xpi mibi
 et omnibus sumentibus salus metis
 et corporis. et ad capescendam vitā
 eternam preparatio salutaris que
 commixtio significat q̄ aīa vnita ē
 corpori xpi in resurrectione. Et bene
 hoc fit post. Pax dñi: quia postq̄
 dñs pacificauit omnia que in celo ⁊
 in terra sunt primo uauit aīam cor
 poris. Hec omnia uillhelmus. Dein
 de sequitur agnus dei. Et scienduz
 q̄ anteq̄ dicit agnus di fit modicū
 silentium dīcēdo hanc orationem.
 Fiat hec cōmixtio ad designanduz
 illud manifestū silentium aploꝝ qd̄
 fuit ante resurrectionem xpi anteq̄
 scirēt apostoli: nec essent certificati
 postq̄ apparuit mulierib⁹. fm̄ Ber
 nardū de parantinis. dicit aut̄ xps
 agnus qz agnouit patrem sibi obe
 diendo. Item matrē in cruce pēden
 do. Mel dicit ab agnon grece qd̄ est
 piū latine: quia pie pro nobis se ob
 tulit. Canit̄ aut̄ tribus vicibus pro
 pter tres rationes fm̄ Inno. scz p̄
 pter obedientiā patris. propter no
 ticiam matris: ⁊ ppter redēptionez
 generis humani. Mel fm̄ Kauan.
 dicit ter ppter tres partes corporis
 xpi mistici. s. in celo. i. terra: ⁊ dormi
 entium siue in purgatorio. Dicitur
 aut̄ primo. miserere nobis bis ultio
 autē dona nobis pacem. fm̄ Tho.
 Ratio est qz per prima duo petim⁹
 amotionē culpe et pene. p̄ tertiu aut̄
 scz p̄ pacez petim⁹ assēcutionē om̄is
 boni ⁊c. vel qz ip̄e redemit nos a mi
 seria culpe ⁊ pene: ⁊ dedit plenitudi
 nez gr̄e. Illud tamē dona nobis pa
 cem additū est propter psecutionez
 tyrannoꝝ. post hoc sequitur oratio

Dñe Iesu xpe q̄ dixisti apostolis tuas
 pacem meā do uobis ⁊c. vbi postq̄
 sacerdos uenit ibi. eāq̄ pacificare ⁊
 adunare ⁊c. etiam osculat̄ patenam
 in sinistra parte ad significanduz q̄
 per hoc sacramentū uult vniri xpo
 in charitate. postq̄ uero cōpleuerit
 uerba osculatur reliquias uel crucē
 si habet. si nō habet osculat̄ altare i
 dextera parte. qd̄ fit ad significādū
 antiquū ritum. vbi pri⁹ singulis die
 bus cōcabāt: sed cū nec hoc potuit
 fieri sine periculo ordinatū fuit: ut i
 tribus festiuitatib⁹ cōmunicarent.
 scilicet natiuitate. pascha ⁊ penthe
 costen. Reliqs tamen diebus oscu
 lum pacis reciperēt ⁊ panē bñdictū
 Sz qz hoc fieri nō posset. xl. vbi nō
 pot sumi panis benedictus ordina
 tū fuit ut p̄ eo fieret collecta in fine
 sup pplm̄ dīcēdo inclinate capitave
 stra deo. Et sciendū q̄ pax dñi non
 dat̄ in missa defunctoruz: sed d̄ do
 na eis requiē qz mortui nō indigent
 pace tēporali: qz non sunt in pertur
 batione huius mundi: uel quia nō
 sunt in pace: sed in penis fm̄. Bern.
 de parantinis. Ideo dicit⁹. dona eis
 requiem. Aliq̄ autem dicunt in offi
 cio mortuoꝝ. dona eis requiez sem
 pternam ⁊ locus indulgentie qd̄ tñ
 dissonat qz ibi non est loc⁹ indulgen
 tiaruz. eo q̄ illi q̄ sunt in purgatorio
 sunt extra locus militantis ecclesie
 vbi solum est loc⁹ merendi indulgē
 tias. vñd qz illi q̄ sunt in purgatorio
 nullomō merent̄ eis p̄ modū supra
 gij. vtiq̄ satis impropie optat̄ loc⁹
 indulgētie. si tñ illd̄ dictū itelligat̄ si
 cut dona eis locū indulgētie. s. locū
 in quo indult̄ culpis ⁊ penis eos re

Expositio sexte

colloces. s. i. celo et tunc bene potest sustineri. Item dicende sunt ille tres orationes. s. Die iesu xpe filii dei viuis. que ex voluntate patris. et dicitur ad filium et alie. s. Die scilicet pater omnipotens eterne deus da mihi hoc corpus etc. Et post hoc dicit. Domine non sum etc. Deinde sumpto corpore xpi et sanguine abluat calicem primo: et abluitionem sumat. secundo abluat intus et etiam sumat: quod tamen in die natiuitatis xpi nullo modo facere debet quia tunc nullam abluitionem debet sumere sed vult aliam missam celebrare sed debet abluitionem dare concicantibus subditis vel reseruet in vase mudo. s. in ampulla si non habet calicem.

Sexta pars misse.

Extra pars misse est christum ad gratiarum actiones que debet communicatio que fit in memoria eius que populus olim singulis diebus communicabat secundum Iohannem beletum. vel ideo ut per eam communicemus deo et sanctis. Dicitur etiam complenda: quia per eam completur missa. Sed tamen complenda potius debet collecta post communionem. Totum autem fieri debet complende que sunt orationes autem epistolam: et significat gratiam subsequente nobis necessariam et debet in dextera parte couertendo librum per quod signat quod adhuc in fine seculi iudei conuertentur ad dexteram fidei que nunc sunt in sinistra. Iuxta illud ad Iero. ix. Reliquie israel salue fient. Deinde sacerdos oibus pactis couertit se ad populum dicens. Dominus vobiscum Ubi sciendum quod sacerdos salutat populum septies in missa. primo autem prima collecta. secundo autem euangelium. tertio per credo quod

in principio prefationis quanto post pagani domini sexto misse communionem. septimo hic in fine misse ad significandum quod tunc est dominus nobiscum quoniam habemus septiformem gratiam spiritus sancti. Deinde sacerdos vertit se ad populum cantans. Item missa est. et hoc tempore suo cuius sensus est secundum Berni. de paratinitis. et Iohannem beletum. Item ad propria quia missa est consummata. vel iste missa est. i. hostia consummata est vel hostia et oblatio est missa igitur sequimini et item post eam. Iste autem regressus a missa ad propria secundum Iohannem beletum significat regressum populi israel de captiuitate babilonica cum gratia actione ideo debet Deo gratias. Dicitur autem semper. Item missa est quicunq. Te deum laudamus dicitur vel gloria in excelsis quoniam autem non dicitur tunc debet benedicamus domino. Et est sumptus de apostolo vel de Iudith ca. vii. ubi dicitur eam potest benedicamus domino. Et est sensus referamus gratias vel laudes deo. Et est vox humilior que iste missa est. Et ideo non vertit se sacerdos ad populum dicens benedicamus etc. ad significandum quod nunquam debemus cessare referre gratias deo Waldeus. autem super psalmum xxvij. Berengarium dicit instituisse ita dicens benedicamus domino et non domino. quia benedictio non fit ad utilitatem dei sed ad nostram. nos autem dicimus idifferenter quod vtriusque potest dici. Creatura namque benedicit creature bonum optando creatura autem creatorem dupliciter. s. laudando et bonum ei tribuendo. Creator autem creaturam bonum augendo Et hoc dupliciter vel in numero vel in merito sicut enim crescit bonum sic et merita. Hec Waldeus. Sed Berni. de parant

hinc dat tres rōnes. p̄ma q̄r cele
 bram⁹ de sanctis in celo decim⁹. Ite
 missa est q̄si puocātes populū. Ite
 .i. festinate illuc vbi illi sunt. Q̄si autē
 p̄ viuis in mūdo. benedicam⁹ dño:
 q̄ nescimus an sum⁹ in gratia. ido
 timere debem⁹ ne effectus misse eua
 nescat in nobis. Sed cū celebram⁹
 pro mortuis dicimus. Rescāt in
 pace: q̄ eis hoc cōpetit. His expe
 ctis b̄ndictio p̄p̄m sacerdos dices
 Celesti benedictioe. p̄tio stās ante
 altare benedicit seipm. deinde dicit
 reuertendo se ad p̄p̄m in dexteram
 partē altaris. ⁊ cōsequēter ad p̄p̄m
 in medio altaris. ⁊ fili⁹: ⁊ vltimo re
 deūdo: ⁊ sp̄s sc̄tus amen. p̄ q̄d desig
 natur missio sp̄s sc̄ti in apostolos.
 licet autē sp̄s sc̄ti ibi tm̄ datus est:
 tamē q̄z tota trinitas missionē ope
 rata est. ideo dicit pater ⁊ fili⁹ ⁊ sp̄s
 sc̄tus. Post hec oīa sacerdos flectē
 do se corā altari hūiliter dicat. Pla
 ceat tibi sac̄ta trinitas obsequiū ⁊c.
 Et deinde hymnū triuz pueroz cū
 psalmis ⁊ ofoniō⁹ consuētis. Cōtra
 hoc tm̄ multi sacerdotes peccant q̄
 non se flectūt dicentes ista orōnem.
 Placeat tibi sac̄ta trinitas ⁊c. cūz
 tamen flectere cōgruit p̄ eo q̄ tunc
 gr̄az actiones referunt sancte trini
 ti pro beneficijs in missa exhibitis.
 Et quod dicitur deteri⁹ est q̄ aliqui
 obmittuntur hanc orationez in quo
 grauit̄ peccant. Unde legitur q̄
 quidam obsessus a demone postq̄
 adductus esset ad quemdam sacer
 dotem in ecclesia ille volens certifi
 cari a diabolo quid de eius visa sen
 tiret. quesitū de ip̄o quasi de alio
 dicens. quid tibi videtur de Jaco:

bo sacerdote. Respondit demon.
 Q̄lm̄ fuit noster sed iam est des. De
 inde idē sacerdos quesitū de socio
 suo dicens. Quid tibi videt de Bar
 tholomeo socio meo. Respondit des
 mon. si nō subtraheret bonus esset.
 Illevero fuit valde admiratus q̄ vi
 ceret eum furem cūz tamen sciret eū
 sanctū hominem. Interrogauit igit̄
 quidnam subtraheret. Respondit de
 mon subtrahit deo illam orationez
 post missaz. Placeat tibi ⁊c. Quod
 multū nobis placet: ⁊ deo maxime
 displicet. que omnia fuerunt ita cō
 perta sicut ille dixit. ideo caueat sa
 cerdos ne aliquid obmittat quod ē
 de consuetudine ecclesie circa mis
 sam obseruandum.

Cautele seruande in celebratione misse.

Equuntur cautele cir
 ca missam obseruāde
 Et primo generales
 tam laycis q̄ clericis
 necessarie. Prima igit̄
 tur cautela generalis est: vt tam cle
 rici q̄ layci ecclesiam p̄cipue tēpore
 celebrationis misse humiliter ⁊ de
 uote frequētent: ⁊ queta p̄uersatiōe
 deo grata: atq̄ insipientib⁹ placita
 proximū non solū instruat. sed ⁊ refi
 ciant. de emunitate ec. ca. decet do
 mum. li. vj. Sc̄bayt audientes mis
 sam quotiens audierint p̄bitero
 dici nomen dñi nostri iesu xpi flectāt
 genua. et caput inclinent reuerenter
 vt dicitur ibidez. Tertia vt nulla p̄
 phana ⁊ multo forti⁹ feda colloquia

proferant vt ibidem pulchre dicit.
 Quarto caueant ne aliquis ante si-
 nem misse recedat sine magna neces-
 sitate. Idem si exit de sermone. qđ si
 fecerit excōicetur. maxime si hoc se-
 cerit cōtēnendo sacerdotes predicā-
 tem tanqđ minus scientem. sicut so-
 lent facere quidaz laici litterati dicē-
 do. quid audirem istū ribaldū cum
 ego plus scio de scriptura qđ ipse. *L*o-
 tra quos est canō. xxxviij. di. sedule.
 2. c. cū ex iniuncto. de hereticis. vbi
 talia phibent. S; q̄ tales possent
 excōicari habes expresse de pse. di.
 j. vbi sic dicit. Om̄s fideles qui conue-
 niunt in solēnitatib⁹ sacrīs ad eccle-
 siam ⁊ scripturas ap̄loꝝ ac euange-
 lium audiāt. Qui aut̄ nō p̄uenerint
 r̄int in oratione vsq; dū missa paga-
 tur nec sc̄tām cōionem percipiūt ve-
 lut iqtudines ecclie cōmouētes cō-
 uenit cōione priuari. Et iste ē canō
 apostolorū. Et ibidez in cōcilio car-
 thaginensi dicit. Sacerdote in ecclia
 verbū dei p̄ponente q̄gressus fue-
 rit de auditorio excōicet. ⁊ ex p̄cilio
 agatēsi ibidē habet. Missas die do-
 minico secularib⁹ totas audire spe-
 ciali ordine precipimus: ita vt ante
 sacerdotis benedictionez egredi p̄-
 pulus non presumat. quod si fecerit
 ab ep̄o publice p̄fundatur vbi dicit
 glo. hoc dico preceptū esse. Qñ con-
 tra preceptū faciunt qui diebus dñi-
 cis missam non audiunt. Hoc etiaz
 est cōtra illos qui venientes ad mis-
 sam non audiunt quid ibi legit̄ aut
 predicatur. sed circūeūt eccliam si-
 cut iudei synagogā cum tñ dicatur
 in ps. Stantes erant pedes nostri i
 atrijs tuis. et de talibus potest dici

illud ps. In circuitu impij ambulā
 Lōtra quos expresse est canō Ana-
 stasij pape. de pse. di. i. aplicam. vbi
 dicit q̄ cū legit̄ euangelium nō sedens
 nec stans: sed curui debem⁹ au-
 dire. Si aut̄ sessio prohibet̄ multo-
 magis discursus ⁊ circuit⁹. Hoc idē
 habes in ca. qñ aut̄ ibidez. vbi *L*y-
 prianus dicit esse standū ad ofonem
 ⁊ vigilandū ⁊ incubendū ad preces
 toto corde. neq; aliqđ carnalis ho-
 minis ⁊ secularis esse cogitandum.
 o si phibeat̄ carnalis cogitatio q̄to
 plus carnalis locutio ⁊ cōfabulatio
 Quito caueat laicus ne vacuus die
 festiuo ad missaz veniat. de pse. di. j.
 Om̄s xp̄iani. Qu scriptū est. *I*h̄s ap-
 parebis in cōspectu dei vacuus hoc
 tñ est cōsiliū s; glo. ibidē dicit⁹ p̄ua-
 tis. s; dieb⁹ festiuis videt̄ esse precep-
 tus. Qñ videt̄ q̄ oblationes sint exi-
 gende: ⁊ q̄ parochiani sint ad eas
 cogēdi. vt. xvj. q. j. statuim⁹. Est tñ
 argumentū cōtra. xij. q. j. duo. dicit
 tñ glo. in. c. oēs xp̄iani. vbi supra q̄
 si sacerdos est paup̄ pōt diuina sub-
 trahere parochianis nisi det. vt de
 symonia. c. cū sit. Sexto caueat qui
 libet ne alibi nisi i pp̄ia parochia
 die festiuo missam audiat. al̄s pote-
 rit excōicari. vt de parochijs. ca. j.
 Septimo caueat q̄sq; ne audiendo
 missaz ppe altare nimis appropin-
 quet. vt de vita ⁊ hone. cleri. c. j. Et
 ista sūt itimāda pp̄lo sepi⁹: vt debita
 reuerētia circa sacra ecclastica hēat̄

Equitur nūc cautele
 clericis necessarie. Et
 prio caueat sacdos ne
 in vestib⁹ vel ornamē-
 tis sordidis celebret;

sed ornamenta predicta iuxta melio-
rez dispositionem mūdet et iuxta facul-
tatem bonorum ecclesie meliora q̄ po-
terit cōparet. **Uñ** dicit. Stephan⁹
ep̄us familiarī amico hylario q̄ ve-
stimenta ecclesie quelibet dūmodo
ministrant sacramēta debēt esse mū-
da et honesta. **Hoc** est contra illos q̄
de bonis ecclesie comparāt eis tu-
nicas pro decē marcis et ornamentū
pro missa pro media marca aut se-
xagena. nec debēt in alijs q̄ aureis
vel argenteis calicibus celebrare. p̄
mittit tamen canon stagnēū habere
calicē p̄pter paupertatē. de p̄se. di.
j. calix. **Sc̄bo** caueat ne plures mis-
sas celebret preter diem natiuitatis
xp̄i vbi tres celebrant et sine necessi-
tate magna. **Et** hoc fit in istis casi-
bus vt si post missam celebrataz de
die occurrit funus tūc in prima mis-
sa nō sumēdo aquaz ablutionis pōt
postea celebrare requitē. **Itē** si occur-
reret hospes magn⁹ vt princeps vel
magn⁹ dñs qui non audiuit missaz.
Item si occurrerint sponsi volentes
audire missam. **Itē** si aliq̄s habue-
rit plures ecclesias propter pauper-
tatem vñi cōmēdatas. **Itē** si supue-
nerint peregrini. adhibita semp̄ pre-
dicta cautela ne aqua obliuionis pri-
oris misse sumat: de his habemus.
ca. j. de cele. mis. ca. cōsuluisi. **Dicit**
tñ Franciscus de sarabellis. **ibidem**
q̄ hoc est fugiendum nisi necessitas
suaderet. **Tertio** caueat celebrās ne
sine lumine et cāpana celebret. vt de
cele. mis. ca. j. q̄ xp̄us candor est lu-
cis eterne: vt **ibidem** dicitur in. c. sa-
ne. **Quarto** caueat ne plus ponat
de aqua q̄ de vino. quia dicit. **Joh.**

an. in. ca. perniciosus. de. cele. mis.
q̄ credere debemus q̄ de latere xp̄i
maior quātitas exiuit sanguinis q̄
aque vt dicit in. c. itj. **ibidem**. **Quinto**
caueat ille q̄ solus est in ecclesia ne
propter missaz peculiarem. i. priua-
taz seu ex deuotione celebrandā ob-
mittat missam de die vt dicit in. ca.
quidam de cele. mis. **Sexto** caueat
ne legat missaz ad alicuius petito-
nes p̄pter hoc q̄ haberet bonos se-
getes vel vt sibi in hastiludio bene
succederet: quia ista s̄m Inno. repre-
hendunt in. c. quidam. de cele. mis.
Multo fortius autē caueat ne legat
missam vt deus aliquos p̄dat quia
talis grauer peccat. **Et** est depo-
nēdus s̄m **Joh.** an. in. c. quidā: vbi
supra p̄ quo allegat. xxvj. q. v. q̄cū-
q̄. **Septimo** caueat ne nimis mane
celebret. s. ante diem: quia s̄m **sc̄m**
Tho. istud sacramētū p̄tinet ad diē
gratie sicut dicit apostolus. **1Ro.**
xij. **Hoc** precessit et c. **Contra** illos
qui canunt. **1Ro.**zate ante diem. cum
tñ in auroza cantari debet. **Excipit**
tñ natiuitas xp̄i. in q̄ canitur missa
post medium noctis. que significat
statū ante leges qui fuit in tenebris:
vt dicit glo. de cele. mis. **Verūtamē**
ep̄is cōcessum est. vt videt s̄m **Joh.**
an. q̄ lūt in via q̄ p̄nt maturi⁹ q̄ alij
audire. vt de priu. ca. vlti. li. vj. **De**
tauo caueat ne legat q̄s missaz nisi
post matutinum primam et tertiam
ideo ex quo hora tertia dicitur pass⁹
et crucifixus linguis iudeorum: vi-
detur q̄ tunc est hora cōueniens ce-
lebrandi: s̄m doctores modernos.

De dicēdis horis canonicis

Portet semp orare. Lu. xviii. Sicut dicit Henricus de vilmaria de pfectioe interioris hois. li. ix. c. i. cuiuslibet iusti hois sui cordisq; pfectio ad fugem et indisruptam orationis pseuerantiam tendit. Et quantum humane fragilitati concedit ad continuam tranquillitatem mentis niti debet et ad eius perpetuam puritatem. propter quam possidendam et omnem laborem corporis et contritionem spiritus inde sese quimus et iugiter exercemus. Et sicut ad orationis perfectionem tendit structura virtutum. sic nec ipse virtutes absque orationis iugitate et pseuerantia possunt compleri. Quod circa saluator noster nos ammonens ut hanc pseuerantiam orandi teneamus dicit.oportet semp orare. Non est autem intelligendum quod homo sic quoti die debeat orare: ut nec dormiat: nec comedat: vel nec laboret: sed quod iustiter temporibus congruis oret. Cuius lyra dicit super Lucam super loco theomatis nostri quod hec dictio semp non importat constantiam temporis quod oportet orationem interrumpi tempore dormitionis et aliquarum altarum necessitatium: sed importat constantiam siue insistentiam orationis temporibus et horis ad hoc congruis. Hinc dicit Beda super locum istum. Dicendum est enim semp orare et non deficere quod canonicis horis rogare non desistit. Pro quod facit illud quod in collationibus patrum legitur de abbate Lucio quod factitantes quosdam monachos quod sine intermissione oraret et nullum aliud opus facerent corripens dicit. Quia manducatis et bibi

tis quis pro vobis orat: quod audito illi obmutuerunt. Ille vero consequens subiunxit. Ego ostendam vobis quod operans manibus meis sine intermissione oro. Sedeo enim iuuante deo infundens mihi paucas palmulas et facio ex eis plectam. et disco Misere mei deus etc. Et illas plectas vendens pro sedecim nummis duos pro no an ostium domus et quod recipit orat pro me tempore quo ego manduco vel dormio. atque ita implet a me quod sine intermissione oro. Iste pater laboriosus nihil aliud significabat nisi statum laicale opus et manuali labore insudantem. quod ut dicit. Post. non valens continuis temporibus orationibus vacare laborat manualiter et corporaliter et de labore suo bona temporalia: possessiones oblationes et multiplices redditus. et prout psonis spiritualibus prouoluit. hac itaque intentione ut eo diffidente vel desistente a iugi oratione. spiritualia deus exoret. ut sic semp orare videatur. Qui quidem status spiritualis semp orare dicitur cum horis tam nocte quam die competenter distinctis septem vicibus horas canonicas persoluit qua ratione iura canonica dictum septem horarum canonicarum officium pensum seruitutis appellant. ut in. c. i. de cele. mis. Ex quo patet totum clerum in sacris institutus obligari ad horas canonicas singulis diebus dicendas. Circa quorum consideratione: ut facilius memorie commendentur sequuntur ponunt aliqua dubia per questionum breuissimas cum solutionibus earundem. Et primo queritur an omnes clerici in sacris instituti tam beneficiati quam non benefi

etiam ad horas canonicas teneant.
 Et dicendum est fm Joh. an. in. ca. j. de cele. mis. et in glo. vj. de. j. de ce. lebra. mis. q. sic. Idem notat Arch. xxi. di. eleuterius ubi ipse dat huius dicitur rationem dicens quia ordini sacro officium est annexum. unde subdiacono dicitur in ordinatioe sua. vide si hactenus fuisti ad ecclesiam tardum modo sis velocum. si somnolentus modo sis vigilans. Et si dicitur tamen forte non habet beneficium de quo feruiat. Respondeo quod imputet sibi et episcopo qui eum sine titulo ordinauit. Verumtamen dicit archi. xxi. di. in. c. Si quis presbiter. quod licet quis spem ordinem accipiens se huic necessitati supponit: non tamen tenet interesse ecclesiasticis officijs sicut ille qui est ad hoc deputatus fm Hugo. qui etiam credit quod is qui non est alicuius ecclesie clericus debet cogi interesse diuinis officijs. et hoc si commode potest interesse. Secundo queritur quod si clericus beneficiatus nescit horas legere. Respondeo non excusatur quod dicit scire legere. alias prouatur beneficium. cum tales habere debent competentem scientiam: ut dicit in. c. cum in cunctis de elec. Competens autem scientia fm archi. xxxvi. di. Illiteratos. est ut sciat canones penitentiales. psalterium. omelias. et hmoi. xxiiij. di. ca. qui episcopus. imo dicit Hugo. lxxxv. di. in. c. Archi. et in. c. omnes. xxxviii. di. non solum requiritur quod sacerdos sciat in libro legere perfecte: sed etiam debet corde tenus pro maiori parte scire psalterium. Verumtamen dicit Inno. quod licet clericus cantans cum alijs non oia intelligit que canuntur. tamen non pec-

cat mortaliter dummodo cor suum sursum ad deum habeat culpam dicens. Est tamen clericus si ista communia ignorat que ad eius officium spectant fm Hosti. de qualitate et etate ordinandorum. ea te. 22. Tertio queritur quid si aliquis puer maior septennio ex dispensatione obtinet beneficium non curatum et nesciat horas legere. Respondeo deo potest cum eo episcopus dispensare ex causa necessaria vel utilitate: ut aliquas alias orationes loco horarum dicat Ratio magistri stanislai de icabinu domini mei in quadam positione sua est. quia ex quo dispensat episcopus in principali scilicet in beneficio: dispensare potest in accessorio. scilicet officio. Quarto queritur quod si quis est infirmus. Respondeo fm Inno. de cele. mis. c. j. si est talis infirmitas que impedit a dicendo vel audiendo horas excusatur infirmus: nec tenetur postea aliquid dicere: nec premissa penitere: quia necessitas legem non habet. de obseruatione ieiuniorum. consilium. Secus est fm Hosti. si est aliqua infirmitas que solum impediret dicere: sed non audire. tunc enim sacerdos debet aliquid alium coram ipso legentem audire si eum habere potest. Vel si est infirmitas leuis sicut vetus queritana. in qua etiam sua negocia procuraret. tunc omnes horas legere tenet. Quinto queritur quid de illo qui amiserit librum in via eundo. Respondeo quod si casu hoc accidit potest excusari pro illa vice ab horis. sed nihilominus dicat illa que scit. puta orationes vel pater noster ne vacet ocio. Ratio huius dicitur quare isti non imputantur: quia pro eis non stat. ergo sibi non debet imputari ex regula iuris. li. vj. Qd

p^o me. Sexto q̄ritur an clericus bñfi-
 ciatus in scolis stans de licentia epi
 vel peregrinās ad curiā excusat ab
 horis canonicis dicēdis. Rñdeo lz
 aliq̄ dicūt q̄ tales excusant si p̄ alio
 loco sui in ecclis cōstitutos cōpleā-
 tur: et hoc si est clericus beneficiatus
 in minoribus p̄stitutus. put recitat
 Archi. xj. di. Eleutherius. allegā-
 do dictum abbat̄is et Petri de sam-
 prana. de cele. mis. c. j. Tu dicas au-
 dacter q̄ talis clericus siue sit bñfi-
 ciatus siue nōduz sit in maioribus
 constitutus siue in minoribus nec
 propter studiū nec p̄pter laborem
 peregrinationis ab horis canonicis
 excusat nec archieps nec eps possit
 sup̄ his disp̄sare: aut in alio com-
 mutare. Nec abbas cū monacho. p̄-
 pter studiū. ita scribit Archi. i dicto
 c. Eleutherius. et Raymūndus in sū-
 ma: in titulo d̄ officijs clericorū. ca.
 nunqd. et seq̄ntibus. Et his oibus
 sumit istud documentū q̄ obmittēs
 horas ex volūtate: aut ex accurata
 negligentia peccat mortaliter. Te-
 netur etiā eas resumere vel dispensa-
 tiue in alio genere satisfactōis recō-
 pensare. Rñ q̄ ex quo talis soluere
 tenet et nō soluit. necesse est vt soluat
 Clericū si fieret multitudo negligē-
 tiarum pōt disp̄sari secū vt alio die
 secus nō faciet: nisi satisfacet. vt di-
 cit Jo. an. in. c. dolētes. et Inno. in.
 c. j. de. cele. mis. Et idē dicit Hosti.
 q̄ si est tanta diuersarum horarum
 negligentia q̄ q̄si impossibile est eas
 redicere cōmutet in aliam peniten-
 tiaz. Septimo q̄ritur an ille q̄ ex oc-
 cupatione liciti operis vt q̄ multuz
 scripsit vel audiuit confessiones vel

aliud fecit per quod neglexit horas
 mortaliter peccet: R̄spondeo non
 quia talis per ignorantiam p̄babi-
 lem excusatur. de clerico excommu-
 nicato manistrante aplica. Octauo
 q̄ritur an tot q̄s pctā cōmittit mor-
 talia q̄t horas vnus diei obmissit
 vel neglexit: Rñdeo q̄ lz officiū to-
 tum vnus diei sit quoddam totum
 integratū ex suis partibus et vno p̄-
 cepto p̄cipiatur. et p̄ consequēs tran-
 sgreddens oēs simul vna die non pec-
 cat nisi vno pctō mortali. in si q̄s ne-
 gligit vnā horam: vt puta primā vl
 tertiā et. et alias cōplet etiaz peccat
 mortaliter: sed nō ita grauitur sicut
 obmittēs vel negligens oēs horas.
 vñ vnū pctm̄ mortale est grauius
 alio. Est autē veritas q̄ p̄ negligē-
 tia horarū vnus diei integre incur-
 rit q̄s mortale grauius q̄ p̄ negligē-
 tia vnus hore canonicę diei illi.
 Rñ q̄ maior est cōtempus diuine
 laudis in toto q̄ in parte. Rñ q̄ritur
 an attentio mentis in horis sit
 necessaria. Rñdeo s̄m Tho. ij. ij. q.
 lxxiij. q̄ duplex est attentio. vna q̄
 attenditur ad vba ne q̄s i eis erret.
 Scda qua attendit ad finez oratio-
 nis. s. ad deum et ad rem p̄ q̄ oratur
 q̄ quidez maxime est necessaria. Et
 hanc etiā ydote p̄nt habere. Qñ er-
 go euagatio mentis fit in orōne ex
 p̄posito ē pctm̄ mortale et impedit
 orōnis fructū. vnde p̄cipit clericis
 vt officium diuinū q̄stuz deus dede-
 rit studiose celebrent pariter et deuo-
 te. de cele. mis. dolētes. Hoc autē cō-
 tingit qñ hore canonicę trāscurrunt
 et sincopant vel extranea et p̄phana
 vana et inhonestā colloq̄a interm̄t

scant. vt dicitur ex concilio pmo vici. de cele. mis. graui. in cle. Euagatio tñ que fit preter intentionem oratiōis fructum non tollit. qz dicit Basilius qz cuz homo ex fragilitate neqz orare attente de illd ignoscit. vñ glo. v. in cle. graui pmo allegata qz in tali casu satis est ex labijs suis seruire deo in diuinis officijs. lz cor diuertat ad alia: s3 Inno. r Host. de cele. mis. in ca. dolentes q tenent q talis nō peccat mortaliter maxime cogitando spūale qd vel tēporale quod de sui natura nō sit malū: sicut ille q in vespertis cogitat de smone faciēdo post vespertas p̄cipue si esset fatigatus. de quo p Tho. iiii. sententiar. di. xv. Ex quibus oibus inferitur qz si subest necessitas q dilatiōnem nō capit possunt licite tūc alia negocia expediri. Secdo insertur qz si qs studiosē incipit legere horas r tandē in medio errat: sed in fine se recolligit: merito nō frustrat apud deum. Ratio qā non semp requirit intentio p actus essentielles. Itaz p pheta dauid de se dixit. Cor meum dereliquit me. ps. xxxix. Satis em̄ est qz maneat per virtutē qd fit quādo cuz bona intētiōe quis accedit ad orandū. licet in prosecutiōe mēs ad alia rapiātur. Semp em̄ vis p̄i me intentōis manet: nisi tanta esset euagatio qz attentio omnino perit. Et tunc notum est quod dicit Lyranus. li. v. d oratione dominica. Quid audiri postulas a deo: cuz teipsum non audis. Et Cassianus dicit. Nunqd orat etiam quisqz flexis genibus si per diuagationem distrahatur. Nec in glosa magna in cle.

Si dominum. de reliquijs et veneratione sanctorum. Ex quo patet qz hic solum negligentia accurata r crassa damnatur s̄m Innocentium in capitu. dolentes. Decimo queritur quid de illo qui non interfuit p̄icipio hore alicuius: vt quia negligit: sed non malitose: quia forte pulsum tam cito non audiuit vt sic induatur. Nunquid ille debet principium repetere? Respondeo qz non oportet a capite incipere: nisi magis nam partem obmitteret: quia tunc deberet repetendo adimplere s̄m Inno. Et similiter dico de fine hore: si aliquis ex necessitate exit chororum tunc enim residuum suppletur per alios: quia omnes sunt vñ corpus in dño. de constitutionibus. cū omnes. Undecimo queritur an si obmissus vel neglectus est vnus psalmus debeat fieri repetitio in choro: Respondeo s̄m Innocen. qz non est tanta obmissio psalmi vnus qz deberet repeti si scandalum in populo immineret: Unde melius est obmittere r non repetere propter scandalum populi. quia merito dicerent. Ecce clerici nostri aut suffusi sunt aut ignari nescientes quid cantandum sit. Ex quo dicto arguendi sunt illi cauillatores non cantores chozi qui propter vnum accentum faciunt silentium: quod tamen sepe contingit r male. et iterum reincipiunt. qui potius dicendi sunt diuinorum turbatores q̄ catores. Verūm vbi hec sine scādalo fierēt. vt si ppls desset meli⁹ fit repetitio sp̄al. q̄ obmissio s̄m Joh. an. in. ca. dolentes. Duodecimo q̄rit

an degradatus ab ordine suspensus
 excommunicatus: et quilibet criminofus
 teneat ad horas canonicas: **R**espō-
 deo q̄ sic q̄d̄iu tollerā ab ecclesia.
 pater q̄ non debet esse melioris con-
 ditionis malus q̄ bonus. Si ergo
 bon⁹ obligat multo magis malus.
 Unde licet isti amiserunt honorem
 non tamen on⁹. alias ex malicia cō-
 modū reportant tales. tamen in ho-
 ris non debent dicere dñs vobiscuz
 &c. **T**redécimo queritur vtrū q̄s ha-
 bens plura beneficia in plurib⁹ ec-
 clesijs debet plures dicere horas?
Respondeo non: sed solum simpli-
 ces. **N**ec obstat illud **B**reg. **L**ū cre-
 scūt dona: rationes etiāz crescūt do-
 norū. illud eñ fit propter impossibi-
 litates facti ad q̄d nemo obligat. vī
 deant tamen tales q̄ diuites sunt. qz
 tales occupāt & subtrahūt alijs pau-
 peribus necessaria: vt in alijs bonis
 operib⁹ recōpensent. **E**t debet dice-
 re illi⁹ ecclesie horas in q̄ maiorem
 habet gradū dignitatis vel officiū.
 vt si es decan⁹ in vna & in alia cano-
 nicus: dicas illi⁹ ecclesie horas vbi
 habes decanatum. vnde qz laudes
 dat vt vn⁹ homo. Ideo simplas non
 duplas horas tenet dicere. Si eccle-
 sie diuerse sunt eiusdem dignitatis:
 ve equalia beneficia habet in diuer-
 sis: tunc si est ab vtraqz ecclesia ab-
 sens eligat q̄d officiū voluerit. si ta-
 men habet ecclesiaz parochiale in
 vna dyocesi & in alio prebēdā dicat
 horas s̄m eccleie parochialis s̄sue-
 tudinē &c. pro q̄ facit illud **A**mb. ad
 quācūqz eccliam deuenieris: eiusdez
 mores serua. xij. dist. illa. **E**x quo in-
 fert s̄m **v**illhelmū laudisi. in. cap. vi

gnetimī. de cele. mis. in cle. q̄ adue-
 ne comedentes carnes vel alia q̄rta
 feria vel sabbato die in loco vbi non
 est s̄suetudo peccarēt. licz in patria
 sua comedat de s̄suetudine. **R**ō qz
 debet se cōformare his cū quib⁹ cō-
 uersat. xij. dist. ca. j. et de statu regla-
 riū. c. ij. **Q**uarto decimo querit vtrū
 monach⁹ existens prelat⁹ eccleie sclā-
 ris reget eā in horis s̄m consuetudi-
 nez illi⁹ eccleie vel s̄m officii mona-
 chale: **R**espondei s̄m **J**o. an. in cle.
 de cele. mis. in s̄. licite qz nō reget s̄z
 monachale officii sed s̄m clericale
Hoc dicit placere **J**oh. xvj. q. j. ca.
 iij. **S**offre. de statu monachoz. in sū-
 ma. ca. sed nūqd. & **H**offi. in summa
 esuldez. c. ij. **Q**uinto decimo querit
 q̄ sit cōpetens hora pro quibet hora
 canonica regulariter dicenda: **R**es-
 pondeo qz septē sunt hore canonice
 scilicet matutinū. p̄ma. tertia. sexta.
 nona. vespere. & cōpletoriū. vt in ca.
 j. de cele. mis. xc. di. prebiter. **E**t sūt
 iste hore institute in memoriā passio-
 nis x̄pi. **M**ā matutinū significat de-
 tentionez x̄pi q̄ fuit post cenā in me-
 dia nocte. **U**nde talis hora d̄z quibet
 dicere matutinū: vt ei cōueniat illd̄.
Media nocte surgebā ad confitēdū
 tibi. **T**ho. tñ dicit qz sufficit matuti-
 nū dicere post tres partes noctis. i.
 ante aurozā. & hoc hodie approbat
 quasi per om̄s doctores. **Q**d tamē
 cōtra multos est q̄ consumpra nocte
 in potatiōe gula et ebrietate nō nisi
 clara die dicūt matutinū. q̄s arguit
 illd̄ p̄pheticū. **U**bi eras cū me lau-
 darēt astra matutina. **L**ōra q̄s est
 decre. de cele. mis. dolētes. vbi d̄z qz
 tales circa cōcessationes supfluas et

pfabulatiões illicitas. vt de alijs ta
 ceã fere medietatē noctis expēdūt.
 ⁊ somno residuus relinq̄ntes vix ad
 diurnum cōcentū animū excitāt
 trāscurrentes vndiq̄ cōtinua synco
 pa matutinus. Prima hō canit in
 auroza orto sole in memoriã resurre
 ctiōis xpi q̄ tunc dicitur surrexisse q̄stum
 ad noctiam mulierū: q̄ orto sole ve
 nerūt ad monumētum. Prima etiã
 hora visus est in littoze post resurre
 ctionē. Prima hora conduxit p̄cu
 rator vinee operarios. Math. xx. ⁊
 significat laudē hoīs quam deo in
 puericia impendit. Tertia canit in
 memoriã sue crucifixiōis qz tunc est
 ore blasphemantiū ⁊ accusantiū iu
 deoz crucifixus. Tūc etiã sp̄s sc̄m
 misit aplis. Et significat laudē ho
 minis in adolescentia. Sexta canit
 in memoriã corporalis passiōis
 tūc em̄ tenebre facte sunt a sexta ho
 ra vsq̄ ad nonam. Eadem hora dī
 scubuit cū discipulis in ascensione.
 Et signat laudem hoīs in iuuentu
 te. Nonā canit. qz tunc xps emisit
 sp̄m. ⁊ latus eius fuit p̄foratus. Vñ
 p̄fluxerunt sacra. s. sanguis in redē
 ptionem. ⁊ aqua in ablutionem. Et
 signat laudē hoīs in virilitate. Ve
 spere dicunt in memoriã depositio
 nis xpi d̄ cruce. Et significat laudē
 hoīs in senectute. Cōpletoriū autez
 canit in memoriã sepulture xpi.
 Et significat laudē hoīs in decrepi
 ta. Unde d̄ ius. In matutino dā
 nat tpe xps. Vñ surrexit p̄mam ca
 nit ordo fidelis. Tertia cum canit
 tunc est cruciamina passus. Tene
 bre sunt sexta p̄ mūdi climata facte.
 Emisus nonā diuinus sp̄s hora

Vespere claudunt xpi mēbra sepul
 chro. Xpo bisenna custodia ponitur
 hora. Quamuis autē horis cōpetē
 tibus ⁊ distinctis hore canonicē in
 ecclesijs cathedralibus vel collegia
 tis regulariter sunt cōplende pōt m̄
 in horis canonicis dicendis ex cau
 sa rationabili: vt qz plebanus hz vñ
 sitare ifirmos ⁊ eos p̄curare facis
 vel hz audire cōfessiones. ⁊ cuz hoc
 aspicere licitos labores corporales
 oēs horas inclusiue dicere etiãz aī
 diem. Sistr̄ qui habz p̄dicare vel alī
 quid legere in facultate vtili scolari
 bus pōt etiam simul ante diem om
 nes complere. Qui vero hoc facit
 causa lasciuie: vt. s. expeditis horis
 ante diem in die liberius vacet ocio
 ⁊ vanitatibus seculi nō pōt hoc face
 re sine pctō fm Tho. in q̄da quod
 libeto. Sunt etiãz aliq̄ qui ante me
 dium noctis oēs horas euadunt.
 Et hi similiter peccāt cū adhuc nō
 sunt digesti: vt legitur in vitasp̄trū
 qz quidā pater qm̄ orabat valde ma
 ne angelus sibi portabat vuas non
 maturatas: quando hō nimis tar
 de tunc portabat putridas: qm̄ vero
 competētī tpe tunc portabat matu
 ras ⁊ valentes. Sed quare in q̄dra
 gesima dicunt vespere ante p̄adiuz
 ferialibus diebus cum missa: Rñ
 deo fm Archi. de cōse. dist. j. Solet
 em̄ ieiunium quadragesime magis
 celebrari ad imitationem xpi Et qz
 xps ieiunauit. xl. diebus ⁊. xl. nocti
 bus nihil comedēs d̄beremus nos
 toto illo tpe ieiunare nulla die vel
 hora comedentes sicut ipse non co
 medit. Et quia hoc facere non pos
 sumus p̄pter defectū nature saltem

De modo dicendi

toto die ieiunando volumus eū imitari: et quod instante et urgente famis necessitate non possumus expectare ut finiatur dies. expectamus saltem quod hore diurnales finiantur. hore scilicet quod in die sunt celebrande quarum vltima est officium vespertinum. Completorium enim quod sequitur licet deputet huic diei quasi complens ipsam. non tamen de cantat in hac die: sed post finem ipsius in principio sequentis diei. quod secundum computationem canonicam a vespertinis non tempore incipit sequens dies. Ar. lxxv. dist. quod a patribus. Et ideo statutum est quod in quadragesima vespere post missam nonalem statim celebrentur sine interuallo. quod non fit in alijs ieiunijs quod non cum tanta restrictione seruantur hec archi.

De modo dicendi horas canonicas.

Consequenter quod de modo dicendi horas canonicas. Est autem modus dicendi horas secundum modum et formam et dispositionem ecclesie cathedralis si in ea habeatur specialis rubrica. alioquin recurritur ad metropolitanam ecclesiam. cuius rubrica ab omnibus est seruanda. ut dicitur in concilio tolerano. xij. di. de his. qua deficiente recurritur ad romane ecclesie consuetudinem. Hoc est contra multos romipetas qui in patrijs nostris volunt dicere horas canonicas secundum modum romane curie: cum tamen habeant specialem modum et formam et rubricam in eorum cathedralibus aut metropolitanis ecclesijs. Et hi incidunt in pena dicti

concilij. scilicet suspensionis a comunione per sex menses. Nam hec ecclesia romana sequenda est in sacris: non tamen in diuinis officijs. ut notat Jo. an. de cele. mis. c. j. Monachi autem orabunt secundum rubricam sui ordinis ut ibidem dicitur. Item queritur vbi hore canonicę sunt dicende. Rursus in cathedralibus ecclesijs dicende sunt. immo etiam in parochialibus ecclesijs si fieri poterit congrue. iuxta illud in ecclesijs bndictite deo domino Cyprianus quod curati in parochialibus debent occupari confessionibus et procuratōe sacramentorum tam circa sanos quam infirmos. ideo sufficit eis orare priuate in ecclesijs vel in domibus. dum tamen in loco honesto sit et cetero non sicut quidam discolori consueuerunt horas dicendo pelere scrophas vel vacas ad pascua et impellendo rēperere verba horarum per clamores et per minationes scropharum vel vacharum. Quidam etiam in lecto sacretel apodiat: et quod deterius est dicere sacretes supini in dorso posito libro vaticico supra pectus murmurant horas. Alij vero de domo in domum discurrentes per villam vel opidum clamitant implacite sonoroze ut more phariseorum orare videant. Alij vero ante fores ecclesie stantes aut in cimiterijs circum euntes salutate personas ad ecclesias descendentes. vnde fit aliqui ut dicat dominus vobiscum et rursus deat. bonum mane domina glosa. quod potius errare quam orare dicendi sunt. Nam hore cum magna reuerentia et etiam attentōe dicende sunt. Que autem reuerentia est in talibus locis cum tantis strepitibus. De quibus dicit Hieronimus super bo. Quid prodest strepitus laboriorum vbi cor est mutum. Sic enim vox

sine modulatiōe fit vox porcorū. sic
 oꝛo sine deuotione est vox boū. Et
 qđ deterius est nōnulli inter ista soz
 dida ⁊ abhorrenda ⁊ abhomināda
 opa vbi etiā cū cane loqui verentur
 cū deo in ofone loquūtur. *Leu*
te mētor: si nō audiui quēdam pres
 biterū voce alta vespas dicere bea
 te virginis sedendo in cloaca ⁊ pur
 gando aluū. Qđ nephas q̄tuz pu
 doris habeat et culpe attēdere pōt
 vnusquisq; sensatus. Ideo corrigat
 tā inepta corruptela: ne deus vnde
 placari debuit acrius puocet. *Ve*
ritamen qđ dictū est de attentione
 interpretationē recipit mitiorē. *Qz*
dicat sc̄tus Tho. ij. q. j. q. j. q̄ licet in
 orōnibus puatis debeat esse mag
 na deuotio ⁊ attētio orantis. qñ em̄
 sentit abesse deuotio dimittēda est.
 Non tñ sic est in horis canonicis i
 quibus nō requiritur deuotio ex ne
 cessitate debiti vel pcepti ecclesia
 stici. sed ex consilio. vñ siue sit deuo
 tus siue nō: nihilominus sunt hore
 dicēde a presbiteris. alioquin expe
 ctādo deuotionē que nō est in pote
 state nra raro ozaremus. Intētio tñ
 omnino requirit vel actualis vñ ha
 bitualis. vt videlicet intēdat deum
 ozare p salute ppria ⁊ aliorū. Et p
 hoc pz etiā q̄ sacerdos orās in pec
 cato mortali q̄uis frustra deuotio
 ne ⁊ gra dei. tamen ipse horas dice
 re tenet. qui licet nō exaudiat pro se:
 tñ ex quo orat in psona totius eccle
 sie pro alijs exaudiat. Unde in hoc
 casu cōparatur faci accēse que seip
 saz psumit ⁊ alijs lucet. ⁊ canali qđ
 alijs aquā influit ⁊ in se putrescit. ⁊
 cineri seu lixiuio qđ alios munda:

⁊ in se sordidat. Pro isto igit facit
 qđ scripsit in cle. *Jo. an.* Si vñm. i
 glo. magna. vbi q̄rit an oꝛones ma
 loꝝ p̄sint his p quibus ozant. Et
 vñ q̄ sic. nisi sciēter malū eligerent.
 Ad hoc etiā facit qđ scribit *Arch.*
iiij. q. viij. in grauiorib. Facit etiā
 ad hoc expresse glo. *xlix. di. c. j.* vbi
 vñ q̄ si ex certa scientia malus eligi
 tur a pplo: ⁊ sit cōformis eoz mori
 bus. nocet subditis. als spūsc̄tus
 eque p malū sicut p bonū operatur
 remissionē pctōrū. vt. *j. q. j.* Si fue
 rit. argu. ad hoc. *vj. q. j. ex merito.*
viiij. q. j. audacter. Vñ illud dictum
Breg. in pastorali q̄ dicit. *Lūm is*
q̄ displicet ad intercedendū mittit
irani animus ad deteriora puocat.
xlix. di. ca. j. sic intellige fm *Arch.*
 ad deteriora puocat. s. cōtra euz q̄
 mittit: nō cōtra eū q̄ mittit: nisi sciē
 ter mittat indignus. Et sic hoc vi
 detur intelligere *Hugo. Laurenti*
 ⁊ *Johes.* maxime qñ sciēter ordina
 tur indignus: aut p̄tentatur ad ordi
 nes vel beneficiū. *His em̄ modis a*
liquis mittit ad intercedendū p po
pulo. Itē querit an hore canonicē
 legēde sunt alta voce vt ab alijs au
 diatur: vel potius submissa vt a so
 lo deo audiant. *Rūdeo fm Jo. an.*
in dicta glo. magna. q̄ licet de^o ag
 noscat cordis deuotionē: nō tñ fru
 stra vox adiūgitur. vnde dicit theo
 logi q̄ oꝛo que fit p ministros eccle
 sie. i. psbiteros q̄lis est i horis cano
 nicis. id fit vocalit ⁊ exp̄sse: qz talis
 orat i psona toti^o eccleie ac ppli. vñ
 vt pplo inotescat q̄ p eo orat sacer
 dos merito fit exp̄sse ⁊ vocalit oꝛo.
 tñ nō est sic de illa que priuate fit p

De modo dicendi

alio. De necessitate adiungit tamē
vox p̄me ad excitandū Inferiorē de
uotionē. verbis enim ⁊ signis nos
metip̄os interi⁹ excitam⁹ ad sc̄m
desideriū augendū. vt dicit beatus
august. ad pbaz q̄ fuit vxor adarisi
p̄cōsulis. vt dicit fido. li. v. viroz
illustriū. Sc̄do ad redditiōē debi
ti: vt. s. seruiat deo orans fm se totū
in corde ⁊ corpore. de cōse. di. v. nū
quid. Tertio ex quadā redūdantia
ab' aīa in corpus ex vehemēti affe
ctione. Vñ psalmista psal. xv. Le
tatū est cor meū: ⁊ exultauit lingua
mea ⁊c. Et tūc querit an accoliti te
nent dicere septē psalmos. Rūdet
fm Paulū aluoz ratispan. ep̄m in
tractatu suo de heresi q̄ sic. Lulus
rō precipue inter ceteras ē: quia ex
quo dicuntur clerici a clerico qd̄ est
fors qz in sorte ⁊ in partē dñi sūt vo
cati. rōnabile videt vt dicant aliqd̄
ratione sui officij. Hoc tñ depēdet
ad cōsuetudinē an singulis diebus
an tñ festiuis dicere debeat. Est tñ
consonū rōni qz qui nō studēt in sco
lis aut studijs: vt singulis diebus
orent septē psalmos. iuxta illud am
brosij: qz semp pecco debeo semper
habere medicinā. de cōse. di. ij. in fi
ne. Itē querit an sacerdos teneat
ad horas btē virginis marie? Rū
deo fm eundē vbi s̄ qz sic. licet non
de iure tñ de optima cōsuetudine q̄
iam p lege putāda ē. vt dicit Aug.
ad cōsulariū psbiterū. xij. di. in his
rebus. vñ in hoc casu nō valet illoz
excusatio q̄ dicit qz hore btē virgi
nis nō precipiūtur p aliquā consti
tutionē autēticam ecclesie vniuersa
lis. nec p sacrā scripturā. ergo sunt

in bñplacito. Quib⁹ respondendū
est qz multa sūt in ecclesia dei que
nō sunt de institutiōe eccleie vel pre
cepto scripture: sed ex solo cōsuetu
dinis v̄sū ātīquo: que p̄mitti nul
lo modo debēt sine periclo salutis.
vt signatio crucis q̄ fideles signāt.
Vba plura orōnis sup panē ⁊ sup ca
licē. bñdictio fontis. trina vnctio o
lei illoz quos baptisam⁹. q̄ oīa vt
dicit Aug. xj. di. ecclesiasticaz. ob
seruata sunt reuerēter a patrib⁹ ma
gis silentio q̄ publicata scripto. vt
dicit Paulus d leazaris. Stepha
nus puincialis gētinus in cle. gra
ui. de cele. mil. qz vbi est cōsuetudo
qz plati ⁊ maiores ecclīaz dicūt ho
ras btē virginis obmittentes eas
peccāt mortalit. nisi subit causa rō
nabilis. An autē iste hore debent di
ci in festis btē virginis. ex quo tunc
totū officiū est de btē virgine. Dicē
dum est qz ibi recurrendū est ad cō
suetudinē cathedralis ecclesie. Itā
in quibusdā ecclesijs dicūtur nō ob
stāte officio solēnitatis. i quibusdā
nō. Et sic statur cōsuetudinē ecclīe
cathedralis q̄ est mater omnīū infe
riorū: a qua nō licet discedere. xij. di.
nō dicit. Itē querit an om̄s sacer
dotes teneantur ad vigilias mortuo
rū. Rūdeo fm vvilhelmū qz curati
teneantur ad vigilias mortuoꝝ ordi
narias iuxta cōsuetudinem ecclesie
cathedralis. vbi est cōsuetudo qz ma
iores plati dicāt vigilias singulis
dieb⁹ quadragesime. in aduētū. et i
vigilijs aploꝝ. debēt etiā ipsi cura
ti dicere vbiqz sint siue circa ec
clesias ppas siue in studijs. Verū
tamen ad extraordinarias nō tenē

tur fm spm curati in studijs existētes aut alij beneficiati. Extraordi-
narie vocātur q̄ dicūtur specialiter
p̄ aia cuiuslibet defuncti. ad quas
dicēdas solū illi astringūtur q̄ circa
ecclesias sunt p̄sentes. similiter qui
in illis sunt in anniuerfarijs defun-
ctorū. Unde vlteri⁹ querit an ali-
quis dicēdo horas de sanctis v̄l de
martyrib⁹ quādo dicende essent de
feria peccet mortaliter: R̄spondeo licz
fz yvillhelmū nō refert p̄ quos psal-
mos laudet deus. tñ determinatio
ecclie maioris est sequēda. Itā fm
cōsuetudinē ecclie maioris iustū est
v̄t vniūq̄q̄ inde sumat regulas ma-
gisterij vnde honoris p̄secrationez
accepit. xij. di. de his. Et b̄t̄is Ber-
nardus dicit. Sp̄s sanct⁹ illas ho-
ras gratas nō recipit qui q̄si aliud
q̄s debes neglecto eo qd̄ debes ob-
tuleris. Unde istud viciū reprobat
expresse de cōse. di. v. in die. vbi di-
cit Greg. septimus q̄ illi qui in die
bus quotidianis tres tñ modo le-
ctōnes legūt nō ex regula sc̄tōz pa-
trū: sed ex fastidio ⁊ negligētia pb̄a-
tur hoc facere. hec ibi. Itē querit
de illis qui dicūt nouas hystorias
nō approbatas p̄ ep̄m: R̄spondeo q̄
peccat mortalit̄ fm Bern. sup Lā-
ti. smone. xxvj. vbi dicit q̄ quicqd̄
sine voluntate supioris fit vane glo-
rie deputabitur nō mercedi. Ep̄us
tñ potest inducere cōsuetudinē no-
uaz in ecclesia sua quo ad officia ce-
lebrāda. xij. di. nouit. ⁊ de cōse. dist.
iij. c. j. Et exp̄sse i glo. xcj. di. Eleu-
theri⁹. super ver. vigilijs. quod sic
intelligitur fm archi. ibidem q̄ ep̄i
in his que circa solemnitatē ecclesie

tantum consistunt que cōsuetudine
nō precepto maiorū sūt introducta
mutare possunt: et statuere vt dicit
Jacobus de alberga. Statutum tñ
ab ep̄iscopis vel sanctis patribus
nō possunt immutare. hec ibidem.

Item queritur qd̄ de illis qui ob-
mittūt dicere suffragia sc̄tōz: Re-
spondeo q̄ peccat si hoc faciunt cō-
tra cōsuetudinē ecclesie cathedra-
lis. vt supra dictū est fm dñs Paulū
aluoꝝ. quia contemptores lauda-
bilis cōsuetudinis sicut et legis pu-
niuntur. di. xj. In his. Et hoc si fa-
ciūt ex negligentia affectata: qz nō
curant. vel vt citius percurrant ho-
ras ⁊ vacent potibus vel ocio rē.
Sed quid de illo q̄ prius orauit cō-
pletōziū q̄s vesp̄as rē. vtrū teneat
redicere vero modo. R̄spondeo sc̄dm
dñm Paulū vbi supra: q̄ nō tenet:
sed caute implebit vesp̄as quas
in caute obmisit. et penitebit de neg-
ligentia. Itē queritur an dicere p̄-
noster ante horas ⁊ post sit precep-
tum. R̄spondeo q̄ hoc post horas ex-
p̄sse p̄cepit in cōcilio gerundenē.
de cōse. di. v. c. id semper vbi sic d̄r.
Illud semper placuit obseruari. vt
omnibus diebus post matutinas ⁊
vespas oratio dñica a sacerdote p̄-
feratur. Ante vero horas dicere pa-
ter noster. licet nō appareat esse pre-
ceptū scriptū. apparet tamen licitū
dignū et iustū. Itā prius inuocā-
dus est omniū reiū pater quo p̄ter-
misso nullū rite bonuz fundatur ex-
ordium. vt dicit Boetius in de con-
so. phie. lib. iij. Rationabile autem
est vt prius oratio illa p̄cedat quaz
auctor salutis dictauit et instituit. q̄s

Cautele in dicendis

Ille quas sancti patres postea dicta uerunt. Itē expedit prius petere ea que sūt magis necessaria ⁊ uilia ad salutem q̄ que sunt minus necessaria. Magis autē necessaria sunt que ponunt in dominica oratione ⁊ uilia q̄ que ponuntur in alijs. cuz ibi summa totius salutis ⁊ perfectiōis consistat. Petim⁹ em̄ ibi sanctificari nomen dei in nobis ⁊ aduenire regnum celozū. qđ primo esse querendū saluator docuit ⁊ habet Math. vi. Item concilium est ut illa oratio premittat que disponit homines et aptum reddit humiliando ad effectum orationis consequendū. h̄mōi autē est oratio dominica. in qua petimus dimitti nobis debita nostraz a malo liberari. quib⁹ nondū expectis orationis effectus frustrare nisi em̄ nobis prius debita dimitterent ⁊ a malo culpe liberaremur nullaten⁹ aliquid impetrarem⁹ cū dicitur Joh. ix. Deus peccatores non exaudit ⁊ ps. Peccatori dicit deus quare tu enarras iusticias meas. et assumis testamētū meū per os tuū. Adiūgitur etiam Aue maria in principio horarum: qz dignū est ut illaz salutemus in principio nostri operis per quā salus nostra exordiiū sumpserit. Dicit em̄ Bern⁹. qz de⁹ nihil nos uult habere salutis qđ p man⁹ marie nō transiret. Aliqui uero incipiūt horas per illū versiculū. Scti spūs assistit nobis gratia. Sed non est uis Ego incipio per aue maria ista ratione quia nec gratiam spiritus sancti me posse obtinere puto sine marie suffragio. Ideoqz ad eam primo recurro: quia impetrare nisi per eaz

melius non dubito.

Cautele in dicendis horis canonicis seruande.

Equit cautele circa horas canonicas obseruade. Et primo septem impedimenta quibus frustratur effectus orationū. De quib⁹ habet i cle. graui. de cele. miss. *Caueat ergo quilibet ne legat transcurrendo siue sincopando sicut aliqui faciūt dicentes. Dixit domin⁹ a dextris meis aut extra nea: aut prophana colloquia intermiscendo: qz dicit. Franciscus ueriteley. Friuola qui profert duz sacra presbiter offerit. Lectio sacra di nō deputatur ei. Tarde ad choyz uenēdo ante finem officij sine causa excessu. aues in horis portando seu uenaticos canes. sine tonsura uel ueste competentis horis interessendo. Et hoc est contra cāpanatores: crispatos: comatos: manicatos ministrantes celebrantibus presbiteris q̄ grauius peccāt: ut patz vbi supra. Scdo caueat horas canonicas cantās ne lasciuos ⁊ dissolutos cantus ibi per sonet. sicut quidam theatrales. i. secularium choyzarū cantilenas confictis modulationib⁹ spūalium consonantiarū discantssant. Contra quos est ap̄ls ad Eph. v. dicens. Cantantes ⁊ psallentes in cordibus uestris dño vbi dicit Hiero. ⁊ ponitur. xcij. dist. c. Cantantes vbi dicit. Audiāt hec adolescentuli. audiāt ibi quib⁹ in ecclesia est psallendi officiū deo nō voce sed corde cantandū: nec in tragediarum modum guttur ⁊ fauces medicamine limēde sunt: ut i eccles*

ſia theatrales moduli audiantur. et cantica. ⁊ Greg. dat huius rationes dicens. xciij. diſtinctione. cap. in ſancta vbi dicitur plerumq; ſit vt in ſacro miniſterio dum blanda vox que ritur congrua vita negligatur. Et cantoz miniſter deum moribus ſtimulet: cum pplm vocibus delectat. Hoc etiam prohibetur de cele. miſ. in cle. j. vbi a cantilenis prohibet abſtinere pro quo facit. xxviij. diſt. preſbiterum. ⁊ de conſe. diſt. v. non oportet. Et. xxvij. diſt. ca. ij. hodie prouiſum eſt hoc optime per Job. xxij. in etrauaganti que incipit. dicta ſancitorum patrum decreuit auctoritas: in qua reprobatur cantu cantilenarum in triplis et mutetis vulgaribus infra ſolennia miſſarum ⁊ horarum canonicarum. Et precipit tales ſuſpendi ab officio per octo dies. Permittit tamen dieb⁹ celebribus ⁊ feſtiuis in miſſa et in diuinis officijs aliquas fieri conſolationes. videlicet conſonantias: q̄ melodiam faciunt infra octauam quarte ⁊ quinte ⁊ hmoi ſuper eccleſiaſticum officium et cantu ſimplicem. ita tamen q̄ ipſi integritas illibata permaneat. hec ibi. Tertio caueat ne incongrue verba taz in horis q̄ in alijs diuinis ſiue cantando ſiue dicendo ſubmiſſe pferat hoc em multu ſcandalizat audientes. et licet hoc omnib⁹ clericis generalit^r ſit cauendu: tamen ab ipſis canonicis ⁊ prelatis eccleſiarum cathedralium maxime eſt vitanduz. Tales arguit Caſſio. ſuper illud ps. xlvj. pſalite ſapienter: dicens. Nemo ſapienter facit qd no intelligit. Signu aut non intelligentie eſt incongruitas. vñ

credit ſtephan⁹ ſcribens ſuper cle. ne in agro. de ſtatu monachorum. q̄ ignorantia grammatice q̄ maxime in incongruitate conſiſtit repellit que a canonicatu eccleſie cathedralis. Ar. xxiiij. diſt. qn. ⁊ de eta. ⁊ quali. c. ſi. de conſan. ⁊ aſſi. ca. j. et de reſcri. ca. ſtatutu. li. vj. ⁊ ca. j. ⁊ ca. ſi. ſi corpoze. li. vj. vbi probat hoc per arg. Quarto caueat cleric⁹ orans ne in horis reſumet vnu ⁊ idem verbu plures: q̄ dicit Eccl. vij. ne iteres verbu in oratione tua. Contra qd faciunt quidam dicentes pater noſter pater noſter q̄ ſexies aut ſepties. Et no dico ſepties tantu: ſed etiam ſeptuagesies ſepties. q̄ iterantia procedit ex inaduertentia. ex inaduertentia ac mentis diſtractione: q̄ vñ alia cogitant in vno verbo linguam tandiu figunt donec cogitationes pertranſibunt: ⁊ hi pot⁹ irritant deu q̄ orant. Haz dicit Seneca. Perturbat mentem auditoris qd ſepe dicit vna ſex et eadem voce: immo quodammodo in hoc de⁹ blaſphemat vñ p hoc videt ſemel dictu no audire vel intelligere: niſi ſept⁹ et reſumat. cu tn dicatur. Scit em pater veſter celeſtis q̄bus indigetis. Math. vj. Videat q̄ libet taz cleric⁹ q̄ laycus vt in oratione ſtet vel ſedeat quiet⁹. aut ſlectat de uotus manus leuando. pect⁹ tudeo. ſuſpirando. ⁊ ſurſum inſpiciedo Iſti em ſunt modi orandi in ſcripturis ſctis approbati. Haz dr in ps. Staſtes erant pedes noſtri. et Math. xj. Cu ſtabitis ad orandu diſmittite etc. Sic martha ſtetit ⁊ ait ad xp̄s. Dne non eſt tibi cure. etc. Lu. x. Sic leproſus genu flexit: ⁊ ipetrauit curatioez

*ynocentia gra
mabia Repe
ſit que acta
nomi ca tu.*

*modi orandi
in ſcripturis
ſacris approbati*

De sententia.

Mar. j. ydropicus stans ante xpm
obtinuit sanitatem. Lu. xiiij. De se
dendo. Mat. xxvj. dicit vbi xps dixit
aplis. Sedete hic. et sequitur. et orate
ne intretis tentationem. Idem Mar.
xiiij. dicit quiete dicit Mar. vj. Lu. ozaue
ris intra in cubiculum tuum. et clauso
ostio ora. Cubiculum autem est locus que
tis et locus pacis. De flexura dicit de
leproso. pedes adoravit. Lu. v. quod
vtriusq; flectere est necessarium sicut Pau
lus dicit se dicit. Flecto genua mea ad
deum pro vobis Eph. iij. Et idem de
scto stephano qui positus genibus ora
bat Actu. vij. De elevatione manuum
habet Exo. xvij. vbi moyses eleua
tis manibus oravit. Et dicit. Eleua
tio manuum mearum sacrificium vesp
tinum. ps. cxi. De tunctione pectoris
habet Luc. xviii. vbi publicanus pro
cutiens pectora orabat. De suspira
tione Joh. xj. vbi xps infremuit spi
ritu et turbavit seipsum volens lazarus
suscitare. De sursum inspicendo dicit
Joh. xj. vbi xpi suspiciens in celum dixit
pro gratias tibi ago quoniam exaudisti me.

De excommunicatione.

Si quis ecclesiam non au
dierit sit tibi sicut ethni
cus et publicanus mar.
xviii. et xxxiii. q. j. oib.
b. Quoniam ut ait doctor
subtilis. i. iij. sen. di. xix. q. j. ar. v. In
ecclesia est duplex forus. vnum secretissimu
m idem idem est accusator et reus et ad
istud pertinent claves ecclesie. Aliud
est forus publicum in quo hanc ecclesia aucto
ritate corrigendi publica debita. Et
talis auctoritas cognoscendi in cau
sa et sententiandi publice quodammodo pot

etiam dicit clausus. Prima dicit clausus
ordinis. Secunda clausus iurisdictionis
ad quam quodam clausus iurisdictionis
pertinere videtur dictum nisi saluatoris
supra premissum si quis ecclesiam non
audierit sit tibi sicut ethnicus. id est ex
communicatus et gentilis. et publicanus
id est. ut publicus peccator vitae. Per eccle
siam autem intelligit platus ecclesie ut
exponit Beda et Hylarius. cuius. s.
plati lata est sententia. sicut statim ibidem
dicit saluator. Amen dico vobis quod
cumque ligaueritis super terram erit ligatu
rum et in celis secundum Hylarium talis sententia iu
dicio diuino approbat. Consonant
autem ista iurisdictione tam xps quam apo
stoli exercuerunt. Nam dominus mulierem
deprehensam in adulterio per sententiam
oboluit dicens. Nemo te condempnit
mulier. quod ait. nemo domine. et ipse subiun
xit nec ego te condempnabo. Joh. viii.
Sicut autem tunc absoluit eam: ita potu
isset condempnare eam. De petro qui legit
quod publice ananiam et saphiram ad mor
tem sententiauit: ut dicit Act. v. De pau
lo etiam legit quod Corinthium fornicantem
publice excommunicauit ut dicit. i.
I Cor. v. Item. i. ad Thimo. i. Hyme
neum et Alexandrum tradidit sa
thane propter blasphemiam. Idem
etiam prohibet communicare nos
torum peccatoribus. i. I Cor. v. et ij.
Thes. iij. et ij. Thimote. iij. facit
vitare Alexandrum erarium. Item
ad Tytum. iij. hereticum post alte
ram monitionem facit vitare. Idem
quod dicit ad Gal. j. scribens ait. Si an
gelus vobis de celo aliud euangeli
zauerit preterquam quod euangelizauimus
vobis anathema sit. sic et anathema te
net contra angelum et contra homines. Denique

Jo. Chozinthū hereticū publice ex-
 cōmunicauit: ⁊ vitare p̄cepit. que
 om̄ia arguūt hereticorū modernorū
 veritatis q̄ eccle. detrahentes dicūt
 eaz non habere auctoritatē excōicā
 di: ſuſpendendi: ⁊ interdicēdi: ⁊ p̄ cō-
 ſequens dogmatizāt nō eſſe curan-
 das eccleſiaſticas cenſuras: cū tamē
 dicat Criftoſt. xj. q. iij. ca. nemo cōrē
 nat vīncla eccle. nō em̄ homo eſt q̄
 ligat ſed xp̄s q̄ hanc poteſtatē dedit
 et dñs fecit hoies eſſe tanti honoris
 Circa igit̄ p̄ſecutionem hui⁹ mate-
 rie breuiter de trib⁹ principalib⁹ eſt
 cōſiderandū primo q̄dem de excōi-
 catioe. ſecūdo de ſuſpenſioe. tertio ⁊
 vltimo de Interdicto. Eſt aut̄ excōi-
 catio a q̄libet licita cōſone et legit-
 mo actu ſeparatio. xj. q. iij. euident̄
 Alibi em̄ vocat̄ eterne mortis dāna-
 tio. xj. q. iij. nemo ep̄ſcopoz. Alibi
 em̄ d̄r aie ⁊ corporis detrimentū. ij.
 q. j. de manifeſta. Item deſicit de ec-
 cleſia ⁊ tradit diaboloz. xj. q. iij. aud̄
 Et breuiter excōicatio q̄ dicit̄ alio
 noie anathema nō ē niſi a deo ſepa-
 tio. xxiiij. q. iij. Tertio ē. et hoc ē ma-
 gna pena. Itaz qñ q̄s excōmunicat̄
 ſtatim mēbrū dei eſſe deſinit ⁊ ic̄pit
 eſſe mēbrū diaboli. xj. q. iij. excel-
 lentiffimus. Moroz vt ab eccleſia re-
 pellitur rapido ore demonū deuora-
 tur. xj. q. iij. abſit. Sunt autem due
 ſpēs excōicatiois. vna que ſeparat
 a ſacramētis eccleſie ⁊ a participa-
 tione fidelīz ⁊ ab ingreſſu eccle. Et
 hec d̄r maior ſeu anathema. Alia ē
 que ſeparat ſolū a ſacramētis: vt eſt
 quodlibet pct̄m mortale. Et hec d̄i-
 citur minor. de vtraq; d̄ſctur. iij. q.
 iij. engeltrudā. A prima non abſol-

uunt ſimplices ſacerdotes: ſed a ſes-
 cunda in caſibus tantū ip̄is permis-
 ſis a iure. vnde ſciendū q̄ quattuoz
 ſunt genera excōicatoruz: vt colligi-
 tur. xi. q. iij. ad menſam. Primo qñ
 q̄s peccat ⁊ deus facit̄ ab eo. ſc̄do
 qñ quis de conſilio ſacerdotis abſti-
 net ab euchariftia. Tertio qñ quis
 eſt excōicatus minori excōicatione
 vt quia cōicauit excōicato in locuti-
 one vel cōmiſit ſacrilegium vel eſt ſy-
 moniacus. Quarto qñ quis eſt ex-
 cōicatus excōmunicatione maiorē
 et tūc proprie dicitur excōicatus et
 etiam vitandus ſm̄ Joſhem de deo
 qui ita notauit in predicto canone.
 ad menſam. ⁊ archi. ibidem poſt eū.
 Circa iſtam materiam eſt videndū
 de quattuoz. Primo q̄ ſint caſus in
 quibus q̄s ip̄lo facto incidit i ſniaz
 excōicationis a iure. Sc̄do quis ſit
 effectus excōicationis. Tertio in q̄
 bus caſibus participās excōicatis
 incidit in eandē ſniam excōicatiois.
 Et in quibus permittit̄ quis parti-
 cipare licite excōicato. Quarto de
 forma ſerendi ſniam excōicationis.
 Et impendende abſolutionis. De
 primo ſciendū q̄ qui quaginta ſunt
 caſus in quib⁹ ip̄lo facto quis ſentē-
 tiam excōicatiois incidit q̄s bñ enu-
 merat. Jo. an. in. c. eos q̄. de ſen. ex.
 li. vj. in glo. iij. Et eodē ti. in. de. in.
 j. glo. Et ſciendū q̄ prim⁹ eſt qñ q̄s
 incidit heretiſm dānatā. vt. iij. q. iij.
 c. ij. ⁊ iij. aut q̄ nouā heretiſm fingit.
 de here. ad abolendā eſt ſic excōicas-
 tus. ⁊ ſiſt̄ credēs hereticis vel eos re-
 ceptās: aut eis ſauens. de hereti. ſi-
 cut ait. Secūdus cum q̄s aſſerit ro-
 mam eccleſiam non eſſe capnt om̄

nis: nec et tanq̄ capti obediendū.
 di. xix. nulli phas. vnde hodie diffi-
 nitum habet̄ ⁊ declaratū per Boni-
 faciuꝝ octauū q̄ subesse romano pō-
 tifici om̄i humane creature est de ne-
 cessitate salutis. vt patet i sua extra-
 uaganti que incipit vnam sanctam.
 Tertius casus q̄ rectores ciuitatis
 faciūt exactiones indebitas in cle-
 ricos ⁊ admoniti non desistunt: vt
 de emunitate eccliarū. non minus.
 Quartus casus est. cū quis non ele-
 ctus a duab⁹ partib⁹ cardinaliū ge-
 rit se pro papa de elec. licet. Quint⁹
 cū quis magister scolariū tractat cū
 aliquo ciue bononie de conductioe
 hospicii irrequisitis inq̄lis nisi t̄ps
 fuerit elapsū vt de locato ⁊ cōduc-
 to ex rescripto. Sext⁹ cū monachi:
 canonici regulares: archidiaconi
 prepositi: plebani: cōtores: ⁊ alij cle-
 rici personat⁹ habētes aut etiam q̄
 cunq̄ presbiteri audiūt leges ⁊ phi-
 sicam. ne clerici vel monachi ⁊c. cū
 magn. o. ⁊. c. super specula. Secus si
 habēt t̄m eccliam parrochialem et
 non sunt presbiteri nec clerici vel mo-
 nachi ⁊c. statutū. lib. vj. Septimus
 cuz quis participat cū excoicatio in
 crimine. propter qd̄ excoimunicatur
 dando ei consiliū auxiliū vel fauorē
 de sen. ex. si cōcubine. Octauus sta-
 tuentes statuta p̄ta libertatez eccle-
 sie. tam consules q̄ corū scriptores
 de sen. ex. nouerint. ⁊. ca. grauē. Ho-
 nus qui vtunt̄ ordinationib⁹ a scis-
 maticis factis de scismaticis. ca. j.
 Decimus quicūq̄ loquit̄ secrete vel
 mittit scripturas vel nūcium alicui
 cardinali q̄ sunt reclusi occasione
 electionis pape: vt de electione. vbi

periculum. lib. vj. Et idem de d̄f̄is
 rectorib⁹ et officialibus ciuitatis q̄
 imminente ipsa electione non seruaues-
 rint ipsam constitutionē. Undecim⁹
 de his qui grauāt aliquos qui cum
 pro vno rogabant eligere noluerūt.
 de elec. sciant cuncti lib. vj. Duodes-
 cimus de rectoribus ad regimē vs-
 bis romane electis ⁊ de fautoribus
 qui fecerūt contra cōstitutionem su-
 per hoc factā vt de elec. fundata lib.
 vj. Tredecimus de his q̄ vocant̄ ad
 dirigendas moniales in electioib⁹
 nisi abstineāt ab his per q̄ possit in
 eis discordia oriri vel nutrirī: vt de
 electione indēnitatib⁹. Decimusq̄r-
 tus de his qui procurant conferuas-
 tores dari: ⁊ intromittūt se de his q̄
 non licent de om̄i. dele. statuimus li.
 vj. Decimusquint⁹ de his q̄ absolu-
 tionez de aliqua excoicatioe vel re-
 uocatione eius: aut etiam suspensio-
 nis vel interdicti extorquet̄ per vim
 aut per metum. Itam hec absolutio
 nō valet ⁊ incurrit̄ noua excoicatio
 vt de his q̄ vi metus ve causa fiunt.
 ca. vnico. li. vj. Decimus sextus qui
 fingit fraudulenter aliquez casum p̄
 quem aliqs iudex vadat ad aliquaz
 mulierem pro testimonio: vt de iudi-
 cijs mulieres. Decimus septim⁹ de
 his q̄ p̄latoz vel capitula vel alias
 p̄sonas ecclesiasticas cōpellūt ad sub-
 mittendū laicis vel alienādū bona
 imobilia eccliaz. Et sicut laici q̄ vsur-
 pant sibi h̄mōi illicite: nisi admoni-
 ti destiterint. de rez alienatione hac
 cōsultissima li. vj. Decimus octau⁹:
 q̄cūq̄ in p̄sonis ecclesiasticis vel eccle-
 sijs per se vel per alium suo nomine
 vel alieno pro p̄sonis vel rebus q̄s

nō causa negotationis deferūt vel
 deferri faciūt seu transmittūt exigūt
 aliquod pedaguz. de censibus q̄q̄
 li. vj. Decimus nonus de his qui im
 pediūt iudiciū delegati vel cuiuscūq̄
 q̄ iudicis ecclesiastici de imunitate
 ecclesiaruz. qm̄. Vigésimus de his
 qui iubēt subditis suis ne personis
 ecclesiasticis vendant aliquod bla
 dum vel similia de imu. ec. ca. si. lib.
 vj. Vigésimus prim⁹ de religiosis
 qui habitū sue religionis dimittunt
 vel qui accedūt ad studium sine licē
 tia suā ipsi vel conuent⁹ vel qui co
 raz talibus legit scienter qui dimise
 runt habituz ne clerici vel monachi
 rē. Nec periculo fo. li. vj. et sicut re
 citat Jo. an. in nouella super regla
 li. vj. referens Guill. de lata petri dis
 putasse de monacho q̄ bene defert
 habitum monachalem sed opertuz
 habitu clericali q̄ sit apostata. Q̄
 hodie videt appobatum de vita et
 ho. de. qm̄ in p̄cepto i cle. in d. a re
 ligiosis. que oīa vera sunt fm̄ Joh.
 an. qm̄ monachus iustā causam trās
 formattonis nō allegat. Vigésimus
 secund⁹ qui hereticos seu fautores.
 credentes. receptatores vel defenso
 res eorum scienter tradiderint eccle
 siastice sepulture. de here. q̄cunq̄ li.
 vj. Nec tales debent absolui nisi pri
 us tales sepultum propriis manib⁹
 extumulent. Idez de illis laicis qui
 publice vel priuatim de fide catholi
 ca disputant: vt dicit ibidem. Dicit
 tamen. Joh. an. q̄ in istis casib⁹ est
 canō ferende et non late sententie et
 hoc est tenendum. Vigésimus tertī⁹
 quicunq̄ rector secularis vel quicūq̄
 q̄ officialis eius cognosceret de cri

mine heresis. Aut captiuos libera
 ret vel dyocesanoy inquisitoꝝ offici
 um. Impediret de here. inquisi. libro
 vj. Vigésimus quartus q̄ per assis
 mos vel assassinos aliquez xp̄ianū
 interfecerit. Dicuntur autē assisimi
 vel assassini q̄dam infideles qui ex
 q̄busdam falsis opinionibus q̄bus
 fuerunt enutriti facile mittebant ad
 occidendum quēcūq̄ xp̄ianum nō
 curantes nisi ob hoc ipsi occidēdi
 essent. De homicidio p̄ humani li.
 vj. Vigésimus quint⁹ de clericis qui
 manifestis vsurarijs ad fen⁹ exercē
 dum domos locant. vel alijs titulis
 cōcedūt. de vsuris. vsuraz. li. vj. Vi
 gésimus sextus de his q̄ concedūt re
 pressalias contra personas eccliaſt
 cas specialiter siue generaliter vt de
 iniurijs ⁊ dāno dato: ⁊ si pignozati
 ones. li. vj. Dicunt autē rep̄saliē qm̄
 vnus oriundus de vna terra spoliat
 ab alio de alia terra oriūdo. ita vide
 licet si debitū nō soluit ei tūc dat po
 testas ipsi spoliato q̄ satisfaciat sibi
 cōtra quēz de terra illa vñ est ille de
 bitoz: vel spoliatoz. Vigésimus septi
 mus si dñs vel rector tēporalis non
 fecerit ea obseruare q̄ statuūt con
 tra infecutores cardinaliū seu alicu
 ius de familia eoz vñ pape. de penis
 felicitis. li. vj. Vigésimus octauus q̄
 cūq̄ dat licentiā occidendi seu acci
 piendi vel alias in p̄fontis vel bonis
 iuis vel suozū grauandi eos q̄ cōtra
 reges barones nobiles vel quoscūq̄
 q̄ tulit excoicationis suspēſionis vel
 interdici finias. siue istos quoz occa
 sione sunt plate vel eos q̄ eos obser
 uant: aut eos q̄ talit̄ excoicationis cōs
 care volūt nisi licētia ipaz reintegra

liter reuocet. et si qua sunt ablata res
 situant siue pillis satisfaciât. Et si
 militer q̄ dicta licentia vñ fuerint.
 vel etiã sine licentia suo motu hoc
 fecerint excoicationem incurrunt. In
 qua si pmanerint p duos mēses nō
 nisi p papā absoluūtur. de sen. excō.
 q̄cūq̄ lib. vj. Trigesimus nonus q̄n
 quis ab excoicatione fuit absolutus
 in mortis articulo vel alio impedi-
 mento si cessante articulo vel alio i-
 pedimento nō p̄tet se q̄tocius po-
 terit illi a quo absoluti debuerat rein-
 cidit ip̄o facto in eandem sniam. de
 sen. excō. eos li. vj. Trigesimus q̄n
 al: q̄ absoluuntur a sede apostolica:
 q̄ se p̄sentent ordinarijs vel a lega-
 tis et iniungitur eis alijs suscepturis
 penitentiam et passis iniuriam seu
 eis q̄bus obligati sunt satisfaciant:
 si hoc nō faciât cū p̄mo poterint re-
 incidunt in eandē sententiã. vt in di-
 cto ca. eos li. vj. Trigesimus prim⁹
 de his qui in cimiterio sepeliunt cor-
 pora tpe interditi: vel vsurarios ma-
 nifestos scilicet sepeliūt a qua excō
 municatione nō debent absolui: nisi
 prius ad arbitrium dyocesanī satis-
 fecerint q̄bus p̄missa fuit iniuria ir-
 rogata. de sepulchris. eos. i. cle. Trigesimus
 sc̄d̄s de religiosis q̄ decias
 ecclie debitas sibi appropriant vel
 vsurpant: siue q̄ non p̄mittunt idolui
 ecclesijs decimas q̄bus tenent iuxta
 tenorem clemētine. de vicinis reli-
 giosi. Trigesimus tertius de mona-
 chis siue canonicis regularibus q̄
 non habēt administratiōes. et confe-
 rūt se ad curias p̄ncipū sine licēta
 p̄latorū vt damniū aliq̄d inferāt pla-
 tis suis aut monasterio. vt de statu

mo. ne in agrō. in cle. Trigesimus
 quartus de monachis q̄ intra septa
 monasterij arma tenent et. vt in dis-
 cto. c. ne in agro. Trigesimus quintus
 de his q̄ impediunt visitatores mo-
 nialium vel canonicorū: nisi moniti
 desisterint. vt de statu monachorū
 accedētes in cle. Trigesimus sextus
 de q̄busdam mulieribus q̄ dicunt
 beguine. s̄lr et religiosi q̄ eas in tali
 statu fouent. de religiosis domibus
 cum de q̄busdā. in cle. Trigesimus
 septimus de illis q̄ scienter p̄trahūt
 m̄rimoniū i gradu cōsanguinitatis
 vñ affinitatis p̄hibitis. vñ cū moni-
 libus. vel cōtrahētes q̄ sunt religio-
 si vel montales. siue etiã clerici in sa-
 cris. vt d̄ cōsan. et af. eos. in cle. Trigesimus
 octauus de inq̄sitoribus he-
 reticorū: q̄ p̄teru inq̄sitionis officij
 q̄busuis modis illicitis pecūiam ex-
 torq̄nt. vel etiã bona eccliarū ob de-
 lictum clericorū applicant fisco. de
 hereticis. volentes. in cle. Trigesimus
 nonus: p̄tās. capitanei. rectores
 cōsules et iudices: cōsiliarij et alij of-
 ficiales q̄ statuta scribūt. faciūt et di-
 crant per que q̄s compellit soluere
 vsuras vel solutas non repetere et q̄
 s̄m ea iudicant. et q̄ habēt super hoc
 potestatem nisi statuta ipsa deleue-
 rint sūt excoicati vt de vsuris ex gra-
 ui in clemē. Quadragesimus de reli-
 giosis mendicantibus q̄ domos ad
 habitandum de nouo recipiunt. vel
 receptas mutant seu alienant. de ex-
 ces. p̄ela. c. vno li. vj. et de penis. ca.
 cupientes in cle. Quadragesimus
 primus. de religiosis qui. i. dicunt
 aliqua v̄ba q̄bus retrahunt audiē-
 tes a solutiōe decimarum. vt in dis-

cto. e. cuplētēs. **Quadragesimus** cundus q̄ cōfirētibus sibi nō faciūt cōsciam de dēimis soluēdis q̄ suspē si sunt a p̄dicatiōis officio donec si cōmode p̄nt faciāt eis p̄sciam. Et si interm̄ p̄dicent excom̄icati sunt: vt habet ibidē. **Quadragesimus** tertius de religiosīs q̄buscūq̄ q̄ nō seruant interdictum q̄d seruat mā ecclia d̄ sen. ex. c. j. in cle. **Quadragesimus** quartus de fratribus minoribus q̄ t̄pe interdicti recipiūt ad officia diuina fratres vel sorores de tertio ordīne q̄ p̄nētes dicunt de sen. ex. cū ex eo. **Quadragesimus** quintus opponēs seu impugnās l̄ras pape no uiter electi etiā ante coronatiōē suam excom̄icatus est p̄ extrauagātē. xj. **B̄ndicti**: q̄ incipit q̄ nonnulli. **Quadragesimus** sextus h̄berans clericū diabolo instigante: puta ex ira aut aīo vindicādi vel vlciscendi se in eo ipso facto est excom̄icatus. xvij. q. iij. si q̄s suadēte diabolo. et de sen. ex. cū illoz. Et notanter d̄r in stigante diabolo et ex ira secus si iocose aliq̄s clericus in ludo honesto offenderet nō aīo iracundo nec ex malo p̄posito nō incidit excom̄icatiōē. d̄ sen. ex. cū volūtate. **Dicit** etiā aīo vlciscēdi se in eo: q̄ secus si de mādato sup̄ioz q̄s captat clericū icorrigibilē vt ad iudiciū eū p̄trahat. talis em̄ nullam suam incurrit: vt de sen. ex. vt fame. **Hā** tales p̄nt etiā ab ecclia extrahi etiam violētē. vt dicit glo. ibidem. **Sup** hec dicta possūt excusari magistri p̄lati cōsanguinet et alij i iure expressi quibus p̄mittit̄ correctō clericoz q̄ si etiā aīo iracūdo clericum h̄berat: et de correctiōe actu non cogit

tant excusant fm̄ hosti. Non em̄ pos sunt dici ex ira corrigere clericos cū dolus non assit et p̄ cōscq̄ns nec violentia sufficit em̄ q̄ correctiōē habeant in habitu. **Quadragesimus** septimus de istis laicis q̄ collectas tallias et onera imponūt ecclesiasticis p̄sonis: ab ipsis suoz p̄uentuuz vel bonoz dimidiā decimam seu v̄gesimam extorquētes. de immu. eccl. cleric. li. vj. **Quadragesimus** octauus de p̄latis et de illis p̄sonis q̄ huiusmodi laicis elemosynas vel collectas q̄scūq̄ p̄soluunt. vt habet ibidem. **Hodie** vero solum locum habet in exigentibus laicis q̄ soli incidunt in excom̄icatiōē nō t̄n̄ habet locum in soluētibus vel recipientib⁹ a sponte soluētibus: vt de immu. eccl. qm̄. in cle. **Quadragesimus** nonus p̄cutiens aliquē quino uiter est religionem ingressus. h̄ nōdum sit professus incidit in excom̄icatiōē de sen. excom̄. religiosa. li. vj. **Quinq̄gesimus** de illo q̄ h̄ nō mandauit p̄cutere clericum aliq̄s t̄n̄ noie suo: puta familiaris eius vel cōsanguineus p̄cussit clericū: et ille ratus habuit poſtea excom̄icatiōē incurrit ipso facto de sen. ex. cum q̄s li. vj. **Alios** casus q̄re supra in. c. de sacramento penitentie. Et q̄ dicit̄ est in. xlvj. casu q̄ non ois p̄cutiens clericū incidit in canonem late siue. **Ideo** videndum est breuiter q̄ q̄tuordecim sunt casus in q̄bus p̄cutiens clericum non incidit in excom̄icationem. **Primo** quando quis ignorabat an clericus esset puta q̄ comam nutrebat de sen. excom̄. si vero. **Secundo** si non desert habitū vel tonsuram nec

De sententia

aliquid de clericatu ostendit si tertio am-
monitus non se corrigat. de sen. ex. c.
contingit. r. c. in audientia. Tertio in
clerico qui corrupto habitu fert arma.
et tertio monitus non corrigitur: ut in
predicto. c. in audientia. Et etiam si non
monitus sit et se immisceat tyranni-
di de sen. ex. cum non ab homine. Quarto
in clerico exercente negotia secula-
ria: ut in. ca. sacerdotibus ne clerici
vel monachi. et prius requirit monitio
ut in. c. in audientia de vita et ho. cle.
c. si. Quinto in clerico conjugato si
non fert habitum clericalem de cle-
ri. conjug. lib. vj. Sexto in clericis
buffonibus: macellaris goliardis:
quod si per annum exercuerint artes su-
as: vel si minori tempore admoniti non
desisterint. de. vi. et hone. clerici. li.
vj. c. si. Septimus in illis qui non ex-
tra se locose se putant ut de sen. ex. c.
j. debet tamen attendi qualitas loci et ratio fal-
lendi de presumpt. capi. j. Octauus in
magistro qui tamen hoc facit: leuiter cau-
sa discipline. de sen. ex. cum volunta-
te. c. si. Honus est in eo qui vim vi ex
incontinenti repellit tempore. de se.
ex. si homo. Decimus quoniam quis cum uxore
re inuenit clericum turpiter agere: vel
cum matre vel sorore vel filia: ut in di-
cto. ca. si vero r. c. nec ille. Undeci-
mus si fiat de prelato aut mandato
ipsius causa correctiois. ut in dicto
.c. cum voluntate. r. c. ex tenore. Et
si non fiat causa correctiois tam ver-
berans quam precipiens incurrunt excom-
municationem de senten. ex. vniuersitatis.
Quod si causa subest potest clericum
capere et incarcerare etiam per laicum
de sen. ex. si laicus. li. vj. Sed peritio
non debet fieri per laicum alioquin am-

bo incurrunt excommunicationem. ut in
dicto ca. vniuersitatis. nisi clericus
esset adeo id est intantum incorrigi-
bilis quod aliter capere et corrigi non potest
de sen. ex. c. ut facit. Duodecimus
in turbate diuina officia quem presbyter
vel alius ad quem spectat potest
eijcere de ecclesia de sen. ex. veniens.
Similiter cum quis ratione officii quod in
ecclesia obtinet percutit clericus. aut
etiam cum senior causa deuotionis
hoc facit: aut dominus et pater siue pro-
pinquus familiariter corrigit. Nec om-
nia intellige cum sint in minoribus
ordinibus constituti. ut in dicto. ca.
cum voluntate. Tredecimus si cle-
ricus sit depositus siue degradatus
ut de iudicijs cum non ab homine
et de penis degradatio inf. li. vj. Et
hoc intellige si talis clericus deposti-
tus est incorrigibilis et noluit viuere
sub regula clericali: ut notatur. in.
ca. cum contingit primo de sen. ex. et no-
uillator super regula delictum. li. vj.
et Jo. an. xvij. q. liij. si quis princeps
et. xxij. q. v. excomunicato. Alias autem
si est corrigibilis non licet eum per-
cutere: licet esset excommunicatus. ut
in iuribus predictis. Et ratio quia
adhuc licet excommunicatus sit dum
modo sit corrigibilis et nondum de-
gradatus retinet privilegium cano-
nicum. si quis suadente quod est coe-
sum in fauorem ordinis et non per-
sonarum. ut in di. ca. contingit. Ve-
runtamen. Inno. v. credit quod verberans
hereticum clericum non incidit ca-
nonem. et hoc ipse notauit de sen. ex.
si vero quod tamen intelligendum est de
heretico deposito per sententiam.
Quod etiam sentiunt Hostiensis. Vincen-

z Bern. Dicit tñ arch. xvij. q. iij. si
 q̄s deinceps. q̄ laicus iudex potest
 expellere pcutere capere z occidere
 clericū si omnino est incorrigibilis:
 z aliter corrigi nō pōt: recepta tñ li
 cētia ab ecclia. als nō licz. xvij. q. j.
 si q̄s. xxiiij. q. v. vbi B ligurib⁹. c. cir
 cūcellidēs. Quartuodecim⁹ qñ cler
 ricus trāffert se ad actū prozūsus or
 dīni cōtrariū. vt puta erat in mino
 ribus z fact⁹ est miles vel bigam⁹.
 lxxiiij. di. quilibet. zc.

De effectu excomunicatiōis

D E secundo. scz de effe
 ctu excomunicatiōis
 Sciendū est q̄ excoi
 catus maiori excoica
 tione nō potest eligere
 neq̄ elegi. neq̄ bñficiū ecclīasticū
 acquirere: nec de bñficijs suis ali
 qd p̄cipere. vt de appellatiōib⁹. pa
 storalis. in fi. Et hoc qñ est in mo
 ra petēde abolutiōis. de p̄essione
 p̄bendaz. qz diuersitatē. Itē nemo
 debet sibi participare loquēdo. orā
 do. salutādo. bibēdo comedēdo. xj.
 q. iij. sicut aplī. Itē nō pōt cōstitui
 p̄curator neq̄ p̄curatorē cōstitue
 re ad agendū: nec ferre aliquā sentē
 tiā. Itē si impetrat aliud rescrip
 tum p̄terq̄ sup articulo excoicati
 onis nō valet. de rescri. ipso iure. li.
 vj. Itē si cōfert aliqd sacm cum so
 lenitate: aut se ingerat diuinis irre
 gularis est. vt de cle. ex. mini. c. apo
 stolice. Nec pōt p̄ eū disp̄sare nisi
 p̄ papā de sen. z re. iudi. cū eterni. li.
 vj. Itē excoicatus est susp̄sus tam
 ex officio q̄ ex bñficio. vt in glo. vl
 ti. c. cum bone. de eta. z quali. xj. q.

ij. rursus. vbi dicit Archi. q̄ etiam
 solus lapsus anni absq̄ sentētia ca
 nonis a beneficijs sufficit. Et vltē
 rius nō audiat̄ super beneficijs.
 et ita v̄ loq̄ istud ca. rursus. fm In
 no. q̄ hoc notat in dicto ca. cum bo
 ne. Sibus enim bñficijs tam habi
 tis ante excoicationē q̄ postea acq̄
 sitis debet spoliari per sententiam.
 Si p̄ annū in excoicatione vel inter
 dicto permanserit: z post talem sen
 tentiā latam post annū sup amissio
 ne beneficiōz nō audiat̄ vltērius
 sup eis. vt dic. c. rursus. Que autēz
 dicūt̄ in susp̄sione. ar. predicti ca.
 cum bone. vbi sic notauit Innocē.
 Et etiam intellige de illo qui excoi
 catur pro cōtumacia. z qui citatus
 super crimine non cōparuit. Talis
 enim habetur p̄ conuicto vel p̄ cō
 fesso. et priuatur beneficijs post an
 num. z vt hereticus condēnatur. vt
 de hereticis. Cū contumacia. li. vj.
 Item effectus excoicationis est q̄
 licet sit iniusta ex ordine v̄t causa.
 tamē ligat. xj. q. iij. c. j. et de officio
 legati. cū contingat. de sen. excō. cū
 per tuas. z cap. secreta. vbi de hoc.
 Sed dices. nōne iudiciū ecclesie
 debet se p̄formare iudicio dei. xj. q.
 iij. tūc ha. ij. q. j. de om̄ps. de sen.
 excō. a nobis. sed de⁹ nullū ligat in
 iuste. de pe. dist. iij. si ex bone. ergo
 ecclia nullū debz ligare iniuste. Itē
 deficiente causa. p̄pter quaz aliqd
 debet fieri iuste deficit z effect⁹. lxx.
 di. his oibus. de bigamis. debitiū.
 de appel. cū cessante. Sed causa ex
 coicatiōis dz esse pctm mortale. xj.
 q. iij. nemo epoz. hoc autē cessat in

De participatione

excōmunicatiōe iniusta: ergo non debet ligare. Dicendū est ad hoc q̄ licet nullus debet excōmunicari iniuste: tñ si excōicetur tenet excōmunicatiō apud eccliam militantem licet non apud deū. Et hoc fit ideo vt eccliasica censura eo plus timeat. Et vt homo crescat per obedientie meritū iniuste sentētie parens. Unde dicit glo. xj. q. iij. nihil q̄ licet iusta sententia sit timenda ⁊ tenēda q̄ tñ ad militantis ecclie iusticiā nec mirū q̄ apd̄ deū non tenet q̄ non fallit: sed apd̄ eccliaz tenet q̄ fallit ⁊ q̄ fallit de sen. excōi. a nobis. Non est tamen intentio ecclie aliquem iniuste excōicare imo punit acriter iniuste excōicantes. vt p̄z. xj. q. iij. illud ⁊ de sen. excōi. cū medicinalis li. vj. Qñ ergo d̄r q̄ excōicatio est eterne mortis dānatio. intellige si contēntur alias non. Et ita solus contēpt⁹ inducit dānatiōē. xxiiij. q. iij. notā: dū ⁊ hēt i glo. nemo epoz. xj. q. iij.

De participatione cuz excōmunicatis.

Consequēt d̄ tertio. s. de participatione cuz excōicatis est sciendū q̄ quedam participatiō est illicita. s. cuz q̄s participat excōicato in crimine propter qd̄ excōmunicatus est: scz dādo ei consiliū auxiliū vel fauorem et talis incurrit eādē sniaz de sen. ex. si concubine. ⁊. cap. nuper. Secūdo quādo p̄cipat in crimine mortali sed non in illo propter qd̄ excōicat⁹ est: ⁊ talis mortaliter peccat: sed nō incurrit eandē sentētiā excōica:

tionis. Tertio qñ participat et in diuinis scz recipiendo eū ad diuina officia. vel ad sacramenta vel ad sepulturaz. Et licet talis non sit irregularis prima vice tamē propinquus est irregularitati. Et si celebrauerit in tali peccato erit irregularis. de sen. excōi. ls. qui. li. vj. Quarto qñ quis participat non in crimine sed in loquendo orando vel bibendo secū. et de tali participante dicit Tho. probabili⁹ posse dici q̄ non peccat mortaliter nisi ex cōtēptu vel cōtra prohibitionem superioris. Unde regulare est q̄ participās pertinaciter excōicatis peccat mortaliter: ⁊ potest excōicari maior excōicatione. Ita sicut est de participante quadam leuitate in verbo vel in cibo aut potu ⁊c. cū valde graue esset q̄ q̄s pro vno leui verbo incidere excōicatio: nez vel mortale pctm̄. Per hoc pōt solui illd̄ dubiū qd̄ cōter inter dentes multoz voluit. vtrū scz participans excōicato vt iam dictū est peccat mortalit. Et an sniam incurrit. Host. videt tenere q̄ tūc peccat mortaliter quando hoc facit pertinacit in contēptū ⁊ contra prohibitiōem superioris specialiter vel generalit factam. Nam in hoc casu est excōicandus participans alij s̄m ipsum vt de cleri. excōi. ministrante si celebrat. in fi. ⁊ de sen. excōi. statulimus. in fi. ⁊ eo. ii. cōstitutionem. li. vj. Ex quib⁹ infer̄ hoc salubre documentū ⁊ salutare cōciliū q̄ ex quo ante ammonitionem factam participās excōicari potest. vt dicit Arch. vbi supra. restat q̄ venialiter peccat. Ex q̄ autem post ammonitionem factam

et speretam excommunicari potest. planum est
 quod tunc peccat mortaliter. Nam etiam
 excommunicatiōis sententia non est ferenda
 nisi pro mortali peccato. Sic ergo per Ar-
 chiepiscopum. pertinacia est causa pro qua sola fertur
 hec sententia. sic intelligitur Hostiensis. ca.
 sacris. quod ubi metus ve causa. etc. Et
 ex his patet quod si quis excommunicatus est pro
 contumacia vel alio crimine. vel ut sa-
 tisfaciat. et ex processu non est prohibi-
 tio generalis vel specialis participandi
 tibus facta. participans cum tali. in
 locutione. comestione etc. non peccat
 mortaliter sed venialiter. Item quod non sa-
 cit contra prohibitionem superioris: cum
 adhuc non sit prohibitum. Ideo dicen-
 dum est secundum Archiepiscopum. ubi dicitur quod si quis com-
 municat excommunicato contra prohibitio-
 nem canonum peccat venialiter. nisi
 forte nimis frequenter. vel in contemptum
 canonum: quod tunc esset mortale. sic potest
 intelligi. xi. q. iij. excellentissimus. et
 xxy. di. c. alias Sed contra prohibitio-
 nem huius mortaliter peccat. Unde consue-
 vit dici quod mitius agit cum lege quam cum
 ministro legis. ff. de arbi. l. cellus.
 Ita notavit Hostiensis. in ca. quod in dubi-
 js. de iura excon. et hoc teneas. Nec
 advertas illum monachum Ray. cum
 lata cappa et stricta conscientia quod in
 summa sua dicit: quod si aliquis commu-
 nicat excommunicato in casu non concessio-
 scienter. si novit ius. vel si est clerice?
 semper peccat mortaliter quem secu-
 tus est Inno. quartus ut ipse notavit
 de dolo et cotu. Xitatis in glo. vi. sup-
 ra fi. et in ca. sacris. quod metus causa.
 applicando textualia. put potuit pro
 sua opinione facienda. Contra quos
 est hodie tota scola iuristarum et the-
 ologorum: qui sequentes beati Thome.

in. liii. sen. dicunt pro conclusioe quod quibus
 vis quod scient excommunicato communicet
 non peccat mortaliter: nisi in tribus ca-
 sibus scilicet quibus communitat in crimine:
 vel in contemptum superioris: aut in con-
 temptum clauium. vel si comest in di-
 uinis: quod teneas secundum Archiepiscopum. Ubi
 cum ergo inuenies in iure quod comu-
 niscare excommunicato est peccatum morta-
 le: intellige cum hoc ex studio sit et in
 contemptum: ita intelligit ca. excellen-
 tissimus. xi. q. iij. ut Hugo ibidem no-
 tavit. Sicut in divinis communicare est
 mortale. ut dicit Hugo. xi. q. iij. ro-
 go. Similiter in crimine est morta-
 le. ut de senten. exco. nuper. Preterea
 rea sciendum quod non dicoz communis-
 care excommunicato: sed ego et ipse sumus
 in eadem domo. ego pro meis nego-
 cijs: excommunicatus autem pro suis. Sed si
 ego et excommunicatus tremus ad papam
 vel ad alium dominum ut pro eodem rogare
 mus bene incidere excommunicatiōem etc.
 Item si ego et excommunicatus habemus
 unam cameram communem bene licet mihi
 cum excommunicato esse in eadem camera
 et iacere et comedere: sed non in eadem
 mensa vel in eodem lecto. quod hoc non
 potest esse sine voluntaria comione: secundum
 Archiepiscopum. quod ita notavit. xi. q. iij. ap-
 pli. Sed diceres tamen sanctus Johan. euan.
 exiit balneum propter chertinthum
 excommunicatum. xxiij. q. i. omnis quod. Di-
 cendum quod illud fuit ex supabundantia
 iusticie: et cum hoc quia aliud est
 dimittere delicias propter presentiam
 excommunicati: quod est bonum sicut fecit
 beatus Joh. aliud ius suum dimitt-
 ere: quod non est bonum secundum Inno.
 qui ita notavit. de sen. ex. nup. Pre-
 terea sciendum quod si excommunicas

tus intrat ecclesiam oēs exsūt ecclesiā
 fm glo. xi. q. iij. sicut apli. Sa cer
 dos tñ si incepit missam non exibit.
 qz nō relinqt officiu in expletū. vij.
 q. j. nihil Hugo aut notauit in. c. cū
 excōicato. ibidem. xi. q. iij. qz facer
 dos remanebit cū duobus. Ho. ve
 ro in summa. de sen. ex. c. si. dicit qz
 si excōicatus eiscl non pōt de eccle
 sia. r psbyter nōduz incepit canonē
 vestes exuat r recedat. Si ho ince
 pit pñciat missam. r ab ipō excōica
 to oculos auertat. r tutius est vt sta
 tiz sumpra cōione sacramēti vadat
 ad sacrificiā r ibi missam cōpleat. de
 cōse. di. ii. relatum. Concordat Ho
 sti. r Boffre. Dicit tñ Inno. de sen.
 ex. nup. qz si in ecclesia esset excōica
 tus nō tñ causa orādī: s; p alio suo
 negocio non videt ipse Inno. qre in
 eadem ecclesia orare nō possem cuz
 nō participo sibi in orōne. ex q non
 orat. licet alij cōtradican. Dicit eti
 am si excōicatus esset extra ecclesi
 am r audiat missas statim sacerdos
 dz cessare r alij orantes recedere: nī
 si forte incepisset canonē misse: vt di
 ctum est r hoc ne relinqt officiu in ex
 pletuz. Siat etiā excōicatus qz nō
 licet sibi ingredi ecclesiam aliq ho
 ra. Et ad hoc facit. xxv. di. c. j. post
 pñcipiu. xxiij. q. iij. clericus. r. j.
 q. j. non lz. Nisi causa audiēdi xbu
 dei de sen. ex. rñsio. de cōse. di. j. eps
 xxxv. q. iij. de his fm Hosti. qui ita
 notauit de clerico excōicato. illud
 Un dicit. Egidius cardinalis qz si
 excōmunicatus sicut priuata psona
 vult dicere horas canonicas dz hoc
 facere extra ecclesiam r nō intra ex
 causa supradicta qz seperatus ē ab

ingressu ecclesie. Sed circa pmissa est
 sciendum qz qz multi ex leuitate: et
 ex causis vel signis leuibus vitant
 alios tanqz excōicatos. id expedit
 scire qñ quis est vitā dus. Ho qz sci
 endū fm Hosti. de sen. ex. cum non
 ab hoie a cōione illius qz p sacrile
 ga manuum iniectioe in clericū in
 edictum seu canonē excōicatiōis in
 cidit. lz denūciatus nō sit debes ab
 stinere dūmmō in iudicio sit vthoc
 sciat. s. qz vidisti qñ clericum pcussit
 r publica sup hoc laborat infamia
 donec se purgauerit. p quo allegat.
 c. cuz desideras. de senten. ex. r hoc
 vult etiam glo. j. predicti. c. cum nō
 ab hoie. qz dicit qz scito scio vnū ex
 cōicatum debeo ipm statim vitare
 qzuis nō sit denunciatus. nisi solus
 hoc sciam. Et hoc est cōtra Johem
 fauētinum fm Hosti. r glo. supradic
 ti. c. qz dicit qz excōicatus nō est vi
 tandus quouiqz denunciatus sit. qd
 omnino fallum est. Denūciatio aut
 nō sit nisi ppter ignorātes: argu. de
 iudicij. ita quozūdum. Et eum qz
 certus est certiorari nō oportet. Bre
 gulis iuris eum qz. li. vj. deus eum li
 gat in hac snia r nō homo. xi. q. iij.
 nemo. Un r secum trahit. executio
 nez. nec amplius ligat p denūciatio
 nē. de appellationibus. pastoralis.
 Dz ergo vnusqzsqz vitare excōicatu.
 r si dnunciatus nō sit dūmmō sciat
 hoc taliter qz ipz conuincere possit
 vel etiam si famosum sit vt dictum
 est. secus vbi occultum est. Et hoc
 est verum de excōicato in specie. i.
 nominatim: nō aut in genere. Et et
 am vbi tibi constat tanqz homini vt
 si sit infamatus de hoc publice. De

cus si tibi constaret tanq̄ deo puta
 in cōfessione q̄ tunc nec in publico
 nec in priuato ipsum vitare debes
 Item si audis hoc ab alijs non sis
 facilis ad credendum: nisi prelatus
 hoc tibi nunciet. r̄c oīno credendū
 est. xj. q. iij. cure. Scire tñ debes q̄
 aliqs p̄p̄t famā publicaz vitat̄ tāq̄
 excoīcat̄. I3 excoīcat̄ si sit. fm̄ l̄ho.
 i. c. cū desideras. de se. ex. vt etiā di
 cit glo. Qd̄ si fama est aliquē esse ex
 coīcatuz vitandus est. Et ita fama
 facit p̄batōnē. Et ista oīa intellige
 quo ad publicaz vitatiōnē. nā si q̄s
 solus nouit aliquē excoīcatū. ⁊ hoc
 p̄bare nō p̄ōt de facili. ip̄e solus eū
 vitabit alioq̄n si nec p̄ aliquē p̄bare
 poterit. nec ip̄e euz vitabit publice
 sed tñ occulte. ⁊ vbi poterit facere si
 ne scandalo. Tñ tene p̄ regula fm̄
 Ray. q̄ si manifestū est aliquem es
 se excoīcatū alij tenent̄ exire d̄ eccle
 sia vel p̄curare q̄ exeat. Si v̄o non
 est manifestum: tunc illi q̄ sciunt exi
 bunt caute ⁊ secrete ita tñ q̄ non se
 quat̄ manifestatio illius. si cōmode
 possunt alias si t̄met manifestatio
 eius nō exibūt. vj. q. ij. si tñ ep̄s. Oc
 culte nāq̄ excoīcatuz d̄ occulte mo
 neri vt exeat. cōcordat̄ Hof. Hodie
 p̄ statutū cōstātē. bñ p̄uisum est q̄
 nullus aliquē vitare d̄z v̄l p̄ excoīca
 to h̄re: nisi denunciatus sit ⁊ declara
 tus. Et hoc intellige q̄tū ad publi
 cā vitatiōnē. alias si tibi constat ali
 quē incidisse canonē late sentētie de
 bes eū vitare nō expectādo aliquaz
 denūciationem p̄ iura superius di
 cta. eo tamen modo quo dictum est
 supra. Idem d̄cendū est si fama pu
 blica est: vel audio a fidedignis ali

quem excoīcatū fm̄ Ray. teneor es
 vitare. Et vt melius ista recolligas
 ponunt̄ q̄nq̄ regule de hoc. Quartū
 p̄ma talis est. excoīcato participās
 in crimine incurrit eandē s̄niam ex
 coīcationis. vt de senten. ex. c. si con
 cubine. ⁊. ca. nuper. Quod intellige
 sic. si dat consilium. auxilium vel fa
 uorem. sine quibus ille non fecisset.
 Secunda regula. participans exco
 municato non in crimine cōtēptuz
 tñ clauium incurrit mortale pecca
 tum. Tertia regula. participans ex
 communicato in diuinis. sc̄z admit
 tendo eū ad diuina. vel ad ecclesias
 stica sacramenta vel ad sepultura m
 peccat mortalit̄. Et I3 p̄ma vice non
 sit irregularis vt d̄ sen. ex. is q̄. li. vj.
 tamen ingressus ecclesie est et inter
 dictus. Tñ ingerens se sc̄do ad di
 uina sit irregularis. de sen. ex. is qui
 li. vj. Et si sic decessit nō d̄z in citi
 terio sepeliri: vt d̄z ibidem. immo vt
 in vltimo casu sepeliens excomuni
 catum casu nō cōcesso excomuni
 catus est. vt de sepulturis. eos qui i
 cle. Quarta regula. participans ex
 communicato in cōtēptū superio
 rum peccat mortalit̄. xj. q. iij. nemo.
 Quinta regula. participans excom
 municato bibendo: comedendo: lo
 quendo semel tantum vel ex casu ne
 cessario: non tamen in contemptuz
 peccat venialiter: sed patet quia ve
 niale sit mortale dum placet. ⁊ frequē
 tia delicti facit cōtēptum. vt dicit
 Aug. de fide xp̄iana Tunc em̄ dicit̄
 quis ex contemptu facere q̄n volun
 tas eius ordinatur ad obuiandum
 legi. Scienduz tñ circa p̄missa q̄n
 oibus casibus p̄terq̄ in p̄mo talis

participās potest absolui a p̄po sacerdote. sed in p̄mo casu q̄n cōicat in crimine nō potest absolui ab alio nisi ab illo q̄ excōicauit p̄ncipalē. tñ si ille cōmunicās cōmode nō potest accedere ad excōicatorē p̄t ab solui a p̄po sacerdote. vt b̄ in can. nup. de sen. ex. In articulo tñ mortis p̄t ab om̄i excōicatione maior p̄ simplicē sacerdotē absolui: seruata tñ forma de qua habes supra circa sacramētū penitētie. **P**reterea sciendū q̄ quinq; p̄sone excusantur a p̄ctō participatiōis cū excōmunicato. **P**rimo si quis causa vtilitatis participat. vt si loquit de his que sunt de salute excōicati: vel ad salutē pp̄riā si aliū nō habet vt loquat p̄ debitis q̄ tenet sibi excōicatus. **S**ecōdo excusat vxor participans viro excōicato: vel ecōuerso. tñ quantū ad redditiōnē debiti non excusat: qz nō tenet viro excōicato reddere debitū. ille tñ excōicatus tenetur vxorē petēti reddere. xj. q. iij. qm̄ multos. in glo. sup. v. vxores. finali. **T**ertio excusantur serui. ancille. filij. rustici fūietes. et om̄is familiares qui nō dederūt causam dño. p̄pter quam excōicatur. **E**t intellige de suis q̄ ante excōicationē dñi seruire ceperūt: et de filijs nō emācipatis. i. nō diuisis a patre: q̄ sunt adhuc in p̄na potestate. **R**usticos intellige colonos agroꝝ suoz dñozū: et alios q̄ tñ in his laborib; ad q̄s de iure tenent: p̄nt participare dño. patres tñ nō excusant participātes cū filijs excōicatis. nec dñi cū suis fm̄ **R**aymūduz: q̄ tenētur suos corrigere minores. **T**ñ dicit **H**ost. q̄

dñi seruis mercenarijs q̄s suo magno incōmodo vitare nō possunt. possunt cōicare similit̄ socij habentes aliqd̄ in cōmuni. **Q**uarto excusantur illi q̄ ignorāter cōmunicant excōicatis. **Q**uinto excusant illi q̄ in necessitate eis cōicant. vt si quis cōmunicās iret p̄ terraz excōmunicatoꝝ et nō haberet alibi emere v̄ctualia: p̄t in tali necessitate ab excōmunicatis emere: et cū illis etiā comedere. **U**ltimo sciendū q̄ sepe ep̄i vel eoz officiales cōmittūt plebanis absoluerē aliquos excōicatos. ideo de modo et forma absolue di taliū est videndū. **U**bi est notandum q̄ in absolutiōe a maiorē excōmunicatiōe q̄tuor sunt fūada. **P**rimū vt excōicatus prius iuret stare mādatis ecclesie licet hoc nō sit de substantia absolutiōis. **S**ecōdo si q̄s p̄ manifesta offēsa excōicatur nō absoluat nisi prius satisfaciāt. **S**i autē ē occulta sufficit iuratoria cautio. **T**ertiuū est vt absoluat p̄ eum q̄ tulit sententiā cū psalmis et orōnibus circa hoc p̄suetis. **P**rimo premitēdo. de; misereatur nr̄i. vsq; ad finē. vel fm̄ aliquos. miserere mei deus. deinde **K**yrieleison. **P**at̄ nr̄. **S**aluū fac fūū tuū dñe sperātē te. **M**itte ei dñe auxiliū de sc̄to. et de syon tuere euz. **E**sto ei turris fortitudinis. a facie inimici. **D**ñe exaudi orōnem meā. **Q**uemus. **P**resta q̄s om̄ps de; huic famulo tuo dignū penitētie fructū. vt ecclie tue a cui; veritate deuiauerat peccādo admissoꝝ reddat innoxius veniam consequēdo. p̄ xp̄m dñm nr̄m. **T**ūc sequitur forma absolutiōis. **D**e omnipotentis

dei grā et misericordia cōfusus aucto-
ritate dñi nri ihu xpi et beato aplo-
rum petri et pauli necnō auctoritate
te ordinaria mihi in hac parte con-
cessa a sentētia excoīcatis quā in-
cidisti ppter iniectionē manuū i cle-
ricū ordinatū: ego te absoluo et refi-
tuo te in sinū matris ecclie et parti-
cipationē sacramētorū et cōionem si-
deliū. In noīe p̄ris et filij et spūs sancti
amē. Et idē modus seruādus ē cir-
ca mortuū excoīcatū absolūdo ni-
si addēdo v̄siculos et psalmos qui
fuit circa cōmendationē mortuorū
addēdo collectā Inclina dñe aures
tuās. cum illa. Da q̄s dñe aīe famuli
tui refrigerij sedē. quietis beatitudi-
nē. veri luminis claritatē. p̄ x̄p̄s do-
minū nrm. Quartū est vt precipiat
illi sic absoluto. si erat absolutus a
sentētia canonis: vt nūq̄ cōtra illū
canonē excedat. s. vt nō pcutiat cle-
ricum aliquem vel consimile.

De suspensionis sententia.

Arca suspēionis sen-
tentiā est sciendum q̄
suspensio est p̄hibitio
qua q̄s astringit ab-
stinere ab aliquo cer-
to actu legitimo. Et est multiplex.
nā tot sunt singulares suspēiones
quot sunt act⁹ legitimi. vñ pōt q̄s
suspēdi a bñificio et officio et iurisdic-
tiōe. ab igressu ecclie et c. Pro quo
sciendum q̄ Jo. an. in cle. cupicētes
de penis. in glo. magna enumerat.
xxv. suspēionis species. Est autē
suspēio a cōione fratrum simplex.
xxvij. di. si q̄s aut. Alia determinata
p̄ duos mēses. ea. di. c. fi. Est autē

suspēio a cōione eucharistie donec
peniteat. de ele. ofiūs. de his q̄ fiūt
a maiorē pte capituli. c. j. in fi. Itē
ad oblatiōes altaris. xvij. q. iij. mi-
roz. Itē a pceptiōe sacrorū. xj. q. iij.
sicut apli. et ca. sequēti. de cle. excō-
mi. c. fi. Itē a cōsecratiōe epōz sim-
pliciter. de trāslatōe. c. ij. et determina-
te ad annū. de elec. puida. li. vj. Itē
a collatiōe ordinū omnīū et simplr
de tēporib⁹ ordinationū. vel nō est.
et c. dilect⁹. et cū determinatiōe āni.
eo ti. eos q̄. li. vj. et ad triennū de sy-
monia. c. pe. Quōq̄ certorū ordinū
tm̄. de tē. or. c. lras. q̄q̄ clericis
tōsure tm̄. eo. ti. null⁹. li. vj. Itē ab
eorū executiōe q̄q̄ simpliciter. eo ti.
nullus. li. vj. q̄q̄ certi ordinis tm̄
simpliciter. eo ti. lras. vel ad tps. eo
ti. vel nō est. de simonia. c. penulti.
Quōq̄ a p̄tificialib⁹ tm̄. v̄ trāsla. c.
ij. Quōq̄ ab officio sacerdotali. de
offi. delega. sane. ij. et eo ti. c. ij. li. vj.
Quōq̄ nō a toto sacerdotali officio
s; solū a celebratiōe missaz. q̄q̄ tm̄
p̄ duos mēses. de clerico p̄cusso p̄e-
terea. q̄q̄ p̄ annū. lv. di. null⁹. v̄ cō-
se. di. ij. relatū. q̄q̄ p̄ duos ānos. v̄
clerico p̄cusso. p̄sentū. Itē est suspē-
sio ab ingressu ecclie. q̄q̄ simplr.
xvj. q. iij. null⁹. et c. si q̄s deiceps.
de pe. et re. om̄s. de offi. dele. c. ij. li.
vj. q̄q̄ determinate ad mēses. v̄ sē.
ex. sacro. q̄q̄ quousq̄ satisfecerit.
de sensib⁹. exigit. li. vj. q̄q̄ suspēdi-
tur q̄s ab igressu ecclie et diuinis p̄-
mēsez. de sen. ex. c. j. li. vj. Et qd̄ im-
portat suspēsio ab igressu ecclie ha-
bet de sen. ex. Is cui. li. vj. Itē est su-
spēsio ab officio q̄q̄ simpliciter. de
vsu. qz in oibus. in fi. cle. de reb⁹ ec.

De sententia

non alie. ca. j. qñq; per annū de offi. dele. c. vlti. §. vt aut li. vj. de re. iudi. cū eterni eo. li. qñq; per triennū. de clan. despon. c. fi. 7 de here. c. fi. i cle. ad fi. Item est suspensio a voce capi tati. donec q̄s ordinē supra eadem cōsti. de eta. 7 quali. oz. vt hi. q. ij. rñ sione. Itē a beneficio simpliciter de elec. nihil est. Et determinate puta ad sex menses 7 annū in cle. devit. 7 hone cle. ca. ij. ad triennū de rebus ec. nō alie. c. ij. li. vj. de elec. cū in cun ctis eo. ti. c. j. 7 c. cupiētes. §. ceterū li. vj. Ad ips̄ incertū sez q̄s diu tacue rit de elec. generali li. vj. determina te etiā quo ad partes distributionū vt in predicta decre. vt hi q̄ secunda rñsione. Suspendit etiā q̄s a bene ficio obtinēdo per sex menses 7 per annū: vt in predicta decre. ij. de vi. 7 ho. cle. qñq; per annū 7 biennū: de statu monachoz ne in agro. §. si q̄s Suspendit etiā q̄s a beneficio ob tinēdo per septē menses: 7 per annū vt in predicta decre. ij. Item est sus pensio ab officio 7 beneficio simplr de testib⁹ tam lris in fi. de se. nup. c. j. de priuslegijs tuaz. qñq; determi nate ad temp⁹ satisfacionis: vel re stitutionis de elec. qz snie de sensib⁹ erigit lib. vj. Et qñq; hec suspensio d̄r ab ordine 7 dignitate de seismati ctis. c. j. in. fi. Et quādo sumit alter natue. vt puta aut ab officio suspen dat̄ aut a bñficio de vi. 7 hone. cle. a crapula. Itē suspendit q̄s ab admi nistratiōe simpliciter: vt de solutōib⁹. ca. ij. 7 cū determinatione triennij d̄ re. ec. nō alie ca. ij. Interdum suspē ditur ab officio administrationis: 7 a beneficio vñq; ad satisfacionem:

in cle. de decimis. ca. j. Item suspen ditur quis a priuilegio clericali: qñq; qz in psona: qñq; in reb⁹: de vi. 7 ho. cleri. c. vlti. 7 in cle. eo. ti. ca. j. Item suspendit q̄s a collatōe beneficiorū simpliciter: de prebēdis graue. ne sede vacāte ca. vno li. vj. Etia; cū deter minatiōe anni vel biennij: in cle. de statu monachoz: ne in agro. §. si q̄s Itē suspendit q̄s a cōfirmatiōe epoz simpliciter de translatiōe ca. ij. Qñq; qz per annū de elec. prouida li. vj. et qñq; a cōfirmatiōe inferiorū de elec. nihil est. Itē suspendit prelat⁹ regu laris a pceptiōe professionis de re gulis iuris: nō solui. n. fi. li. vj. Item suspendit officiū legati minoris pre sente legato maiore de latere: de of ficio legati nolētes. Item suspendit status canonicoz alemante de elec. indēnitatibus. §. penulti. li. vj. 7 in cle. d̄ statu regulariū attendētes. §. illos quoq;. Itē suspendit quis ob officio aduocatiōis 7 notarie de he reticis si aduersus. Item a collatiōe magisterij in clemē. de magistris. cū sit. Item ab officio predicandi: vt in clemē. cupiētes. de penit. Et autē facilius ista materia capiat̄: notan̄ de sunt regule subscripte. Prima re gula. Suspēsus ab officio 7 iurisdic tiōes siue ab homine siue a canōe nec exēdicat nec beneficia confert d̄ concess. prebēnd. quia diuersitatem. Ex quo etiā talis caret iurisdictione exēdicare non potest de exēc. prela. tanta. Secūda regula. Suspen sus ab ingressu ecclesie tantūz talis exēdicat 7 absoluit. Ratio q̄a adhuc retinet iurisdictionem vt in. c. sacro. de sen. exēc. iuncto cap. ab ex

coñcatis: et de rescriptis vbi ad tales suspensum qui incidit suspensionem ab ingressu ecclesie: quod excoñcat? cõtra nullũ casum. c. sacro. fieret remissio pro absolutiõne. Tertia regula suspensũ ab beneficio põt bene eligere: vt in ca. cum in cõctis d' electiõe. Quarta regula. Suspensũ ab officio si talis est suspensũ quo ad se et quo ad alios: nec eligit nec eligitur vt in .c. cũ dilectus de cõsuetudine et de elec. cum nũc. Et hoc est verum quũ eligit ratione priuati officij. Si autẽ eligit rõne publici officij potest eligere dũmodo sit occultus facit d' re iudicata. approbãdum. Quinta regula. Suspensũ quo ad se tantũ: vt ille qui est suspensũ propter participationem excoñcicati talis eligit sed nõ eligit de cle. excoñ. ministr. si celebret. Sexta. Suspensũ ab ingressu ecclesie in ea celebrans irregularis est de sen. excoñ. is cui li. vj. Septima. Suspensũ ab officio tam a celebratione missæ q̃ a collatione sacramentorũ et a quolibet actu sacerdotali puta a baptizando solẽnter intelligit suspensũ et cõtra faciẽs fit irregularis. Octaua regula. Sacerdos suspensũ sacerdotalib' officijs ministras in inferiori ordine nõ est irregularis. Quãdo vero est suspensũ a collatione sacramentorũ cõferẽs aliquid sacramentum solẽnter fit irregularis. Nonã regula. Licet suspensũ nõ perdit iura spũalia nec possessionem beneficij: tñ fructus beneficij sui perdit s̃m Inno. de appella. par. floralis. Et hoc si est suspensũ ab officio et ex graui causa: puta prop̃ scandalum populũ vel infamiam so-

lam s̃m Host. de quo plene per Jo. and. cap. cupientes de penis in glo. magna ad finem. Decima regula. Suspensũ a canone propter participationem excoñcati potest eligere et alia facere que sunt iurisdictionis. Sed si ab homine vel a iure vel abs ex alia causa tunc nõ potest s̃m Jo. and. in glo. magna vbi supra.

De forma ferende excommunicationis.

Estat nunc videre de quarto scz de forma ferende excoñcicatiõnis. Pro quo sciendũ q' ad ferendum sententiam excoñcicatiõnis nõ debet festinare iudex sed mature pcedere: nec p quolibet delicto v3 eã ferre iuxta illud poeticũ. Si quoties peccat homines sua fulmia mittat Jupit' ext' quo tpe null' erit. de quo in glo. magna. xxxiiij. di. valerino. Debet igit' pmitteri triplex monitio vel vna p tribus. als iusta e' excoñcatio: et iudex est suspensũ p mēes. q' si igerat i officio suo. s. in diuinis agēs sicut pri' irregularis efficit et p solũ papã absolued'. Et id e' de snia suspēdiõis et interdicti de sen. ex. c. cũ medicinal. li. vj. hec tñ pena nõ tãgit ep̃os cum de eis nõ loquat' exp̃lle. Preterea e' sciendũ q' snia excoñcicatiõis ferenda est ex trib' causis. Prima est ptumacia: quã q's fuerit admonit' vel citat' p iudicẽ trib' vicib' siue edictis: v' vno pro trib' et ipse fuit inobediẽs v' cõtumax. Secũda causa quã p aliquo certo dãno vel offensa aliq's nõ vult satisfacere. tũc em̃ põt licite excoñca-

ri. Et est rō fm Tho. in. liij. In iuriz di. xvij. quia talis peccat in primū cui facit iniuriā. 7 iō merito est excōf candus. Tertia causa qñ psona igr nozat sic excōicat in generali vt qcū qz furtū fecerit restituat. vel q̄ scit et nō reuelat. 8 sen. ex. a nobis: Nemo autes dz excōicari p petō alterius. xxiiij. q. iij. si ab his. lz bñ pōt interdici. Sunt autē qñqz casus in qbus snia excōicatiōis nulla est ipso iure. Primus est si ille qui tulit eam nō habuerit ptātem ferēdo sniaz. vt qz nō erat eius iudex vel qz erat excōicatus. Scds qz est lata post appellationē legitimā in quo casu etiam vt notat Sircō. xi. q. iij. cure. dicendo qz lz sit ordinario credēdū denūciāti aliquē excōicatum. tñ si scis. p certo denunciatus an excōicationē appellasse. secure illi potes cōicare. vt de appel. ad nrām fm Goffre. q̄ ita notauit in pdicto. c. dilectus. Istud vltimum intellige: vt notat de sen. ex. solet. li. vj. §. vlti. Concordat ad hoc glo. antiq. Bern. de appel. pastoralis. dicēs qz si q̄s excōicat post appellationem pbabilē. lz excōicatus sit nō tñ est. p excōicato habendus: quin liceat ei communicare in omnibus sacramētis. Hoc idē sentit glo. finalis in. c. dilectus. ibidem dicens. qz licet p snia sit psumendū in dubio. magis tñ standum est appellationi q̄ denūciationi excōicationis. Tertius casus est qñ snia cōtinet intolerabilē errorem. vt de sen. ex. p tuas vt si excōicatur q̄s ideo: qz non furat vel qz nō ducit epō aliquam meretricē: 7 sic de alijs. put explicat glo. ibi. Quartus casus

qñ aliq̄s excōicat maiorē excōicatione illos q̄ excōicato participāt. nō in crimine: sed in locutione. Itā talis snia nō tenet: nisi premissa trina monitione vel vna p tribus. 7 cuz hoc nisi noiatim exprimant participantes. de sen. ex. statuimus. 7. c. cōstitutionē. 7. c. statutum. li. vj. Quintus casus: qñ p̄latus interdicit suis subditis ne exponant suis superioribus ab inq̄sitoribus statutum eccliaruz suaz sub pena excōicatiōis. nam talis excōicatio nulla est. vt de of. or. qz pleriqz. li. vj. Ultimo sciēdum qz fm emertum in summa sua regulaliter ep̄s 7 qlibet inferior parrochia lis p̄sbyter pōt absoluerē a sentētia excōicationis etiam maioris lata a iure: vbi sibi superior absolutionem nō referuat. Nec obstat dictum Jo. an. in glo. i. c. si ep̄s. de pe. 7 re. li. vj. vbi ipse dicit qz absoluerē excōicatos maiorē excōicatione nō cōpetit simplici sacerdoti: sed epō. vt de sen. ex. nup. Sed tu dic audacter qz vey est qz non competit hoc simplici sacerdoti simpliciter. Et etiam vbi p̄hibet specialiter. Secus autem vbi non p̄hibet. Sic etiam dicimus de epō qz nō competit sibi absoluerē a snia excommunicationis maioris. vbi. s. papa specialitē referuauit. in ceteris nō p̄hibetur. Sicut dz de epō 7 simplici sacerdote. istud tamen indigeret meliori declaratione p papaz propter simplices. Scias etiam qz absens potest absolui ab excommunicatione p procuratorem fm Guill. nazonem. tamē solēnis recōciliatio in introductione in ecclesiam non potest fieri eo absente. Et ita in

telligitur dictum Inno. q̄ prolise de hoc scripsit. de sen. ex. cū desideras.

De ecclesiastico interdicto qualiter sit obseruandum.

Item opusculo imponere cupientes: de ecclesiastico interdicto aliqua subiiciam. Circa qd̄ sciendū q̄ interdictuz s̄m Inno. nō est nisi prohibitiō hoīm habitantiū in loco a sacramentis tibi accipiendis: et a sepultura. et ne clerici celebrēt diuina vel ministrēt sacramēta. Et est duplex. qd̄dam generale. quoddam speciale siue particulare. Generaliter interdicitur regnū siue prouincia siue etiaz ciuitas vel castrū q̄ particulare vero interdictum est q̄n de multis ecclesijs vna due vel tres interdiciunt. vt habet de h. sig. cū in partib⁹. sic etiam spectale d̄z q̄n omēs eccleie ciuitatis vel prouincie interdiciunt. vt sit p̄ executores gr̄az. vnde generale d̄z. id̄ q̄ntum ad illū locū vbi nullus excipitur. Vnde s̄m d̄m aluarū. licet persona interdicit. vt. s. q̄d̄tu in tali loco morat: vel ad quēcunq̄ puenerit q̄d̄tu ibi fuerit seruet interdictuz in hoc licet. p̄pter p̄sonaz speciale censetur interdictū. tñ q̄ ad obseruatōez generalit̄ intelligit̄ interdictū prolatū. vñ oia q̄ seruant̄ tpe interdicti generalis tūc etiā obseruabunt. Speciale aut̄ est in quo aliq̄ eccleie excipiunt. et vbi solū terra eoz q̄ interdicti specificat. p̄d̄t̄ tñ poni interdictuz ex rōnabili causa p̄op̄ culpaz d̄ni loci alicui⁹: siue capituli: siue cōmunitatis. nō tñ p̄t̄ poni p̄ ordinariuz

vel p̄ delegatū p̄ pecuniario debito vel cuiusuis pecunie q̄ntitate nisi de auctoritate sedis aplice sp̄ale et expressa. p̄ extrauagantem bonifacij octauū: q̄ incipit p̄uide attendē. Et hoc intellige de interdicto generali: q̄ spectale bene p̄t̄ poni p̄p̄ debitum pecuniaz: vt q̄ pleban⁹ nō soluit aliquam collectā sedis aplice vel ep̄o p̄t̄ inēdici tñ illa eccleia illius pleban⁹ non aut̄ alia in illa ciuitate. Ita notauit Joh. and. in nouella. de sen. ex. li. vj. Et differt interdictū ab excoicatione vel suspensione: quia excoicatur vel suspendit̄ p̄sona: sed interdicti loc⁹ vel regnū vel p̄uincia: castrū: eccleia: villa: ciuitas: cōitas: clerus: vel p̄pls. p̄d̄t̄ etiā hoc inēdiciū poni p̄ ep̄m. de casu ep̄i p̄t̄ capitulū interdicere. videlicet q̄n p̄cedit ex mero officio. als aut̄ sine casu capituli p̄t̄ inēdicere sup̄ notarijs delictis. hoc idē p̄t̄ facere elect⁹ cōfirmat⁹. licet nondū p̄secrat⁹. q̄ hoc est iurisdictionis et nō ordinis. vacante vero sede p̄t̄ hoc etiā facere capitulū. De omib⁹ istis sunt iura q̄ obmittō causa breuitatis. Forma aut̄ inēdici est hec. Nos p̄p̄ talē causaz sc̄z occisiōis sacerdotis i ciuitate facte sp̄az ciuitatē supponim⁹ interdicto ecclesiastico. His p̄missis ponuntur aliq̄ regle de obseruatōe interdicti. prima regla est. Inēdicto clero speciali ter nō p̄p̄ hoc p̄pls intelligit̄ inēdictus nec ecōuerso. vñ in tali casu layci p̄nt̄ audire diuina: vt de sen. ex. si snia. li. vj. Cū hō alicui⁹ ciuitatis vel terre p̄plus est interdict⁹ singlares p̄sone intelligunt̄ esse interdicte. Secūda regula. Licet ḡnale interdictū

clerici tenent obseruare: tñ eoz psona
 nõ sunt interdichte. Et tñ alibi existẽ
 tes pñt celebrare. Tertia regula. In
 terdicta terra. pp̃t delictũ dñi subdi
 ti ip̃ius alibi possunt audire diuina
 nisi culpabiles existat: vel nisi ip̃i fu
 erint interdichi. pp̃t dñm in eis puni
 edũ ß s̃e. ex. si ciuitas li. vj. Quarta
 regula. Ciuitate vel castro interdicho
 vel ylla: suburbia illoz & cõninentia
 edificia intelligunt interdicha: vt i di
 cto ca. si ciuitas. Suburbia aut̃ fm̃
 30. de deo intelligunt loca extra ci
 uitatem: vt ip̃a edificia q̃ sunt extra
 vltimã portã ciuitatis siue sit porta
 clausa siue aperta: qđ alio noie dici
 mus ingressus vel introitũ ciuitatis
 principalẽ vel finales de qbus edifi
 cijs vocant om̃s hoies ad cautões
 ciuitatis & soluunt cões p̃siones cẽ
 sus vel tributa vel quas cũq; exactio
 nes cũ ciuib⁹ ciuitatis. Quia reglã
 Interdicta ecclia nec in ip̃a nec in ei⁹
 capella põt celebrari nec in ei⁹ cim
 terio cũ tigo poterit sepeliri: vt ßz
 in d̃c̃to. ca. si ciuitas li. vj. Sexta re
 gula. Interdicta ciuitate p̃ pctõ ci
 uiu q̃ ßz ciues nõ sunt. pp̃ijs noib⁹
 expressi: tñ quocũq; vadũt interdichi
 sunt: nec debent admitti ad diuina:
 quia interdictus in vna ecclia in
 terdictus est in alia. iij. q. v. quisq; s̃
 si autem propter peccatum princĩ
 pum: tñc pplus non est interdictus
 nisi in eadẽ ciuitate fm̃ 30h. de deo
 Silt̃ etiam in tertia regula superi⁹
 dictũ est. Septima regula. Tẽpore
 interdichi generalis: puta cũ locus
 est interdich⁹: vt ciuitas: castruz: vil
 la. singulis diebus in monasterijs &
 alijs ecclijs possunt celebrari misse

sub missa voce sanuis clausis. excõ
 catis & interdichis exclusis cãpanis
 etiã nõ pulsatis. Tẽpe etiãz predicto
 canonici debent puenire ad eccliaz
 altas amittũt distributiones quoti
 dianas q̃ interessentibus tñ dañt si
 nõ esset interdichũ. Possunt etiã tũc
 solũ in festiuitatib⁹: natalis: resurre
 ctionis dñi: p̃thecostes assumptionis
 nis br̃e ðg̃inis pulsatis cãpanis la
 nuis aptis alta voce diuina cãtar̃.
 excõcatis exclusis s̃z interdichis ad
 missis. ita tñ q̃ illi pp̃t q̃s latũ est in
 terdichũ altare nõ appropinquent.
 Quod sic intelligit̃ fm̃ nouellatorẽ
 in ca. alma. de sen. ex. li. vj. q̃ reliquĩ
 nõ culpabiles pñt orare ad altare &
 oblatões sup̃ altare offerre & similia
 facere. Hodie etiã p̃ extrauagantes
 Martini pape quinti moderni extẽ
 ditur ista indulgẽtia ad festa corp̃is
 xp̃i ita q̃ tẽpe interdichi generalis s̃z
 etiã celebrare. etiã alta voce & pulsa
 tis cãpanis vsq; ad octauas. nullũ
 tñ premissoz põt fieri qñ ecclia spe
 cialiter est interdicha. Octaua regu
 la. Tẽpore generalis interdichi i so
 lenitatib⁹ quattuor: scilicet natalis:
 pasche: penthecostes & assumptionis
 marie licitũ est cãtare vespas p̃mas
 & sc̃bas: sed nõ completoriũ. als̃ in
 curreret irregularitatẽ per errorem
 opinioni fulcitur eo q̃ doctores in
 hoc discordant. Ex quo nõ in contẽ
 ptũ clauũ facit esse dispensabile per
 legatũ: vt in clein. ßz de cler. ex. m̃s
 nis. clerici. hec 30h. an. in nouella. i
 cap. alma. de sen. excõ. lib. vj. Sab
 bato vero magno scz resurrectionis
 dñi non possunt in hoc casu vespere
 prime cantari. Ratio quia terminã

tur cū cōplenda missæ: et ita quodā modo sunt pars missæ. Sed in festo corporis xp̄i t̄az prime q̄s sc̄de vesperis oibus horis missis et cōpletorio vsq̄ ad octauā inclusiue possunt celebrari. pref̄ t̄m cōpletoriū ip̄o die octauæ q̄b̄ videt̄ ad diem sequentē pertinere: Nullū tamē predictoz̄ potest fieri t̄pe specialis interdicti. Nonā regula. In festiuitatib⁹ q̄rtuoz̄ p̄dictis nō possunt sancti percipere corp⁹ xp̄i: nec etiam hoies mortui sepeliri s̄m Joh̄. an. in nouella in dicto. ca. alma. Et notant̄ hec de sepulturis. eos qui. in cle. in glo. q̄ hoc dicit. et idem. Host. in. c. et plātare. de priuilegijs sup. h. defunctor̄ q̄suls Joh̄. cal. tenet cōtrariū cui⁹ dictū nō preualet tanq̄ singulare. Decima regula. Tēpore generalis interdicti possūt ista sacramēta cōferri baptism⁹ paruuloz̄ et adultoz̄. penitētia tā sanis q̄ infirmis. viaticū seu corpus xp̄i pro infirmis t̄m cōfirmatio in fronte et cōsecratio crismatis feria quinta magna p̄ ep̄m vt notat̄ in glo. magna. sup. h. sacramētis in dicto. cap. alma. Undecima regula. Licet qui dā antiq̄ vt Petr⁹ de samprana et alij optinabant t̄pe generalis interdicti in ecclesijs mō supradicto non posse celebrari diuina: nisi a p̄p̄ijs clericis ecclesijs sc̄z vt nō nisi in ecclesijs parrochialib⁹ pleban⁹ cū vicarijs deberēt celebrare diuina submissa voce: tanuis clausis: et q̄ clerici extranei nō possunt ibi celebrare nec eis interesse t̄m s̄m Joh̄. an. in nouella. cap. alma p̄nt̄ extranei clerici hec omnia facere q̄ nimis durū est q̄ beneficiat⁹ vni⁹ eccle in alia tūc

celebrare nō possit: et in his s̄m ip̄m nimis emungit vel elicit sanguinē. imo s̄m Joh̄. cal. q̄b̄ plus est possunt clerici diuersaz̄ ecclesiay s̄m cōsuetudinez̄ quam habēt cōuenire in festiuitatibus vel dieb⁹ certis aniuersario t̄pe interdicti seruata forma d̄cretalis. alma. s. vt submissa voce celebrant: et sine pulsuz̄ tanuis clausis. Hec Joh̄anes cal. in tractatu de interdicto. q. lxxxv. Duodecima regula. q̄n ecclesia specialit̄ est interdicta tūc in eadē in his diebus sc̄z q̄rtuoz̄ festiuitatib⁹: et alijs durante interdicto nō poterit celebrari: etia3 bassa voce et tanuis clausis: sed extra eaz̄ in loco alio etiā possz̄ alta voce celebrari sub tētorio: vel in alia ecclesia si ē ibi nō interdicta s̄m Joh̄. an. in nouella dicti capli. alma. Tredecima regula. interdicto populo v̄l vniuersitate et nō loco nec ecclesia poterūt clerici tanuis apertis et pulsatis campanis singulis diebus alta voce celebrare. interdictis tamen et excōicatis expulsis cum hoc non sit prohibitū. sed interdicto loco non pōt̄ ibi celebrari: nisi modo supra exp̄sso ergo illa que ibi dicta sunt intelligenda sunt de locali interdicto q̄n loc⁹ est generalit̄ interdict⁹. Quartadecima regula. existēs culpabilis: vt puta cōsiliari⁹ vel pcurator vel capitaneus: cui⁹ cōsilio vel auxilio latū est interdictū. licz̄ ab eo cautio recepta tur de satisfactione: et ei penitētia in iungatur: non t̄m p̄pter hoc relaxabitur interdictū nisi p̄cipalis satisfecerit: quo satisfaciente tolletur interdictum. per glo. dicti. c. alma. super. h. relaxatio. Quintadecima re

De ecclesiastico

gula. et si in piculo mortis aliquis iter dictus accipiat penitentiam tpe interditi: et iuret stare mandatis ecclesie: non tñ admittit ad ecclesiasticas sepulturam. cū hoc sit contrariū iuri. de pe. et remis. q. in te. f. 3. Jo. de deo. Sedecima regula. tpe interditi nō debēt audire cōfessionem illi quorū culpa vlt dolo latū est interdictū: vlt q̄ pbuerūt cōsiliū auxiliū vel fauorem. nisi p̄us satisfecerint: vel de satisfactionē: vel si hoc nō possunt saltē iurabunt q̄ cum poterint satisfaciānt si ad satisfactionē faciendā p̄ illos q̄ tenent dabunt cōsiliū auxiliū vel fauorē. et laborabūt p̄ posse: non tñ erit relaxatio interditi. vt in dicto c. alma. Decima septima regula tpe interditi nō debēt decedentes tam clerici q̄ layci extrema vnctione inungi. de pe. et remis. q. in te. Decima octaua regula. tpe interditi possūt matrimonia p̄ interdictos cōtrahi. tñ sine solennitate qz etiā ab excoicatis cōtracta tenent. vt de eo q̄ duxit in matrimoniu. significasti. Ita notat Jo. an. in dicto. ca. alma. in glo. sup. h. sacramenta. Iohes tñ de ligano dicit q̄ in festo assumptionis marie pōt matrimoniu solēniter bñ dici. Decimanona regula. I. fm q̄sdam tempore interditi poterit vna campana pulsari p̄ conuocandis canonicis ad horas canonicas vt dicit dñs aluarus. melius tñ et securius est si nō pulset. ne populus relaxationem credens interditi cōuentat ad diuina. vt dicit. Jo. caldarini. Vigesima regula. Tpe interditi pōt campana pulsari p̄ dicēda orō

ne p̄ pace. s. p̄ aue maria siue d̄ mane siue de sero: fm Jo. cal. Vigesima prima regula. Tempore interditi clerici pōt ad vltiores ordines p̄ moueri sed non specialiter interditi. Laici vō interditi nō possunt p̄ moueri. Vigesima secūda regula. Tpe interditi licet laici sepeliri nō pōt in cimiterio. etiam qui nō dederunt causam interdicto. pōt tñ clerici sepeliri sed sine pulsu campanarū et sine omni solēnitate. d̄ pe. et remis. q. in te. Potest tñ sub missa voce p̄ clericis decedētibz d̄ci requiem et vigilie et orare ianuis clausis. put notauit Bartholomeus de p̄. in summa sua de interdicto. f. iij. Idē dicendū est de laicis q̄ nō dederunt causam interdicto vel si dederit sufficienter emendauerūt et penituerūt. Itaz p̄ talibus potest orari in secreto et eorum mortuaria sunt recipienda: licet non sepeliātur in cimiterio qz tales sunt in statu saluandoz: f. 3. dominuz Aluarus. Dicit tñ Ioh. an. in clementina. j. de sepul. q̄ hoc intelligendū est de mortuarijs q̄ ipse moriens reliquit loco interdicto: vlt etiam de illis q̄ postea data sunt cū fuerunt sepulti in cimiterio post relaxatum interdictum. De funeralibus vero que dant cū funere sepulto defuncto tpe interditi nō putat clericos licite recipere posse: qz vident p̄cipare delicto Idē d̄c Stephanus. Et addit Ioh. an. in nouella i fine glose magne q̄ si recipiūt nō tenētur soluere quartam: vt in cle. dudum de sepuluris. ibidem p̄ quo allegat. Oldradum inducētem legē. ff. p̄ socio. cū dudū: vbi socius

omniū bonorū nō cogitur p̄ferre ea q̄ ex causis p̄hibitis acquisiuit. Vigesima tertia regula. Sepulti extra cimiteriū in quib⁹ apparuerūt signa cōtritionis t̄p̄e interdicti. relaxato interdicto sepeliūtur i cimiterijs si aut fuerint sepulti in cimiterio nō sunt relaxato interdicto extumulādi. fm dñm Aluarū. Vigesima quarta regula. Qñ terra aliqua singulariter est interdicta in penam. ⁊ si ex eis multi nō deliquerint vel forsitatā vniuersitas vel magna pars. v̄ forte deliquit dñs: ⁊ in hoc tūc puniūtur parrochiani nō possunt in alie na ecclesia etiaz nō interdicta alibi eligere sepulturā: nisi forte etiaz ex p̄uilegio. vt de p̄ui. vt p̄uilegia. Si nō est interdicta p̄pter delictū clericorū tñ: vel p̄pter hoc qz violata fuerit: tūc parrochiani possūt i alia nā interdicta eligere sepulturā: ⁊ audire diuina. Hec Inno. Vigesima quinta regula. Si alicui p̄sone concessū est vt t̄p̄e interdicti possit celebrare aut audire diuina: voce submissa. tūc ei⁹ familiares ad audiendū cū illo ⁊ celebrandū sibi admittūtur. in absentia tñ dñi tales familiares hoc facere nō possūt fm Jo. an. in nouella. de p̄uilegijs. licet. li. vj. Hō sic aut de familiarib⁹ alicuius collegij: qz nisi p̄uilegiati fuerit nō admittātur. Tali em̄ cōcessione gaudere nō potest q̄ dedit causā interdicto: v̄ cui⁹ cōcilio: culpa fraude: dolo latū est interdictū. vt de p̄uilegijs. licet. li. vj. Familiares aut intellige nō solū p̄petuos sed etiam mercenarios fm Archi. Illi etiā q̄ successerūt alijs qui nō fuerunt t̄p̄e

dati p̄uilegij sed ex causa necessaria sunt assūpti censent familiares fm Egidij de cremona. sed nō illi qui voluntate nuda sunt assumpti. Vigesima sexta regula. T̄p̄e interdicti p̄nt ep̄i quocūqz ierint corā se facere celebrare diuina: sed tñ submissa voce ⁊ ostio clauso. vt de p̄uilegijs li. vj. in vlti. glo. nec p̄nt p̄ alios dio cesanos in eorū diocesi p̄hiberi fm Jo. an. in nouella ibidē. Vigesima septima regula. Religiosi excepti in capellis suis quas hñt in locis nō exceptis t̄p̄e interdicti nō p̄nt facere nec p̄ se celebrare diuina. vt de p̄uilegijs. auctoritate. li. vj. Hodie aut religiosi violātes interdictū positū p̄ sedē apostolicā vel ordinariū loci vel generalē cessationē diuinorū factā p̄ prouinciale cōcilij sunt excōcati ip̄so facto: nō obstantib⁹ p̄uilegijs ⁊ exceptionib⁹ quibuscūqz per clementinā primā de sen. ex. Vigesima octaua regula. T̄p̄e interdicti nō licet secularibus extra ecclesiaz auscultare seu audire diuina q̄ hñt in ecclesia. nec licet fenestras nec foramina facere ad videndū in figura hmōi diuina ⁊ corp⁹ xp̄i: vt colligitur de pe. ⁊ remis. q̄ in te. de se. ex. c. i. in cle. Vigesima nona regula. Clericus nō solū celebrās s̄ etiaz agēs aliqd̄ in suo officio publice tēpore interdicti violat interdictum. Qñ nō solum cantās missam vt sacerdos: s̄ etiaz afferēs calicē vt subdiacon⁹ violat interdictū. Sicut celebrādo p̄ncipaliter vespas vel matutinum. xj. q. iij. si quis ep̄s. Idem Guilhelm⁹ in speculo. titulo. ij. §. iuxta propositionis. ⁊. quid si. Si

De ecclesiastico

quis tamen interest diuinis etiā cā:
sans cum alijs: nō tamen agens in
suo officio nō credit Hosti. talē irre-
gularitātē incurere vel suspēsiōnē:
nisi faceret ex contēptu. Cleric⁹ tñ
in minoribus agens in suo officio
irregularis est fm ip̄s. de puilegijs
tanta. et. c. si. per Inno. Trigesima
regula. Tēpore interdicti pot̄ mēsa
benedici similiter aqua cuz sale sub
silētio. nō tamen sacerdos popl̄m
debet aspergere publice: si tñ asper-
gat non est irregularis. qz aspersio
nō est alicui ordini annexa. non ob-
stante dicto Innocētij ⁊ Guilhelmi
in speculo: qz loquūtur fm antiqua
tēpora. Hodie aut̄ ex quo permitti-
tur missa sub silētio: quod maius
est: ergo ⁊ benedictio aque qd̄ min⁹
est. Trigesimaprīma regula. Tēpo-
re interdicti clerici bini ⁊ bini exp̄s-
sa voce horas dicētes ambulando
vel sedēdo in ecclesia vel iuxta eccle-
siam vel alibi vbi ab astantibus lai-
cis audiūtur creduntur violare in-
terdictū: fm Johem caldarini. Ex
quo sequitur qd̄ tūc clericus volens
dicere horas debz a se remouere fa-
miliā laicalem. potest tamē cū alio
clīco dicere horas a secreto vbi a ne-
mine audiūtur. Trigesimasecūda
regula. Tēpore interdicti pūt tam
clerici q̄ laici publice orare priua-
tas orōnes in ecclesia nisi eis specia-
liter esset p̄hibitus ingressus eccle-
sie fm monaldū. Melius tamen fa-
ciunt clerici abstinentes ab orōne cō-
muni cum laicis propter suspitio-
nem. Illi tamē qui sunt propter cul-
pam interdicti vel excommunicati
non possunt in ecclesia orare. imo

nec ecclesiam intrare. fm archi. H.
q. iij. si quis. Si tamen excōnicatus
est in ecclesia: sed nō orat non videt
Innocē. quare non possum eo pre-
sente orare: cū nō cōmunico sibi in
oratione. Ita recitat Arch. xi. q. iij.
sicut. qd̄ ego in eadē domo pro meo
negocio ⁊ ille pro suo nō sibi cōmu-
nico. Sed si in eodez negocio vtpu-
ta ambo imus ad regem ad peten-
dum pro aliquo tunc dicoz cōmuni-
care. Dicit insuper ibidem qd̄ possū
cum excōmunicato in eadez came-
ra comedere sed nō in eadem mēsa.
similiter dormire sed non in eodem
lecto. Trigesimatercia regula. Vt
cet tēpore interdicti laici pulsantes
funeri vel pro alia causa nō sunt ir-
regulares: nō tamē habeant orōnē
Tamē ex quo violant per hoc inter-
dictū grauitur sunt puniēdi fm In-
nocen. ⁊ Hosti. Clericus tamē pul-
sans tpe diuinorū irregularis ē. Se-
cus si ibi nō celebrantur de facto di-
uina. Trigesimaquarta regula. Tē-
pore interdicti possunt plati excō-
care ⁊ absoluere: cuz hoc sit iurisdi-
ctionis. sed nō cuz solēnitate. id est
sine stola psalmis et orōnibus: nec
possunt excōmunicatum in ecclesia
introducere: quia hoc est ordinis.
vnde hoc faciēs est irregularis. fm
Innocen. et Hostien. et Guilhelmū
Nec etiam possunt mulieres post
partum introducere in ecclesiam se-
cundum Bernardum quod intelli-
ge cum psalmis et orōnibus. pos-
sunt tamē introducere tñ premissa
confessione nihil dicendo: nec stola
vtēdo. Trigesimaquinta regla. Tpe
interdicti specialis quādo ecclesia

est specialiter interdicta pōt in ea bas
 ptisari ⁊ crismari. honestius tñ hoc
 fieret extra ppter suspitionē crisma
 tis. *Trigesima sexta regula.* Sacer
 dos celebrās submissa voce ⁊ ianus
 is clausis tpe interdicti pōt habere
 secū vnum scholarem ad hoc depu
 tatū ad ministrandū sibi fm Inno.
 desen. ex. nuper. de q̄ etiaz p Archi.
 xj. q. iij. sicut apostoli. Laueat sacer
 dos tñ ne vocet aliqs litteratos lat
 dos de sua parrochia sibi ad minist
 strandū. hodie istuz cras illū ⁊c. qz
 hoc esset in fraudem interdicti. vñ
 solum magistrū schole vel cāpana
 torem q̄ sibi cōsueuit ministrare pro
 tūc tñ habeat. ⁊ hoc siue sit clericus
 siue minister. ⁊ ipso recedente potest
 alium substituere. duz tñ sit de loco
 nō interdicto fm Johem cal. Si tñ
 laycus ministrat sacerdoti q̄ nō fuit
 añ hoc suus minister: lz nō sit irregu
 laris tñ grauer peccat. pōt tñ sine
 dispensatiōe pmoueri penitentiā p
 acta. Ubi tñ sunt plures sacerdotes
 melius fieret si vnus alteri ministra
 ret exclusis clericis vel campanato
 ribus si cōmode fieri pōt. Ita est in
 tentio Johānis calda. in suo tracta
 tu d̄ interdicto. *Trigesima septima
 regula.* Tpe interdicti nō pōt sacer
 dos officū p baptismo in sabbato
 scō facere cuz solennitate. Crisma
 tñ in die cene pōt cōfici. Nec etiam
 fiat bñdictio cādelarum in purifica
 tione: aut etiā palmarū in dñica pal
 marū fm Johem cal. nec cōsecratio
 ecclesiarū. altariū. ⁊ calicū. nec etiā
 viaticoz *Trigesima octaua regula*
 lz tpe interdicti pōt dari viaticum.
 Id est corpus christi sanis damnatis

ad mortem. non tñ Intrañtibz ma
 re vel pugnātibz in bello: aut ob
 sessis in ciuitate: nec etiam pgnanti
 bus mulieribus partū vicinis. cuz
 fm Johem cal. ⁊ Jo. an. nō possunt
 in hoc casu dici decedentes q̄bus so
 lum hoc pmittit a iure. Si tñ pgnā
 ti mulieri imminet graue periculu
 vt qz p fetum in vtero fatigata labo
 rat gū infirmitate: de q̄ verisimilit
 timet pōt pcurare sacro. dū tñ hoc
 in fraudē nō fiat. Hoc videtur velle
 Joh. cal. dum dicit nisi piculū immi
 neat. *Trigesimanona regula.* Tpe
 interdicti pōt verbum dei oibus in
 differenter tā interdictis q̄ nō inter
 dictis q̄ etiam excoicatis p̄dicari
 d̄ sen. ex. respōdeo. Indulgentie autē
 q̄ dant hoibus auditiōibus p̄dicati
 onem excoicatis ⁊ interdictis p̄p̄
 quozum culpam latū est interdictuz
 non sunt dande: cum earum capa
 ces non sunt donec absoluantur fz
 dominum aluarum: ⁊ vt etiam per
 hoc compungantur. Et pōt etiam
 dari exhortatio: sed tempore exhor
 tationis debent exire interdicti ⁊ ex
 communicati culpāpiles. qui non
 sunt capaces cōfessionis generalis
 que ibi fit: ⁊ etiam cum exhortatio
 fit non debemus cum excommuni
 catis orare. potest etiam pulsari cā
 pana p hortando seu vocando po
 pulo ad sermonem: tuis tamen
 est dimittere pulsum ⁊ dicere popu
 lo certam horam puta primam vel
 tertiam qua conuentent. *Quadra
 gesima regula.* Tempore interdic
 ti potest corpus christi portari ad
 infirmum per sacerdotem cum cam
 pana ⁊ lumine precedētibz. potest

De ecclesiastico

etiam dari in presentia aſtārium vt dicit Joh. cal. Indulgentie tñ q̄ conſeſſe ſunt ſequentib⁹ ⁊ comitantib⁹ corpus xp̄i nō ſunt dande excōicat⁹ ⁊ interdicitis culpabilibus: ſed alijs om̄ib⁹ qui nō dederūt cauſam interdico ſm̄ Aluaz ⁊ Joh. cal. q. xxvij. **Quadrageſima prima regula.** Licet tpe interdicit⁹ clerici non ſepeliāt aliquem pp̄ijs manib⁹: tñ ſi pmittāt ſolum intercedere ⁊ ſepelire in cimiterio incurrūt penā clemēti. eos qui de ſepul. ſ. excōicationem ip̄o facto **Et ſi ſunt exēpti etiam adhuc eſt ſuſpenſus ab igreſſu ecclie.** vt de p̄iui le. ep̄oz. li. vj. **Quadrageſima ſc̄da regula.** Interdicto loco q̄diu quis ibi morabit⁹ ip̄o recedete relaxabit⁹. et non eſt neceſſaria alia relaxatio. vt d̄ vſur. c. j. i glo. q̄diu. li. vj. **Quadrageſima tertia regula.** interdicit⁹ fra alicui⁹ dñi itelligit⁹ d̄ fra q̄ eſt ſua quo ad dñiuz iurisdictionis: ⁊ quā tenet in feudū vel emphyteoſim. ⁊ quā habet noie dōtis vxoris ſue: ⁊ illa quā habet in vſu fructū. Sed pignozata nō intelligit⁹: ſi d̄ interdico terrā tuā. **Secus ſi d̄z terram iſtam quā tenes in pignoz.** vt ſi habet terras in diuerſis prouincijs p parte: ⁊ pro in diuiſo. om̄s ille partes ſubiacet interdico. ſ. ſi terram iſtā vendidit vel perdidit: nō propter hoc tollitur interdicitum. ſed ſi nouā acquirat illa nō intelligitur interdicit⁹. **Hec Joh. calda. q. xxviij. Quadrageſima q̄rta regula.** Si clericus tpe interdicit⁹ intereſt diuinis ex quadam ſimplicitate: non eſt irregularis: ſed ſi facit contēnendo vel preſtando auctoritatem vel faciendo coram ſe celebrare

eſt irregularis ſm̄ Joh. cal. q. xxix. **Quadrageſima quinta regula.** Interdicto collegio ſeu vniuerſitate poſtea factus aliquis de vniuerſitate interdicit⁹ cenietur ſm̄ Joh. cal. q. xxix. **Quadrageſima ſexta regula.** Cleric⁹ nō ſeruās interdicit⁹: vt p̄ta celebrās in loco interdico ſcient vbi cunq; irregularis efficitur. ⁊ eſt ſuſpenſus: de cler. excōi. miniſtrante. poſtulate. §. vlti. de ſen. excōi. is q. li. vj. **Et hoc tenes ſm̄ Arch. xj. q. liij.** ſi quis etiam ſi nulla ſentētia lup hoc ſit latavt de cle. excōica. miniſt. aplice. ⁊ de poſtu. p̄ela. cap. ij. **Qui eſt celebrat i loco interdico nō a canone: ſed a latore intelligitur eſſe ſuſpenſus.** vnde cum ſit irregularis nō poteſt diſp̄ari cū eo. vt dicit ibidem Arch. **Talis etiā nō p̄t eligere nec eligi.** vt de conſuetudine cum dilectus. §. qua nobis. ⁊ in d̄cto. ca. is qui. **Hec poſtulare. de poſtu. c. j.** **Hec beneficia cōferre. de cōcef. p̄ela. quia diuerſitatem. ⁊ de cōcef. p̄ela. quia tanta. imo remouendus ē a ſuo beneficio. de cler. excō. miniſt. poſtulaſt. §. vlti. Quadrageſima ſeptima regula.** **Celebrās ſcienter in aliqua ecclia q̄ nō pp̄tie d̄z interdicit⁹ ſ; poti⁹ violata ſeu polluta ſemine aut ſanguie. nō incurrit irregularitatem** de ſen. excō. is q. li. vj. **vñ talis grauit̄ peccat vt ibidē d̄z. idē vñ ſm̄ vñ ſpeculo. ti. ij. §. iuxta p̄poſitōis vñ. illd̄ q̄z. ⁊ Ver. d̄ p̄ui. tuaruz in glo. Idē dicit vñ ſm̄ vñ. Si ep̄s p̄pter patronoz diſcordiā clauſerit eccliam celebrans in ea nō ſit irregularis. ſecus ſi dicit: interdico talem eccliam: quia tunc ſit irre-**

gularis. Quadragesima octava regula. Celebrans in ecclesia nō interdicta presentib⁹ psonis interdictis vel excoicatis lz grauitet peccet celebrādo corā eis nō tñ fit irregularis. qz hoc nō habet in iure. Sed tamen talis fm Archid. xj. q. iij. sicut apli censeri dz sicut ille q̄ cōmunicat excoicatio in oratione. q̄ tñ minori excoicatione est excoicatus. et de isto cōstat: qz nō ē irregularis. vt de cle. excō. ministrāte. Si celebret. Nam hec interpretatio siue extensio de irregularitate non est facta vsqz ad excoicatos siue celebrantes corā excoimunicatis. imo ecōtra statutum est qz nō sunt irregulares. et cū ista irregularitas nō fit nisi per cōstitutiōez ecclesie ⁊ de celebrantibus corā excoicatis non sit statutū qz sint irregulares: non debēt haberi pro irregularibus fm Inno. qui ita notauit. De excel. prela. ca. si. Sicut talis ingerat se secūdo officio suo. sicut prius erit irregularis. vt dicit glo. ij. de sen. ex. is qui li. vj. Quadragesimanona regula. Si publice excoicatus vel interdictus ppter culpā intrat eccliāz om̄s debent exire si cōmode nō pōt expelli. xxiiij. q. i. oēs qui. ⁊. xj. q. iij. sicut i glo. si ergo. Sacerdos tamē propterea nō dimittat missam inexpectam si tam incepta canonē debet cōmunionem cū sequētibus orōib⁹ in sacrissima sumere. Si autē occultus sit ille q̄ scit eū solus caute exire dz: ita tamen qz crimen nō prodat. Facit ad hoc. vj. q. ij. si tantum ⁊ quod tibi notatur in prima glosa. Quinqz gesima regula. Quilibet q̄stūcūqz exēptus celebrans scienter siue in lo

co interdicto siue corā personis interdictis ab ordinarijs delegatis vel a iure. similiter recipiens interdictos publice ad diuina officia siue sacra siue sepulturam est interdictus ab ingressu eccleie ultra alias penas in iure positas. vt de priuilegijs. c. epoz li. vj. et si se ingerat officio suo sicut prius fit irregularis. vt de sen. excō. is qui. li. vj. Et non intellige qz isti sic delinquentes in omnibus predictis casibus tñ puniuntur pena interdicti ab ingressu ecclesie. sed qz ultra penas alias ista eis infligitur. vnde licet celebrans in loco interdicto vt supra dictum est in casu non concesso fit irregularis. de sen. excōi. is qui. li. vj. tamē ultra illam penam irregularitatis prohibet sibi ingressus eccleie. qd non fit alijs irregularibus. Similiter celebrans corā excoimunicato vel interdicto publice. licet non sit irregularis prima vice: tamē incidit excoicationem minore vt de cler. excō. ministrante. Si celebret. Vñ posset pnia peracta post hoc ministrare in ecclesia. si nō est pena istius capituli q̄ tñ obstat eis: qz tales non pnt ministrare in ecclesia q̄stūcūqz peniteāt: cū nihilomin⁹ est eis ingressus eccleie interdict⁹: donec de trasgressione hmōi ad arbitrium cuius iniam cōtēperūt satisfacciant cōpetēter. licet autē ista procedant q̄ ad exēptos: vt dicunt quidāz tamē quo ad illam partem scz de admissiōe diuinor. Iohes monachi Archidiaconus ⁊ Iohes andree in nouella dicunt non exemptos non ligari ista pena. vnde ipsi volunt qz nō exemptus admittens interdictum

De irregularitate

ad diuina officia nō incurrat hanc penam scz. vt non arceat ab ingressu ecclie. licet peccet grauiter. vt dictū est qđ probat Job. an. in nouella dicti. c. epoz cōcludens post multa qđ ex quo nō potest exemptis suffragari ignoscant sibi sciēter qđ oculus ipsoz nequā non erit. cū etiam habeant maiora remedia pro minore super absolutiōib⁹ et dispensatiōib⁹ ipsi ab apostolica sede concessa: et cōpromissiōes qđ facile suis maioribus circa talia fieri solent. **Hec ille.**

De irregularitate.

A habendam aliquā noticiam de Irregularitate notāde sunt alique regule pñā pmissa breuit descriptione irregularitatis. Sciendū igit est qđ Irregularitas est nota. i. infamia vel impedimentū canonicū ex victo seu defectu prouentēs qua qđ prohibetur ad ecclīasticos ordines promoueri et in eisdem ministrare. Ita diffinit vvilhelm⁹ durandi in speculo. titu. de dispensatiōib⁹. §. iuxta de propositionis. Dicit aut canonicus impedimentū qđ ortū hz a iure canonico licz inceperit a veteri testamēto quo ad aliqua. qđ dictus est dauid. Non edificabis mihi templuz. qđ vir sanguinis es. j. Paral. xxviii. ca. et i ca. no. xlix. di. Hinc etiam vbi habet qđ in leuitico etiam multi a sacerdotio repellbant propter defect⁹ naturales sicut propter scabiē et gibbositatē et c. Et dicit irregularitas ab in qđ est sine et regula quasi cōtra regulam ecclie natus. siue propter factū vel defectū extra ecclesias positus. Sumit aut

tripliciter. Primo pro defectibus qui sunt in homine sine pctō. puta qđ est bigamus vel maritus vidue. vel illegitimus. et hmoi. vt de renūciatiōe. nisi cum pridē. §. psonē. Secūdo dicit irregularitas psonē. vbi generaliter prohibet qđ ordinari vel celebrare in ordine iam suscepto sine dispensatiōe dñi pape ne patiatur defectus et c. De qđbus infra patebit. Tertio dicunt irregulares omēs illi qui nō possunt remanere in susceptis ordinibus nec ad maiores promoueri: etiam post actā pñiam: sine dispensatiōe dñi pape et alioz prelatorum de quo datur regule. Ultima regula. Omīs furiosus ebriosus illiterat⁹ impudicus percussor litigiosus neophicus et generaliter qlibet in membris naturalib⁹ defectuosus irregularis est ad sacros ordines suscipiēdos. ptz hoc in decre. late inciπendo a. xxvj. dist. vsq. lxxix. p totū vbi ista sigillatim probant. Secūda regula. Accusans vel deserēs aliquē de crimine coraz iudice p quo pena capitis debet vel trūcatio membri irregularis est. v. q. vj. delatoz. et. vj. q. j. in summa. de accusa. accusasti. Tertia regula. Percutiens aliquē siue in ppria psona siue per aliū ei⁹ mādato si sequat inde homicidium vel mēbrū mutilatio. si hoc facit absqđ inuitabili necessitate irregularis est. de homi. presbiteri. et c. Petrus. l. di. miroz. Quarta regula. Percutiens absqđ mortis piculo vel sanguinis effusione vel trūcatione: habens ad hoc pñatem nō est irregularis vt de raptoribus in archiepato. et. xxiiij. q. viij. sepe. Quinta regula.

Judex actor vel procurator notari⁹ siue dictator vel pmulgator si in mēbris secuta est mutilatio irregularis est. l. dist. si quis. ne clerici vel monachi sententiā. de homi. postulasti. l. dist. cap. j. Et generaliter purgatio nem vulgarem que fit in torneamentis vel alio modo: et quicumq; vindicte sanguinis auctoritatem benedictionem seu paciētiam sui exhibētes: irregulares sunt. de excels. prela. ex litteris. Sexta regula. Licet cleric⁹ non debeat interesse vindicte sanguinis: si tamē ex sola curiositate vel leuitate iter fuerit vbi latro suspendit vel vbi quis in duello occiditur. licet peccet grauitur. non tamē fit irregularis. si nec auxiliū vel consiliū vel auctoritatem prestiterit: sicut vvilhelmum in speculo ti. de dispensatione. ¶ Juxta propositionis. Septima regula. Judex vel officialis seu aduocatus qui tractauerūt causas criminis dantes operam vt sanguis effunderetur. licet nec mors nec sanguis effusio fuerit subsecuta irregulares sunt. potest tamen in talibus p epm dispensari sicut vvilhelmū. Sicut cum illo qui nō ex officio suo sed ex odio dedit operā et fecit qd potuit vt occideret. nō tamē occidit vel mutilatur indiget enim talis dispensatione sicut vvilhelmū. Octaua regula. Exercēs artem cyrurgie si propter imperitiā et negligentiam eius sit mors subsecuta ab incisione adustione vel positione quam dedit infirmo. irregularis est. vt de homicidio. tua. §. j. Si tamē peritus existens fleubotomat sanguinem vel fecat adhibens omnem diligentiam non est irregularis

etiam si mors fuerit subsecuta quia potius presumitur casu et culpa patientis euenisse. xxiiij. q. v. de occidēdis. Secus et p eius negligentiam: sicut vvilhelmum. Nonā regula. Licet laicus exercens artem cyrurgie non fiat irregularis. si non propter eius incuriam multi obierunt. clerici tamen si sub eius cura aliqui etiā preter eius culpam obierunt irregularis est sicut Innocē. vbi hec notauit in cap. tua. de homici. ne cle. vel monachi sententiā. Decima regula. Extrahens sagittam vel telum vel gladium infixum in corpore alicui⁹ si propter hoc vulneratus cit⁹ moritur: irregularis est de homici. tua. Undecima regula. Custodiens infirmum et dans ei bibere imperite. vel aliquid aliud contra consiliū medicorū faciens propter qd mors sit subsecuta irregularis fit propter imperitiā et negligentiam dissolutā. si tamē qd facit bona fide circa egrotum nō dicitur esse facilis ad faciendam pscia et scrupulosā quā in aliquo sit erratū: si ibi non sit lata culpa cū negligentia dissoluta q̄ ppe dolū est. et huiusmodi scrupulū de facili deponere dicitur ad cōsiliū sapientis. Si tamē tanta culpa fuerit vel negligentia dissoluta. et certū est qd mors fuit inde subsecuta. irregularitas cōtrahitur. Si vero nō sit certū tūc distinguendū est. aut enim dubitatur pbabiliter sicut iudiciū medicorū et tūc abstinendū est ab officio. si autē nō dubitatur tūc deposita erronea pscia poterit admittere et etiā pmoueri. aliter nō sicut Ray. l. di. hi q̄ arborē. et c. sepe. et sicut quoidā sol⁹ papa cū talib⁹ dispesat.

De irregularitate

Quoddecima regula Cōsulēs aliqd vnde sequit homicidiū irregularis est: vt si suasit iactuz baliste machi- ne lapidis: vel q̄s iret ad capien- dū castrū q̄d capi nō potest sine ho- minis morte. vñ si sequitur mors ex illo cōsilio irregularis est fm vvil- helmū. Idem si facit vel cōsulit fur- tiue vel p̄ditionaliter capi castruz. si mors inde sequitur irregularis ē. q̄a debuit verissimilit̄ p̄sumere hoc euenire posse. In talib⁹ em̄ puni- q̄ remota causam homicidio dedit si- cut q̄ p̄pinq̄a vt notat de homici- dio. p̄biteris. **Tredécima regula.** Mandās aliquē verberari. si verbe- rās occidit verberatū: irregularis est qui mādauit. nisi expressisset ne occideret. de homicidio. significā- si hodie de homicidio. is q̄ māda- uit. li. vj. in fi. vlt. glo. **Sec⁹** tñ de il- lo qui cōsulit aliquem capi. vtp̄uta malefactorē: qz tūc nō fit cōsulēs ir- regularis. etiā si capies occidit illū qz hoc nō cōsulit. ar. de homi. c. fi. Absit em̄ vt ea que p̄p̄ bonū faci- mus: si p̄tervolūtate nostrā quicqd̄ mali acciderit nobis debeat impu- tari. xxiiij. q. v. de occidēdis. semper tñ fit irregularis dās directe consi- liū in mortē alteri⁹. vt ne clerici vel mona. sententiā. Nec itereſt siue is cui datū est consiliuz statim fecerit homicidiū vel etiā diu post nisi p̄ cōsiliū reuocauerit z contrarium suaserit. vt de homi. Petr⁹. imo ni- si firmiter z pbabiliter credat qz post reuocationē cōsiliij nō reuocetur is cui datū est consiliū a p̄posito occi- dendī: necesse est vt venūciat illi de cuius morte tractatur est qz caueat

sibi. in eo aut qz mādauit per se fieri homicidiū: videt sufficere si cōsi- lium mādat tñ. de reglis iuris. ois res. vel si sciēte eo cui mandatū est fuit eū occidēdo. vt. xxij. q. j. Omne q̄d. vel parētelam vel amicitia euz eo cōtrahat: licet ei hoc nō signifi- cauerit: qz qui est certus certiorari non debet. de elec. inter vniuersas. **Quartadecima regula.** Consulēs alicui vt occidat aliquē: si ipse cui consultū est occidere occidat ab il- lo occidēdo: fm opinione mitiores nō iudicat ille cōsulens irregularis. Ratio qz fines cōsiliij excessit ex q̄ egressus est ad occidēdū: nec sibi bene cauit. nisi excitaret eū ad occi- dendū alium: forte in tali loco vbi periculū esse posset: tūc esset irregu- laris. etiā si is cui cōsuluit occidat fm vvilhelmū vbi supra. fm rigore tñ iuris hodie talis cōsulēs irregu- laris est per Joh. an. in nouella de homi. is qui mādauit. li. vj. **Quin- tadecima regula.** Si quis suadet a- licui qz p̄ patria vel p̄ proximo suo vel p̄ iure suo vel p̄ iure ecclie sue periculo se exponat: non ob hoc fit irregularis: etiā si ibi moriatur. xxiiij. q. iij. p̄ mēbris. et. c. sequenti. Si tñ sciret vel crederet euz ibi mo- riturū: tūc videtur qz fiat irregula- ris: fm vvilhelmū. Si autē cōsulat qz indubitata morte se exponat pro honore xp̄i vel fide vel statu ecclie: nō est irregularis. etiā si mors inde sequat. xxi. q. j. sunt quidā. xi. q. iij. nō solum. Hac ratioe excusant inq̄- sitozes heretice prauitatis. sciētes qz statim postq̄ aliquem pronūcia- uerint hereticū esse ille mortē trade-

tur. hoc etiam alis multipliciter p
curando. Ad hoc etiam accedit.
xxij. q. viij. legi. r. q. v. Si audieris
III tñ clerici q̄ portauerit ligna cau
sa indulgentiarū ad hereticos cōbu
rendos irregulares sunt: Sedecti
ma regula. Dans operam rei licite
vt puta edificando eccliam vel do
mum adhibita omni diligētia quā
potuit habere: si occidat aliquē ca
sualiter nō efficitur irregularis. Si
tñ dat operam rei illicitē: nec cū eis
dispensatur nisi p̄ papam. Sedecti
ma regula. Dans operam rei licite
vt puta edificando eccliam vel do
mum adhibita omni diligētia quā
potuit habere: si occidat aliquē ca
sualiter nō efficitur irregularis. Si
tñ dat operam rei illicitē: nec adhs
bit omnes diligētiā quam des
bit sit irregularis. vt de homici. la
tor. r. c. ex litteris. r. c. si dignū. r. ca.
p̄sbyterum r. c. continebatur. r. ca.
ad audientiam. Hinc est q̄ medico
operanti fm regulas artis sue non
imputatur et si q̄s sub eo moritur.
sed si negligētiā commisit cōsulit
tur sibi vt non pmoueat ad ordi
nes. de q̄li. oz. ad aures. Sed quid
de illo medico q̄ vertit infirmum ad
aliud latus vt citius moriatur. In
deo q̄ irregularis est tam iste qui se
cit q̄ iste qui consuluit: si ex hoc
mors fuit subsecuta: qz forte vta an
helitus p̄cluditur: vel apostema rū
p̄itur ex violentia motus: vel suffo
catur. Si aut non citius moritur ex
hac causa: non fit irregularis: s̄ pes
nitere debet de facto. Decimasēpti
ma regula. Non solū est irregularis
q̄s si ex eius p̄cussione est mortuus
aliq̄s: sed etiā si ex hac p̄cussione in
firmatē p̄traxit vñ mortuus est: vt
d̄ homici. p̄sbyterū. r. ca. ad audientī
am. r. ij. di. studeat. Decima octaua
regula. Defendēs se in casu euitabi
li r̄ occidēs aliquē irregularis est. l.

di. si q̄s viduam. r̄ talis ad supiora
nō ascendāt. r̄ in susceptis nō facile
dispensatur. Sed si necessitas fuit
ineuitabilis datur cōsiliū et vt nō
miseret. l. di. de his clericis. non tñ
p̄pter hoc deponitur. Immo in suo
ordine administrans toleratur d̄ tu
re cōi absq̄ dispensatōe s̄z Laurē.
l. di. qz tua. Sic loq̄tur de homi. c.
ij. put p̄sequitur ibi h̄o. Et q̄dam
dicūt ep̄m posse in tali casu dispēsa
re. s̄ hoc nō possit fm Jo. de deo q̄
dicit solū papā hoc posse. Hodie d̄z
simpliciter irregularitatem nullam
incurrere ille qui p̄sonam suam des
sendendo in casu ineuitabili occi
dit. de homi. si furiosus. in cle. Des
cimanona regula. Infans furiosus
cōmittens homicidiū nō est irregu
laris. vt in cle. si furiosus. de homi.
Idem est de dormiēte si aliquē occi
dat q̄ tñ nō habuit p̄positū occidē
di eum. Vigesima regula. Potēs
hoiē liberare a morte r̄ nō faciēs
irregularis est. qz qui potest defen
dere r̄ nō defēdit: occidit. de homi.
sicut dignū. q̄b̄ intellige fm glo. c.
iij. de sen. ex. de illo ad quē ex pote
state: ex officio vel dignitate p̄tinet
realiter defendere. r̄ nō simpliciter
de quocūq̄. vbi dicit ibidē glo. q̄ si
ego nō habeo aliquā potestates: vñ
deo q̄ aliquis vult verberare cleri
cum sine auxilio meo aut p̄silio nō
credo q̄ sum excōicatus si nō p̄hs
beo illum: licet alis forte peccem qz
nō defendo cū possem. Vigesima
prima regula. Retrahens a propo
sito liberandi hominem a morte ir
regularis est. quia quodā modo in
directe homicidiū cōmittit. l. distin.

De irregularitate.

si quis viduā. et de pe. di. j. percu-
lose. **U**igesima secūda. Percutiēs
aīo occidēt latronē si ex aliquorū
vulnerib⁹ latro obiit: irregularis ē.
vt colligit de homi. significasti. rñ.
j. Idem etiā si nō percussit: sed aliqd
operis impedit in mortē eius: puta
qz latronē detinuit: vel cōtra eū cla-
mauit. als aut si clamaſſet cōtra eū
nō in mortē eius sed qz caperet: vel
detinuit eū: vel se leuez extēdit: irre-
gularis nō est de morte ei⁹: vel etiā
fit in neglectu als si malicia ei⁹ per
petret homicidiū. ⁊ idē si negligē-
tia ei⁹ cōmittat. l. dist. hi qui. Et iō
si clamat cōtra latronē siue eū capi
at si als quocūqz modo potuit itel-
ligere ex clamore suo vel alio actu
homicidiū seq: irregularis est: nisi
forte faciat pp̄t periculū corporis
sui: vt si videt qz aliqs euz occidere
vult. tunc em̄ pōt bñ inuocare ⁊ cla-
mare p auxilio qz nō intēdit in alio
rū mortē s; in suā liberationē. sec⁹ si
hoc faciat pp̄t periculū rez suaz si
fuge p̄sidio euadere potest. de ho.
suscepimus. **U**igesimatertia regu-
la. Cleric⁹ ligās eū socio latronē si
postea timens ne occidat a latrone
ipse poti⁹ occidit eū irregularis est
de homi. vbi s̄. **U**igesima q̄rta re-
gula. Si cleric⁹ nō valēs aliter re-
cuperare res suas tenet furē ne cuz
reb⁹ fugiat donec eū exhibeat iudi-
ci vel ei⁹ auxiliū inuocet ad res su-
as recuperādas: nō est irregularis
licet postea fur a iudice puniat. dū
intētio ei⁹ nō fit corrupta intenden-
do ad furis mortē vel mutilationē.
rē. Idē dicendū est si cleric⁹ credit
vel tradit seculari potestati latronē

petēs qz eū puniat citra sanguinis
effusionē. vel petēs rem subtractaz
sibi restitui si potestas in latronem
aī aduertat. i. puniat eū morte: non
pp̄t hoc cleric⁹ erit irregularis. vt
de homi. delatozis. li. vi. nec etiam
nocet illi si ad cōuincendū latronē
tradidit interfignia. Et idēz si sim-
pliciter deponit querelā de iniuriā:
tib⁹ sibi ⁊ ecclie sue q̄uis tales vir
absqz sanguinis effusione valeat co-
hartari. de homi. tua nos. §. vlti. ⁊
c. postulasti. xxij. q. iij. maxima:
nus. et. q. v. c. v. et. c. vñ. ⁊. c. pena.
Et hec oīa vera sunt qñ nō intēdit
ad mortē: nec hoc in aīo gerit. s; p
testatur publice qz citra sanguinis
effusionē castiget nō est ergo irregu-
laris curialit̄ agēs p̄tra furē nō cri-
minalit̄ ad mortē vl̄ sanguinē. s; eū
iudex causa pbabili suspēdet ab of-
ficio suo vt de homi. postulasti. Ex
quo vltorius p; qz nullus notā irre-
gularitatis incurrit qz extortores
siue exactores alicui⁹ curie curauit
aliquē capi pp̄t dlictū tale pp̄t qd
nec mori sic mutilari poss; s; iudex
inueniēs eū alia cōmississe p̄terea
suspēdit eū. si tñ nec ille crediderit:
nec cogitauit illud cōtingere posse
Uigesima q̄nta regla. Si iudex of-
ficialis inſeqtur furē fugiētēz ⁊ q̄rit
a mevrū viderim illū. ⁊ ego sciens
qz fur ille ad mortē querit iſtruo eū.
si p meā rñſionē fur inuēt⁹ est ⁊ occi-
sus suz irregularis. **S**ec⁹ si nec ſci-
ui nec suspicāt⁹ sum qz ad mortē vl̄
penā sanguinis querit vñ cōiulit̄ in
casu h⁹ cū aliqs ſcit aliquē ad mor-
tē fugere nisi p alterā de duab⁹ rñis
nō o; dicere p hāc nō fugit quia ſci

aderet eū p alteram fugientem sed aut taceat aut qrentē curialiter eua-
dar: dīcōdo nun qd ego custos illius
sum. v'l alio modo. Vigesima sexta
regula. Si clericus q̄ egit ad res su-
as recupandas ex post facto ratum
h̄z q̄ suspensus latro est ⁊ hoc sibi
placet. si talis nullū cōsensū habuit
in mortē illius nec q̄c̄s coopatus ē
non est irregularis s̄m vvilhelmuz
⁊ hoc si gaudet q̄ maleficiū est puni-
tū nō aut p̄sona. cū s̄m ip̄m irregu-
laritas ex homicidiō solo nō cōtra-
hit nisi culpa vel volūtas p̄cedat v'l
scandalū sequat. vt notat. l. di. hi q̄
⁊ de homi. ex lris. ⁊. c. vextū. Hodie
x̄o iure cautiū est q̄ si q̄s absq̄ man-
dato meo. manus iniecit in clericuz
meo noie violentas. si hoc ratū ha-
beo ex cōmunicatiōis canonē incur-
ro. ⁊ hoc p̄pter rati habitioē q̄ re-
tro trahit ⁊ mādato cōparat. Si au-
tem hoc meo noienō esset factuz. h̄z
ratum haberē peccare: sed nō incur-
rez ex cōmunicatiōē vt d̄z exp̄sse in. c.
cū q̄s. de sen. ex. li. vj. Ut intelligas
pono tibi casum. Aliq̄s amicus vel
seruitor tuus sciēs aliq̄ē clericū tibi
fecisse iniuriā v̄balē v'l realē p̄cul-
sit: quē tu postea receptādo magis
amicū habuisti v'l gauisus es ⁊ hoc
factū cōmendasti vel laudasti tu es
ex cōcatus p̄pter rati habitioē ac
si mādasses. Sed vnus extraneus
p̄culsit clericū. ⁊ tu audies gratū ha-
bes ⁊ gratularis de hoc. h̄z nō es ex-
cōcatus t̄i peccas ad minus venia-
liter s̄m Jo. an. in nouella supradī-
cti ca. cum q̄s. li. vj. Vigesima septi-
ma regula. Si q̄s mādāt capi vnuz
clericum de tribus simul incedenti-

bus: ⁊ alios duos nō grauari. h̄z mā-
datarius excedit fines mandati ali-
os duos captiēdo ille mādās nō erit
excōcatus s̄m Jo. de deo. li. liij. sua-
rū q̄stionū. q. xliij. Et nō ē q̄ captio
cōtra volūtatē eius est facta. Petr̄
t̄n b̄ samprana. alias sanfona putat
q̄ de dāno tenet q̄d illi passi sunt. de
iniurijs. ca. si. xliij. q. viij. p̄pterea.
Ex hoc infer̄ p̄ simile de irregulari-
tate: q̄ irregularitas rōne homici-
dij nō p̄trahit sola volūtatē: nisi hō
actu occidat. de homi. sicut dignū.
f. j. vbi de hoc. in glo. ex. corde. xv.
q. j. si q̄s nō iratus Sed nec sit q̄s ir-
regularis p̄pter solū homicidiū: n̄ si
si culpa vel volūtas p̄cedat. v'l alias
seq̄tur scandalū. vt notat. l. di. hi q̄ p̄o-
ris. de homici. ex litteris. de clerico
egroto. tua. Ex hoc dicto soluit q̄
s̄to q̄ q̄ritur an clericus q̄ volebat i-
terficere hoīem sed non potuit quā
inuenit eum iam mortuum. qui vol-
ens nihilominus satisficere ire sue
amputauit caput mortui. Dicendū
q̄ licet voluntas occidendi fuit ta-
men non est irregularis s̄m Archi.
xv. q. j. si quis. Ratio quia ad hoc
q̄ homicidiū committatur requi-
ritur q̄ homo aīatus occidatur. de
homi. sicut dignū. xxxij. q. ij. Moy-
ses vbi aborsus fetus inanimati nō
imputat ad homicidiū. sicut etiā
notant Aluarus. Immo. Bernar. de
homici. si aliquis. Vigesima octa-
ua regula. Si quis in rixa mortuus
est. nescitur tamen illum inter-
fecit: licet s̄m quosdam scz Johem
omnes irregulares sunt quo ad p̄-
mōtioneim ad ordines propter inc̄-
certitudinem. vt. xxij. q. vlti. cap. si.

De irregularitate

tamē probabilius est q̄ in tali casu
quilibet sue cōscie est relinq̄nd⁹: fm̄
vvhilhelmū in speculo ⁊ Host. in sum
ma. de homi. 4. q̄ pena. Trigesima
nona regula. Si amici mei occidūt
aliquē mibi inturiatē me inuitoꝝ cō
tra meā phibitionē mibi nō nocet.
vt de homici. Petrus. liij. q. liij. qz
psulatus. Idem est si me ignoratē.
de symonia. nobis. ⁊. c. de regulari
bus. Sed si tributa sit. puta qz non
expsse cōsenti: nec cōtradixi impu
bit. ar. de symonia. Matheus. im
mo etiā dicūt q̄daz qz scies cōtractū
de morte habitū nō reuelauit: nō suz
irregularis: qz homicidii nō cōmissi
facto mandato: cōcilio: vel defensi
one. l. di. si q̄s viduam ⁊ de homici.
Petrus Alij dicūt cōtra si credidi
qz nō obstante mea phibitione mei
intuitu interficere: ⁊ hoc est tenēdū
Nam in tali casu tenebar reuelare il
lū cōtra quem contractū est. Trigesi
ma regula. Si aliq̄s vadit ad inter
ficiendū aliquē: ⁊ tu ei scienē cōsenti
as. nō tñ eū incitas ad homicidium
ppetrādū nec cū eo sup hoc aliqua
verba habuisti: vel si habuisti semp
ex aio hoc ei dissuasisti. sed cum nol
let tibi acquiescere timens de ipso euz
associas eo pposito. vel si forte euz
q̄s inquireret defendas ⁊ tūc homi
cidium ppetrat vere irregularis est
fm̄ Host. ad quod facit de homi. si
cut dignū. 4. ill. q̄ Trigesima prima
regula. Clericus ministrans arma
pugnantibus si aliq̄s interficitur ir
regularis est ar. xliij. q. j. Nisi bella
c. si. noic aut armorū intelligunt su
stes lapides ligna ⁊c. Trigesima se
cūda regula. Iudex ecclastic⁹ pōt

hortari brachiū seculare p̄tra violā
tes ⁊ hereticos vel paganos: non vt
occidat vel mutlet: s; vt de terris si
deliū expellant. nec etiā est irregularis
si aliq̄ hincinde sunt occisi. xliij.
q. v. de occidēdis. ⁊. xliij. q. liij. mar
tisanus. Immo fm̄ In. de homi. pe
titio lz aliq̄s in bello iusto aliq̄s per
cussit: si tñ inde nullus est mortu⁹
nō fit ex hoc irregularis. Idem si q̄s
accedit ad bellū iustuz causa pacifi
cādī vel ex alia iusta causa: lz ex eius
psentia aliq̄s robur accrescit suis.
vel timor incutiat aduersarijs non
est sibi imputandū dum nō dolus ⁊
etiā lata negligētia absit oīno fm̄
vvhilhelmū. Trigesimalatertia regula
Clericus q̄ interest iusto vel iniusto
bello in armis vel sine armis si aliq̄
sunt hincinde interfecti irregularis
est: lz ipse nō occidat. l. di. si q̄s. xliij.
q. liij. porro. xliij. q. vi. q̄cunq; . l. q. j.
ca. si. Trigesima quarta regula. Cleri
cus defendens se vel suos: licet tūc
ex defendentibus aliq̄s interfectus
est ex aliqua parte non est irregularis:
vt illi qui non interfecerunt nec
interfectores qui adiuuabant sunt
irregulares licet voluntatem occi
dendi habuissent: qz lex p̄motionis
factum requirit. xv. q. j. si quis non
tratus. Trigesima quinta regula.
Clericus in bello iusto quod nō ad
occidēdum: sed ad defendendū ge
ritur ministrans sagittaz balistario
suo ad sui defensionē. si ille balistari
us aliquē interfecerit. s; ille clericus
nō intendebat qz ipse aliquem inter
ficeret: sed qz illos detinuisset ⁊ sua
defendisset aut recuperasset non est
irregularis fm̄ vvhilhelmum. Idem

discit d' illo q' in bello iusto ppositus fuit exercitui ⁊ sumptus facit ⁊ cuncta disponit: si forte eū cōtingat lanceas vel sagittas emere ⁊ ministrare ⁊ ad exercitū vel ad custodiā castrū mittere. vel si hortat ad currendum post hostes vt eis pda hominū vel aialium auferat. ⁊ tūc forte aliq's interficeret: dūmō solum intrēdit ad recupationē pde nō ad vindictā. talis em causa remota nō nocet. **Trigesi-**masexta regula. Qui mulieri facit ne cōcipere v' generare vel post cōceptū parere pōt ⁊ q' pregnantē mulierem pcutit. ita q' facit abortiuū si fetus iam fuit viuificatus irregularis est sed si nōdum fuit viuificatus: soluz mortalit' peccat. de homici. Si aliq's. ij. q. v. cōsuluit vel si pbabil' dubitat vel credit an sit mortuus v' viuus fetus ex illa p'cussione: vel vtrū cōceptus fuit aiatu vel non. in tali dubio d' a p'motiōe ⁊ a ministro abstinere: nec periculo se cōmittere. Si nō leuē vel temerariam h'z op'ionem deponat eam si pōt. ⁊ sic poterit promoueri ⁊ administrare. alias nō ar. de sen. ex. inquisitio ⁊ de symonia p tuas. ij. **Trigesima** septima regula. **23** clericus aliquē occidēs p defensione rerū suarū irregularis ē. de homici. susceptimus. vbi d' post tunicam relinquēdum est pallium ⁊ melius est rerum iacturam pati q̄ p seruandis vilibus rebus ac trāsi- torijs acrit' in alios exardescere. **Cle-**ricus tū psonam p'p'riā defendendo necessitate inexcusabil' repellēs vim vicū moderamine inculpate tutele pcutiens aliquē si inde mors sequit' non imputatur ei: vt notat d' homi.

significasti. ij. ⁊. llij. c. iterfecisti. **Un-**dicit **Ar. xxiij. q. ij. c. j.** q' cleric' etiā interficere pōt vt non interficiat. ar. gu. de fur. c. llij. dum tū hoc faciat p psona p'p'ria. **Hodte** exp'sse in cle. si furiosus. de homicidio. ⁊ dico psonam p'p'riā. nā secus est fm **Jo. an. i** nouella sup cle. si furiosus. de homici. si nō valens euitare mutilationē ⁊ mortem posset euitare mutilauit vel occidit aliquē inuasorem. ⁊ idē si aliter nō valens saluare res suas eū occiderit q' deponere volebat. secus etiā fm glo. d'cte cle. sup. ⁊. suo de illo q' occidit illum q' occidere volebat p'p'riū filiū cōiugē vel psonam contunctā quā aliter iuuare non potuit. **D'** putat **Jo. an.** q' si casus ille nō includat' sub necessitate inexcusabili. **Intelligit** aut' necessitas inexcusabilis fm **Jo. an.** ibidē sup. ⁊. non valens vt q' inangulatus erat. vel sic artatus q' fugere nō poterat: nec clamore iuuat'. **Intelligit** aut' cum moderamine inculpate tutele si fiat ex incōtinēti nō ex interuallo: ⁊ causa defensionis nō vltiōis: ⁊ si equaliter se d'fendat sicut in festat'. vt si gladio pcutit. ⁊ ipe gladio pcutit. vel si ligneo baculo ⁊ ipse econuerso baculo aut ferreo baculo pcutit ⁊ ipe econuerso ne amplius pcutiat ad mortē **Si** aut' pcutiat paruo ligneo baculo a q' non timeat mors v' depilat' vel p vestem trahit ⁊ ipse repcutiēs ferro occidit suum inuasorē irregularis est q' nō est moderamine inculpate tutele. debuit em se moderate tenere ⁊ non excessiue vltra violentiam sibi illatā. aut si p'cussus ē semel ⁊ sic dimissus est. nec vlt'ius se cre-

De irregularitate.

dit percuti si etiam incōtinenti repercutit et occidit irregularis est. Nam nō debet occidere inuasorem ex quo ab eo nō credebatur se occidi. vnde excessit in moderamine q̄ pro vna percussione non letali occidit. Hec oīa colliguntur in glo. significasti. ij. de homici. Trigesimo octaua regula. Prelatus spūalis habēs iurisdictionem tēporalem in suo dñto si fur vel latro deprehēsus in furto vel maleficijs adducit ad presentiam eius et petitur puniri iuxta condignū sui excessus. nō debet ipse personaliter de hoc cognoscere iudicare aut sententiarē. sed debet hoc cōmittere suo procuratori: dicendo ista verba. Fiat iusticia. generaliter nō descēdēdo specialiter qua morte sit moriturus ne clerici vel monachi. cap. vlti. lib. vj. Hec per hoc etiam est irregularis si sequatur sanguinis pena. vnde pōt fieri specialis cōmissio super tali casu: sed non expressa pena s̄m Goffredum. Idem tenet nouellator in dicto ca. vlti. li. vj. Dicit tamē nouellator in nouella ibidem q̄ si epus vel prelatus mandat notario suo vt in tali casu scribat cōmissionem procuratori ep̄i: vt super his faciat iusticias alijs notarius est irregularis: quod probat ex eo quia talis nō habet facere quicq̄ ex officio sue iurisdictionis. quod requirit illa decretalis. sit ergo epus cautus vt non inisciat laqueum clericis. Unde cōmittat istā iurisdictionem laico per seipm̄ in edate et per alium laicū. non autem per clericū. Et scias q̄ hoc non solum veritatem habet in prelato habente iurisdictionem tēporalem ra-

tione beneficij sed etiam ratione patrimonij s̄m nouellatorē ibidem. et qd̄ plus est: dicit idem q̄ ex quo clerici tales causas sine metu irregularitatis possunt alijs delegare. satis videtur q̄ si laicus talem iurisdictionem habēs sed probabile. causas sanguinū criminat poterit hoc non obstante ordinari. quia non fit irregularis ea ratioe. Laueat ergo prelatus cū interrogatus fuerit a iudice ne respōdeat malū est si ille malefactor remanserit impunitus. Nam tunc esset irregularis vt de excess. prela. ex lris. Trigesimanona regula. Si iudex habēs latronem captum querit de aliquo perito quid debeat fieri de tali et ille respōdet talem esse morte puniendū vel simile. iudex autem secutus eius consiliū latronem punit ad mortē irregularis est cōsulens quis fuit in culpa s̄m casu qui de facto nō erat rīdendus vt de excess. prela. ex litteris. si tñ nō est casus de facto sed iudex querit simpliciter quales sint tales puniēdi. et clericus respōdet q̄ ad mortē vel ad sanguinē. si rīdens rīdet s̄m verā iuris s̄miam vt exptus iuriconsultus nō est irregularis. et maxime si extra iudicium vt dicit glo. in dicto. c. ex lris. Si autem errans in iure dixit cum tamen aliter iura disponant. irregularis ē. vt colligitur per vvilhelmū in speculo. ti. ij. §. iuxta propositionis. Et autem non reputat iuriconsultus in interroganti respōdet non vt iuriconsultus: sed simpliciter. dicit quid de talib⁹ sentiat. nec presumit q̄ iudex eius sequatur responsonem non est irregularis ex quo nō respondet ad

casum qd sit de facto. Nam si cōsuleret ad casus de facto irregularis esset fm Raymundus. Quadragesima regula. Suspendus ab officio celebrando fit irregularis. vt. xj. q. iij. si quis damnat^o. r. ca. si quis eps. in consilio. Et licet illi canones loquuntur de excommunicato scienter r in cōtempnū clausū celebrante. hodie tamen idem irregularis est in suspensione a diuinis. vt de re iudi. cū eterni. r de sen. excōi. cum medicinalis. li. vj. r in hoc casu solus papa dispēsat vt notauit vvilhelm^o in speculo. ti. ij. §. nūc de epoz. r. est inquam. Suspendus autē a beneficio tantum nō fit celebrando irregularis: quia hoc nullo iure cauetur fm Innocē. de elec. cū in cunctis. §. clerici. r ca. statum^o. de concess. prebē. qz diuersitatē. Minorū quoqz excoīcātōe propter participationem excoīmunicati in locutione vel similibus ligatus. licet celebrādo grauer peccet: non tamē efficit irregularis. qz hoc nullo iure cauētz fm Anno. imo si mēditō tēpore postqz cōmunicat excoīcātō celebrauerit bene potest penitētia peracta sine pape dispensatione celebrare vt de cle. excōi. in iust. cap. fi. xj. q. iij. si quis presbiter. Anno. tñ r Hostiē. dicunt qz tales non propt suspensionem a iure celebrare prohibent cuz non sint suspensi a iure nec suspendēdi sed solū propter peccatū prohibent cum fuerint suspensi quo ad deum a sacramentis r a promotione. si em̄ a iure suspensi essent celebrando fierent irregulares. per. ca. cum eterni. de re iudi. lib. vj. Et de sen. excōica. cum medicinalis eodē

li. vj. Ex quibus omnibus hoc colligitur fm abbatē in distinctionibus suis. r. ca. si celebrat r. de cle. excō. in iust. qz celebrans in mortali peccato non incurrit irregularitatez post pñiam r reconciliationem obiectam super peccato mortali vel excōmunicatōne minorū ex qbus celebrās poterit sine aliqua dispensatōe superioris celebrare nec obstant noua iura scilicet. cap. cum eterni. de re iudi. r cap. cum medicinalis. de sen. excōi. li. vj. que loquuntur de illis qui sunt ingressu ecclesie priuati: r a diuinis suspensi quod non est in istis. cuz isti nec ingressu ecclesie sunt priuati. nec etiam a collatione sacramentorum sed solus a perceptōne sunt suspensi. Quadragesima prima regula. Notorius fornicator a iure suspendus celebrans nō fit irregularis fm vvilhelmum in speculo. ti. ij. §. iuxta propositionem nec obstat qz quidam dicunt quodlibet peccatus nō totum facit hominem irregularem vt de tempo. ordi. ca. quesitum. hoc enim verum est si ibi non intelligitur irregularitas talis que requirit pape dispensationem. Unde dicit abbas vbi supra qz in illa irregularitate quaz quis incurrit ex notoria fornicatōe r in tali celebrat potest episcopus dispensare post penitentiaz: per. c. ac si. de litis contes. Et ita hodie seruatur. et quis quidam nimis rigidū. vt Hostiē. r Anno. dicūt contrariuz tamē non sunt audiēdi: qz qd nimis em̄igit elicit sanguines iij. dī. dentqz. Nec aduertat rōnē illā qua dicit. Omnis suspēsus ab officio p canonē celebrando fit irregularis: vt

De irregularitate.

De in. c. cū clerici. de re iudi. z. c. medicinalis. de sen. ex. li. vj. sz talis est fornicator notori⁹. vt pz in. c. q̄sitū de coha. cle. z mu. z. xxxij. di. p̄t hoc ergo effici irregularis celebrādo. Ad hoc rīde audacter fm s̄ra cīcū de sara. in. c. v̄ra. z. c. q̄sitū. de cohabi. cleri. q̄ suspēsus a canone celebrās tūc solū incurrit irregularitatē q̄n p̄ modū siue fit a canone suspēsus. vt in dicto. c. cū eterni. li. vj. Sic aut̄ nō est in fornicatore notorio z symoniacō: qz nō p̄ modum sentētie sz enūciatiue dicuntur a canone q̄ sint suspēsi. vt pz in. c. q̄sitū de cohabi. cleri. ergo celebrādo nō sūt irregulares. de sen. ex. li. vj. Te ne ergo fm s̄ranticū q̄ si in canone s̄z penā imponēte q̄ talis sit suspensio ab officio: qz nō suspēdim⁹ talē ab officio si hoc fecerit. tūc taliter suspēsus celebrās fit irregularis. vt in dicto. c. cū eterni. Sz si s̄z in canone penā approbāte vel enūciante seu recitāte aliq̄e esse suspēsum: sicut s̄z de fornicatore notorio in. c. q̄sitū. vbi tñ recitat notoriū fornicatorē esse suspēsum. talis celebrādo nō fit irregularis. p̄ro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de bayso: archidiacon⁹ nūcupatus. xxxij. di. ad hec vero. vbi ip̄e notat in fine glo. q̄ incipit istud intelligit. q̄ notori⁹ fornicator: non est p̄ncipaliter suspēsus a canone: sz a deo. q̄d patet ex eo: qz q̄c̄c̄ito penitet licite celebrat. de coha. cle. ca. vlti. licet in odiū criminis p̄ canones aliq̄d sit additū quo ad vitatiōnē eoz. vt scz nō audiant ab eis diuina. vt in. c. v̄ra. z. i. c. tua de coha.

cleri. xxxij. di. nulla. z. c. p̄ter hec. et hoc fm Inno. Licet aut̄ Hosti. notatuit p̄trariū in speculo. ti. ij. s̄. iuxta p̄positiōis. et. s̄. nūc de eporuz. x̄ij. xxxvj. z hanc viā tanq̄ mittiorē puto cōplectendā. Quadragesima secūda regula. Suspēsus a canone nō p̄pter crimē: sed p̄pter aliquem defectū. vtputa illegitime nati z corpore viciati nō incurrunt nouā irregularitatē si ante obtentā dispensationē celebrāt fm vvilhelmū in speculo. ti. ij. s̄. iuxta p̄positionis. x̄. poro. z idē notat p̄ Archi. lvj. dist. apostolica in principio. z hoc suat curia. qz q̄ dispensat cū talib⁹ simpliciter dispensat sup̄ defectu nulla facta mētiōe de irregularitate: q̄a nulla incurrit. lvj. dist. aplica. et. c. cenomanensium de filiis p̄biterozū. veniēs. Ideo dicit intelligendū esse speculator de illis q̄ p̄pter infamiā suspēsi sunt a canone. sicut sunt illi quoz crimina sunt notoria: z q̄ etiā post peractā penitentia celebrare p̄pter scandalū z infamiā phibētur: vt in. c. si. de coha. cleri. z mu. et de homicidio. ex lris. c. si. z tñ ante dispensationē celebrādo nouā irregularitatē nō incurrunt. qz hoc nō inuenitur iure cautū. fm vvilhelmuz in speculo vbi supra. z archi. lvj. di. aplica. zc. Quadragesimatertia regula. Suspēsus a cōfessionib⁹ audiendis celebrās ante recōciliatiōnē nō effici irregularis fm vvilhelmū. qz hoc nō inuenit iure cautuz. xi. q. iij. s̄. euidenter. De hac suspensione habet. xxvj. q. i. et. v. q. vj. per totū. Quadragesima quarta reglā. Recipiens beneficiū in irregularit̄

rate: impetrata absolutioe super ir-
regularitate nõ indiget alia dispõsa-
tione sup bñficio obrõto, fm Ray-
mundũ & vvhilhelmũ in speculo. La-
ueat tñ quilibet ne in pctõ mortali
vel suspensione beneficiũ recipiat,
vñ securi? est vt talis cõfiteat ante
receptionẽ ne collatio sit viciosa. Pz
vvhilhelmũ in. c. si celebret, de cleri.
excõ. minõ. Licet hoc sit pdurus est
tñ verũ ppter rationẽ ibi positã, qz
scilicet eligi nõ potest in pctõ mor-
tali ad illa a quoz perceptioe a san-
ctis patrib? est priuatus. Clerõta-
men abbas ibi moderat hoc dicẽs
qz si cui existenti in occulto collatũ
sit sed ipẽ recipit illud, post peractã
penitentia poterit retinere, allegat
de tẽpo. ordi. quesitũ, de sen. excõ.
c. vltimo. Sed ppter peccatũ enoz
me, vtputa ppter homicidiũ ipso
iure pdat beneficiũ, vt notat p Ar-
chidõ. l. di. studeat q̄ incipit in glo.
hic dispensat vbi dicit glosa: q̄a de
iure debet eo carere, qd̄ exponit ar-
chidiaconus p sententiã nõ ipso iu-
re. Nam homicidiũ nõ inducit ipso
iure priuationẽ beneficij fm Bern.
cõpostellanum q̄ ita notauit, de ele-
ctione qz sicut, in glosa. j. §. si vero,
& alia aut. Et idem sentit Inno. di-
cens: qz in homicidis irregularib?
cadere põt ius cuiusqz dignitatũ: qz
etiã iuste habent eã: si cuz eis fuerit
dispensatũ. Et etiã sine dispõsatio-
ne iuste tenet predicti dignitates su-
as quousqz renũcient vel deponat:
fm Inno. qui ita notauit de excel.
pela. cũ in principio. Cõtra tamẽ
illud dictũ faciũt multa iura, vt de
cleri. pugnan. in duello. c. henric?.

in si. Item. ly. dist. si euangelista. &
in loco cũ dispensatio requiratur vt
homicida beneficiũ recipiat, videt
secus de iure cõmuni. Itẽ cũ homi-
cida ministrare nõ potest: etiã post
penitentia sine dispensatione, de tẽ.
ord. quo suspensus est a bñficio qd̄
datur ppter officiu, & sic etiã acces-
dit. lxxxj. dist. eos. et notatur de cõ-
suetudine. cũ dilectus. in glo. suspẽ-
sus em. Tu dic breuiter qz hic nul-
la est cõtrarietas. Nam Bernar. et
Inno. intelligunt qz homicida iuste
tenet & recipit beneficiũ quousqz de-
ponitur p sententiã. Jura autem in
contrariũ inducta dicunt qz debet
carere et priuari bñficio de iure: q̄a
de iuris rigore est inhabilis ad illõ.
Non tñ hoc negat quin hoc fiat p
sententiã: & sic idem sentiunt. Qua-
dragesima quinta regula. Presbi-
ter excõicatus vel suspensus simpli-
citer ab ordinib? suis administras
in ordine accollatus efficitur ir-
regularis fm vvhilhelmũ. Secus si
tantũ a missaz celebratione fuerit
suspensus. Quadragesima sexta re-
gula. Clericus in minoribus cõsti-
tutus excõicatus ministrans sacer-
dote ad altare portando aquam: lu-
mẽ & alia similia nõ est irregularis:
fm vvhilhelmũ. Idem putat de pres-
bitero diacono & subdiacono. Ra-
tio: qz ista nulli ordini sunt annexa:
cũ & p laicos litteratos expediunt.
Quadragesima septima regula. Epi-
scopus suspensus a põtifficalibus ce-
lebrãdo in eis nõ fit irregularis: qz
põtifficalia nõ sunt de substãtia fm
vvhilhelmũ. Quadragesima octaua
regula. Suspẽsus ab ingressu ecclẽ

De irregularitate

si in ea celebrat irregularis ē: et si in tali suspensione decedit nō sepelitur in cimiterio. vt de sentētia excomū: ni. is cui. li. vj. Notat tñ nouellator in nouella q̄ pōt in ecclia audire diuina sine metu irregularitatis. sed nō sine pctō. licet. Hugo et Raymū: dus aliud notauerūt quorū opinio refutat p̄ modernos. Quadragesimana regula. Excōicatus vel suspensus baptizās solēnter in superpellicio et stola publice irregularis efficit fm̄ vyllhelmū. Secus si alit sc̄z simpliciter baptizat: et maxime i necessitate. Quinquagesima regla. Quicūq; nō potest pmoueri ad ordines sine dispēlatione nec etiaz ad honores. et quicūq; ē illegibilis irregularis est fm̄ vyllhelmū. Idē intelige de omnibus casib; q̄ impediunt promouēdos vel descīūt iaz, pmo: tos: vel qui penā depositionis merētur. Quā regulare est q̄ quicūq; post p̄ actam p̄niam nō habēt ordinis executionē irregularis sunt: sicut homicide. l. dist. 4. j. erga. de symonta. tāta. Itē excōicar; interdīct; suspēsus in contēptū clauitū se faciens ordinari. de sen. excō. cū illoz. Item si etiam presumit celebrare. xj. q. iij. si quis. de vi. et ho. cle. vt clericoz. 4. si q̄s igit. Itē violās interdīctū. de excess. prela. tanta. Itē falsari; litterarum pape. de crimine falsi. ad falsariorum. 4. j. talis tñ fm̄ Inno. si occultus est post absolutionem et penitentiaz pōt ordinari: qz nullo iure cauetur q̄ sit infamis ipso iure. Item hereticus de purgatione. ca. inter solitudines vel exhibētes hereticis sacramenta de hereticis excōicatis

4. si vero. Itē sodomita. de excess. prela. clerici. Itē presbiter denudās confessionem. de pe. et remis. omnes. cap. si. Item incorrigibilis in cōtumacia p̄seuerans. de dolo et ptu. veritatis. 4. si. Item notoriū crimē de iure vel facto: de tē. ordi. ca. si. Item vtens officio assassinoz vel defendēt receptans occultans eos. licz mors non sequat inde. de homici. pro hūmani. li. vj. Itē apostata. de apostatis. ca. si. Item scismaticus. de scismaticis. ca. j. Itē intrusus voluntarie per p̄tatem secularem. vij. q. j. factus de elec. quisquis. Itē omne crimen qd̄ ipso facto inducit infamiam ciuilez. ij. q. vij. 4. porro. Item infamia descēdens ex delicto per sententiam declarato: qz pena potest deini culpa permanēte. ij. q. iij. 4. hic colligitur. Infamis em̄ est irregularis: siue infamis sit iuris siue facti. vt de accusa. ops. de testibus. testimoniū Quinquagesima prima regula. Excomunicatus maior excōicatione siue ab homine siue a iure scēnter: durante excōmunicatione celebrās semp̄ sit irregularis. et est deponēdus de cle. excōica. minist. latrones secus si ignoranter. vt eo. ti. ca. apostolice. Si autē dubitaret pbabiliter de sententia excōmunicationis presertim qñ conscius est de culpa sua propter quā iuste potuit excōmunicari: nescius tamē exponit se discrimini et celebrat cū sit excōmunicat; irregularis est et indiget dispensatōe pape fm̄ vyllhelmū. vt in dicto ca. apostolice. Crassa autē ignorātia in talibus iudicat. vt si citatus peremptorie nec iuit: nec mīlit ad terminū

et sic celebrat. licet nihil de excommunicatione sciat. Circa premissa sciendum quod suspensus a iudice siue ad certam diem siue perpetue siue quousque peccet semper si celebrat est irregularis: quia talis non deberet celebrare nisi prius sententialiter absoluat sicut sententia suspenditur. In ultimo tamen casu quidam contradicit. vt. ij. q. v. presbiteris. vbi dicitur quod talis ad arbitrium suspendentis facere debet. et si ante absolutionem celebrat irregularis est et idem de re iudica. dilectus. de excessu. prela. apostolice. Suspendi vero a deo. vt sunt omnes peccatores celebrantes in peccatis non fiunt irregulares licet peccent: nisi celebrarent in criminalibus. vt in homicidio: in symonia: et similibus. et quibus etiam acta penitentia executio interdicitur vt supra dictum est. Suspendi autem ab officio a canone propter crimen si celebrant irregulares sunt. Et hoc intellige si suspenduntur a canone penam imponente: non autem approbante. vt in cap. cum eterni. de re iudica. li. vi. quia etiam in minori excommunicatione existentes suspensi sunt a canone non imponente penam sed approbante. et peccato penitet potest celebrare. de se. exco. nuper. vbi potius dicitur suspensio dei quam canonis secundum vithelmum. Et nota secundum Iohannem and. in cle. j. de decimis. in glo. super. h. donec. quod cum aliquis suspenditur donec satisfecerit sufficit iudicis declaratio super satisfactione sine alia absolutione. In excommunicatione vero est necessaria absolutio post satisfactionem Concordat hoc glo. Ioh. and. in. ca. sepe quia. de elec. lib. vj. super. h. do

nec plene. vbi dicitur quod illi qui occupant bona ecclesiarum vacantium. et ea distrahunt. tandiu sunt a beneficiis et officiis suspensi donec ea plene restituerint. ipsis autem restituentibus ipso iure sine alia finia restituerunt: vt notauit Ioh. an. lxxxj. di. si q. Preterea sciendum est quod secundum glo. xxvj. di. deinde. infamia et irregularitas abstracta a baptismum tollit post baptismum. et hoc si prouenit ex proprio delicto. quia dona baptismi sunt sine omni penitentia et satisfactione: vt de pse. di. iij. sine. Si enim peccatum non deletur quantum ad infamiam: adhuc post baptismum obesset. quod negat Ambrosius. xxvj. di. vna. vnde si aliquis occidit mille homines ante baptismum. omnis infamia et irregularitas tollitur. vt. li. disti. si quis post acceptum. vt patet de paulo qui ante baptismum fuit homicida et tamen postea factus est apostolus. vt. l. di. .4. contra. Huius tamen dicto aduersant doctores. Nam archidiaconus in dicto. ca. deinde dicit quod bñ infamia ex quo non descendit nisi ex peccato deletur in baptismum sicut et peccatum sed non irregularitas que non fundatur super peccato. Unde ita irregularis est qui occidit cum peccato: sicut qui occidit sine peccato vt iudex clericus vel monachus. cap. sententiam et bigami: et corpore victati. et ita ipse Innocentius notauit de diuortijs. Gaudemus. Ipse tamen notauit. de homici. presbiterus. quod homicidium ante baptismum siue ex officio: siue ex voluntate fecerit homicidium non est post baptismum irregularis: quia omnis sequela peccati deleta

Cautele seruande

est. Sed Goffredus de conuersione
fidelium. c. j. notauit qd pctm̄ ⁊ seque
la peccati bene delentur i baptismo
sed non defectus siue impedimentū
Prima via cōmuniter approbatur
Speculator tñ in titulo de dispensa
tionibus. §. iij. ver. is autē videtur
declinare ꝛc.

Cautele circa predicta ob seruande.

Desima cautela ē. Ep̄s
⁊ q̄libet iudex nō pōt
neq; d; excōicare vni
uersitatē vel collegiū
Et hoc ideo ne inno
centes puniant cū nocentibus. vt di
citur in. c. romana de sen. excom. li.
vj. Interdicti tñ possunt innocentes
cum nocentibus. de sponsalibus.
non est. Et hoc ideo. quia ibi nō est
tantum p̄culuz aie sicut in excōica
tione que est eterne mortis damna
tio: per quam quis traditur sathas
ne. vt supra dicitur. Secunda caute
la. Caueat iudex ne ferat sententiaz
excommunicatiōis nisi p̄missa mo
nitione. si tñ hoc fecerit: licet senten
tia sit iusta. sed tñ punifator pena
c. sacro: de sen. ex. f. suspensione ab
ingressu ecclie infra menses. Tertio
caueat ne ferat sniaz excōicatōis su
spensionis vel interdicti pro futuris
delictis. puta si tale quid fecerit. nec
pro p̄iis sub ea forma: si de illis
infra talē terminū minime satisfice
rit. vt in. c. romana de sen. ex. lib. vj.
Cū fm̄ Joh. an. i nouella sup dicto
ca. valde ridiculosum esset si diceret
Platus. excōmunicosm̄ petruz si furtū
fecerit. si adulteriū cōmiserit: cui tñ

ad talia paratus sum vel suspectus
si tñ mora causa vl culpa p̄cessit. bñ
pōt excōicari sub illa forma. Exem
plū vt q; de mora condēnatus iactū
one p̄sonali nō soluit infra quattuor
mēses vt debuit. postea iudex d; p̄
cipere vt soluat infra certū tps ali
as sit excōicatus. hic em̄ mora p̄ces
sit. Silt de culpa: vt q; negligentes
fuerunt clerici in diuis officijs dicē
dis: poterit iudex dicere. Excōmu
nico oēs q; nō interest canonicis ho
ris. hic em̄ culpa p̄cessit. Silt de of
fensa: vt in cōiugato q; tenuit concu
binā separet ab ea ne excōmunicet
si vltorius redeat ad sp̄am. Alias p̄
ter istos casus iudex nō d; ferre sen
tentā excōmunicatiōis sub certo ter
mino ꝛc. vnde male faceret si statim
post cōdemnationē factaz in p̄sona
li iudex p̄ciperet infra certuz tēpus
ferendam sententiā excōmunicati
ōis. cū tñ nō p̄cessit mora. Et in
hoc sepissime iudices nostri tporis
excedūt modū. Ideo hec dixi p̄ ge
nerali doctrina. Circa dispensatio
nē p̄dictarum censurarum est sciens
dum q; lz fm̄ quosdā doctores eph
scopus non pōt dispensare sup irre
gularitate ⁊ alijs defectibus nisi vbi
exp̄sse sibi a iure p̄mittit fm̄ vvilhel
mū nazonem Goffredū Johem de
deo ⁊ Inno. Alias fm̄ istos ep̄s di
spensans in casib; sibi a canone ex
p̄sse non p̄missis. videt impugnare
canones vl eos tollere. Tu tñ dicas
q; vbiq; exp̄sse a canombus po
testas dispēndi nō phibetur ep̄is.
ep̄i possunt dispērare. Et hoc dictū
p̄ doctores cōmunitus approbatur
Ita dicunt Johes. Laurentius

Hugo. Lan. Bern. vvilhelmus in speculo. ti. de dispensationibus. §. nūc de epoz. et ille famosissimus doctor dñs archidiaconus. l. dist. de pmissis vbi late psequitur istam materiam improbando opinionem contrariam quod etiam dicit dñm suuz Host, dixisse quod in his in quibus peccatum mortale est secundum legem diuinam sicut in furto rapina vt. xliij. q. v. penale. dispensare non potest nec etiam papa vt alij dicunt. nisi si penitentia agant et restitutio fiat. de vsu. cum tu. et. xliij. q. v. si quod. et. c. multi. et ea. q. vj. si res In his vero in quibus peccatum mortale est secundum ius posituum vt vbi est episcopis vel inferioribus pape interdicta dispensatio nullus dispensat nisi solus papa: vel is cui specialiter commiserit Si vero non est interdicta potestas dispensandi. tunc potest. Nec archidiaconus. pro ista sententia faciunt multa iura: vt de hereticis. excommunicationibus. §. sane. de sen. ex. nup. et. ca. a nobis: et. ca. cum illorum. et de sponsalibus cum apud. xvj. q. j. sunt nonnulli. ff. ex quibus causis maiores. l. necnon. §. j. Nam et apostolus dicit. Omnia mihi licent. xj. q. j. aliud. Et ex his partibus quod lata sit potestas episcoporum quod omnia possunt: nisi expresse prohibeant. Sunt autem multi casus in iure expressi in quibus eis conceditur auctoritas dispensandi quos licite scripsit vvilhelmus in speculo iuris. de quibus hic superfedere censuit scribentis sedulitas: sciens quod episcopi non egent vt quis eos doceat: sed ipsi aliorum sunt doctores. j. q. vj. conuentibus preferunt cum presentis operculi principalis

intento fuerit simplicibus simplicia tradere rudimenta non perfectis subtilia: vt cum apostolo lac potum daret non escam paruulis. ppter quod etiam stultus et stultus non indoctis aut persuasibilibus humane sapientie dicitur: sed in doctrina spiritus excurrit. eo quod iuxta 3si. de sum. bono. li. iij. doceret sacra scriptura spumam sapientie ambitum. Ignoscant igitur doctores super stili et materie ruditate. quod non ipsis sed simplicibus dirigat. Grati sunt simplices quorum profectus presens operculum destinat. Sed et ipsi reuerentissimi patres et dñi archiepi. episcopi: ceterique plati doctores et magistristri si quod bene scripta in presenti tractatu inueniant approbare dignentur gratiose. quod non dubiosa: vndosa aut perplexa declararet delucidet et interpretet In super quod minus bene posita fuerint corrigant et emendent occupationi potius quam ignorantie ascribentes errorem. Testis enim deus est et angeli eius me grauibus et arduis non solum diuersis: vix etiam sibij nucem aduersis protunc occupatum fuisse negotijs. et nisi preta duxisset manum sedulitas nisi diuine gratie miseratio aium lacescit confortatque neque naufragosa ibecillitas a turbata proprijs conatibus sub anhelato peccatore salutare euecta fuisset ad portum doctor postremo vt quis ista legentis mei peccatis recorderis: exorans dñm vt non per tam industrioso labore quam pie mentis deuotione et bone voluntatis affectu quod cunctis christi fidelibus proficere conabar mercede perpetua obsequio fideliter i via sua laborantibus premissa largiri dignetur tpe oportuno.

Tabula.

Suscipe completi laudes o chris
telabo ris.

Quas cordis lecti vox sedita red
dit amoris.

Sit merces operis oratio sancta
legentis.

Que iungat superis nos toto ro
pore mentis.

Tabula huius tractat⁹.

De sacramētis in genere fo. ij.

Quid sit sacramentum ⁊ quot sint
fo. iij.

De sacramēto baptisimi fo. liij.

Baptisimus quomodo diffinitur
fo. liij.

Quod triplex est baptisimus fo. v.

De baptisimi accētibus fo. v.

De cautelis circa hoc sacramētum
seruandis fo. vij.

De cathecismo ⁊ exorcismo fo. viij.

De modo baptisandi fo. viij.

De sacramento confirmationis fo
lio. x.

Que sunt de substātia huius sacra
menti fo. xi.

De accidentibus circa sacramētū
cōfirmationis fo. xij.

Cautele huius sacri fo. xij.

De sacramēto eucharistie fo. xiiij.

De credendis circa hoc sacramen
tum fo. xv.

De cautelis seruandis circa hoc sa
cramentum ex parte sumentium fo
lio. xvj.

De cautelis seruandis ex parte sa
cerdotis hoc sacramētū conferēis
vel cōficientis fo. xix.

De sacramento penitentie fo. xx.

De cōtritione q̄ est prima pars pe
nitentie fo. xxiiij.

De confessione nūc sequit̄ fo. xxiiij.

De modo audiendi confessiones
fo. xxiiij.

De casibus ad papam pertinentib⁹
bus fo. xxv.

Casus episcopales nunc sequuntur
fo. xxvj.

De satisfacione que est tertia pars
penitentie fo. xxvj.

De penitentis inlungendis fm ca
nones fo. xxvj.

De restitutione ablatoꝝ in satis
facione fo. xxx.

Cautele ex parte confitentis seruan
de fo. xxxj.

De cautelis seruandis ex parte con
fessoris fo. xxxij.

De penitentis infirmoꝝ ⁊ dece
dentium de hac vita fo. xxxiiij.

Quomodo sacerdos se habere des
beat erga infirmos fo. xxxiiij.

Regule quibus peccata mortalia
atq; venialia sunt cognoscenda fo
lio. xxxv.

De sacramento extreme vnctionis
fo. xxxvij.

De sacramento ordinis fo. xxxix.

De accidentibus huius sacramen
ti fo. xl.

De cautelis hic obseruandis fo
lio. xli.

De sacramēto matrimonij fo. xliij.

De sponsalibus fo. xliij.

De diffinitioe matrimonij fo. xliij.

De impedimentis matrimonij fo
lio. xliij.

De cautelis huius sacramenti fo
lio. xliij.

Tabula.

De expositione missæ. fo. xlvij.
De prima parte missæ. fo. xliij.
De secunda parte missæ. fo. l.
De tertia parte missæ. fo. li.
De quarta parte missæ. fo. liij.
Sequitur secunda pars canonis.
folio. lvj.
De quinta parte principali missæ.
folio. lx.
De sexta parte missæ. fo. lxij.
Cautele seruande in celebratõe mis-
se. folio. lxiiij.
De dicendis horis canonicis. fo-
lio. lxiiij.
De modo uscendi horas canoni-
cas. fo. lxviij.
Cautele in dicendis horis canoni-
cis seruande. fo. lxix.
De excommunicatione. fo. lxx.
De effectu excoicationis. fo. lxxiiij.
De participatione cum excommu-
catis. fo. lxxv.
De suspensionis sentetia. fo. lxxvij.
De forma ferende excommunica-
tionis. fo. lxxviiij.
De ecclesiastico interdicto qualiter
sit obseruandum. fo. lxxix.
De irregularitate. fo. lxxxiiij.
Cautele circa predicta seruande.
folio. xc.

Finitur tractatus perutilis de ad-
ministracione sacramentorum. de ex-
positione officij missæ. de dicendis
horis canonicis. deq; censuris ec-
clesiasticis canonicè obseruandis.
cum sua Tabula. Impressus in ci-
uitate Lugruanij per magistrum Ar-
naldumguillelmum de Brocario.
Anno dni Millesimo. L.L.L.L.
tertio. Dit vero. xvij. mensis mar-
tij.
Deo gratias.

Faint, illegible text in the upper left quadrant, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the upper right quadrant, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the center-right area, continuing from the upper right quadrant.

Extensive faint, illegible text covering the lower half of the page, likely bleed-through from the reverse side.

N. DE BLONY
TRACTATUS
SACERDOTALIS
A. BENAVENTE

TRACTATUS
PENITENTIS

Caja
A-74